

อาลีเพย์: ความท้าทายในการกำกับบริการการชำระเงิน

โดย

นางสาวเจือหยิน หวัง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายการค้าระหว่างประเทศ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาลีเพย์: ความท้าทายในการกำกับบริการการชำระเงิน

โดย

นางสาวเจือหยิน หวัง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายการค้าระหว่างประเทศ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ALIPAY: REGULATORY CHALLENGES ON PAYMENT SERVICE

BY

MS. ZEYIN WANG

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS
INTERNATIONAL TRADE LAW
FACULTY OF LAW
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2018
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะนิติศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาวเจือหยิน หวัง

เรื่อง

อาลีเพย์: ความท้าทายในการกำกับบริการการชำระเงิน

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต

เมื่อ วันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2562

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย อริยะนันทกะ)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ศาสตราจารย์ ดร. กัญย์ สงจักรพันธ์)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ ดร. จิราณุวัฒน์ ธัญญะเจริญ)

คณบดี

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มุนินทร์ พงศาปาน)

หัวข้อวิทยานิพนธ์

อาลีเพย์: ความท้าทายในการกำกับบริการการชำระเงิน

ชื่อผู้เขียน

นางสาวเจ็ดยิน หวัง

ชื่อปริญญา

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย

กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ

นิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ศาสตราจารย์ ดร. กำชัย จงจักรพันธ์

ปีการศึกษา

2561

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินเป็นธุรกิจบริการทางการเงินที่ได้รับความนิยมจากผู้ให้บริการมากในสาธารณรัฐประชาชนจีน เนื่องจากช่วยให้ผู้ใช้บริการสามารถชำระราคาสินค้าหรือบริการโดยสะดวกรวดเร็วและไม่จำกัดสถานที่และเวลาในการดำเนินการชำระเงิน ผู้ประกอบการธุรกิจบางราย เช่น บริษัทอาลีเพย์ ยังมีบทบาทให้ประกันแก่คู่ค้าของธุรกรรมที่ได้ใช้บริการการชำระเงินอาลีเพย์ ช่วยแก้ไขปัญหาของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จีนที่ผู้ซื้อผู้ขายไม่ไว้วางใจกัน พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์รายย่อยจึงได้มีการเจริญเติบโตและมีปริมาณยอดขายมากที่สุดในตลาดทั่วโลกโดยใช้เวลาเพียงสิบห้าปี และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ส่งเสริมการพัฒนาของธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์เช่นกัน ไม่ว่าพลเมืองที่อาศัยอยู่ในมหานครหรือชาวบ้านชนบท แม้ค้าพ่อค้าหาบเร่แผงลอย ล้วนเริ่มคุ้นเคยกับการชำระเงินด้วยเครื่องโทรศัพท์มือถือ ธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินมีความสำคัญดังเช่นโครงสร้างพื้นฐานของเศรษฐกิจดิจิทัล แต่อย่างไรก็ตาม ธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินนั้น ไม่ว่าความปลอดภัยด้านเงินทุนที่ผู้ใช้บริการชำระผ่านระบบของผู้ประกอบการธุรกิจ ความปลอดภัยด้านข้อมูลส่วนบุคคล การปราบปรามการฟอกเงิน การมีระเบียบวินัยในการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ การคุ้มครองผู้ใช้บริการ จนกระทั่งการรักษาความเสถียรภาพของระบบการชำระเงิน และการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างยั่งยืน ล้วนต้องอาศัยการกำกับดูแลด้วยหน่วยงานของรัฐอย่างมีความเหมาะสม ซึ่งต้องสอดคล้องกับสภาพความสำคัญและลักษณะความเสี่ยงของธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน หากการกำกับดูแลอ่อนแอไป ก็ไม่สามารถจัดการทุกความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ จนเกิดผลทางลบต่อเศรษฐกิจและ

การเงิน ถ้าหากมีการกำกับดูแลเข้มงวดเกินสมควรจนกลายเป็นการสร้างภาระแก่การพัฒนาของบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ก็จะส่งผลต่อการเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงได้ยกบริการอาลีเพย์เป็นกรณีศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิวัฒนาการของบริการอาลีเพย์ ประเภทธุรกิจการชำระเงิน รูปแบบการหมุนเวียนเงินทุนและข้อมูลการชำระเงิน ความสำคัญและความเสี่ยงของธุรกิจบริการการชำระเงิน ตลอดจนความจำเป็นในการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์และมาตรการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ของประเทศจีน

จากการศึกษาพบว่า สิบห้าปีที่ผ่านมา ประเทศจีนได้ชั่งน้ำหนักความสำคัญระหว่างการสร้างสรรค ประสิทธิภาพและความปลอดภัยมาตลอด ใน 6 ปีแรกที่บริษัทอาลีเพย์ยังมีบทบาทในตลาดการชำระเงินไม่มาก ธนาคารประชาชนจีนได้กำกับดูแลอาลีเพย์อย่างอ่อนแอ โดยไม่มีกฎหมายใช้บังคับเป็นการเฉพาะ และกฎหมายที่ใช้บังคับกับสถาบันการเงินต่างๆ ก็ไม่สามารถใช้บังคับกับบริษัทอาลีเพย์ บริษัทอาลีเพย์ได้พัฒนาอย่างเต็มที่ เมื่อพัฒนาถึงระยะหนึ่ง ความเสี่ยงต่างๆก็จะตามมาด้วย ธนาคารประชาชนจีนจึงออกกฎหมาย ชื่อ 非金融机构支付服务管理办法

(มาตรการกำกับดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการมีใช้สถาบันการเงิน) ขึ้นมา ได้จัดให้มีระบบการขออนุญาตการประกอบธุรกิจ วิธีการรับฝากเงินรับล่วงหน้า และบังคับให้จัดแบ่งบัญชีการชำระเงิน แต่เนื่องจากมาตรการดังกล่าวไม่พอเพียงกับการกำกับบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์แบบอาลีเพย์ ตลาดการชำระเงินจึงเกิดคดีอาญาหลายคดีขึ้นมาและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างกว้างได้เกิดขึ้นระหว่างปี ค.ศ. 2010 ถึง ปี ค.ศ. 2016 ธนาคารประชาชนจีนจึงเริ่มกำกับดูแลบริการการชำระเงินแบบอาลีเพย์ให้เข้มงวดขึ้น ๑. จัดทำระบบการชำระบัญชีสำหรับธุรกิจบริการการชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ชื่อ 网联清算平台 (China Nets Union Clearing platform, หรือ ระบบ NUCC) และบังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องชำระบัญชีผ่านระบบนี้ เพื่อยุติการหมุนเวียนเงินทุนโดยการชำระบัญชีโดยตรงระหว่างธนาคารพาณิชย์กับผู้ให้บริการ ซึ่งธนาคารประชาชนจีนจะไม่สามารถรับรู้ข้อมูลการชำระเงิน ๒. การออกประกาศบังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจทุกรายต้องฝากเงินรับล่วงหน้าไว้กับธนาคารประชาชนจีน และเงินรับล่วงหน้าจะไม่คิดดอกเบี้ย เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของเงินรับล่วงหน้า และผลักดันผู้ประกอบการกลับมาสู่บริการการชำระเงินที่ตนเองพึงพัฒนา ไม่ใช่แสวงหาผลประโยชน์จากการฝากเงินรับล่วงหน้า ๓. การระงับชั่วคราวในการมอบใบอนุญาตใหม่ นอกจากนี้ ธนาคารประชาชนจีนยังได้ออกมาตรการหลายมาตรการ เช่น หน้าที่การปราบปรามการฟอกเงิน มาตรฐานการให้บริการการชำระเงินด้วย Bar Code หน้าที่การยืนยันตัวตน เป็นต้น พูดย่าง ๆ คือ ธนาคารประชาชนจีนได้มีการศึกษาวิธีการกำกับอาลีเพย์ที่เหมาะสมมาตลอด

อย่างไรก็ดี มาตรการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ดังกล่าวทั้งหมดได้ออกมาเป็นรูปแบบกฎระเบียบ หนังสือประกาศของหน่วยงานฝ่ายบริหาร หรือนโยบาย ซึ่งมีผลบังคับใช้ต่ำและไม่สอดคล้องกับความสำเร็จของธุรกิจบริการการเงินแบบอาลีเพย์ของประเทศจีน และยังไม่เพียงพอที่จะป้องกันหรือจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น จากศึกษาการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์พบ 6 ปัญหาใหญ่ ดังนี้ ๑. ธนาคารประชาชนจีนมีอำนาจไม่เพียงพอในการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ตามกฎหมาย ๒. ขอบเขตที่อยู่ภายใต้กำกับดูแล หรือการจัดแบ่งประเภทธุรกิจไม่ครอบคลุมและไม่สอดคล้องกับบริการที่มีอยู่ ๓. เงื่อนไขการเข้าสู่ตลาดไม่กระตุ้นการแข่งขันและเป็นอุปสรรคต่อการเข้าสู่ตลาดของบริษัทรายย่อย ๔. ไม่มีการกำหนดสิทธิหน้าที่ที่สำคัญอันเกี่ยวกับเงินรับล่วงหน้า ข้อมูล และหน้าที่ต้องปฏิบัติในการออกจากตลาด ไม่ได้กำหนดผลสมบูรณ์ของของการชำระเงิน ๕. บทลงโทษทางปกครองของกฎหมายปัจจุบันไม่ได้กำหนดเงื่อนไขการลงโทษอย่างชัดเจน ๖. ไม่มีการกำกับโทษทางอาญาอย่างชัดเจน ทำให้ต้นทุนการฝ่าฝืนกฎหมายต่ำ หรือการบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ โดยสรุปแล้ว ประเทศจีนมีปัญหากฎหมายทั้งด้านการเข้าสู่ตลาด ด้านการประกอบธุรกิจ และด้านการออกจากตลาด ซึ่งมองในเชิงลึก ปัญหากฎหมายในการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ของธนาคารประชาชนจีน คือ ขาดกรอบโครงสร้างกำกับดูแลโดยรวมที่ออกมาเป็นรูปแบบกฎหมายที่มีลำดับชั้น Administrative Regulation ขึ้นไป

ด้วยเหตุดังกล่าว วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเสนอให้คณะรัฐมนตรีจีนรีบออกกฎหมาย Administrative Regulations for the Payment Services Provided by Non-financial Institutions เพื่อการใช้งานได้อย่างยืดหยุ่น ผู้เขียนเสนอให้เรียนแนวคิดการออกพระราชบัญญัติระบบการเงิน พ.ศ. 2562 ของราชอาณาจักรไทย กล่าวคือ ตัวบทกฎหมายเป็นเพียงกรอบโครงสร้างการกำกับดูแลกว้าง ๆ แต่ให้อำนาจพอเพียงแก่หน่วยงานที่รับผิดชอบกำกับดูแล และได้กำหนดสิทธิหน้าที่พื้นฐานไว้ เช่น สิทธิหน้าที่เกี่ยวกับเงินรับล่วงหน้า ส่วนมาตรการที่ต้องมีรายละเอียดให้ออกด้วยอำนาจของหน่วยงานกำกับดูแล นอกจากนี้แล้ว เนื่องจาก กฎหมายฝ่ายบริการไม่สามารถกำหนดโทษทางอาญา จึงเสนอให้ศาลประชาชนจีนร่วมกันกับสำนักงานอัยการสูงสุดประชาชนจีนประกาศออกความคิดเห็นในการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการมีใช้สถาบันการเงิน ส่วนค่าปรับหรือทรัพย์สินที่ได้รับให้ตั้งเป็นเงินกองทุนช่วยพัฒนา Regtech และ สร้าง Sandbox ขึ้นมา เพื่อทดลองเทคโนโลยีใหม่ ๆ และ พัฒนาศักยภาพของรัฐให้มีความรู้ความชำนาญในด้านกำกับดูแลเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ได้นำใช้ในตลาดทุนและตลาดเงิน

คำสำคัญ: การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์, ผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินที่มีใช้สถาบันการเงิน,
อาลีเพย์, การกำกับดูแลธุรกิจบริการการชำระเงิน

Thesis Title	ALIPAY: REGULATORY CHALLENGES ON PAYMENT SERVICE
Author	Ms. Zeyin Wang
Degree	Master of Laws
Major Field/Faculty/University	International Trade Law Law Thammasat University
Thesis Advisor	Professor Kumchai Jongjakapun, Ph.D.
Academic Years	2018

ABSTRACT

At present, the electronic payment service business provided by non-financial institutions is popular in the People's Republic of China. Because it makes e-commerce more convenience and faster. Payees and payers can pay or receive money all the time anywhere. Alipay is China's most popular electronic payment service provided by a non-financial institution named Alipay.com Co., Ltd., and it is also the payment channel of Alibaba ecosystem and Ant Finance ecosystem. Alipay's guarantee mechanism has largely solved the trust problems of China's e-commerce. Because of its contribution, China's total volume of retail sales surpassed the United States in just a decade and is currently the world's number one. In addition, relying on Alipay's innovative technology as well as strong capability in big data analysis and application, China has also developed rapidly in the field of micro inclusive finance. Now there are more than 240 non-financial institutions in China providing payment services, which includes Alipay.com Co., Ltd. They will play a key role in China's future economic development, but it is undeniable that development and challenges coexist. Facts have proved that payment services provided by China's non-financial institutions may induce potential financial security risk, information security risk, money laundering risk, illegal business risk and illegal financing risk,

which will affect China's financial stability, economic development and social harmony. However, given its importance, it is impossible to prohibit the existence of such services. Therefore, it is especially important to develop an appropriate regulatory approach.

This thesis aims to inform discussion on e-payment challenges and solutions in the context of retail e-commerce and inclusive finance in the People's Republic of China. It provides context on the overall development of payment services provided by non-financial institutions in China, the opportunities the sector presents for small online business e-commerce and the payment-related microfinance services hurdles faced by micro enterprises or individuals without asset collateral, and emphasis on Alipay's payment system, service types, circulation of funds and risks may happen. The thesis then will survey several regulatory principles that could ensure accessibility and security for users, efficiency for e-payments processing and proportionate prudential oversight. By comparing China's Administrative Measures for the Payment Service Provided by Non-financial Institution 2010 with Thailand's Payment System Act B.E. 2562, this thesis seeks to find out the legal issues on regulation, reveal potential dangers in this area, and discuss what else could be done.

Unfortunately, in the field of online payment, the pursuit of innovation and the pursuit of security always contradict to each other. Therefore, for regulatory institutions in China, they have inescapable responsibility in balancing the two pursuits. When Alipay only played a small role in the payment market, the People's Bank of China allowed Alipay to develop and serve e-commerce in a free environment. Before 2010, China did not have any law that could be directly applied to Alipay services. On June 14, 2010, the People's Bank of China issued Administrative Measures for the Payment Service Provided by Non-financial Institution to establish an access permit system, a standard for custody of clients' deposits and requirement on payment account classification. However, these measures do not meet the regulatory requirements of non-financial institutions' payment services. From 2010 to 2016, there were many criminal cases related to electronic payment in China, which

have had a great impact on financial stability, economic development and social harmony. Thereupon, the People's Bank of China began to impose strong regulation on payment institutions such as Alipay, which includes: 1. the establishment of a network clearing platform called 网联清算平台 (China Nets Union Clearing platform) requiring all online payment services to be cleared through the platform, which terminates the old capital transfer mode used by Alipay in which they can bypass the People's Bank of China and directly clear funds with commercial banks; 2. release "Notice of the General Office of the People's Bank of China on Issuing the Operating Guidelines for Depositing the Reserves of Some Clients by the Payment Institutions to the People's Bank of China" and clearly stipulate that interest will no longer be paid to payment institutions, which aims to ensure the security of the reserve and supervise the payment institution to return to the nature of providing payment services. 3. suspend issuing new payment licenses. In addition, a number of measures have been enacted, such as anti-money laundering regulation, standards for bar code payment services, and so on. All in all, The People's Bank of China has never stopped exploring appropriate measures to regulate Alipay services.

However, those above-mentioned measures are promulgated in the form of departmental regulations, departmental notices, and policy regulations. They are not only low-binding but also inconsistent with the importance of payment services in China's current non-financial institutions. They cannot reasonably and effectively prevent and control payment risks. Specifically, Alipay services regulation in China has six deficiencies as follows: 1. The People's Bank of China has insufficient authority to regulate the Alipay service in accordance with the law. 2. The scope of regulation or classification of business is not comprehensive and does not correspond to the existing services. 3. Market entry conditions do not stimulate competition and is a hurdle to market entering of small companies. 4. There is no assignment of important duties and responsibilities on the reserves of clients, information data, duties required to exit the market. The lacking of provision on payment finality is also a problem. 5. Administrative penalties in the current law is not clear on the conditions of punishment. 6. No clear criminal penalties. Issues above indicate that

China has legal problems in the market entry, business conduction, and the exit from the market. Those problems prove that an overall regulatory framework on payment service provided by non-financial institution is absent in China. This regulatory framework should be more than just Administrative Regulation.

For the reasons mentioned above, this thesis intends to propose that the State Council of China should issue Administrative Regulations for the Payment Services Provided by Non-financial Institutions as soon as possible. To guarantee the flexibility of regulation practice, this thesis suggests that the administrative regulations shall refer to the legislative thinking of the Thailand's Payment System Act B.E. 2562. The basic philosophy enclosed in this Act is that the law content is only an overall regulatory framework, but it gives the regulatory department sufficient authority and restricts basic rights and obligations, especially clients' reserves. As for the specific management rules, this thesis believes that it should be separately prescribed by the regulatory authorities.

Keywords: Electronic payment, Alipay, Payment Service Regulation

กิตติกรรมประกาศ

จะเอ่ยคำกล่าวขอบคุณก็ร้อยครั้งก็ไม่เทียบเท่ากับการทำเรื่องจริงสักเรื่องหนึ่งที่เป็น
ผลประโยชน์ต่อสังคม ขอตอบแทนสองประเทศที่ดิฉันรักมากด้วยการปฏิบัติจริง เพื่อให้ความรักสืบ
ทอดต่อไปอย่างยั่งยืน 千万句感谢不如做成一件对社会有意义的事，
用行动回报我爱的两个国家，让爱延绵不绝。

นางสาวเจ๋อหยิน หวัง

王泽银

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(9)
สารบัญตาราง	(18)
สารบัญภาพ	(19)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา	9
1.3 สมมติฐานในการศึกษา	10
1.4 ขอบเขตการศึกษา	10
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา	11
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	12
บทที่ 2 ธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินของประเทศจีน และ สภาพการกำกับดูแลของธนาคารประชาชนจีน	13
2.1 ความทั่วไปของการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน	13
2.1.1 ความหมายและลักษณะของการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน	13
2.1.2 การจำแนกประเภทของธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์	17

ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน	
2.1.2.1 การจำแนกประเภทของบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบการธุรกิจบริการการชำระเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงินในมุมมองนักวิชาการ	17
2.1.2.2 การจำแนกประเภทตามมาตรฐานการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินของผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน	19
2.2 วิวัฒนาการและลักษณะของธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินของประเทศไทย	20
2.2.1 วิวัฒนาการของธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน	20
2.2.2 เอกลักษณะการพัฒนาของธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน	26
2.2.2.1 ธุรกิจบริการผสมผสานธุรกิจหลายด้าน	26
2.2.2.2 การผูกขาดตลาดโดยธรรมชาติ	28
2.2.2.3 ธุรกิจบริการการชำระเงินข้ามพรมแดนมีการพัฒนาเติบโตเร็วขึ้น	29
2.2.2.4 ผู้ประกอบการธุรกิจบริการการชำระเงินกับฝ่ายที่เกี่ยวข้องผูกพันกันกลายเป็น Payment ecosystem และมีความสัมพันธ์ที่แข่งขันและร่วมมือกัน	30
บทที่ 3 วิวัฒนาการของบริการอาลีเพย์และรูปแบบธุรกิจของบริษัทอาลีเพย์	36
3.1 ความเป็นมาและวิวัฒนาการของบริการอาลีเพย์	36
3.1.1 สถานะสังคมของประเทศไทยในช่วงอาลีเพย์เริ่มดำเนินการ	38
3.1.2 วิวัฒนาการของบริการอาลีเพย์	42
3.2 ระบบอาลีเพย์	51
3.2.1 โครงสร้างของระบบอาลีเพย์	53
3.2.2 ระบบบัญชีอาลีเพย์	54
3.2.2.1 บัญชีอาลีเพย์	54
3.2.2.2 บัญชีเงินรับล่วงหน้าอาลีเพย์	55

3.2.3 ประเภทรูทกิจบริการของอาลีเพย์	56
3.2.3.1 บริการการชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการ	56
3.2.3.2 บริการการโอนเงิน	61
3.2.3.3 บริการการ Yu'e Bao	62
3.2.3.4 บริการการ Ant Cash Now	64
3.2.3.5 บริการการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ	65
3.2.3.6 บริการการทำ Vat Refund	65
3.2.4 กระบวนการชำระเงิน	66
3.2.4.1 กระบวนการชำระเงินแบบดั้งเดิม	66
3.2.4.2 กระบวนการชำระเงินแบบอาลีเพย์ชำระคู่กับธนาคารโดยตรง	69
3.2.4.3 กระบวนการชำระเงินแบบผ่าน NUCC	73
3.3 ความเสี่ยงของธุรกิจบริการการชำระเงินแบบอาลีเพย์	76
3.3.1 ระบบของผู้ให้บริการการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคารถูกผู้กระทำ ความผิดเอามาเป็นช่องทางเงินทุนของการกระทำความผิดทางอาญา	76
3.3.2 การชำระดุลนอกกรอบทำให้ธนาคารแห่งชาติจีนไม่สามารถกำกับดูแลได้	79
3.3.3 ความเสี่ยงของการระดมทุนโดยไม่ได้รับอนุญาต	81
3.3.4 การยกยอกเงินที่รับไว้ล่วงหน้า ทำให้การหมุนเวียนเงินทุนหยุดชะงัก ผู้ใช้บริการไม่ได้รับเงินคืน ซึ่งกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของ เศรษฐกิจและความเชื่อมั่นต่อระบบการเงินของประชาชน	82
3.3.5 ความเสี่ยงในการเปิดเผยข้อมูลของผู้ใช้บริการโดยไม่ชอบ	83
3.3.6 ความเสี่ยงของการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินโดยไม่ได้รับอนุญาต	84
3.3.7 อุปสรรคในการเยียวยาความเสียหาย	86
บทที่ 4 การกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ของธนาคารประชาชนจีนและปัญหากฎหมายจีน	89
4.1 หน่วยงานกำกับดูแลบริการการชำระเงินอาลีเพย์	89
4.2 รูปแบบการกำกับดูแล (Regulatory model)	91

4.3 เป้าหมายของการกำกับดูแล (Regulatory goal)	91
4.4 หลักการในการกำกับดูแล (Regulatory principle)	92
4.5 หลักเกณฑ์การกำกับดูแล	93
4.5.1 การกำกับดูแลอาลีเพย์ในระยะแรก (ปี ค.ศ. 2004 ถึง ปี ค.ศ. 2009)	93
4.5.2 การกำกับดูแลอาลีเพย์ระยะที่สอง (ปี ค.ศ. 2010 ถึง ปี ค.ศ. 2015)	95
4.5.2.1 กฎหมายที่ใช้บังคับกับบริการอาลีเพย์	95
4.5.2.2 มาตรการหลักที่ใช้ในการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์	96
4.5.2.3 ปัญหาที่เกิดขึ้นในระยะนี้	119
4.5.3 การกำกับดูแลอาลีเพย์ในระยะที่สาม (ปี ค.ศ. 2016 ถึงปัจจุบัน)	121
4.5.3.1 การชำระบัญชีผ่านระบบ NUCC	121
4.5.3.2 การฝากเงินรับล่วงหน้าไว้กับธนาคารประชาชนจีนโดยตรง และธนาคารประชาชนจีนจะไม่คิดดอกเบี้ยให้กับผู้ประกอบการ ธุรกิจอื่น	122
4.5.3.3 การไม่มอบใบอนุญาตการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงิน เป็นชั่วคราว	123
4.5.3.4 การสร้างมาตรฐานกับการชำระเงินโดยแสกน QR Code	123
4.5.3.5 การห้ามไม่ให้ผู้ประกอบการธุรกิจบริการการชำระเงินให้บริการ เสริมที่เป็นงานจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกองทุนรวมตลาดเงิน	124
4.5.3.6 การตรวจสอบและลงโทษปรับเงินอย่างเข้มงวด	124
4.5.3.7 การปราบปรามการฟอกเงินเป็นงานหลักของการกำกับดูแล บริการการชำระเงิน	125
4.5.3.8 การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาและรักษาเสถียรภาพทางการเงิน ป้องกันและจัดการความเสี่ยงเชิงระบบ	125
4.6 ปัญหาการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ของธนาคารประชาชนจีน	127
4.6.1 กฎหมายที่ใช้บังคับไม่ครอบคลุมความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นและลำดับ ชั้นของกฎหมายก็ไม่สอดคล้องกับสำคัญของธุรกิจบริการ	127
4.6.1.1 ผู้กำกับดูแลมีอำนาจไม่เพียงพอไม่สอดคล้องกับหลักการ กำกับดูแลด้วยกฎหมาย	127
4.6.1.2 ไม่มีกฎหมายที่ออกด้วยอำนาจคณะรัฐมนตรีหรือกฎหมาย	128

ออกด้วยอำนาจสภาผู้แทนประชาชนกำหนดเรื่องการขอ ใบอนุญาต	
4.6.1.3 กฎหมายไม่ได้กำหนดสิทธิหน้าที่ของทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วม ซึ่ง ไม่สอดคล้องกับหลักการกำกับดูแลด้วยกฎหมาย	128
4.6.1.4 กฎหมายใช้บังคับไม่ cover ความเสี่ยงในด้านการออกจาก ตลาดของผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งไม่สอดคล้องกับการกำกับดูแล ด้วยกฎหมาย	129
4.6.2 การกำกับดูแลตามประเภทนอกจากตามประเภทบัญชีการชำระเงิน แล้ว ยังต้องให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลตามความเสี่ยงของ บริการ	131
4.6.3 กฎหมายไม่ได้กำหนดรูปแบบองค์กรไว้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการ กำกับดูแลร่วมกัน	132
4.6.4 ไม่มีหลักเกณฑ์ทดลองเทคโนโลยีใหม่ไม่สอดคล้องกับสำคัญของ หลักการกำกับดูแลนวัตกรรม	133
บทที่ 5 สภาพการพัฒนาธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการมีใช้สถาบันการเงิน ของประเทศไทยและการกำกับดูแลธุรกิจบริการอสังหาริมทรัพย์ของธนาคารแห่งชาติ ไทย	135
5.1 สภาพการพัฒนาและลักษณะของธุรกิจบริการการชำระเงินทาง อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย	135
5.1.1 สภาพการพัฒนาของธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ของประเทศไทย	135
5.1.2 การจำแนกประเภทธุรกิจบริการการชำระเงินตามพระราชบัญญัติ ระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560	137
5.1.2.1 ระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญ	138
5.1.2.2 ระบบการชำระเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับ	140
5.1.2.3 บริการการชำระเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแล	143
5.1.2.4 ประเภทธุรกิจบริการอสังหาริมทรัพย์ตามพระราชบัญญัติระบบการ ชำระเงิน พ.ศ. 2560 และสถานะทางกฎหมายของ E-wallet	149

Alipay	
5.1.3 ลักษณะของธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศ ไทย	149
5.1.3.1 การแข่งขันระหว่างธนาคารพาณิชย์กับผู้ให้บริการที่มีใช้ สถาบันการเงิน	149
5.1.3.2 ค่านิยมการชำระเงินของคนไทยส่วนใหญ่ยังไม่สอดคล้องกับ แนวคิดของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มากนัก การไม่ไว้วางใจ ของผู้ซื้อเป็นจุดติดขัด	152
5.1.3.3 การชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตมีหลายรูปแบบ ผู้ให้บริการที่ มิใช่สถาบันการเงินมีสัดส่วนในด้าน e-money มากกว่า ธนาคาร	154
5.2 ความเป็นมาของการกำกับดูแลด้วยกฎหมายในเรื่องบริการการชำระเงิน ทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน และ ภาพรวมของ พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560	155
5.2.1 ความเป็นมาของการกำกับดูแลด้วยกฎหมายในเรื่องบริการการชำระ เงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน	156
5.2.2 ภาพรวมของพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560	160
5.3 การกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ของธนาคารแห่งประเทศไทย	163
5.3.1 อำนาจหน้าที่ของธนาคารแห่งประเทศไทยกำกับดูแลบริการอาลีเพย์	163
5.3.2 เป้าหมายของการกำกับดูแลระบบการชำระเงิน และกรอบหลักการ กำกับดูแลที่สำคัญ	164
5.3.3 หลักเกณฑ์หลักในการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ของธนาคารแห่ง ประเทศไทย	164
5.3.3.1 หลักเกณฑ์การขออนุญาต และ หลักเกณฑ์การขอขึ้นทะเบียน	164
5.3.3.2 หลักเกณฑ์การทดลองเทคโนโลยีก่อนเข้าสู่ตลาด (Regulation Sandbox)	170
5.3.3.3 หลักเกณฑ์ด้านการคุ้มครองฐานะทางการเงิน	175
5.3.3.4 หลักเกณฑ์ด้านธรรมาภิบาล	175
5.3.3.5 หลักเกณฑ์ด้านการบริหารความเสี่ยงและความปลอดภัย	176
5.3.3.6 หลักเกณฑ์การกำกับดูแลด้านการคุ้มครองผู้บริโภค	177

5.3.3.7 หลักเกณฑ์การกำกับดูแลความปลอดภัยของเงินรับล่วงหน้า	178
5.3.3.8 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินของ คนต่างด้าว	183
5.3.4 การลงโทษและการคุ้มครองสิทธิในการศาลอุทธรณ์	183
5.3.4.1 การลงโทษปกครองและทางอาญา	183
5.3.4.2 การคุ้มครองสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งของผู้ประกอบธุรกิจ	184
5.4 บทวิเคราะห์การกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ตามพระราชบัญญัติระบบการ ชำระเงิน พ.ศ. 2560	184
5.4.1 โครงสร้างกฎหมายที่มีความยืดหยุ่น	184
5.4.2 การส่งเสริมให้เป็นมีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม	184
5.4.3 แนวคิดการแบ่งประเภทธุรกิจตามความเสี่ยงที่อาจมีขึ้น	185
5.4.4 ความก้าวหน้าของ Regulatory Sandbox ในมุมมองหลักนิติธรรม	185
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	187
6.1 บทสรุป	187
6.1.1 บทสรุปทั่วไป	187
6.1.2 บทสรุปทางกฎหมาย	189
6.2 ข้อเสนอแนะ	195
6.2.1 การวางกรอบโครงสร้างการกำกับดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน	195
6.2.1.1 กรอบโครงสร้างต้องออกในรูปแบบกฎหมาย Administrative regulations	195
6.2.1.2 กรอบโครงสร้างต้องครอบคลุมสาระสำคัญ 7 ประเด็น	196
6.2.2 ข้อเสนอเกี่ยวกับการปรับปรุงกฎหมายอาญา	208
6.2.3 ข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดการค่าปรับ	208
บรรณานุกรม	209
ภาคผนวก	

ภาคผนวก ก Administrative Measures for the Payment Services Provided by Non-financial Institutions[Effective]	217
ภาคผนวก ข Law of the People's Republic of China on the People's Bank of China (2003 Amendment)[Effective]	232
ภาคผนวก ค Legislation Law of the People's Republic of China (2015 Amendment)[Effective]	244
ประวัติผู้เขียน	282

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 วิวัฒนาการของธุรกิจบริการอาลีเพย์	44
4.1 หน่วยงานที่มีความผูกพันกับการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์	90
4.2 สรุปหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่ใช้บังคับกับอาลีเพย์	126
5.1 รายชื่อประกาศหลักเกณฑ์การกำกับดูแลภายใต้พระราชบัญญัติระบบการ ชำระเงินพ.ศ. 2560	163
5.2 เงื่อนไขการขออนุญาตการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงิน	167

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
3.1 จำนวนผู้ใช้บริการอาลีเพย์	44
3.2 แผนที่บริการของอาลีเพย์	51
3.3 โครงสร้างธุรกิจของบริษัท Ant Finance	52
3.4 กระบวนการชำระหนี้แบบดั้งเดิมในกรณีและผู้ซื้อ ผู้ขาย และบริษัทอาลีเพย์ ใช้บัญชีธนาคารของธนาคารอันเดียวกัน	67
3.5 กระบวนการชำระหนี้แบบดั้งเดิมในกรณีที่มีการโอนเงินระหว่างธนาคาร ด้วยกัน	68
3.6 กระบวนการชำระหนี้ที่บริษัทอาลีเพย์เชื่อมกับระบบธนาคารโดยตรง	70
3.7 กระบวนการชำระหนี้ในธุรกรรมระหว่างประเทศ	72
3.8 กระบวนการชำระหนี้ผ่านระบบ NUCC	75
3.9 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบอาลีเพย์	80
5.1 ภาพรวมของรายการธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์	135
5.2 ปริมาณการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านสถาบันการเงินและผู้ให้บริการที่ ไม่ใช่สถาบันการเงินรายปีระหว่างปี พ.ศ. 2556 ถึงปี พ.ศ. 2560	136
5.3 การกำกับดูแลระบบการชำระเงินตาม พ.ร.บ. ระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560	137
5.4 Usage of IM platforms among consumers in Thailand	151
5.5 การใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์	156

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศจีนเริ่มดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศในปี ค.ศ. 1978 นับแต่นั้นมา ตัวเลขของประเทศทางด้านเศรษฐกิจก็สูงต่อเนื่องมาตลอด โดยในช่วงแรกที่เพิ่งเปิดประเทศ ระบบเศรษฐกิจ ให้ความสำคัญทางด้านความสามารถการผลิตตั้งเป้าหมายเป็นเหมือนโรงงานของโลก ต่อมา ในปี ค.ศ. 2001 ประเทศจีนได้เข้าร่วมเป็นภาคีขององค์การการค้าโลก และพยายามพัฒนาประเทศ ให้เข้ากันกับโลกาภิวัตน์ โดยส่งเสริมการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และสร้างสรรค์ในทุกๆ ด้าน

ระยะต่อมารัฐบาลจีนเริ่มให้ความสำคัญกับการผลักดันนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลให้เกิดผลสำเร็จ แต่การจะทำให้เป็นรูปธรรมได้นั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนาองค์ประกอบที่สำคัญหลายด้าน อาทิ โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology) การจัดทำฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกับประชาชน ระบบการขนส่งที่มีรวดเร็ว และรวมไปถึงอีกกระบวนการหนึ่งที่สำคัญ นั่นคือ การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-payment)

เนื่องจากการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-payment) เป็นกระบวนการที่สำคัญที่สนับสนุนและเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็น การซื้อ การขาย การค้า การลงทุน ก็จะมีเกี่ยวข้องและจบลงที่การชำระเงินแทบทั้งสิ้น ดังนั้น พื้นเพสำคัญของระบบเศรษฐกิจในยุคดิจิทัล คือ การมีระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment) ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางการเงิน ที่ใช้ในการส่งเงินจากผู้จ่ายเงินไปยังผู้รับเงิน กล่าวคือ

1. ระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์จะช่วยให้ภาครัฐก้าวเข้าสู่ Digital Government โดยเป็นส่วนสนับสนุนการให้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ของภาครัฐ ทำให้ประชาชนและภาคธุรกิจ สามารถใช้บริการของภาครัฐและชำระเงินค่าธรรมเนียมต่างๆ ผ่านช่องทางออนไลน์ได้ สะดวกรวดเร็ว และช่วยให้กระบวนการทำงานของภาครัฐมีความคล่องตัว และตรวจสอบได้ง่าย

2. ระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์จะมีส่วนช่วยส่งเสริมและยกระดับศักยภาพของธุรกิจให้สามารถใช้เทคโนโลยีได้ในทุกระบวนการอย่างครบวงจร (Straight-through-processing) ตั้งแต่การซื้อขายสินค้าทางอิเล็กทรอนิกส์ จนถึงขั้นตอนการชำระเงิน และสามารถตรวจสอบข้อมูล

การซื้อขายกับการชำระเงินได้ ซึ่งจะช่วยลดข้อผิดพลาด และยังสามารถจัดการข้อมูลต่างๆ เพื่อใช้ในการวางแผนธุรกิจให้ตอบสนองต่อลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น

3. กรณีสำหรับประชาชนทั่วไป ระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์จะมีส่วนช่วยให้ประชาชนสามารถทำธุรกรรมทางการเงินได้สะดวก ทำธุรกรรมได้ทุกที่ทุกเวลา และผ่านอุปกรณ์ที่หลากหลาย (Anytime, Anywhere, Any devices) เช่น เรียกดูปิลและชำระเงินได้ทางออนไลน์ โอนเงินได้สะดวกด้วยโทรศัพท์มือถือ และชำระค่าสินค้าทางออนไลน์บนเว็บไซต์ e-Commerce

ดังนั้นการพัฒนา e-payment จึงเป็นการทำให้เกิดการหมุนเวียนของเงินที่หล่อเลี้ยงกิจกรรมต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจและการเงินเป็นไปอย่างรวดเร็วราบรื่น คล่องตัว และปลอดภัยยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการค้าขายของภาคธุรกิจและกระตุ้นการบริโภคของภาคประชาชนอีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งแน่นอนว่าจะนำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นในระบบเศรษฐกิจดิจิทัล การชำระเงินทาง e-Payment จึงมีความสำคัญเพื่อตอบสนองในด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าของประเทศ

ในช่วงระยะเวลาของการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลของรัฐบาลจีน ด้วยการให้ความสำคัญกับการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยออกนโยบายส่งเสริมการพัฒนา e-commerce เป็นอย่างมาก ระยะเวลาดังกล่าวจึงเกิดบริษัทที่ให้บริการชำระเงินทาง e-Payment นั่นคือ บริษัท อาลี เพย์ ที่จัดตั้งขึ้นในช่วงนั้น ปี ค.ศ. 2004 อันเป็นช่วงระยะเวลาที่ประชาชนจีนเริ่มนิยมใช้อินเทอร์เน็ตมากขึ้น โดยมีการบังคับให้ฝึกใช้คอมพิวเตอร์ เช่น วิชาคอมพิวเตอร์เป็นวิชาบังคับของนักศึกษาลำดับปริญญาตรี พนักงานหน่วยงานของรัฐและข้าราชการต้องอบรมจนใช้คอมพิวเตอร์ทำงานเป็น บริษัทต่าง ๆ ก็ให้ความสำคัญกับ skill การใช้คอมพิวเตอร์ของลูกค้า ธุรกิจออนไลน์จึงมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วโดยที่มีจุดเด่นหลายอย่าง อาทิ ประหยัดเวลา การเข้าถึงข้อมูลสินค้าหรือบริการได้หลายช่องทาง เช่น การแบ่งปันของคนที่เคยใช้ หรือคู่มือของร้านค้า เป็นต้น

เมื่อก้าวสู่ ปี ค.ศ. 2010 โครงสร้างพื้นฐานด้านสารสนเทศได้ติดตั้งทั่วถึงทั้งประเทศจีน สมาร์ททีวีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสมาร์ทโฟนและแท็บเล็ต ติดต่อสื่อสารกันผ่านเครือข่ายไร้สายความเร็วสูง (Wireless Broadband) เช่น 3G, 4G ทำให้เกิดการใช้งานในวงกว้าง แม้กระทั่งในคนที่ไม่เคยใช้คอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ตมาก่อน ซึ่งทำให้เกิดโอกาสทางธุรกิจบนมือถือใหม่ ๆ มากมาย ในแทบทุกสาขาเศรษฐกิจ ปี ค.ศ. 2015 รัฐบาลจีนส่งเสริม Mass entrepreneurship and innovation (大众创业, 万众创新) แนวคิด sharing economic ธุรกิจ o2o (Online to Offline Business) โครงการศูนย์บ่มเพาะนวัตกรรม เป็นต้น โดยได้รับความสนใจจากประชาชนมาก อุตสาหกรรมแบบดั้งเดิมต่างเริ่มปรับตัวให้ตามทันสังคมดิจิทัลโดยใช้แนวคิด internet plus

หน่วยงานของรัฐต่าง ๆ ก็เริ่มการทำงานโดยไร้กระดาษ ระบบศาลเองก็ผลักดันเสริมสร้าง Smart court ประเทศจีนจึงสำเร็จเบื้องต้นในการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล

ด้วยเหตุที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจดิจิทัลที่ถูกส่งเสริมโดยรัฐบาลจีน ไม่ว่าจะเป็น การซื้อ การขาย การค้า การลงทุน ก็มีความเกี่ยวข้องและจบลงที่การชำระเงินแทบทั้งสิ้น ดังนั้นบริษัท อาลีเพย์ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-payment) จึงกลายเป็นส่วนสำคัญที่สนับสนุนและเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าในด้านของ e-payment อันเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับเศรษฐกิจดิจิทัลในประเทศจีน ปัจจุบันการซื้อขายสินค้า ออฟไลน์ หรือการชำระค่าน้ำ ค่าไฟ ค่ารถเมล์ แม้กระทั่งการค้าขายแบบหาบเร่แผงลอย ร้านค้าเล็กๆ ของคนชนบท แม้แต่การให้อั่งเปาที่เป็นพฤติกรรมด้านวัฒนธรรมส่วนสำคัญ ก็ได้นิยมชำระเงินผ่าน กระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์แบบอาลีเพย์ บริการของอาลีเพย์จึงกลายเป็นส่วนที่สำคัญเพื่อให้การดำเนิน ชีวิตของประชาชนชาวจีนเป็นไปได้อย่างสะดวกสบายเพราะทำได้แค่แตะมือถือเครื่องเดียวเท่านั้น

นอกจากการให้บริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-payment) นี้แล้ว บริษัทอาลีเพย์ ยังทำบทบาทตัวกลางรับประกันแก่การทำธุรกรรมการค้าออนไลน์ที่เป็นธุรกิจเครื่องขายอาลีบาบา ซึ่งสามารถแก้ไขจุดติดขัดของพาณิชย์จีนที่ผู้ซื้อและผู้ขายไม่ไว้วางใจกัน และข้อมูลการชำระเงินที่อาลีเพย์ สะสมไว้สามารถสร้างประโยชน์แก่การประเมินความเสี่ยงด้านเครดิตต่อบริษัท SMEs และประชาชน ทั่วไป ทำให้บริษัทอาลีเพย์มีความคาบเกี่ยวกับการให้บริการสินเชื่อและบริการบริหารเงินทุนรายย่อย ที่ต้องการมีสภาพคล่องสูง ทำให้บริษัท SMEs ที่เป็นผู้ใช้บริการอาลีเพย์และผู้บริโภคสามารถกู้ยืมเงิน ได้ง่ายขึ้น และไม่ต้องมีหลักประกันทางธุรกิจ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจขนาดเล็ก

บริษัทอาลีเพย์ที่ให้บริการในรูปแบบการชำระเงิน e-payment จึงมีความสำคัญมากใน สังคมจีน อาจกล่าวได้ว่าหากในปี ค.ศ. 1978 ที่รัฐบาลจีนตั้งเป้าหมายให้ประเทศเป็นโรงงานของโลก สิ่งที่จะช่วยให้นโยบายดังกล่าวสามารถดำเนินการได้โดยประสบความสำเร็จ คือ ปัจจัยด้านของระบบ สาธารณูปโภค (Utility Systems) ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ไฟฟ้า น้ำประปา ถนนและการคมนาคมขนส่ง ซึ่งบริการเหล่านี้ย่อมต้องดำเนินการโดยรัฐบาลในรูปแบบของบริการสาธารณะ เพราะความสำคัญที่ จะต้องให้บริการต่อเนื่องขาดไม่ได้ เช่นเดียวกันดังนั้นในยุคปัจจุบันด้วยนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัล การ ให้บริการที่สำคัญต้องต่อเนื่องและขาดไม่ได้ ย่อมหมายถึงการให้บริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-payment)

เมื่อสถานการณ์เป็นเช่นนี้การให้บริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-payment) ที่ใน ปัจจุบันดำเนินการโดยบริษัทเอกชนต่าง ๆ จึงเปรียบเสมือนเป็นหนึ่งในบริการระบบสาธารณูปโภค (Utility Systems) ทางด้านเศรษฐกิจดิจิทัลที่สำคัญ เทียบเท่าบริการสาธารณะที่เป็นระบบ สาธารณูปโภค (Utility Systems) ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ไฟฟ้า น้ำประปา ถนนและการคมนาคมขนส่ง

ซึ่งรัฐบาลจีนเป็นผู้ให้บริการเอง แต่แตกต่างกันตรงที่สำหรับให้บริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-payment) นั้น รัฐบาลจีนให้เอกชนบริหารจัดการกันเองโดยมีการออกกฎหมายมากำกับดูแลบางประการเพื่อให้มีความมั่นคงปลอดภัยพอควร

รูปแบบของการให้บริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-payment) นับเป็นสิ่งที่กระทบต่อระบบการเงินของประเทศจีนอย่างมาก ด้วยเหตุที่บริการดังกล่าวก่อให้เกิดสภาพที่ประชาชนจำเป็นต้องใช้บริการเพื่อความสะดวกสบายชนิดที่ว่าเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้แล้วสำหรับการดำรงชีวิตทางด้านการใช้จ่ายเงินของสังคมจีนในปัจจุบัน ดังนั้นรัฐจึงต้องเข้ามาดูแลให้เหมาะสม กล่าวคือ ประเทศจีนมีความเจริญด้านเศรษฐกิจดิจิทัลแล้ว ไม่ว่าจะเป็น บริการชำระเงินของธนาคาร หรือ บริการอาลีเพย์จึงต้องให้บริการอย่างต่อเนื่อง ปลอดภัย สะดวก และมีต้นทุนการใช้บริการต่ำ นอกจากนี้ ประเทศจีนกำลังขับเคลื่อนให้มีการพัฒนาบริการทางการเงินแบบทั่วถึง (inclusive finance) มากขึ้น ซึ่งต้องการข้อมูลการชำระเงินที่ได้สะสมไว้กับระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์แบบบริการอาลีเพย์ เพื่อประเมินความเสี่ยงด้านเครดิตให้กับบริษัทขนาดย่อมและปัจเจกชนที่ไม่มีสินเชื่อใช้มาค้ำประกันได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศจีนมีธนาคารประชาชนจีน ซึ่งเป็นธนาคารกลาง ทำหน้าที่กำกับดูแลบริการการชำระเงินมาตลอด แต่เนื่องจากมีความยากในการถ่วงดุลระหว่างความสร้างสรรค์และความปลอดภัย และการพัฒนาด้านกฎหมายล่าช้ากว่าการพัฒนาของบริการการชำระเงินเสมอ ทำให้ธนาคารประชาชนจีนมีบทบาทเสมือนคนดับเพลิงมาตลอด และคนที่จุดไฟคือผู้ประกอบการชำระเงิน และกฎหรือระเบียบต่างๆ ออกมาก็ตั้งเช่นน้ำดับเพลิง แม้บริการอาลีเพย์มีประวัติเพียงสิบห้าปีเท่านั้น แต่ได้ผ่านการกำกับดูแลมาสามระยะดังต่อไปนี้แล้ว

ระยะแรก (ปี ค.ศ. 2004 ถึง ปี ค.ศ. 2009) ไม่มีกฎระเบียบบังคับใช้กับบริษัทอาลีเพย์ หรือบริการอาลีเพย์โดยตรง เป็นช่วงระยะส่งเสริมการพัฒนาของบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างเต็มที่ เพื่อเป็นบริการสนับสนุนการพัฒนาของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ บริการอาลีเพย์ได้มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และผู้ประกอบการแบบอาลีเพย์ก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากไม่มีกฎหมายบังคับ ทำให้เหล่าบริษัทอาลีเพย์เกิดความไม่มั่นใจ เพราะไม่ทราบว่า ขอบเขตของธุรกิจทำได้มากน้อยแค่ไหน และธนาคารประชาชนจีนจะห้ามไม่ให้ผู้ประกอบการอีกหรือไม่ เพราะธุรกิจบริการการชำระเงินผูกขาดโดยธนาคารตลอดและต้องการความปลอดภัยสูง นอกจากนี้ การไม่มีการกำกับดูแลทำให้ผู้ประกอบการบางรายเพื่อแสวงหากำไรที่สูง เป็นช่องทางเงินทุนแก่การพนัน การฟอกเงิน หรือธุรกิจอย่างอื่นที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และผู้ประกอบการบริการการชำระเงินเองก็มีการยักยอกเงินรับล่วงหน้าไปใช้หาประโยชน์อย่างอื่น ซึ่งกระทบกระเทือนต่อความปลอดภัยอย่างมาก

ระยะที่สอง (ปี ค.ศ. 2010 ถึง ปี ค.ศ. 2015) ธนาคารประชาชนจีนได้ออกกฎและระเบียบหลายฉบับใช้บังคับกับบริการอาลีเพย์ โดยมีมาตรการหลัก ๆ 8 มาตรการ ได้แก่

1. การกำหนดสถานะทางกฎหมายของบริษัทอาลีเพย์ไว้เป็นผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินที่มีใช้สถาบันการเงิน (Non-financial Institution) ซึ่งหมายความว่า กฎหมายทั้งปวงที่ใช้เฉพาะกับสถาบันการเงินนั้น ไม่สามารถใช้บังคับกับบริษัทอาลีเพย์

2. การจำแนกประเภทธุรกิจบริการการชำระเงิน ซึ่งเป็นการจำแนกตามวิธีการชำระเงิน ได้แก่ บริการการชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต บริการบัตรเติมเงินล่วงหน้า และการให้บริการแก่ผู้รับบัตร

3. กำหนดให้ขอใบอนุญาตก่อนเข้าสู่ตลาดโดยมีการเน้นเงื่อนไขด้านทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้ว เพื่อคัดเลือกรายบริษัทที่มีความมั่นคงฐานการเงินประกอบธุรกิจบริการการชำระเงิน และมีการตั้งข้อจำกัดเกี่ยวกับการขาย การโอน การให้เช่าซึ่งใบอนุญาต

4. มีมาตรการกำกับดูแลบัญชีการชำระเงินเป็นเฉพาะ ซึ่งประกอบด้วยการยืนยันตัวตนของผู้ใช้บริการ การจำแนกประเภทของบัญชีการชำระเงิน และ กำหนดขีดสูงสุดของจำนวนเงินที่ชำระตามความเสี่ยงของบัญชีการชำระเงิน

5. มีมาตรการเกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินรับล่วงหน้าเป็นเฉพาะ ซึ่งรวมด้วยการรายงานข้อมูลบัญชีและจัดทำสัญญาดูแลเงินล่วงหน้า การฝากเงินล่วงหน้าไว้บัญชีเฉพาะเงินล่วงหน้าตามสัดส่วน และ การตั้งเงินสำรองตามสัดส่วนของดอกเบี้ย แต่ผู้รับฝากเงินรับล่วงหน้าธนาคาร ซึ่งมีส่วนได้เสียโดยตรงกับผู้ประกอบธุรกิจ เพราะผู้ประกอบธุรกิจเป็นลูกค้าสำคัญที่นำเงินมาฝากของธนาคาร

6. มาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้บริการ ซึ่งผู้ประกอบธุรกิจต้องจัดให้มีมาตรการดำเนินธุรกิจการชำระเงินและมาตรการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของลูกค้า รักษาความลับของลูกค้า การจัดเก็บข้อมูลต้องปฏิบัติตามหลักการน้อยที่สุดและจำเป็น และห้ามไม่ให้สถาบันการเงินบันทึกข้อมูลสำคัญของลูกค้าใน chip เช่น รหัสยืนยัน รหัสผ่าน เป็นต้น

7. ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานบริหารเงินตราต่างประเทศ ผู้ประกอบธุรกิจหากให้บริการการชำระเงินข้ามพรมแดนก็ต้องขึ้นทะเบียนกับสำนักงานบริหารเงินตราต่างประเทศ และปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น รายงานข้อมูลแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

8. มีหน้าที่ปราบปรามการฟอกเงินเหมือนกับธนาคารพาณิชย์ ธุรกิจบริการการชำระเงินแบบอาลีเพย์ในช่วงระยะเวลานี้ได้รับการกำกับดูแลอย่างเป็นทางการ เป็นส่วนหนึ่งของระบบการชำระเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารประชาชนจีนโดยมีกฎหมายคุ้มครองและกำหนดสถานะทางกฎหมายด้วย ธุรกิจบริการอาลีเพย์มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม ช่วงเวลานี้ เนื่องจากมีผู้ประกอบธุรกิจบริการจำนวนมากขึ้น บริการการชำระเงินเริ่มคาบเกี่ยวกันกับบริการการเงินประเภทอื่น ผู้ประกอบธุรกิจชำระดุลกับธนาคารโดยตรงแล้วการหมุนเวียนเงินทุนไม่โปร่งใส และการขอใบอนุญาตต้องมีทุนที่จดทะเบียนชำระแล้วจำนวน

ค่อนข้างสูงสำหรับบริษัทขนาดย่อม ไม่มีการลงโทษทางอาญาสำหรับธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการมีใช้สถาบันการเงินประกอบธุรกิจโดยไม่ได้ออกใบอนุญาต ทำให้เกิดปัญหามากมายในขณะนี้ เช่น ปัญหาการเป็นช่องทางเงินทุนแก่อาชญากรรมต่าง ๆ ของผู้ประกอบการธุรกิจ ปัญหาการชำระดุลนอกกระบวนการทำให้ธนาคารแห่งชาติจีนไม่สามารถกำกับดูแล ปัญหาการระดมทุนโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งกระทบกระเทือนระเบียบทางการเงิน ปัญหาการรั่วไหลของเงินรับล่วงหน้าไปใช้อย่างอื่นจนทำให้การหมุนเวียนเงินทุนหยุดชะงัก ผู้ใช้บริการไม่ได้รับเงินคืน ซึ่งมีส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของเศรษฐกิจและความเชื่อมั่นต่อระบบการเงินของประชาชน ปัญหาการเปิดเผยข้อมูลของผู้ใช้บริการโดยไม่ชอบ ปัญหาการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นต้น

ความเสี่ยงที่ได้อธิบายในบทที่สามของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้นั้น ได้มีการเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลานี้และการเยียวยาผู้เสียหายทำได้ยาก ในทางปฏิบัติเกือบไม่ได้รับการเยียวยา นอกจากนี้บริการการชำระเงินคาบเกี่ยวกับบริการทางการเงินอื่น ๆ เช่นบริการให้กู้ยืมเงิน บริการกองทุนรวมตลาดเงิน บริการ Crowd funding บริการ Peer to Peer เป็นต้น เริ่มสะท้อนให้เห็นถึงความเสี่ยงด้านสภาพคล่องและความเสี่ยงเชิงระบบการเงินด้วย

ระยะที่สาม ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 ถึง ปัจจุบัน เป็นช่วงเวลาที่มีการกำกับดูแลอย่างเข้มงวดโดยกำหนดต้องฝากเงินรับล่วงหน้าไว้กับธนาคารกลางและไม่มีแนวคิดดอกเบี้ย การชำระบัญชีต้องผ่านระบบการชำระบัญชีสำหรับธุรกิจบริการการชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของผู้ประกอบการที่มีใช้สถาบันการเงิน (非银行支付机构网络支付清算平台) ซึ่งมีชื่อย่อ ระบบ NUCC (System of Nets Union Clearing Corporation) เพื่อให้การหมุนเวียนเงินทุนได้โปร่งใสขึ้น ธนาคารประชาชนจีนระงับการขอใบอนุญาตเป็นชั่วคราวและออกกฎหมายกำหนดมาตรฐานด้านบาร์โค้ดและบังคับให้ผู้ประกอบการจัดเก็บบัญชีการชำระเงินตามความปลอดภัย และทั้งศาลประชาชนสูงสุดกับอัยการสูงสุดร่วมประกาศแนวทางการลงโทษทางอาญาแก่ผู้ประกอบการบริการการชำระเงินโดยไม่ได้รับอนุญาต และธนาคารก็ได้มีการตรวจสอบการประกอบธุรกิจอย่างเข้มงวดเป็นปกติธุระและมีความถี่สูง ภายใต้การกำกับดูแลที่เข้มงวด ธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการมีใช้สถาบันการเงินนั้นจะได้ดำเนินการอย่างมีระเบียบวินัยมากขึ้น

แม้ว่ามีกฎหมายบังคับให้บริการอาลีเพย์อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ ธนาคารประชาชนจีน และธนาคารประชาชนจีนก็พยายามกำกับดูแลให้ตามทันการพัฒนาของบริการอาลีเพย์ โดยมีการถ่วงดุลระหว่างความสร้างสรรค์กับความปลอดภัยมาตลอด และมีการปรับปรุงหลักการกำกับดูแลให้สอดคล้องกันกับสภาพความสำคัญและความเสี่ยงของธุรกิจบริการ แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากไม่มีการออกแบบโครงสร้างในเชิงภาพรวมขึ้นนำการกำกับดูแล และหลักเกณฑ์การกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ของธนาคารประชาชนจีนไม่สอดคล้องกับหลักการการกำกับดูแล ทำให้ธนาคารประชาชนจีน

เสมือนคนดับเพลิงมาตลอด คือ ที่ไหนเกิดปัญหาเดือดร้อนก็ไปแก้ไขปัญหานั้น ทำให้การกำกับดูแลล้มเหลว กล่าวคือ

1. สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศที่ปกครองด้วยกฎหมาย กฎหมายเป็นแหล่งที่มาของอำนาจการกำกับดูแลของธนาคารประชาชนจีนและหน่วยงานต่างๆ พื้นฐานของการใช้อำนาจกำกับดูแลให้เกิดความเป็นธรรมและสร้างประสิทธิผลได้ต้องมีกฎหมายที่สมบูรณ์และสอดคล้องกับสภาพความสำคัญและความเสี่ยงของธุรกิจที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแล แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายที่ใช้บังคับกับบริการอาลีเพย์ในปัจจุบันไม่ครอบคลุมความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นและลำดับชั้นของกฎหมายก็ไม่สอดคล้องกับความจำเป็นในการกำกับดูแลธุรกิจบริการอาลีเพย์ อาทิ ผู้กำกับดูแลมีอำนาจไม่เพียงพอ ไม่มีกฎหมายที่ออกด้วยอำนาจคณะรัฐมนตรีหรือกฎหมายออกด้วยอำนาจสภาผู้แทนประชาชนกำหนดเรื่องการขอใบอนุญาต กฎหมายไม่ได้กำหนดสิทธิหน้าที่ของทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในธุรกิจบริการการชำระเงินและกฎหมายใช้บังคับไม่ครอบคลุมความเสี่ยงในด้านการออกจากตลาดของผู้ประกอบธุรกิจ แสดงให้เห็นว่า การอาศัยอำนาจตามมาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน ค.ศ. 2010 (Administrative Measure for the Payment Service Provided by Non-financial Institutions, 非金融机构支付服务管理办法) ไม่สามารถตอบสนองความต้องการแก่ธนาคารประชาชนจีนในการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ด้วยกฎหมาย เพื่อรักษาเสถียรภาพทางการเงิน การคุ้มครองผู้บริโภคและส่งเสริมเศรษฐกิจ ยิ่งเฉพาะเศรษฐกิจดิจิทัลให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินนั้นประกอบด้วยบริการหลากหลายประเภท และแต่ละประเภทมีความเสี่ยงและความสร้างสรรค์ไม่เท่ากัน จึงจำเป็นต้องมีการจำแนกประเภทเพื่อให้มีการกำกับดูแลสอดคล้องกับความเสี่ยง กฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบันมีการกำหนดให้จัดแบ่งบัญชีการชำระเงินให้เป็นเกรดต่างๆ และได้จำแนกธุรกิจเป็นสามประเภทใหญ่ตามวิธีการชำระเงิน แต่ยังไม่เหมาะสมกับสภาพความเสี่ยงและการพัฒนาของธุรกิจบริการโดยรวม ที่สำคัญยังทำให้ผู้ประกอบธุรกิจเกิดความสับสนว่า ธุรกิจของตนเป็นธุรกิจประเภทใดและควรได้รับการกำกับดูแลถึงขนาดไหน ซึ่งไม่เป็นประโยชน์ในการสร้างความแน่นอนแก่ผู้ประกอบธุรกิจ

3. เนื่องจากระบบการชำระเงินของธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินเป็นระบบเปิด โดยเชื่อมโยงกับระบบการค้า ระบบการเงิน และระบบการขนส่ง จึงมีลักษณะคาบเกี่ยวระหว่างการค้า การเงิน และบริการด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ การใช้อำนาจกำกับดูแลด้วยธนาคารประชาชนจีนฝ่ายเดียวจึงไม่สามารถจัดการความเสี่ยงได้ทั้งหมด จำเป็นต้องกำกับดูแลโดยมีหลายหน่วยงานร่วมมือกัน เช่น บริการ Yu'e Bao มีบริการที่คาบเกี่ยวระหว่างบริการการชำระเงินกับบริการด้านหลักทรัพย์ ต้องให้ธนาคารประชาชนจีนร่วมกับคณะกรรมการกำกับดูแลหลักทรัพย์

และตลาดหลักทรัพย์ด้วยถึงจะเหมาะสม การเป็นช่องทางเงินทุนให้แก่ธุรกิจที่ไม่ชอบนั้น ต้องให้กระทรวงรักษาความมั่นคงสาธารณะ กระทรวงพาณิชย์และธนาคารประชาชนเงินร่วมมือกันกำกับดูแลด้วยกัน เพราะธนาคารประชาชนเงินไม่มีอำนาจปราบปรามอาชญากรรมและไม่มีอำนาจตรวจสอบความแท้จริงของร้านค้า หรือบริษัทต่าง ๆ ที่ให้บริการอาลีเพย์ แต่กฎหมายไม่ได้กำหนดรูปแบบองค์กรไว้ ซึ่งทำให้การกำกับดูแลร่วมกันนั้นไม่เกิดประสิทธิผล

4. เนื่องจากเงินรับล่วงหน้าฝากไว้กับธนาคารประชาชนเงินไม่มีดอกเบี้ย และมาตรฐานของการชำระเงินทางด้านเทคโนโลยีสูง ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็กจะอยู่ต่อได้ ต้องมีการสร้างสรรค์มากขึ้น เพื่อแข่งขันสัดส่วนตลาดให้มากที่สุด ผู้ประกอบการธุรกิจมักจะทำว่า บริการของตนเองเป็นนวัตกรรม การเป็นนวัตกรรมหรือไม่ผู้บริโภคก็ไม่สามารถตรวจสอบได้ จึงจำเป็นมีหน่วยงานที่น่าเชื่อถือทดลองและพิสูจน์ให้ แต่ปัจจุบันประเทศจีนยังไม่มีหลักเกณฑ์ทดลองนวัตกรรมใหม่ การที่ไม่มีมาตรการให้ทดลองนวัตกรรมใหม่ก็เท่ากับว่า บริษัทต้องไปทดลองกับตลาดจริง ต้นทุนนอกจากการพัฒนาเทคโนโลยีแล้ว ยังมีต้นทุนการบุกเบิกตลาดอีก หากธนาคารประชาชนเงินพบว่า มีปัญหาให้หยุดดำเนินการต่อ ต้นทุนที่ลงไปก็เสียเปล่า และกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคต่อนวัตกรรมนั้นซึ่งเป็นภาระกับการพัฒนาของบริษัทขนาดเล็กอย่างมาก

ปัญหากฎหมายที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ทำให้เกิดการล้มเหลวในการกำกับดูแลบริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการมีใช้สถาบันการเงิน และรัฐสูญเสียความสามารถทางด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงของบริการชำระเงิน โดยสถานการณ์ล่าสุดของตลาดการชำระเงินผ่านเครือข่ายมือถือของธุรกิจบริการชำระเงินที่ผู้ประกอบการมีใช้สถาบันการเงิน 54% เป็นธุรกิจของบริษัทอาลีเพย์ ส่วนธุรกิจออนไลน์นั้น มี 38.4% ชำระผ่านระบบอาลีเพย์ เมื่อบริษัทมีการกระทำที่ไม่ชอบด้วยระเบียบ ธนาคารประชาชนเงินทำได้แต่เรียกค่าปรับ จะสั่งให้ปิดหรือยกเลิกใบอนุญาตก็ต้องค่อนข้างระมัดระวัง เพราะอาจทำให้เศรษฐกิจพังทีเดียว นอกจากนี้ ในด้านเทคนิคบางอย่าง ธนาคารประชาชนเงินเองอาจยังมีความรู้น้อยกว่าบริษัทอาลีเพย์ เช่น การจัดตั้งระบบ NUCC เพื่อทำหน้าที่ชำระบัญชีให้กับธุรกิจบริการชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนั้น ธนาคารประชาชนเงินยังต้องอาศัยทีมงานและเงินทุนของบริษัทอาลีเพย์และบริษัทรายอื่นๆ ที่ไม่ใช่สถาบันการเงินด้วย รัฐบาลจีนจึงพยายามกำกับดูแลบริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการมีใช้สถาบันการเงินให้เข้มงวดขึ้น เพื่อให้บริการอาลีเพย์เป็นบริการรายย่อยที่มีความสะดวกแก่การทำธุรกรรมประจำวันของประชาชนและลดความสำคัญในด้านขนาดของตลาดลง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา too big to fail และความเสี่ยงเชิงระบบ

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงจำเป็นต้องศึกษาแนวทางการกำกับดูแลบริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยที่มีพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ใช้บังคับกับบริการ

การชำระเงินโดยตรง เพื่อให้คำแนะนำแก่การแก้ไขปัญหากฎหมายในการกำกับดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงินของธนาคารประชาชนจีน

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เนื่องจากบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงินเป็นสิ่งใหม่ของประเทศจีนที่ได้กำเนิดขึ้นเพียงยี่สิบเท่านั้น แต่มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดและมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศจีน ผู้ประกอบการธุรกิจเองก็ได้มีการอัปเดตเทคโนโลยีที่ให้บริการการชำระเงินโดยตลอด เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการและแข่งขันกับธนาคารพาณิชย์ที่มีความน่าเชื่อถือกว่า สภาพความสำคัญและความเสี่ยงของบริการก็มีการเปลี่ยนแปลงตลอด กฎหมายว่าด้วยการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์และหลักเกณฑ์การกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องล้วนมีการพัฒนาล่าช้ากว่าความจำเป็นในการกำกับดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงิน ซึ่งอาจทำให้การกำกับดูแลไม่ครอบคลุมทุกความเสี่ยง จนเกิดผลทางลบต่อระเบียบเรียบร้อยทางด้านเศรษฐกิจ หรือส่งผลต่อเสถียรภาพทางการเงิน หรือ อาจมีการกำกับดูแลเกินสมควรกลายเป็นการสร้างภาระแก่การพัฒนาของบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ จนส่งผลกระทบต่อเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิวัฒนาการเอกลักษณ์และความเสี่ยงของธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงินของสาธารณรัฐประเทศจีนโดยรวม และเจาะลึกถึงรายละเอียดของภูมิหลังการพัฒนา ประเภทธุรกิจ และรูปแบบการหมุนเวียนทั้งเงินทุนและข้อมูลการชำระเงินของบริการอาลีเพย์เป็นกรณีเฉพาะ เพื่อนำมาวิเคราะห์ความเสี่ยงของธุรกิจบริการอาลีเพย์ และศึกษาหลักเกณฑ์การกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ตั้งแต่กำเนิดขึ้นของบริการอาลีเพย์จนถึงปัจจุบัน และวิเคราะห์ความเหมาะสมของการกำกับดูแลอาลีเพย์ในปัจจุบันของธนาคารประชาชนจีนโดยเปรียบเทียบกับกำกับการกำกับดูแลของประเทศไทย รวมทั้งแนวคิดการกำกับดูแล หลักเกณฑ์หรือมาตรการหลัก ๆ ที่ใช้ในการกำกับดูแล เพื่อนำเสนอต่อการปรับปรุงกฎหมายที่ใช้บังคับกับบริการอาลีเพย์ต่าง ๆ

1.3 สมมติฐานในการศึกษา

การศึกษาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า กฎหมายซึ่งบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมเพียงพอสำหรับการกำกับดูแลความเสี่ยงที่อาจเกิดจากบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินแบบอาลีเพย์ดังกล่าว และมาตรการบางประการไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ของผลกระทบที่ผู้ประกอบการธุรกิจอาจมีต่อสังคมด้วย การออกกฎหมายห้ามการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องโดยสมบูรณ์นั้นก็อาจไม่สามารถทำได้โดยสภาพแห่งเศรษฐกิจดิจิทัลและการส่งเสริม inclusive finance นั้นเอง แต่ธนาคารประชาชนจีนในฐานะผู้กำกับดูแลระบบการชำระเงินและตลาดการเงินก็ไม่อาจเพิกเฉยต่อสิ่งเหล่านี้ได้เช่นกัน จึงจำเป็นต้องศึกษาอำนาจการกำกับดูแลของธนาคารประชาชนจีน เป้าหมายในการกำกับดูแล หลักการกำกับดูแล และมาตรการทางกฎหมายที่ใช้กำกับดูแลบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินตลอดสิบห้าปีตั้งแต่บริษัทอาลีเพย์กำเนิดขึ้นถึงปัจจุบัน เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว สร้างสภาพแวดล้อมที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องให้แก่บริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน

1.4 ขอบเขตการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีขอบเขตการศึกษาในการทำความเข้าใจวิวัฒนาการ เอกลักษณะ ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นโดยรวมของธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินของประเทศไทย ภูมิหลังการกำเนิดขึ้นของบริการอาลีเพย์ ธุรกิจที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดของบริการอาลีเพย์ ประเภทธุรกิจบริการ รูปแบบการหมุนเวียนเงินทุนระหว่างอาลีเพย์กับธนาคารของประเทศไทย เพื่อเข้าใจความเสี่ยงที่เกิดขึ้น และ จุดเป้าหมายของมาตรการที่ใช้กับบริการอาลีเพย์ของธนาคารประชาชนจีน และมีการวิเคราะห์มาตรการหลักที่ใช้กับการกำกับดูแลอาลีเพย์ของธนาคารประชาชนจีน รวมถึงระบบกฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแล อำนาจหน้าที่การกำกับดูแลของธนาคารประชาชนจีน และเปรียบเทียบกับแนวคิดและหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ของธนาคารแห่งประเทศไทย เนื่องจาก ประเทศจีน ประเทศไทย ทั้งสองประเทศมีหน่วยงานหลักทำหน้าที่กำกับดูแลบริการอาลีเพย์และกฎหมายที่ใช้บังคับกับเป็นกฎหมายเฉพาะ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงศึกษาแต่กฎหมายเฉพาะ รวมถึงกฎหรือระเบียบที่ออกด้วยอำนาจของกฎหมายเฉพาะของทั้งสองประเทศ ได้แก่

1. ประเทศจีนมีกฎหมายลำดับรองชื่อ มาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน ค.ศ. 2010 และระเบียบหลายฉบับออกด้วยอำนาจตามกฎหมายฉบับนี้ ใช้บังคับกับบริการอาลีเพย์โดยตรง

2. พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ของประเทศไทย และประกาศต่างๆ ที่ออกโดยธนาคารแห่งประเทศไทย เนื่องจากตามหลักเกณฑ์ของประเทศไทยได้มีการกำกับดูแลบริการการชำระเงินอย่างเป็นระบบและเป็นเอกภาพ มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้กำกับด้วยกฎหมาย และวิธีการประสานงานด้วยกัน มีการปรับลดจำนวนทุนจดทะเบียนและจำแนกประเภทบริการการชำระเงินอย่างละเอียดเพื่อให้ได้สัดส่วนกับลักษณะความเสี่ยงของการให้บริการ การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ และมีการกำหนดสิทธิของเงินรับล่วงหน้าในระหว่างดำเนินการดำเนินธุรกิจ และกรณีผู้ให้บริการล้มละลายหรือกรณีผู้ให้บริการถูกสั่งให้ระงับธุรกิจ ซึ่งเป็นวิธีการอันสำคัญในการคุ้มครองผู้ใช้บริการ

อย่างไรก็ดี ในการศึกษาครั้งนี้ยังคงมีข้อจำกัดบางประการ โดยผู้เขียนจะไม่มุ่งเน้นการศึกษามาตรฐานทางด้านเทคโนโลยีของระบบอาลีเพย์ เนื่องจากข้อมูลส่วนนี้ไม่มีการเปิดเผยเป็นทางการ เพราะยังเป็นความลับทางการค้าอยู่ บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงินมีความเสี่ยงคาบเกี่ยวกับหลายหน่วยงานหลายแผนก แต่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาในมุมมองของธนาคารประชาชนจีนเป็นหลัก

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิธีการศึกษาของวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะใช้วิธีค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลวิจัยเอกสาร (Documentary research) ที่ได้จากตำราทางกฎหมาย บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลที่ได้จากอินเทอร์เน็ตและเว็บไซต์ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นภาษาไทย ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ ตลอดจนบทบัญญัติของกฎหมาย การศึกษาโดยยกบริการอาลีเพย์เป็นตัวอย่าง (Case Study) โดยค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลรวมถึง สถิติของธุรกิจ ข่าวสารต่าง ๆ ตั้งแต่ปีที่อาลีเพย์กำเนิดจนถึงปัจจุบัน และการเปรียบเทียบลักษณะธุรกิจ หลักเกณฑ์หรือมาตรการกำกับดูแลอาลีเพย์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีน (Comparative analysis) นอกจากนี้ ยังได้เข้าร่วมงานเสวนาวิชาการและการรับฟังการบรรยายจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในประเทศไทยและประเทศจีน การสนทนากับกลุ่มผู้ที่มีประสบการณ์ใช้งานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเข้าเป็นส่วนหนึ่งของธุรกรรมการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงินด้วยตัวเองทั้งในประเทศไทยและประเทศจีน และนำข้อมูลเหล่านี้มาศึกษาวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจความไม่สมบูรณ์และเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. การศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ให้สามารถศึกษาและทำความเข้าใจธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์โดยผู้ให้บริการไม่ใช่ธนาคารซึ่งเกิดขึ้นอย่างใกล้ชิดกับชาวจีนทุกวันนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ต่อวงการศึกษานิติศาสตร์ทั้งประเทศไทยและประเทศจีนจะช่วยเพิ่มแหล่งข้อมูลพื้นฐานในแง่มุมหนึ่งของกฎหมาย และใช้การศึกษาวิจัยเนื้อหาในประเด็นอื่น ๆ ด้วยการต่อยอดพัฒนาการองค์ความรู้ทางด้านนิติศาสตร์จากบทสรุปและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ โดยการกำหนดมาตรการทางกฎหมาย แนวทางสำหรับการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้เหมาะสมครอบคลุมกับบริบทที่อาจเป็นปัญหา สอดคล้องกับสภาพปัญหาและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศจีนสืบต่อไป

2. ปัจจุบันประเทศจีนมีการศึกษากฎหมายด้านบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ อยู่บ้าง แต่มักจะวิเคราะห์อย่างไม่เป็นระบบและงานวิจัยเกือบทั้งหมดได้ศึกษาโดยเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปการศึกษา แต่เล่มนี้จะเน้นการเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย กฎหมายประเทศอังกฤษและกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ ซึ่งมีวิธีการกำกับดูแลบริการการชำระเงินแบบออลิเพย์อีกมูมมอหนึ่งกับประเทศสหรัฐอเมริกาและมีความสอดคล้องกับการปฏิรูปทางการเงินของประเทศจีนปัจจุบัน วิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงคิดว่าเป็นประโยชน์ให้กับผู้มีอำนาจออกกฎระเบียบ บังคับได้มีข้อมูลศึกษาเพิ่มเติมในอีกมูมมอหนึ่ง และเป็นประโยชน์แก่บุคคลและองค์กรจีนทำความเข้าใจกฎหมายของทั้งสามประเทศดังกล่าว เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาข้อตกลงระหว่างประเทศต่อไป

บทที่ 2

ธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่ สถาบันการเงินของประเทศไทย

2.1 ความทั่วไปของการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน

2.1.1 ความหมายและลักษณะของการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบการ ธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน

ธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินในประเทศไทยจะถูกเข้าใจโดยทั่วไปด้วยชื่อ “Third Party Payment (第三方支付)” แปลตรงตัวคือ “บริการการชำระเงินผ่านฝ่ายที่สาม” คำว่า Third party หรือ ฝ่ายที่สาม ในวัฒนธรรมจีนมีบทบาทเป็นคนกลาง คนรู้เห็นที่ไม่เป็นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งของธุรกรรมที่ทำ และไม่มีความสัมพันธ์พิเศษกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งของธุรกรรมด้วย ดังนั้น บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน ในความหมายเชิงกว้างคือ บริการการชำระเงินที่ให้บริการโดยผู้ที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน และก็ไม่ใช่ทั้งฝ่ายชำระเงินและฝ่ายรับชำระเงิน

ปี ค.ศ. 2005 นาย Jack Ma (马云) ประธานกรรมการของบริษัทอาลีบาบาในเวลานั้น ได้กล่าวถึง บริการอาลีเพย์เป็นบริการการชำระเงินลักษณะ Third Party Payment ในที่ประชุมเศรษฐกิจของโลก (World Economic Forum -- WEF) ประจำปี ค.ศ. 2005 ซึ่งจัดขึ้นที่เมืองดาวอส สวิตเซอร์แลนด์ หลังจากนั้น นักวิชาการด้านการเงิน นักเศรษฐกิจ นักกฎหมายเริ่มสนใจศึกษาบริการอาลีเพย์และใช้ Third Party Payment อ้างถึงบรรดาบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน แต่จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่มีทฤษฎีเกี่ยวกับ Third Party Payment ที่ถูกยอมรับกันเป็นทั่วไป

นาง Rao Lin มีความคิดเห็นว่า บริการ Third Party Payment คือสถาบันที่มีความเป็นอิสระน่าเชื่อถือให้บริการสนับสนุนการชำระเงินโดยอาศัยอำนาจตามสัญญาที่ได้ทำกับธนาคารใหญ่ ๆ ภายในประเทศจีนและต่างประเทศ¹

นาง Wang Ying มีความเห็นว่า Third Party Payment เป็นสถาบันที่นอกเหนือจากสถาบันการเงิน โดยทำหน้าที่เป็นตัวกลางรับรองความน่าเชื่อถือและอาศัยอินเทอร์เน็ต

¹ 饶琳, 周鹏博, “有效实现第三方支付风险监管的几点建议,” 金融理论与实践, 第 9 期, 第 110-111 页 (2008).

เป็นพื้นฐาน สถาบันสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัลและยืนยันข้อมูลของรายการชำระเงินโดยวิธีต่าง ๆ ภายใต้ข้อตกลงระหว่างสถาบันกับธนาคารพาณิชย์หลาย ๆ ธนาคาร ซึ่งทำให้สถาบันสามารถดำเนินการชำระเงินระหว่างผู้ถือบัตรหรือผู้บริโภคร่วมกับธนาคาร หรือ ชำระเงินระหว่างผู้ชำระเงินกับผู้รับชำระเงิน ผู้ให้บริการให้บริการรับฝากเงิน การแปลงคำสั่งการชำระเงิน หรือบริการเพิ่มมูลค่าอื่นๆ แก่ผู้ซื้อและผู้ขาย โดยผ่านบัตรเครดิต (Card Based Payment) หรือผ่านบัญชีดิจิทัลหรือเงินเสมือนจริง (Virtual Currency) และรับบทบาทเป็นตัวกลางในการชำระเงินทางอินเทอร์เน็ต²

ปี ค.ศ. 2010 ธนาคารประชาชนจีน ซึ่งเป็นธนาคารกลางของประเทศจีน ได้ประกาศใช้กฎระเบียบชื่อ มาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน ค.ศ. 2010 (Administrative Measure for the Payment Service Provided by Non-financial Institutions, 非金融机构支付服务管理办法) ซึ่งเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ใช้บังคับกับ Third Party Payment หรือ ธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน และได้กำหนดว่า *The term “payment services provided by non-financial institutions” refers to some or all of the following monetary capital transfer services provided by non-financial institutions as the middlemen between payers and payees: 1.Payment through the network; 2. Issuance and acceptance of prepaid cards; 3.Bankcard acquiring; and 4.Other payment services as specified by the People’s Bank of China (PBOC)*³ ซึ่งหมายถึง ธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน ผู้ประกอบการธุรกิจการชำระเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงินมีบทบาทเป็นคนกลางให้บริการการโยกย้ายเงิน ซึ่งประกอบด้วยบริการประเภทใดประเภทหนึ่งเพียงประเภทเดียวหรือผสมผสานหลายประเภทดังนี้ได้

1. การชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
2. การออกหรือการรับบัตรชำระเงินล่วงหน้า (Prepaid card)
3. การให้บริการแก่ผู้รับบัตร (Bankcard acquiring)
4. บริการการชำระเงินที่ธนาคารประชาชนจีนได้กำหนดไว้เป็นเฉพาะ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ความหมายเชิงแคบแก่ บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินว่า เป็นบริการการรับส่งคำสั่งการชำระเงินและ

²王莹, “基于博弈论的第三方支付监管问题研究,” (西南财经大学硕士学位论文, 2009), 第 10 页.

³Article 2, Administrative Measure for the Payment Service Provided by Non-financial Institutions, Order No. 2 [2010] of the People’s Bank of China

แจ้งผลการชำระเงินระหว่างธนาคารกับผู้ให้บริการโดยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยที่ผู้ประกอบการซึ่งไม่ได้จดทะเบียนเป็นสถาบันการเงิน บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการซึ่งมิใช่สถาบันการเงิน มีรูปแบบธุรกิจหลากหลาย มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยสนับสนุนการชำระเงิน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะศึกษาบริการการชำระเงินของบริษัท อาลีเพย์ (จีน) อินเทอร์เน็ตเทคโนโลยี จำกัด (支付宝 (中国) 网络技术有限公司) เป็นหลัก ซึ่งเป็นบริษัทจำกัดเอกชนที่ไม่ใช่สถาบันการเงินแต่มีการให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ครอบคลุมเกือบทุกบริการที่สามารถพบเจอในตลาดการชำระเงิน ซึ่งมีลักษณะพิเศษดังนี้

(1) ต้นทุนบริการต่ำและดำเนินการชำระเงินสะดวกรวดเร็ว

ผู้ประกอบการบริการการชำระเงินได้เชื่อมโยง ร้านค้า ผู้ให้บริการ ธนาคาร ด้วยอินเทอร์เน็ตเฟส (interface) ซึ่งทำให้ผู้ใช้บริการสามารถชำระเงินในระบบเดียว ผู้บริโภคและร้านค้าไม่ต้องเปิดบัญชีที่หลาย ๆ ธนาคาร ไม่ต้องติดตั้ง payment plug in ที่คุ้มครองความปลอดภัยการชำระเงินของธนาคารต่าง ๆ ร้านค้ามีบัญชีธนาคารเพียงบัญชีเดียวก็จะดำเนินการรับเงินและชำระเงินระหว่างกันได้ ซึ่งช่วยประหยัดต้นทุนการประกอบธุรกิจ โดยที่ร้านค้าไม่ต้องไปเจรจากับธนาคารหลาย ๆ ธนาคารเพื่อขออินเทอร์เน็ตเฟสของธนาคารให้เชื่อมกับระบบจำหน่ายของร้านค้าเอง

สำหรับผู้บริโภค มีบัญชีธนาคารบัญชีเดียวก็สามารถโอนเงินหรือชำระเงินให้แก่ร้านค้าทั้งออนไลน์ (Online)⁴ และออฟไลน์ (Offline)⁵ ได้ตลอด 24 ชั่วโมง ไม่ว่าผู้รับเงินกับผู้ชำระ

⁴ ร้านค้าออนไลน์ (Online merchant), คำว่า online ในบริบทธุรกิจของประเทศไทยคือ “available or done on the internet” หมายถึง ความเป็นไปได้หรือทำบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ตามบริบทของประเทศไทยคือ “using a computer to communicate with other computers, or of or about a computer that is connected to another computer” หมายถึง ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องหนึ่งติดต่อสื่อสารกับคอมพิวเตอร์อีกเครื่องหนึ่ง สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2562 จาก <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/online> ร้านค้าออนไลน์ (Online merchant) จึงหมายความว่า ร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทั้งหมดหรือบางส่วน

⁵ ร้านค้าออฟไลน์ (Offline merchant), คำว่า offline ตามคำอธิบายของ oxford dictionaries คือ “Not controlled by or directly connected to a computer or the Internet.” หมายถึง ไม่ได้ควบคุมโดยหรือเชื่อมต่อโดยตรงกับคอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ต สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2562, จาก <https://en.oxforddictionaries.com/definition/offline>

เงินจะอยู่ต่อหน้ากันหรืออยู่ต่างมณฑลกัน ก็สามารถชำระเงินให้สำเร็จทันที ถ้าเป็นการชำระเงินด้วย บัญชีเสมือนจริง เพียงทราบหมายเลขโทรศัพท์มือถือที่ผู้รับเงินผูกกับบัญชีเสมือนจริงก็จะดำเนินการ ได้ทันที ซึ่งหมายเลขโทรศัพท์จำง่ายและได้มาง่ายกว่าบัญชีธนาคาร

นอกจากที่ได้กล่าวข้างต้น ผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินที่มีใช้สถาบัน การเงินส่วนใหญ่เป็นบริษัทเทคโนโลยีที่มีความสร้างสรรค์ เทคโนโลยีที่นำไปใช้ในการชำระเงินจึง มีการทันสมัย ใช้งานอย่างเสถียร และเรียนง่ายกว่าการใช้บริการของธนาคารออนไลน์ (Online banking)

(2) มีการประกันค่าสินค้าหรือค่าบริการในการซื้อขาย

ผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินทำหน้าที่เป็นคนกลางระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย และไม่มีส่วนได้เสียกับธุรกรรมซื้อขายโดยตรง พาณิซียอเล็กทรอนิกส์ที่ใช้บริการการชำระเงินของผู้ ประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงินมีขั้นตอนการชำระเงินดังนี้ 1. ผู้ซื้อต้องโอนเงินให้แก่ผู้ประกอบ ธุรกิจบริการการชำระเงินก่อนมีการส่งมอบสินค้าหรือให้บริการ 2. ผู้ประกอบธุรกิจแจ้งให้ผู้ขายทราบ ว่า ผู้ซื้อได้ชำระเงินแล้ว เงินที่ชำระฝากไว้กับผู้ประกอบธุรกิจ 3. ผู้ขายส่งมอบสินค้าหรือให้บริการ 4. ผู้ซื้อได้รับสินค้าหรือบริการและแจ้งให้ผู้ประกอบธุรกิจทราบว่าได้รับสินค้าหรือบริการตามที่ตกลงไว้ หรือเลยเวลาที่กำหนดแต่ผู้ซื้อไม่ได้แจ้งว่าไม่ได้รับของหรือสินค้าบกพร่อง ผู้ประกอบธุรกิจโอนเงินเข้า บัญชีการชำระเงิน ซึ่งเป็นบัญชีเสมือนจริงที่ได้เปิดไว้กับผู้ประกอบธุรกิจ ผู้ขายสามารถถอนเข้าบัญชี ธนาคารหรือชำระต่อไปในระบบการชำระเงินของผู้ประกอบธุรกิจ หากมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้น ผู้ซื้อและ ผู้ขายเจรจากันก่อนและแจ้งผลการตกลงกันให้กับผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินดำเนินการคืน เงินก็ได้ หรือให้ผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินไกล่เกลี่ยกันก็ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นกับผู้ ซื้อและผู้ขาย ขณะเดียวกันก็ช่วยดูแลควบคุมผู้ซื้อผู้ขายทั้งสองฝ่ายซึ่งกันและกัน และคุ้มครอง ผลประโยชน์ของทั้งสองฝ่ายด้วย⁶

ร้านค้าออฟไลน์ (Offline merchant) จึงหมายความว่า ร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการโดยไม่ ต้องเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต

⁶ 成功的中国电子商务零售平台，比较侧重消费者权益保护。例如淘宝网，它 每一件交易成功的商品都有维权入口，一旦买家希望发起维权，即可选择“退货”或 “退款”进入，分别选择相应退款原因及问题描述、上传证据，即完成维权的发起程 序。买家只要识字，无需借助电话咨询等外力帮助，就能轻松发起维权。这一举措极 大降低了维权的成本和门槛。申欣旺，“淘宝网的纠纷解决经验及其司法借鉴价值，” 浙江审判，2015 年第 11 期，from [http://finance.sina.com.cn/sf/news/2015-12-](http://finance.sina.com.cn/sf/news/2015-12-19/152414073.html)

[19/152414073.html](http://finance.sina.com.cn/sf/news/2015-12-19/152414073.html)

(3) มีบริการเสริมหลากหลายช่วยเพิ่มความสะดวกในการใช้ชีวิตประจำวันและการบริหารธุรกิจ

บริการเสริมของผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงินประกอบด้วยสามประเภทใหญ่ ประเภทแรกคือ บริการทางการเงิน เช่น การชำระหนี้ของบัตรเครดิต การกู้ยืมเงินเพื่อบริโภค บริการบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ ประเภทที่สองคือ บริการสนับสนุนการซื้อขาย เช่น บริการแจ้งข้อมูลโปรโมชั่น บริการสต็อกซื้อขาย การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การทำVat refund แทนประเภทที่สามคือ บริการช่วยใช้ชีวิตสะดวกขึ้น เช่น การเรียกรถ taxi บริการขนส่ง บริการขอบัตรวีรกรรมทางการเงินเป็นพื้นฐานของกิจกรรมทางสังคม เมื่อระบบการชำระเงินของผู้ประกอบธุรกิจสนับสนุนหรือมีส่วนร่วมกับการใช้ชีวิตทุกๆด้าน ชาวบ้านก็จะชินกับระบบการชำระเงินมากขึ้น เมื่อผู้บริโภคเลือกใช้ ร้านค้าและหน่วยงานที่สาธารณะบริหารจัดการสาธารณกิจก็ต้องตามทัน ในสุดท้ายสังคมก็ได้พัฒนาเป็นสังคมอัจฉริยะ (Intelligent society)

2.1.2 การจำแนกประเภทของธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้

ประกอบธุรกิจมีใช้สถาบันการเงิน

2.1.2.1 การจำแนกประเภทของบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้

ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงินในมุมมองนักวิชาการ

ดร. หยางปิว ได้จัดประเภทผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงินเป็นผู้ประกอบธุรกิจที่ควรได้รับการกำกับดูแลไม่เข้มงวด (weakly regulated) และ ผู้ประกอบธุรกิจที่ควรได้รับการกำกับดูแลอย่างเข้มงวด (Strong regulated) สองประเภท

ผู้ประกอบธุรกิจที่ควรได้รับการกำกับดูแลไม่เข้มงวด (weakly regulated) หมายถึง ผู้ประกอบธุรกิจที่ให้บริการการชำระเงินพื้นฐาน ซึ่งเป็นบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความรวดเร็วโดยอาศัยเทคโนโลยีด้านอินเทอร์เน็ตอย่างเดียวไม่ผสมผสานกับธุรกิจบริการอื่น ๆ เช่นการให้บริการแก่ผู้รับบัตร (Acquire) การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Money exchange) ตัวอย่างของผู้ประกอบธุรกิจประเภทนี้ เช่น บริษัท Union pay จำกัด บริษัท Pay easy จำกัด บริษัท 99bill จำกัด บริษัท Lakala Payment จำกัด เป็นต้น บริษัทเหล่านี้ถูกกำกับดูแลอย่างไม่เข้มงวด

ผู้ประกอบธุรกิจที่ควรได้รับการกำกับดูแลอย่างเข้มงวด (Strong regulated) หมายถึง ผู้ประกอบธุรกิจที่ให้บริการการชำระเงินที่มีความสร้างสรรค์ และมีการเกี่ยวข้องกับบริการทางการเงินอย่างใกล้ชิด บริการที่นำเสนอแก่ผู้ใช้บริการรวมถึงบริการบัญชีการชำระเงิน การชำระเงินที่มีคนกลางให้ประกันเครดิต บริการชำระเงินที่มีการค้าประกัน กระทั่งบริการระดมทุน การลงทุนในตลาดทุน เป็นต้น ผู้ประกอบธุรกิจประเภทนี้ได้รับเงินทุนจากผู้ให้บริการจำนวนมาก มีผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้บริการอย่างมาก เช่น บริการ Yu'e Bao ที่นำเสนอโดยบริษัท

กรุ๊ปอาลีบาบาในระบบอาลีเพย์ กระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ของวิแชเพย์ที่สามารถแจกจ่ายได้ ผู้ประกอบธุรกิจที่ให้บริการดังกล่าวในอนาคตจะพยายามขยายแผนธุรกิจไปยังตลาดทุน Trust การเงินลีสซิง (Financial leasing) การกำกับดูแลผู้ประกอบการเหล่านี้ไม่ควรคลุมเครือทำให้ผู้ใช้บริการเสียหายอย่างมาก และอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงเชิงระบบต่อระบบการชำระเงินโดยรวมด้วย เพราะฉะนั้นต้องมีการกำกับดูแลอย่างเข้มงวด⁷

หมา เหมย และเสี่ยวหมิง จู ได้จัดประเภทบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการมีใช้สถาบันการเงินเป็นบริการการชำระเงินแบบดั้งเดิม (Traditional payment) และบริการการชำระเงินแบบสร้างสรรค์ ไว้สองประเภทคือ

(1) บริการการชำระเงินแบบดั้งเดิมนั้น ผู้ให้บริการต้องพึ่งพาธุรกิจของธนาคาร และอาศัยเทคโนโลยีด้านอินเทอร์เน็ตให้บริการการชำระเงินที่มีความสะดวกและยืดหยุ่นกว่าธนาคาร แต่ก็ยังเป็นบริการการธนาคาร ระบบการชำระเงินเป็นระบบที่มีลักษณะปิด บริการการชำระเงินแบบดั้งเดิมประกอบด้วยสามประเภทหลัก ได้แก่ บริการบัตรธนาคาร เช่นการให้บริการแก่ผู้รับบัตร ประเภทที่สองคือ บริการบัตรชำระเงินล่วงหน้า ประเภทที่สามคือ บริการชำระค่าบริการสาธารณะ เช่น บัตรชำระค่ารถไฟฟ้าใต้ดิน

(2) บริการชำระเงินที่มีความสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นบริการที่เกิดขึ้นใหม่ตามกระแสการพัฒนาด้านอินเทอร์เน็ต อินเทอร์เน็ตบนมือถือ (Mobile Internet) การชำระเงินที่มีความสร้างสรรค์มีเอกลักษณ์ให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ แม้กระทั่งเงินเสมือนจริง เพื่อตอบสนองความต้องการด้านบริโภคของกลุ่มผู้บริโภคที่เป็นปัจเจกชนหรือบริษัท SMEs ในธุรกิจออนไลน์ด้วยเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต บริการการชำระเงินที่มีความสร้างสรรค์มักจะใช้ระบบการชำระเงินที่มีลักษณะเปิด บริการชำระเงินที่มีความสร้างสรรค์ประกอบด้วยองค์ประกอบสามประการหลัก ได้แก่

ประการแรก คือ พิงพาแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซและเป็นส่วนประกอบส่วนหนึ่งของแพลตฟอร์ม เช่นอาลีเพย์เป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจเถาเป่า TenPay เป็นส่วนหนึ่งของ Tencent Ecosphere ประการที่สอง คือ เป็นแพลตฟอร์มการชำระเงินที่เป็นอิสระให้บริการการชำระเงินทางออนไลน์อย่างเดียวก แต่มีความสร้างสรรค์กว่าการชำระเงินแบบดั้งเดิม เช่น 99 bill มุ่งเน้นการชำระเงินทางอินเทอร์เน็ต ประการที่สาม คือ บริการการชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ เช่น Lakala payment⁸

⁷ 杨彪, 中国第三方支付有效监管研究, (厦门大学出版社, 2013), 第 26 页.

⁸ 马梅, 支付革命互联网时代的第三方支付, (中信出版社, 2015), 第 28-35 页.

นอกจากที่ได้กล่าวแล้ว ยังที่การจำแนกเป็นประเภทต่างๆ ได้แก่

(1) การจำแนกบริการเป็นบริการประเภทการชำระเงินผ่านเกตเวย์ (Gateway payment) และบริการประเภทการชำระเงินที่มีการประกันเครดิต ตามบทบาทผู้ประกอบธุรกิจ⁹

(2) การจำแนกบริการเป็นประเภทอิสระกับไม่เป็นอิสระตามความผูกพันระหว่างผู้ประกอบธุรกิจการชำระเงินกับธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์¹⁰

(3) การจำแนกบริการเป็นบริการการชำระเงินออนไลน์ (online payment) กับบริการการชำระเงินออฟไลน์ (offline payment) ซึ่งการชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นการชำระเงินทางออนไลน์ การชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ โทรศัพท์ประจำบ้าน หรือโทรศัพท์ชนิดอื่น ๆ เป็นการชำระเงินทางออฟไลน์¹¹

(4) การจำแนกประเภทเป็นบริการการชำระเงินที่มีระบบเปิด กับบริการการชำระเงินที่มีระบบปิด ตามลักษณะของระบบการชำระเงิน¹² ระบบการชำระเงินที่ปิดได้เชื่อมกับผู้บริโภคและร้านค้าโดยตรง ผู้ให้บริการระบบเป็นผู้ออกบัตรชำระเงินและจัดการคำสั่งชำระเงินของร้านค้าและผู้บริโภค ผู้ให้บริการ ผู้ชำระเงินกับผู้รับเงินสามฝ่ายเชื่อมกันเป็นวงกลมปิด¹³

2.1.2.2 การจำแนกประเภทตาม มาตการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินของผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน ค.ศ. 2010

มาตการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินของผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน ค.ศ. 2010 ได้จัดประเภทของธุรกิจบริการการชำระเงินตามวิธีการชำระเงิน ซึ่งประกอบด้วยบริการการชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (payment through the network) บริการออกหรือรับบัตรชำระเงินล่วงหน้า (Issuance and acceptance of prepaid cards) การ

⁹ 吴星, “我国互联网第三方支付相关法律责任问题研究,” (复旦大学硕士学位论文, 2012), 第 5-7 页.

¹⁰ 蔡秉坤, “我国网络交易中的电子支付法律关系分析与法制完善思考,” 兰州学刊, 2013 年第 3 期, 第 171-176 页.

¹¹ 容玲, “第三方支付平台竞争策略与产业规制研究,” (复旦大学博士学位论文, 2012), 第 11 页.

¹² 刘辉, 谷晓斌, “第三方支付互联网支付发展现状及监管分析,” 金融科技时代, 第 2 期, 第 69-71 页 (2014) .

¹³ Fu Lianying, Luo Pinliang, “To be Open or Closed: Transition Strategies for Payment Platforms Based on a Comparison of Profit [J],” South China Journal of Economics, p36-53 (2016).

ให้บริการแก่ผู้รับบัตรธนาคาร (bankcard acquiring) และบริการอื่น ๆ ที่ธนาคารได้กำหนดไว้ การชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หมายถึง การโอนเงินระหว่างผู้ชำระเงินกับผู้รับชำระเงินโดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เป็นส่วนตัวหรือสาธารณะก็ตาม ซึ่งประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนเงิน การชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต การชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ การชำระเงินผ่านโทรศัพท์ประจำที่ การชำระเงินผ่านโทรศัพท์ดิจิทัล เป็นต้น¹⁴ บริการบัตรชำระเงินล่วงหน้า หมายถึง การชำระเงินโดยผ่านบัตรที่ได้บันทึกมูลค่าที่เทียบเท่ากับเงินหรือเครดิตได้ไว้ล่วงหน้า¹⁵ การให้บริการแก่ผู้รับบัตรธนาคาร ก็คือ การรับเงินแทนร้านค้าที่เป็นสมาชิกของธนาคารโดยผ่านเครื่อง POS (Point of sale)¹⁶

2.2 วิวัฒนาการและลักษณะของธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินของประเทศไทย

2.2.1 วิวัฒนาการของธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน

ธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินของประเทศไทยได้มีการพัฒนาและเติบโตพร้อมกันกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ปัจจุบันมี

¹⁴ The term “payment through the network” as mentioned in these Measures refers to the transfer of monetary funds between payers and payees via public or private networks, including currency exchange, internet payment, mobile phone payment, fixed phone payment, digital TV payment, etc. Article 2 of Administrative Measures for the Payment Services Provided by Non-financial Institutions

¹⁵ The term “prepaid cards” as mentioned in these Measures refers to cards with prepaid values which are issued for making profits and are used for buying goods or services at institutions other than the issuer, including those issued in the form of cards or passwords by adopting such technologies as magnetic stripes or chips. Article 2 of Administrative Measures for the Payment Services Provided by Non-financial Institutions

¹⁶ The term “bankcard acquiring” as mentioned in these Measures refers to the collection of monetary funds on behalf of the franchised merchants of bankcards via the POS terminals. Article 2 of Administrative Measures for the Payment Services Provided by Non-financial Institutions

ความสำคัญเป็นส่วนประกอบของระบบการชำระเงินของประเทศจีน ได้อำนวยความสะดวกในด้าน การชำระเงินรายย่อยทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะมูลค่าต่ำ ความถี่การชำระเงินสูง ต้นทุนการใช้ บริการต่ำ วิธีการชำระเงินง่าย อย่างไรก็ตาม ประเทศจีนยังไม่มีการศึกษาถึงลักษณะของการแบ่ง ระยะเวลาการพัฒนาหรือการวิวัฒนาการของธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการ ธุรกิจมีใช้สถาบันการเงินไว้อย่างเป็นทางการ แต่จากการศึกษาแล้ว ผู้เขียนจะแบ่งวิวัฒนาการของ ธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงินของประเทศจีน เป็นสามช่วงระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 (ปี ค.ศ. 1999 ถึงปี ค.ศ. 2004) สมัยการชำระเงินโดยผ่านเกตเวย์ (Payment Gateway)¹⁷ การชำระเงินผ่านเกตเวย์เป็นวิธีการแรกของธุรกิจบริการการชำระเงินทาง อิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงิน และเป็นพื้นฐานการชำระเงินของธุรกิจบริการ การชำระเงินรูปแบบอื่น ๆ ด้วย ผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงินทำสัญญากับธนาคาร เพื่อตกลง กันส่งรับข้อมูลการชำระเงินผ่านเกตเวย์ของธนาคาร ระบบการชำระเงินของผู้ประกอบการธุรกิจทำหน้าที่ สำคัญเป็นช่องทาง“ เข้ารหัส” หมายความว่า ผู้ประกอบการธุรกิจบริการช่วยส่งรายละเอียดของธุรกรรม จากคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลของผู้ซื้อไปยังธนาคารโดยผ่านระบบการชำระเงินของตน เพื่อยืนยันข้อมูล บัญชีของผู้ซื้อจากธนาคาร ธนาคาร matching ข้อมูลที่ได้รับจากระบบของผู้ประกอบการธุรกิจกับข้อมูล ที่ธนาคารมีไว้ ธนาคารจะแจ้งผลลัพธ์การ matching ไปยังระบบผู้ประกอบการธุรกิจโดยผ่านเกตเวย์ เมื่อ ได้รับคำตอบว่าข้อมูลถูกต้องและมีเงินพอที่จะชำระ ผู้ประกอบการธุรกิจจะส่งคำสั่งให้ธนาคารหักบัญชี และ แจ้งให้ผู้ขายส่งมอบสินค้า¹⁸ ปี ค.ศ. 1995 เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตใช้กันอย่างแพร่หลายในต่างประเทศ เพื่อตามทันมาตรฐานสากล รัฐบาลจีนเริ่มส่งเสริมการพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ปี ค.ศ. 1998 บริษัท แคปิตอลอินฟอร์เมชัน จำกัด (Capital Information Development Co., Ltd.) ก่อตั้งขึ้น บริษัทนี้ถูกควบคุมโดยคณะกรรมการกำกับดูแลและบริหารสินทรัพย์ของกรุงปักกิ่ง มีหน้าที่หลักใน การส่งเสริมการดำเนินกิจการของรัฐผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์และการพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ใน เวลานั้น จุดติดขัดในการพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ คือ การชำระเงิน เพื่อแก้ไขจุดติดขัดนี้ บริษัท แคปิตอลอินฟอร์เมชัน จำกัด ได้นำเสนอบริการการชำระเงินทางออนไลน์ Pay Ease(首信易支付)

¹⁷ GATEWAY เป็นจุดต่อเชื่อมของเครือข่ายทำหน้าที่เป็นทางเข้าสู่ระบบเครือข่ายต่าง ๆ บน อินเทอร์เน็ต ในความหมายของ router ระบบเครือข่ายประกอบด้วย node ของ gateway และ node ของ host เครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้ในเครือข่าย และคอมพิวเตอร์ที่เครื่องแม่ข่ายมีฐานะเป็น node แบบ host ส่วนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ควบคุมการจราจรภายในเครือข่าย

¹⁸ Ved Prakash Gulati, Shilpa Srivastava, The Empowered Internet Payment Gateway, (Computer Society of India, 2018), p. 98-107.

สู่ตลาด ซึ่งเป็นโครงการสาธิตทฤษฎีใหม่ของรัฐบาลกลางของประเทศจีน และรูปแบบการชำระเงินผ่านเกตเวย์¹⁹ ก่อนปี ค.ศ. 2002 เว็บไซต์ของธนาคารพาณิชย์จีนต่างๆกำลังพัฒนาอยู่ จุดเชื่อมระบบ (Interface) ต่างมีมาตรฐานของตัวเอง ซึ่งทำให้ร้านค้าบนเว็บไซต์ไม่สะดวกที่จะเชื่อมระบบของธนาคารพาณิชย์ ดังนั้น ระยะนี้ ผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินที่มีใช้สถาบันการเงินมุ่งเน้นแก้ไขปัญหาการเชื่อมระหว่างระบบธนาคารกับเว็บไซต์ เพื่อให้การชำระเงินสามารถดำเนินในระบบเดียว และสอดคล้องกันได้ บริการที่ให้โดยผู้ประกอบธุรกิจมีใช้สถาบันการเงินนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นบริการโฮสติ้งอินเทอร์เน็ตที่มีมูลค่าต่ำ (low-valued interface hosting services) แม้มีผู้ประกอบธุรกิจจำนวนน้อย แต่เพราะบริการไม่หลากหลาย บริการของผู้ประกอบธุรกิจมีเนื้อเดียวกัน (homogenization) ถ้าไรจึงไม่มาก ตลาดการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบธุรกิจมีใช้สถาบันการเงินยังเป็นตลาดเล็ก ๆ อยู่ และผู้ประกอบธุรกิจที่มีความสำคัญส่วนใหญ่เป็นรัฐวิสาหกิจ เช่น Payeasy Union pay เพราะฉะนั้น ธนาคารประชาชนจีนไม่ได้ให้ความสำคัญในการทำกับดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบธุรกิจมีใช้สถาบันการเงิน ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจมีอิสระในพัฒนาอย่างเต็มที่

ระยะที่ 2 (ปี ค.ศ. 2005 ถึงปี ค.ศ. 2011) สมัยการชำระเงินผ่านบัญชีเสมือนจริง (Virtual account)²⁰ หรือสมัยการชำระเงินแบบมีการประกัน ผู้ประกอบธุรกิจมีใช้สถาบันการเงินดำเนินการชำระเงินผ่านเกตเวย์เหมือนเดิม แต่เพิ่มบทบาทเป็นคนกลางให้ประกันแก่ธุรกรรม การชำระเงิน โดยที่ผู้ชำระเงินชำระเงินให้กับผู้ประกอบธุรกิจก่อน แล้วผู้ประกอบธุรกิจชำระคืนแก่ผู้รับเงินต่อ บริการอาลีเพย์เป็นบริการแรกที่น่าใช้รูปแบบธุรกิจนี้ เนื่องจากความไม่สมดุลของข้อมูล การชำระเงินและโลจิสติกส์ ทำให้เว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ Taobao พัฒนายาก เพื่อแก้ไขปัญหานี้ บริษัทอาลีบาบา ซึ่งเป็นบริษัทแม่ของ Taobao นำเสนอบริการอาลีเพย์ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ในปี ค.ศ. 2003 ในช่วงที่เพิ่งก่อตั้งขึ้นมา บริษัทอาลีเพย์ได้ทดลองวิธีการชำระเงินหลายวิธี เช่น ชำระเงินผ่านเคาร์เตอร์ธนาคาร ชำระเงินผ่านธนาคารออนไลน์ ชำระเงินโดยบัตรธนาคาร เป็นต้น แต่อัตราชำระเงินสำเร็จต่ำ ไม่สะดวกและไม่สามารถแก้ไขปัญหาการไม่ไว้วางใจกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย จนถึงปี ค.ศ. 2005 บริษัทอาลีเพย์นำเสนอการชำระเงินผ่านบัญชีอาลีเพย์ ซึ่งเป็นบัญชีเสมือนจริงที่ไม่ใช่บัญชีธนาคาร และบริษัทอาลีเพย์เป็นคนกลางให้ประกันกับธุรกรรมการ

¹⁹ 马晨明, 中国支付行业的黄金时代: 支付企业创始人访谈笔记 (下册), (人民邮电出版社, 2015), 第 1-5 页.

²⁰ บัญชีเสมือนจริง (Virtual account) มีอีกชื่อหนึ่งว่า บัญชีชำระเงิน (Payment account) หมายถึงระบบบัญชีของผู้ประกอบธุรกิจสร้างขึ้นเองเพื่อจดจำจำนวนเงินที่ผู้ใช้บริการฝากไว้กับผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งไม่ใช่บัญชีเงินฝากธนาคาร

ชำระเงิน คือ หากผู้ขายไม่ส่งมอบของ บริษัทคืนเงินให้กับผู้ซื้อ หากผู้ขายส่งมอบของตามที่ตกลงกัน บริษัทอาลีเพย์จะชำระเงินให้กับผู้ขายแน่นอน และเมื่อบัญชีอาลีเพย์ถูกขโมย บริษัทอาลีเพย์ชดใช้ให้ ซึ่งมีลักษณะคล้ายเคียงกันกับการค้ำประกันการซื้อการขาย รูปแบบธุรกิจนี้ทำให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงินพัฒนาอย่างรวดเร็ว และเป็นการส่งเสริมการเติบโตของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์อย่างก้าวกระโดด ในระยะนี้ ธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงินหลากหลายมากขึ้น จากการเป็นช่องทางการชำระเงินให้กับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การเติมเงิน การออกบัตรชำระเงินล่วงหน้า การโอนเงิน และพัฒนาเป็นช่องทางเงินทุนของสถาบันการเงินช่วยจำหน่ายกองทุนรวม ประกันภัย ซึ่งเป็นบริการที่มีค่าธรรมเนียมสูงกว่า เนื่องจากการชำระเงินผ่านบัญชีเสมือนจริงมีเงินรับล่วงหน้าจำนวนมาก ทำให้ธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงินนอกจากมีความเสี่ยงทางระบบ ความเสี่ยงที่เกิดจากการใช้ระบบที่มีอยู่เดิมแล้ว ยังมีความเสี่ยงด้านเครดิต และความเสี่ยงสภาพคล่องเพิ่มขึ้นอีกด้วย ธนาคารประชาชนจีนเริ่มให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลธุรกิจบริการนี้ โดยออกระเบียบกำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจการชำระเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงินต้องขอใบอนุญาตตั้งแต่ ปี ค.ศ. 2010

ระยะที่ 3 (ปี ค.ศ. 2012 ถึง ปี ค.ศ. 2018) การชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ (Mobile payment) ช่วยธุรกิจบริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์มีการเติบโตใหม่ ปี ค.ศ. 2012 เป็นปีแรกที่มีการนำเสนอการชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ Alipay wallet และ Wechat pay ได้เปิดตัวและนำเสนอการชำระเงินด้วยเทคโนโลยี Bar Code เนื่องจาก Alipay wallet มีสมาชิกร้านค้าจำนวนมาก ส่วน Wechat pay ถูกเชื่อมอยู่ใน Wechat App ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์โซเชียลขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศจีน ทำให้ Wechat pay มีผู้ใช้ที่มีศักยภาพจำนวนมาก การชำระเงินทั้งสองบริการได้รับการนิยมหลังจากการเปิดตัวไม่นาน และทั่วถึงไปยังตลาดค้าปลีกออฟไลน์ ระยะนี้ ธุรกิจ O2O (Online to Offline) ของประเทศจีนได้มีการพัฒนาเร็วมาก โดยอาศัยการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านโทรศัพท์มือถือ คือ “การผสานธุรกิจจากออนไลน์ไปยังออฟไลน์” และ “การนำคุณภาพของออฟไลน์มาช่วยยกระดับออนไลน์” เช่น ธุรกิจ O2O ฟู้ด เดลิเวอรี (Food Delivery) ในประเทศจีน ปัจจุบันมีมูลค่าทางการตลาดสูงถึง 6,400 ล้านดอลลาร์สหรัฐ²¹ เวลาเดียวกัน อุตสาหกรรมต่าง ๆ เริ่มสร้าง application ของตัวเอง พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์ก็พัฒนา application เพื่อแข่งขันในตลาดโมบายโมบายโฟน ซึ่งทำให้การชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือพัฒนาเร็วขึ้น และทำให้

²¹ Tiensak Thamcharonkij, “4 โมเดลธุรกิจ “O2O” ในประเทศจีนที่ประสบความสำเร็จ ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2562, จาก <https://www.marketingoops.com/exclusive/insider-exclusive/o2o-china-business/>

ชุมชนของมณฑลหรือเขตที่ด้อยพัฒนา ไม่นิยมใช้อินเตอร์เน็ตนั้นมีโอกาสชำระเงินอย่างสะดวกสบาย ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชนเหล่านั้น ตามสถิติของ Alipay e-bill annual report ปี ค.ศ. 2015 สัดส่วนการชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือของทิเบตคิดเป็น 83.3% ของการชำระเงินทั้งหมด ปี ค.ศ. 2016 สัดส่วนการชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือของทิเบตคิดเป็น 90.3% ของการชำระเงินทั้งหมด เป็นพื้นที่แรกที่มีสัดส่วนเกิน 90% ปี ค.ศ. สัดส่วนการชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือของทิเบตคิดเป็น 90.3% ของการชำระเงินทั้งหมด เป็นลำดับ 7 ของทั้งประเทศจีน ลำดับ คือ กัวยโจว และ ซานซี²² ทิเบต กัวยโจว ซานซี ทั้งเป็นพื้นที่ภูเขาที่ด้อยพัฒนามาตลอด การให้บริการทั้งผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์ช่วยให้กิจกรรมทางธุรกิจที่ยอมรับชำระเงินผ่านผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่ สถาบันการเงินมากขึ้น บริษัทประกันภัย บริษัทหลักทรัพย์และธนาคารพาณิชย์บางแห่งเริ่มให้ความร่วมมือกับ Alipay และ WeChat เพื่อส่งเสริมการเผยแพร่ผลิตภัณฑ์สินเชื่อ ผลิตภัณฑ์ประกันภัย ผลิตภัณฑ์การบริหารความมั่งคั่งผ่านฐานผู้ใช้บริการขนาดใหญ่ของ Alipay และ WeChat ซึ่งทำให้ การชำระเงินรายย่อยผ่านผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินก็จะสะดวกมากขึ้นกว่าธนาคารออนไลน์ พุดง่าย ๆ คือ บริการชำระเงินที่ธนาคารพาณิชย์ให้ไว้ ระบบอาลีเพย์มีให้เช่นกัน แต่บริการที่อาลีเพย์ มีนั้น ธนาคารพาณิชย์ไม่มี อย่างไรก็ตาม คู่แข่งก็จะมีเยอะขึ้นเช่นกัน ระยะนี้ จำนวนของผู้ประกอบการ ธุรกิจที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจมากที่สุดถึง 271 ใบอนุญาต จนถึงสิ้นปี ค.ศ. 2018 เหลือ 243 ใบ²³ ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นก็มีเยอะขึ้น เช่น ฟอกเงิน การประกอบธุรกิจโดยไม่ขออนุญาต การชำระ ดุลนอกระบบ เป็นต้น เพราะฉะนั้น ธนาคารประชาชนจีนเริ่มเข้มงวดกับการกำกับดูแลธุรกิจบริการ การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน โดยออกมาตรการกำกับเงินรับ ล่วงหน้า กำหนดมาตรฐานของ Bar Code มาตรการบริหารจัดการธุรกิจออนไลน์ และมาตรการ บริหารจัดการการให้บริการแก่ผู้รับบัตร เป็นต้น

นอกจากมีการเติบโตอย่างรวดเร็วภายในประเทศจีนแล้ว ในช่วงเวลานี้ การศึกษา การท่องเที่ยวในต่างประเทศ และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ ส่งเสริมการเติบโตของการ บริโภคข้ามพรมแดน ทำให้ธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบัน การเงินมีโอกาสขยายบริการสู่ประเทศอย่าง ๆ โดยผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นชาวจีนแผ่นดินใหญ่ ตาม

²² 习淑祎, “支付宝全民账单出炉 西藏移动支付占比达 90%,” Retrieved on January 17, 2019, from <http://xz.people.com.cn/n2/2018/0103/c138901-31100021.html>

²³ 易宝研究院, “2018 年第三方支付行业发展趋势研究报告,” Retrieved on January 17, 2019 from http://imgs.yeepay.com/file/1532600134879_2018年第三方支付行业发展趋势研究报告.pdf

ข้อมูลที่ได้ประกาศโดยสมาคมการหักบัญชีของประเทศจีน (China Payment Clearing Association) ในปี ค.ศ. 2018 จากปี ค.ศ. 2013 ประเทศจีนอนุญาตให้ทดลองธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ข้ามพรมแดน จนถึงสิ้นปี ค.ศ. 2018 ประเทศจีนได้มอบใบอนุญาตประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินข้ามพรมแดนทั้งหมด 35 ใบ ในนั้นมี 30 ใบเป็นใบอนุญาตการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินด้วยเงินตราต่างประเทศ อีก 5 ใบเป็นใบอนุญาตการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินด้วยเงินสกุลหยวน จำนวนเงินที่ได้ชำระข้ามพรมแดนโดยผ่านผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินของประเทศจีนในปี ค.ศ. 2017 ประมาณ 3.2 แสนล้านหยวน (ประมาณ 15 ล้าน ๆ บาท) มีการเติบโต 114.7% เมื่อเทียบกับปี ค.ศ. 2016 โดยการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของธุรกิจการชำระเงินข้ามพรมแดน สถาบันวิจัย Yeepay ประเมินว่า ขนาดของธุรกิจการชำระเงินข้ามพรมแดน คาดว่าจะมีการเติบโตปีละ 50% ธุรกิจโดยรวมน่าจะถึง 1 ล้าน ๆ หยวนในปี ค.ศ. 2020²⁴

ระยะที่ 4 (ปี ค.ศ. 2019 -) การชำระดุลผ่านระบบ NUCC ระบบ NUCC ชื่อเต็ม China Nets Union Clearing Corporation เป็นระบบการชำระดุลสำหรับธุรกิจบริการการชำระเงินออนไลน์ (unified clearing platform for online payment) ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยสมาคมการชำระเงินและหักบัญชีของจีน (Payment & Clearing Association of China) ภายใต้การแนะนำของธนาคารประชาชนจีน เพื่อจัดการบริการการชำระเงินที่ริเริ่มโดยผู้ประกอบการการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร แต่มีปฏิสัมพันธ์กับธนาคาร China Nets Union Clearing Corporation มีทุนจดทะเบียน 2000 ล้านหยวน ผู้ถือหุ้น 45 ราย ผู้ถือหุ้น 7 รายที่มีความสัมพันธ์กับธนาคารประชาชนจีนและสำนักงานบริหารเงินตราต่างประเทศได้ถือหุ้นทั้งหมด 37% ส่วนผู้ถือหุ้นอีก 38 รายเป็นผู้ประกอบการธุรกิจบริการการชำระเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน หมายความว่า ธนาคารประชาชนจีนยังเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ที่สุด²⁵ การชำระดุลผ่านระบบ NUCC ไม่ใช่เทคโนโลยีใหม่ในการชำระเงิน แต่มันอาจเปลี่ยนแปลงสภาพการแข่งขันของตลาดการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจไม่ใช่สถาบันการเงินชำระดุลผ่านระบบ NUCC ธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินชำระดุลด้วยรูปแบบการชำระเงินดุลกับธนาคารโดยตรงโดยมีการเชื่อมระบบด้วยกัน ผู้ประกอบการธุรกิจรายใหญ่อย่างบริษัทอาลีเพย์จะมีอำนาจต่อรองกับธนาคารได้มาก และได้อัตราค่าธรรมเนียมต่ำกว่าผู้ประกอบการรายเล็ก ผู้ประกอบการรายใหญ่จะได้เปรียบในการแข่งขัน การชำระดุลผ่านระบบ NUCC นั้น ผู้ประกอบการธุรกิจไม่ต้องไปเจรจากับธนาคารเพื่อตกลงเชื่อมระบบ

²⁴ *Ibid*, p. 25.

²⁵ 马文英, “20 余家支付机构接入网联平台,” Retrieved on January 17, 2019, from http://www.chinadaily.com.cn/interface/yidian/1139302/2017-10-17/cd_33360968.html

ด้วยกัน เมื่อเชื่อมกับระบบ NUCC แล้วจะเท่ากับว่า ได้เชื่อมกับธนาคารทุกธนาคารแล้ว เพราะธนาคารประชาชนเงินบังคับให้ทุกธนาคารต้องเชื่อมกับระบบ NUCC และค่าธรรมเนียมไม่ใช้มาตรฐานอันเดียวกัน บริษัทอาลีเพย์ บริษัทเทนเพย์ที่เป็นยักษ์ใหญ่ของธุรกิจบริการการชำระเงินจะไม่ได้เปรียบในการต่อรองกับธนาคารอีก สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจที่ด้อยอำนาจการต่อรองก็จะมีโอกาสลดต้นทุนการบริหารธุรกิจในด้านค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการต่อรองหรือกับธนาคาร นอกจากนี้เมื่อมีพื้นฐานการชำระเงินดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นเอกภาพแล้วธนาคารประชาชนเงินขึ้นต่อไปจะรับฝากเงินรับล่วงหน้าในบัญชีเดียวซึ่งเป็นบัญชีที่เปิดไว้กับธนาคารประชาชนเงิน และจะไม่คิดดอกเบี้ยเงินฝากให้กับเงินรับล่วงหน้า ซึ่งดอกเบี้ยก่อนหน้านี้เป็นรายได้หลักของผู้ประกอบธุรกิจรายเล็ก การไม่ให้ดอกเบี้ยเท่ากับรายได้ลดลง ผู้ประกอบธุรกิจอยากเพิ่มสัดส่วนตลาดและรายได้ก็ต้องเพิ่มคุณภาพของบริการ อาจทำให้ธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบธุรกิจมีใช้สถาบันการเงินเปลี่ยนสภาพการแข่งขันใหม่²⁶ นอกจากนี้ การแข่งขันระหว่างธนาคารพาณิชย์กับผู้ประกอบธุรกิจมีใช้สถาบันการเงินก็มีการเปลี่ยนแปลง หลายปีที่แล้ว เนื่องจากการชำระเงินข้ามธนาคารผ่านธนาคารออนไลน์ต้องเสียค่าธรรมเนียม และธนาคารออนไลน์จะใช้งานได้ต้องมี U shield หรือเครื่องรับส่งรหัสเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของการชำระเงิน ทำให้ผู้ประกอบการแบบอาลีเพย์ที่ให้บริการฟรีและชำระเงินง่ายสะดวกโดยยืนยันธุรกรรมผ่านโทรศัพท์อย่างเดียวได้รับการนิยม อย่างไรก็ตาม ธนาคารพาณิชย์ก็ได้พัฒนาปฏิรูปตัวเองมาตลอด ปัจจุบันการโอนเงินผ่าน Application ของธนาคารจะฟรีค่าธรรมเนียมและยืนยันธุรกรรมผ่านโทรศัพท์มือถือได้เช่นกัน ไม่ต้องพกพาเครื่องรับส่งรหัส สะดวกง่ายแต่บริการการโอนเงินของอาลีเพย์ กลายเป็นต้องมีค่าธรรมเนียมด้วย ซึ่งอาจทำให้สัดส่วนธุรกิจบริการการโอนเงินรายย่อยกลับมาเป็นบริการหลักของธนาคารพาณิชย์เหมือนเดิม ผู้ประกอบธุรกิจมีใช้สถาบันการเงินอาจมีแนวโน้มพัฒนาเป็นช่องทางแนะนำลูกค้าให้กับสถาบันการเงินที่มีรายได้สูงกว่า หรือพัฒนาเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันการเงินหรือพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

²⁶ 巴曙松, “网联如何改变第三方支付格局,” Retrieved on 1 January 17, 2019, from http://www.sohu.com/a/192598737_208700

2.2.2 เอกลักษณะการพัฒนาของธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน

2.2.2.1 ธุรกิจบริการผสมผสานธุรกิจหลายด้าน

ผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินได้ขยายธุรกิจไปยังตลาดการเงินบนอินเทอร์เน็ต (Internet Finance)²⁷ ภายใต้ภูมิหลังของการพัฒนาด้านการเงินบนอินเทอร์เน็ต นวัตกรรมด้านการชำระเงินมีขึ้นอย่างต่อเนื่องและไม่มีแนวโน้มที่จะสิ้นสุดลง ขอบเขตของบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์รายย่อยที่เป็นนวัตกรรมทั้งหลายคลุมเครือกับผลิตภัณฑ์ทางการเงิน บริการทางการเงินได้เจาะลึกลงไปยังตลาดการเงินด้าน Supply Chain Finance การเงินด้านบริโภค บริการบริหารสินทรัพย์บนอินเทอร์เน็ต บริการ Peer to Peer ยกบริการอาลีเพย์ เป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็นบริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์แต่ในระบบหรือแพลตฟอร์มอาลีเพย์นั้น มีบริการจำหน่ายผลิตภัณฑ์กองทุนรวมตลาดเงิน ชื่อ Yu'e bao มีบริการ Ant Cash now และบริการ Ant credit pay ซึ่งเป็นบริการให้สินเชื่อ อีกตัวอย่าง JD.com ที่เป็นอีคอมเมิร์ซอันดับสองของจีนได้นำเสนอบริการ Jingdong IOUs²⁸ ซึ่งเป็นบริการให้สินเชื่อชนิดหนึ่งที่ลูกค้าของ JD.com สามารถได้ของไปก่อนแล้วชำระเงินทีหลังหรือสมัครการผ่อนดาวค่าสินค้า ปัจจุบัน ธนาคารประชาชนจีนได้ผลักดันการพัฒนาเสริมสร้างระบบเครดิตสังคมจีน (Social Credit System)²⁹ ซึ่งจะช่วยประชาคมจีนให้

²⁷ ในความหมายอย่างกว้าง Internet Finance (IF) ครอบคลุม (ก) กิจกรรมด้านไอทีของบริษัทที่ให้บริการทางการเงิน และ (ข) กิจกรรมดั้งเดิมทั้งหมดที่สถาบันการเงินเอาไอทีมาประยุกต์ใช้ในบริการของสถาบันการเงิน ความหมายอย่างแคบของ IF ก็คือกิจกรรมไอทีซึ่งจ่ายเงินโดยฝ่ายที่สาม (ฝ่ายหนึ่งและสองคือผู้ซื้อและผู้จ่ายเงินซื้อของ) ดังเช่นกรณีของ Ali Pay การกู้ยืมเงินออนไลน์ การขายตรงของกองทุนเพื่อการลงทุน การระดมทุนสำหรับโครงการจากคนจำนวนมาก (crowd funding) การขายประกันออนไลน์ ตลอดจนการโอนเงินระหว่างกันเป็น digital currency เช่น หน่วยเป็นbitcoin ดูเพิ่มเติมได้ที่ วรากรณ์ สามโกเศศ, “เตรียมตัวกับ Internet Finance, ” สืบค้นเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/639699>

²⁸ Jingdong IOUs to credit payment products a, by Jingdong IOUs, consumers in the east you can buy things like ious as a deferred payment or installment, Jingdong ious first market to lock in the market of college students, the first implementation of the universities in Beijing. See at “An analysis of the network marketing of Jingdong” from <http://www.jjgl.org/html/yingxiaoguanli/2401.htm>

²⁹ The Social Credit System (Chinese: 社会信用体系) is a national reputation system being developed by the Chinese government. By 2020, it is intended to

ความสำคัญกับการรักษาเครดิตของตัวเองไม่ว่าการดำเนินธุรกรรมทางออนไลน์หรือออฟไลน์ บริการแบบ Ant Credit Pay หรือ IOUs Jingdong จะได้รับประโยชน์ด้วย

นอกจากที่ได้กล่าวข้างต้น สืบกว่าปีที่ผ่านมา ผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงินได้สะสมข้อมูลจากผู้ใช้บริการมากมาย ข้อมูลที่สะสมไว้เป็นทรัพยากรสำคัญที่สามารถประยุกต์ใช้ในการประเมินเครดิต การบริหารธุรกิจหรืออุตสาหกรรม ในสมัยโลกข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ข้อมูลที่ได้จากธุรกรรมการชำระเงินของประชาชนไม่เพียงบันทึกรายการชำระเงินอย่างเดียว ยังสะท้อนให้เห็นถึงความชอบของผู้ใช้บริการ เมื่อผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินนำมาวิเคราะห์ให้ละเอียดขึ้น มันจะใช้ประโยชน์ได้ในการนำเสนอบริการเสริมให้แก่ผู้ใช้บริการคำปรึกษา การบริหารจัดการข้อมูล เป็นต้น

ผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินยังสามารถรวมกำลังกับบริษัทอื่น ๆ หรือสถาบันการเงินต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด (Closed link) พัฒนาเป็นบริษัทรูปแบบใหม่โดยวิธีการถือหุ้นใหญ่ที่อำนาจควบคุม บริษัทรูปแบบนี้อาจประกอบด้วยอัตลักษณ์หลายอย่าง เช่น ผู้ให้บริการอีคอมเมิร์ซ นายหน้าซื้อขายผลิตภัณฑ์ทางการเงิน สถาบันการประเมินเครดิต ผู้ค้าประกัน และผู้ประกอบการสื่อสาร เป็นต้น ธุรกิจบริการผสมผสานปนเปกัน ทำให้การแบ่งขอบบริการให้ชัดเจนยาก

2.2.2.2 การผูกขาดตลาดโดยธรรมชาติ

เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2561 รายงานการพัฒนาด้านการชำระเงินและการหักบัญชีของเงิน (2018) ที่ได้ประกาศร่วมกันโดยห้องปฏิบัติการด้านการเงินและการพัฒนาแห่งชาติ

(国家金融与发展实验室) กับศูนย์วิจัยการเงินของสถาบันสังคมศาสตร์จีน (中国社会科学院金融研究所) อ้างถึงสถิติของสถาบันวิจัย IResearch ว่า ในตลาดการชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ อาลีเพย์กับเทนเพย์ได้แบ่งสัดส่วนตลาดไป 94% มีฐานการผูกขาดตลาด ถัดมา บริการ 壹钱包、JD paymet 99bill ได้มีการพัฒนาในด้านขอบเขตของธุรกิจบริการ แต่ก็ไม่สามารถเขย่าสภาพการผูกขาดตลาดของปัจจุบัน ธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศจีน ยิ่งเฉพาะธุรกิจประเภทที่มีการให้ประกัน มีลักษณะการผูกขาดตลาดโดยธรรมชาติ ผู้เขียนสรุปจากวิวัฒนาการของธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์โดยรวมของประเทศจีนแล้ว เห็นว่า สามปัจจัยดังต่อไปนี้ทำให้เกิดการผูกขาดตลาดโดยธรรมชาติคือ

standardise the assessment of citizens' and businesses' economic and social reputation, or 'Social Credit' See at Chin, Josh; Wong, Gillian (2016-11-28). "China's New Tool for Social Control: A Credit Rating for Everything," Wall Street Journal, ISSN 0099-9660, Retrieved on March 6, 2017.

1. ผู้ประกอบธุรกิจบริการต้องมีความมั่นคงน่าเชื่อถือ ผู้ซื้อในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ถึงจะเชื่อว่า ผู้ให้บริการชำระเงินน่าเชื่อถือกว่าผู้ขายที่เป็น SMEs หรือปัจเจกชน รูปแบบการชำระเงินของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เรียกร้องผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินรายใหญ่

2. Core ของบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน คือ การขนส่งคำสั่งการชำระเงินระหว่างจุดพาณิชย์ (Point of business) จุดบริโภค (Point of consumer) และธนาคาร ก่อนมีระบบการหักบัญชี NUCC ผู้ประกอบธุรกิจต้องติดต่อธนาคารเอง แล้วโดยธรรมชาติของธุรกิจ ใครมีจุดพาณิชย์ (Point of business) และจุดบริโภค (Point of consumer) ยิ่งเยอะ ธนาคารก็ชอบเลือกร่วมมือกับคนนั้น ปัจจุบัน ธนาคารประชาชนจีนบังคับให้ทุกธนาคารต้องเชื่อมระบบการหักบัญชี NUCC ผู้ให้บริการไม่จำเป็นต้องเสียเวลาไปเจรจากับธนาคารรายต่อราย แต่การขยายจำนวนสมาชิกก็ไม่ใช่เรื่องง่าย บริษัทอาลีเพย์ได้เปรียบตรงที่ว่า มีพื้นฐานดีด้านจุดพาณิชย์ (Point of business) เพราะบริษัทรู้ปูอาลีบาบา Taobao.com Tianmall.com ได้มีสมาชิกร้านค้าจำนวนมากที่ยอมรับบริการอาลีเพย์ ซึ่งช่วยชักชวนผู้บริโภคให้ทดลองใช้บริการอาลีเพย์ สำหรับเทนเพย์ คนจีนเรียกกันว่า วีแชทเพย์ วีแชทเป็น Social media ใหญ่ที่สุดจนผูกขาดตลาดของจีน มันมีผู้ใช้บริการ active รายเดือนจำนวน 1 พันล้านคน³⁰ เพราะฉะนั้น การแทรกบริการการชำระเงินใน Wechat App จึงเท่ากับว่า Tenpay อย่างน้อยมีผู้ใช้บริการที่มีศักยภาพ 1 พันล้านคน อันเป็นจุดได้เปรียบสำหรับบริษัทเทนเพย์ในการขยายจุดพาณิชย์ หากเป็นบริษัทที่ไม่มีพื้นฐานด้านใดด้านหนึ่งที่พึ่งพาได้ ก็ต้องทุ่มเงินทุนจำนวนมากหรือไม่ก็สร้างสรรค์กว่าบริษัทดังกล่าวอีกถึงจะแบ่งส่วนตลาดได้บ้าง

3. เศรษฐกิจดิจิทัลเกิดผล Matthew effect ง่าย คือ คนแข็งแกร่งจะยิ่งแข็งแกร่งขึ้น คนอ่อนแอจะยิ่งอ่อนแอลง³¹ ธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ก็เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจดิจิทัล มีลักษณะเกิดผลแมทธิวได้ง่าย

2.2.2.3 ธุรกิจบริการการชำระเงินข้ามพรมแดนมีการพัฒนาเติบโตเร็วขึ้น

รายงานขององค์การการท่องเที่ยวโลกระบุว่า จำนวนนักท่องเที่ยวขาออกของประเทศจีนเพิ่มขึ้นจาก 10.5 ล้านคนในปี ค.ศ. 2000 เป็น 145 ล้านคนในปี ค.ศ. 2017 ซึ่ง

³⁰ 刘慧, 胡浩, “马化腾: 微信全球月活跃用户数首次突破十亿, ” Retrieved on March 20, 2019, from http://www.xinhuanet.com/2018-03/05/c_1122488991.htm

³¹ 王晓, “央行官员: 警惕支付垄断格局 关注对市场安全影响, ” Retrieved on March 20, 2019, from <https://3g.163.com/tech/article/DJERJKSD00097U7R.html>

สูงกว่าจำนวนประชากรรัสเซียทั้งหมด นอกจากนี้ ประเทศจีนยังเป็นประเทศที่มีการบริโภคในตลาดการท่องเที่ยวเมืองนอกสูงสุดและจำนวนค่าบริโภคที่ใช้จ่ายโดยนักท่องเที่ยวจีนถือเป็นสัดส่วน 20% ของทั้งโลกโดยรวม และในเวลาไม่ถึง 20 ปี การบริโภคของนักท่องเที่ยวชาวจีนในต่างประเทศเพิ่มขึ้นจาก 10 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปีค.ศ. 2000 เป็น 258 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี ค.ศ. 2017 และยังมีแนวโน้มเติบโตอีกอย่างต่อเนื่อง³² ด้วยเหตุนี้ หลายปีที่ผ่านมาผู้ประกอบการบริการการชำระเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงินก็เห็นหนามองไปยังตลาดการชำระเงินข้ามพรมแดนในด้านการท่องเที่ยวและการศึกษา ปัจจุบันผู้ประกอบการก็ยังเจาะจงในด้านบริการจองตั๋วเครื่องบิน จองโรงแรม การชำระค่า Taxi การซื้อสินค้าหรือบริการ โดยให้บริการแก่นักท่องเที่ยวจีนและนักศึกษาชาวจีน ซึ่งผู้ให้บริการช่วยแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศแทนผู้ชำระเงิน ชำระเท่าไรแลกเท่านั้น ช่วยประหยัดเวลาแลกเงิน การทำ Vat refund ให้

2.2.2.4 ผู้ประกอบการบริการการชำระเงินกับฝ่ายที่เกี่ยวข้องผูกพันกัน

กลายเป็น Payment ecosystem และมีความสัมพันธ์ทั้งแข่งขันและร่วมมือกัน

ผู้ประกอบการบริการการชำระเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงินกับฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ธนาคารพาณิชย์ ผู้ขาย ผู้บริโภค ผู้ให้บริการด้านสื่อสาร ต่าง ๆ ผูกพันกันกลายเป็น Payment ecosystem ที่มีความสัมพันธ์ทั้งแข่งขันและร่วมมือกัน และร่วมพลังส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนในยุคดิจิทัล

(1) ความสัมพันธ์ทั้งแข่งขันและร่วมมือกันระหว่างธนาคารพาณิชย์และผู้ประกอบการบริการการชำระเงิน

1. การแข่งขันระหว่างธนาคารพาณิชย์และผู้ประกอบการบริการการชำระเงินธุรกิจบริการชำระเงินกันในการชำระเงินเป็นเหตุทำให้ธนาคารพาณิชย์ต้องแข่งขันกับผู้ประกอบการบริการการชำระเงินที่มีความสร้างสรรค์ ธุรกิจหลักของธนาคารพาณิชย์คือ ธุรกิจตราสารหนี้ ธุรกิจสินทรัพย์ และธุรกิจบริการที่เป็นตัวกลาง ในนั้น บริการการชำระดุล บริการให้สินเชื่อและบริการรับฝากเงินได้รับผลกระทบจากผู้ประกอบการบริการการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร คือ

1.1 บริการการชำระดุล ธนาคารออนไลน์มีขึ้นก่อน และเนื่องจากธนาคารได้ผูกขาดตลาดการเงินของจีนมาตลอด ทำให้ธนาคารออนไลน์มีผู้ใช้บริการจำนวนมาก นอกจากนี้ ธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการที่ไม่ใช่ธนาคารถูกจำกัดไว้ในตลาดรายย่อยเท่านั้น การชำระเงินที่มีมูลค่าสูงยังต้องชำระผ่านธนาคารเท่านั้น ทำให้สัดส่วนในตลาดการชำระ

³² 肖旭宏, “外媒: 中国人均收入提高 154% 是出境游消费最高国家,” Retrieved on June 6, 2019, from http://finance.ifeng.com/a/20181115/16572949_0.shtml?_cpb_remenwz44

เงินทางอิเล็กทรอนิกส์ส่วนใหญ่ยังเป็นของธนาคาร อย่างไรก็ตาม อัตราเติบโตของธุรกิจบริการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจไม่ใช้ธนาคารเพิ่มขึ้นเร็วกว่า และทำให้ธนาคารพาณิชย์กลายเป็นผู้ให้บริการชำระเงินเบื้องหลัง ซึ่งไม่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน เพราะจะทำให้ประชาชนบางคนเข้าใจว่า ธนาคารพาณิชย์ไม่สำคัญอีกต่อไป ซึ่งทำให้ธนาคารพาณิชย์มองข้ามความสำคัญของผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่ใช้ธนาคารไม่ได้อีก เพราะฉะนั้น หลายปีที่ผ่านมา ธนาคารพาณิชย์เริ่มใส่ใจตลาดรายย่อยมากขึ้น และลงทุนพัฒนาเทคโนโลยีด้านการชำระเงินออนไลน์ ปัจจุบัน application ของธนาคารจีนส่วนใหญ่สนับสนุนการชำระเงินโดยมีการยืนยันรหัสผ่านข้อความโทรศัพท์อย่างเดียว ซึ่งสะดวกเทียบเท่ากับบริการอาลีเพย์ได้ด้วย อย่างไรก็ตาม การแข่งขันยังมียู่อต่อไป เพราะนอกจากความสะดวกแล้ว ผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่ใช้ธนาคารมีความใกล้ชิดกับตลาดพาณิชย์ ทราบถึงความต้องการของประชาชนเร็วกว่าธนาคารพาณิชย์ เช่น เมื่อธนาคารพาณิชย์เริ่มให้บริการชำระเงินโดยไม่ต้องพึ่งพาเครื่องรหัส บริการของอาลีเพย์กำลังส่งเสริมให้การยืนยันการชำระเงินด้วยการพิมพ์นิ้วมือ นอกจากนี้ ธนาคารพาณิชย์ยังไม่มีแนวโน้มที่จะเป็นตัวกลางให้ประกันแก่คู่ค้าในธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์อย่างบริษัทอาลีเพย์ได้ เพราะฉะนั้น ในด้านธุรกิจการชำระเงินดูแลให้แก่ผู้รับเงินกับผู้รับเงินของตลาดรายย่อย ธนาคารยังต้องแข่งกับผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่ธนาคารอีกต่อไป

1.2 ธุรกิจบริการให้สินเชื่อเป็นธุรกิจสำคัญที่สุดของธนาคารพาณิชย์ ปัจจุบันธนาคารพาณิชย์ของจีนให้สินเชื่อแก่บริษัทขนาดใหญ่ ขนาดกลางที่มีความมั่นคงกว่า แต่สำหรับธุรกิจขนาดเล็กเนื่องจากความน่าเชื่อถือไม่พอ หรือไม่มีทรัพย์สินค้ำประกันได้ และเหตุผลหลายอย่างทำให้ธนาคารพาณิชย์ไม่ยอมปล่อยสินเชื่อให้แก่คนกลุ่มนี้ ถ้าเป็นผู้บริโภคยังไม่มีโอกาสที่กู้ยืมเงินจากธนาคาร ยกเว้น เป็นข้าราชการ พนักงานของรัฐ ที่ธนาคารมองว่ามีฐานะการเงินมั่นคง หรือไม่กี่ต้องมีหลักประกันพอเพียง นอกจากเงื่อนไขสูง การกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์ยังมีขั้นตอนเยอะและใช้เวลานาน ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของธุรกิจรายย่อยที่จำเป็นเงินหมุนเวียนไม่มากแต่ต้องปล่อยเงินได้เร็วที่สุด ผู้ประกอบการธุรกิจบริการการชำระเงินที่ไม่ใช้ธนาคารสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดส่วนนี้ได้โดยอาศัยข้อมูลการชำระเงินที่ได้สะสมไว้ ขนาดเดียวกัน บริษัท ห้างหุ้นส่วน หรือพ่อค้าทั่วไปอย่างได้เครดิตสูงจากผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่ใช้ธนาคาร เพื่อกู้ยืมเงินได้ง่าย ก็ต้องพยายามให้บริการชำระเงินหรือรับชำระเงินผ่านระบบการชำระเงินของผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่ใช้ธนาคาร กลับมาช่วยให้ตลาดของผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่ใช้ธนาคารเติบโตขึ้น และรักษาผู้ใช้บริการที่ภักดี เช่น บริการ Ant Cash Now เป็นบริการให้ยืมเงินแก่ผู้ใช้บริการของอาลีเพย์ กู้เงินในระบบอาลีเพย์ ไม่ต้องยื่นข้อมูลเพิ่มเติม ปล่อยเงินทันที ขั้นตอนง่ายและปล่อยเงินเร็ว ลูกค้ายของผู้ประกอบการธุรกิจบริการการชำระเงินที่ไม่ธนาคารในธุรกิจให้สินเชื่อเป็นลูกค้าที่ธนาคารพาณิชย์ไม่สนใจ จึงไม่ถือว่า ผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่ธนาคารแย่งตลาดกับธนาคาร แต่มองไปอนาคต ธุรกิจบริการตรวจสอบข้อมูลก่อนให้กู้และการบริหารจัดการกู้ยืมเงินมีแนวโน้มพัฒนาเป็นธุรกิจเฉพาะ ถึงเวลานั้น

ผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่ใช่ธนาคารจะได้เปรียบในด้านค้นหาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล สามารถตัดสินใจเรื่องคุณสมบัติของลูกค้าได้เร็วกว่าและถูกต้องกว่า เพราะข้อมูลที่ผู้ประกอบการได้มาหลากหลายกว่า เมื่อผู้ประกอบการร่วมมือกับสถาบันที่ปล่อยสินเชื่อ รูปแบบการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ก็จะถูกกระทบ เช่น ปัจจุบันบริษัทแม่ของบริษัทอาลีเพย์ ant Finance ได้ก่อตั้ง Merchant bank ขึ้นมาเรียบร้อยแล้ว Merchant bank เป็นธนาคารออนไลน์ทำธุรกิจทุกอย่างเหมือนกับธนาคารออนไลน์ของธนาคารพาณิชย์ เมื่อ Merchant bank เข้าแข่งตลาดให้สินเชื่อรายใหญ่ ธนาคารพาณิชย์คงจะได้รับผลกระทบไม่น้อย เพราะฉะนั้น ธนาคารต่าง ๆ หวังว่า ระบบ NUCC จะเปิดเผยข้อมูลการชำระเงินที่ได้สะสมไว้ในระบบ NUCC ให้ธนาคารเข้าถึงได้ เพื่อเตรียมตัวรับมือกับการแข่งขันในอนาคต ผู้ประกอบการที่ไม่ใช่ธนาคารย่อมไม่ยอมแบ่งปันสมบัตินี้ ท่าทีของธนาคารประชาชนจีนยังไม่ชัดเจน

1.3 ธุรกิจบริการเงินฝาก โครงสร้างเงินฝากของประเทศจีน

ปัจจุบันคือ เงินฝากออมทรัพย์ 40% เงินฝากกระแสรายวัน 30% เงินฝากประจำ 10% นักวิจัยคุณเสี่ยวหยิง ตู คุณข่ายฉี หวง ได้พิสูจน์โดยการวิจัยกรณีที่เกิดขึ้นจริง ว่า เงินฝากกระแสรายวันมีผลกระทบต่อต้นทุนการดำเนินธุรกิจของธนาคารมากที่สุด ถัดลงมาคือ การฝากเงินประจำ สุดท้ายคือ เงินฝากออมทรัพย์³³ ดอกเบี้ยของเงินฝากกระแสรายวันต่ำที่สุดและสภาพคล่องสูงที่สุดสำหรับเงินฝากสามประเภทดังกล่าว จำนวนรวมของเงินฝากกระแสรายวันมีผลกระทบต่อต้นทุนการดำเนินธุรกิจประจำวันของธนาคาร แต่สัดส่วนของเงินฝากกระแสรายวันถูกผู้ประกอบการบริการการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคารแบ่งส่วนไปไม่น้อย เพราะตามรูปแบบธุรกิจของผู้ประกอบการนั้น จะมีเงินรับล่วงหน้าสะสมไว้ในบัญชีเงินรับล่วงหน้าของผู้ประกอบการ เงินก้อนนี้ถึงขนาด 1 ล้าน ๆ หยวนแล้วในปี ค.ศ. 2018³⁴ ธนาคารประชาชนจีนเองจะรับฝากเงินรับล่วงหน้าทั้งหมดตั้งแต่ปี ค.ศ. 2019 เงินรับล่วงหน้าจะไม่เป็นเงินฝากกระแสรายวันของธนาคารอีก นอกจากนี้ ผู้ประกอบการบริการที่ไม่ใช่ธนาคารได้นำเสนอผลิตภัณฑ์บริหารสินทรัพย์ต่าง ๆ ที่มีดอกเบี้ยสูงกว่าการฝากไว้กับธนาคารและมีสภาพคล่องเท่ากับเงินฝากกระแสรายวัน แต่ผลิตภัณฑ์บริหารสินทรัพย์ต่าง ๆ ที่นำเสนอด้วยผู้ประกอบการบริการการชำระเงินนั้น กำไรส่วนใหญ่ได้จากดอกเบี้ยของธนาคาร อัตราดอกเบี้ยของเงินฝากกระแสรายวันต่ำ เช่น ดอกเบี้ยเงินฝากกระแสรายวันของธนาคาร ICBC ที่ได้ประกาศในวันที่ 23 กุมภาพันธ์

³³ 杜晓颖, 黄凯琪, “我国银行业存款结构变化分析,” 南方金融, 第 7 期, 第 78-79 页 (2013).

³⁴ 董文博, “万亿备付金 100%交存太限已至 机构躺着赚钱时代终结,” Retrieved on June 5, 2019, from <http://sc.people.com.cn/n2/2019/0114/c346366-32526246.html>

พ.ศ. 2562 คือ 0.35% แต่ถ้าบริษัทมีเงินฝากจำนวนมากก็สามารถต่อรองกับธนาคารพาณิชย์เรื่อง ดอกเบี้ยเงินฝากให้สูงขึ้นได้ อาจเป็น 4% หรือ 5% ก็เป็นไปได้แล้วแต่อำนาจการต่อรอง ผู้ประกอบ ธุรกิจระดมเงินของผู้ใช้บริการเล็ก ๆ น้อย ๆ ของแต่ละคนมาเป็นก้อนใหญ่แล้วฝากกับธนาคาร เอา ดอกผลแบ่งให้แก่ผู้ให้บริการ เช่น ผู้ประกอบธุรกิจได้ดอกเบี้ย 5% เอา 3.5% แบ่งให้แก่ผู้ให้บริการ สำหรับผู้ให้บริการเองจะเข้าใจว่า ฝากเงินกับผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่ธนาคารได้ดอกเบี้ยสืบทอดของการฝากไว้กับธนาคาร และไม่กระทบต่อสภาพคล่องของตน ฝากเท่าไรก็ได้ ซึ่งจะทำให้คนจำนวนมาก ไม่ยอมฝากเงินไว้กับธนาคารอีก ธนาคารพาณิชย์เพื่อได้เงินฝากก็ต้องยอมเสียดอกเบี้ยที่สูงกว่าให้กับผู้ ประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่ธนาคาร ซึ่งทำให้ต้นทุนการเข้าถึงเงินฝากสูงขึ้น

2. การร่วมมือกันระหว่างธนาคารพาณิชย์กับผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่ธนาคาร แม้ว่า ธุรกิจบริการของผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่ธนาคารได้กระทบต่อธุรกิจบริการของ ธนาคารพาณิชย์ไม่น้อย แต่ถ้าไม่มีการสนับสนุนและความร่วมมือจากธนาคารพาณิชย์ บริษัทอาลีเพย์ ต่าง ๆ ก็เติบโตไม่ได้ ด้วยเหตุผลว่า ผู้ประกอบธุรกิจไม่มีอำนาจหมุนเวียนเงินทุน เงินทุนฝากไว้ใน บัญชีธนาคาร ธนาคารเท่านั้นมีอำนาจชำระดุล ไม่ว่าผู้ประกอบธุรกิจมีความสำคัญอย่างไรในพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ ค่าสินค้า ค่าบริการ ค่ามัดจำทั้งหลายยังหมุนเวียนในระบบของธนาคารอยู่ เหตุผลนี้ ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินจึงจำเป็นต้องร่วมมือกับธนาคารพาณิชย์ นอกจากหมุนเวียน เงินทุนแล้ว ธนาคารพาณิชย์ยังช่วยดูแลเงินทุนของผู้ประกอบธุรกิจเอง สำหรับประโยชน์ที่ได้จาก ความร่วมมือของธนาคารพาณิชย์ ก็คือ การแบ่งผลกำไร รายได้ของธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่ได้จาก ดอกเบี้ย เมื่อธนาคารประชาชนจีนออกมาตรการลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ และส่งเสริมการเปิดเสรีด้าน ดอกเบี้ย ธนาคารพาณิชย์กันเองจะแข่งขันรุนแรงขึ้น รายได้ก็ลดลงด้วย แต่ผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่ ธนาคารมีผู้ใช้บริการจำนวนมาก มีความสำคัญกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และตลาดการเงินรายย่อย ร่วมมือกัน ธนาคารพาณิชย์ได้ส่วนแบ่งจากค่าธรรมเนียม และยังได้ขยายลูกค้าโดยทางอ้อม สุดท้ายก็ ได้พัฒนาพร้อมกัน

2.1 ผู้ขาย ผู้บริโภค กับ ผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน ส่งเสริมการพัฒนาไปพร้อมกันและกัน เมื่อเทียบกับธนาคารออนไลน์ ความสะดวกรวดเร็ว ความไม่ปลอดภัย ไม่ใช่แรงจูงใจสำคัญที่สุดสำหรับผู้ขาย แต่เพราะผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่ธนาคารให้ประกันแก่คู่ค้าใน ธุรกิจออนไลน์ ทำให้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์ของผู้ขาย ยิ่งเฉพาะบริษัท SMEs และปัจเจกชนที่ ขาดความน่าเชื่อถือ ได้มีการยอมรับและพัฒนาขึ้น สำหรับธุรกิจออฟไลน์ ผู้ประกอบธุรกิจบริการการ ชำระเงินช่วยรักษาลูกค้าไว้โดยนำเสนอบริการเสริมต่าง ๆ และช่วยร้านค้าที่มีความคิดสร้างสรรค์ นำเสนอรูปแบบการให้บริการโดยอาศัยความสะดวกของการชำระเงินผ่านโทรศัพท์ ประหยัดต้นทุน การบริหารธุรกิจ เช่น ร้านอาหารให้บริการสแกน QR code ด้วยวีแชทแล้วเข้าถึงเมนู สั่งอาหารและ ชำระเงินใน Wechat App ซึ่งช่วยประหยัดค่าจ้างพนักงาน นอกจากนั้นแล้ว เมื่อมีประวัติการใช้บริการ

ที่ดี ยังเป็นประโยชน์แก่บริษัท SMEs และพ่อค้าแม่ค้ากู้ยืมเงินผ่านช่องทางของผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินด้วย ซึ่งเป็นประโยชน์ที่ธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถสร้างให้แก่บริษัท SMEs และพ่อค้าแม่ค้าในเร็ว ๆ นี้

อย่างไรก็ตาม ประเทศจีนได้พัฒนาอย่างรวดเร็วมาตลอดสี่สิบกว่าปีแล้ว อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศจีนโดยรวมค่อย ๆ ลดลง แต่ประสิทธิภาพการผลิตวัสดุสิ่งของและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สูงขึ้นเรื่อย ๆ สภาพแวดล้อมทางธุรกิจมีการแข่งขันรุนแรง และเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยทำให้ผู้บริโภคมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลของสินค้าและบริการต่าง ๆ ยง่ายขึ้น ผู้บริโภคมีสิทธิเลือกมากกว่าและมีอำนาจต่อรองสูงกว่าสมัยที่ขาดวัสดุสิ่งของ เพราะฉะนั้น ผู้ใดได้ใจผู้บริโภค ผู้นั้นก็จะได้ใจผู้ขาย ผู้บริโภคกลายเป็นเป้าหมายสำคัญที่ผู้ประกอบการธุรกิจแย่งกัน ผู้ประกอบธุรกิจต้องมีความสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง มีความสะดวก ประหยัดเวลา ต้นทุนต่ำ ปลอดภัย คุ่มครอง ผู้บริโภคถึงจะได้ใจผู้บริโภคตลอดไปได้ ดังนั้น ผู้บริโภค กับ ผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินส่งเสริมการพัฒนากันและกันและแบ่งผลประโยชน์จากการพัฒนาของธุรกิจด้วย

2.2 ผู้ให้บริการการสื่อสารอำนวยความสะดวกและร่วมมือกับผู้ประกอบธุรกิจบริการชำระเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินส่วนมากใช้วิธีการยืนยันการชำระเงินหรือตัวตนผ่านโทรศัพท์มือถือ ก็คือ ผู้ประกอบธุรกิจส่งรหัสยืนยันด้วยข้อความสั้น ผู้ใช้บริการรับข้อความในโทรศัพท์มือถือและแจ้งให้ผู้ประกอบธุรกิจทราบในระบบการชำระเงิน สำหรับบัญชีการชำระเงินต่าง ๆ หมายเลขโทรศัพท์ก็ คือ หมายเลขบัญชี การโอนเงินเข้าบัญชีชำระเงิน เพียงใส่หมายเลขโทรศัพท์ของผู้รับเงินที่ผูกกับบัญชีชำระเงินก็ดำเนินการโอนเงินสำเร็จได้ เนื่องจากหมายเลขโทรศัพท์จำง่ายและใช้บ่อยกว่าหมายเลขบัญชีธนาคาร ทำให้การโอนเงินระหว่างบัญชีชำระเงินง่ายกว่าบัญชีธนาคาร ผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคารทำได้ขนาดนี้ ก็เพราะประเทศจีนประสบความสำเร็จในการสร้างระบบขึ้นทะเบียน SIM card โทรศัพท์ ประเทศจีนบังคับให้ขึ้นทะเบียนด้วยชื่อจริงในการใช้ SIM card โทรศัพท์ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน ค.ศ. 2010 ก็คือเวลาซื้อ SIM card ผู้ซื้อต้องยื่นบัตรประชาชนของตัวเองให้กับผู้จำหน่าย SIM card ทุกวันนี้ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีจดจำใบหน้า การทำ SIM card ต้องแสกนหน้าผู้ซื้อเพื่อพิสูจน์ว่าเป็นคนเดียวกันกับคนในบัตรประชาชนหรือไม่ เพราะฉะนั้น หมายเลขโทรศัพท์จึงสามารถบ่งบอกถึงผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้ใช้นั้นเฉพาะ uniqueness ของหมายเลขโทรศัพท์ไม่ต่างกับหมายเลขบัญชีธนาคาร เทคโนโลยีการขนส่งข้อมูลของผู้ให้บริการด้านการสื่อสารมีความปลอดภัยสูง โอกาสที่ข้อความถูกดักไปเกิดขึ้นได้ยาก นอกจากนี้ การทั่วถึงและการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพของ wifi เป็นปัจจัยที่สำคัญทำให้ชำระได้ทุกที่ทุกเวลาอย่างรวดเร็วเกิดขึ้นเป็นจริง ดังนั้น การพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศส่งเสริมการพัฒนาบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ในด้านเทคนิค

ประเทศจีนมีบริษัทให้บริการด้านการสื่อสารสามบริษัทใหญ่ ได้แก่ China Mobile China Unicom และ China Telecom ทั้งสามบริษัทได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินประเภทการชำระเงินโดยผ่านโทรศัพท์มือถือ โทรศัพท์ประจำที่ และการให้บริการแก่ผู้รับบัตรในครั้งที่สามที่ธนาคารประชาชนจีนเปิดโอกาสให้สมัคร เนื่องจาก บริษัทให้บริการด้านการสื่อสารไม่ใช่สถาบันการเงิน บริการการชำระเงินของสามบริษัทนี้จึงเป็นผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินชนิดหนึ่ง จุดที่ได้เปรียบของบริษัทดังกล่าวคือ มีผู้บริโภคที่เป็นศักยภาพจำนวนมากอย่าง Wechat แต่เนื่องจาก บริษัททั้งสามขาดความสามารถขยายจุดผู้ขาย (Point of Sale) จับใจผู้ใช้บริการไม่ได้ จึงเติบโตช้า แข่งกับผู้ประกอบธุรกิจที่มีความสร้างสรรค์อย่างอาลีเพย์และเทนเพย์ไม่ได้³⁵ อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบธุรกิจอย่างอาลีเพย์ได้เปิดช่องให้เติมเงินค่าโทรศัพท์ในระบบของตน ลูกค้าของผู้ให้บริการการสื่อสารไม่ต้องไปต่อคิวหรือซื้อบัตรเติมเงินในร้านอีก ก็ถือว่าเป็นการสร้างสะดวกให้แก่ลูกค้าในการใช้บริการของบริษัทดังกล่าว

³⁵ 马梅, 支付革命互联网时代的第三方支付, (中信出版社, 2016), 第 44-46 页.

บทที่ 3

วิวัฒนาการของบริการอาลีเพย์และรูปแบบธุรกิจของบริษัทอาลีเพย์

3.1 ความเป็นมาและวิวัฒนาการของบริการอาลีเพย์

บริการการชำระเงินเป็นกิจกรรมขั้นพื้นฐานของเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของระบบการชำระเงินมีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของเทคโนโลยี สภาพเศรษฐกิจ และเงินตรา ทุกวันนี้ บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์โดยสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของประเทศไทยได้มีความเจริญระดับโลก ในรายงานประจำปีค.ศ. 2018 ของรัฐบาลกลางของประเทศไทย นายกรัฐมนตรีได้ยืนยันว่า เครือข่ายรถไฟความเร็วสูง การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โมบายเพย์เมนต์ (Mobile Payment) และ the sharing economy ได้นำหน้าของโลกแล้ว¹ เหตุผลหรือปัจจัยที่ทำให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันที่ไม่ใช่ธนาคารของจีนมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดในสิบกว่าปีที่ผ่านมาเป็นสิ่งที่น่าสนใจในการศึกษาการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์โดยสถาบันที่ไม่ใช่ธนาคารมีชื่อเฉพาะที่ได้ยอมรับกันในด้านวิชาการและวงธุรกิจ ซึ่งคือ 第三方支付 ภาษาอังกฤษเรียกว่า Third-party payment แปลเป็นภาษาไทยตรงตัวจะเป็น การชำระเงินโดยบุคคลฝ่ายที่สาม สรุปจากงานวิจัยอันเกี่ยวกับ Third-party payment สาเหตุของการที่ Third-party payment สามารถพัฒนาขึ้นได้อย่างรวดเร็วมาจาก 3 ปัจจัยอันได้แก่

¹ Over the past five years, innovation-driven development has yielded fruitful outcomes. China's investment in research and development (R&D) has grown at an average annual rate of 11 percent, ranking second in the world in scale. The contribution of technological advances to economic growth has risen from 52.2 to 57.5 percent. In manned spaceflight, deep-water exploration, quantum communications, large aircraft development, and more, China has seen a stream of major outcomes of innovation. In high-speed rail, e-commerce, mobile payments, and the sharing economy, China is leading the world. See Li Keqiang, "Report on the Work of the Government – Delivered at the First Session of the 13th National People's Congress of the People's Republic of China on March 5, 2018," Retrieved on June 19, 2018, from <http://en.people.cn/n3/2018/0403/c90000-9445262.html>

1. การพัฒนาและการประยุกต์ใช้ซึ่งเทคโนโลยี Ubiquitous computing และ Cloud storage ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างการผลิตกับการบริโภค² จากความสัมพันธ์ที่การบริโภคต้องขึ้นอยู่กับผลิตมาเป็นความสัมพันธ์ผูกพันกันและกัน และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อบริการทางการเงินด้วย ที่เห็นชัดก็คือ ระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้มีการพัฒนาเดินหน้าคู่ขนานไปกับ ระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคาร³

2. การพัฒนาของเศรษฐกิจบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การกำเนิดขึ้นของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และบริการต่างๆที่ไม่จำกัดสถานที่การให้บริการ รูปแบบการชำระเงินแบบดั้งเดิมที่ดำเนินการด้วยธนาคารพาณิชย์เป็นจุดติดขัดการพัฒนาของบริการดังกล่าว ขณะเดียวกันอินเทอร์เน็ตที่แพร่หลายทั่วประเทศจีน โดยเฉพาะเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเคลื่อนที่ (mobile internet) ทำให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันที่ไม่ใช่ธนาคารได้เติบโตขึ้น⁴

3. ต้นกำเนิดของบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์เริ่มจากการเรียกร้องให้มีระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของตลาดพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ได้รับการยอมรับและนิยมมากขึ้น อุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่มีจำนวนมากต้องการอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจและขยายช่องทางจำหน่ายสินค้า ภายในสภาพแวดล้อมของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ สิ่งที่ทำลายต่ออุตสาหกรรมเหล่านี้ก็คือทำอย่างไรให้การหมุนเวียนทางเงินทุนกับการหมุนเวียนทางข้อมูลให้พร้อมกันและอยู่ในระบบเดียวกัน ซึ่งระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันที่ไม่ใช่ธนาคารมีจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนในการรับมือกับการท้าทายดังกล่าว การกำเนิดขึ้นของบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์โดยสถาบันที่ไม่ใช่ธนาคารเพื่อแก้ไขปัญหา การเลือกไม่พึงประสงค์ (Adverse selection)⁵ และความเสี่ยงด้านจริยวัติ (Moral hazard) อันเกิดจากกระบวนการของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์⁶

² 马梅, 马梅, 支付革命互联网时代的第三方支付, (中信出版社, 2016), 第 1-14 页.

³ *Ibid*, p.37.

⁴ 胡娟, 第三方支付技术与监管, 北京邮电大学出版社 (2016), 第 7-9 页.

⁵ การเลือกไม่พึงประสงค์ (Adverse selection) เป็นลักษณะปัญหาการซ่อนเร้นข้อมูล (Hidden information) เกิดขึ้นเมื่อในตลาดมีผู้ที่มีข้อมูลดีกว่าผู้อื่นและไม่เปิดเผยข้อมูล การซื้อขายในตลาดจะมีความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูลและราคาในตลาดจะสูงกรณีที่คู่ค้ามีข้อมูลเท่ากัน ส่งผลให้การซื้อขายในตลาดจะมีสินค้าคุณภาพต่ำ สินค้าคุณภาพดีจะหายไปจากตลาด ดู ณัฏฐพงศ์ ทองภักดี,

ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า บริการทางการเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันที่ไม่ใช่ธนาคารเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาของเทคโนโลยีทางการเงิน (Fintech) ที่กำลังพัฒนาในประเทศจีนมีทั้งสาเหตุอันจำเป็น (Necessary condition) และปัจจัยบังเอิญ (Chance factor) ด้วยสาเหตุอันจำเป็น (Necessary condition) หรือพูดอีกนัยหนึ่งเป็นปัจจัยภริสัย (Objective factor) หมายถึง บริการทางการเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ได้เข้ากันกับการพัฒนาของอินเทอร์เน็ตและสอดคล้องกับความต้องการของสถานะของประเทศ (National Conditions) ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่น ๆ ก็ไม่ได้คิดว่าผู้ประกอบการจะเป็นคู่แข่งกัน อีกทั้งเกือบไม่มีกำกับดูแลด้วย ดังที่กล่าวนั้น ทั้งเป็นเงื่อนไขที่เอื้อต่อการพัฒนาของธุรกิจบริการทางการเงินทางอิเล็กทรอนิกส์สำหรับปัจจัยบังเอิญ (Chance factor) หรือพูดอีกนัยหนึ่งเป็นปัจจัยอัตวิสัย (Subjective factor) หมายถึง รูปแบบธุรกิจที่สร้างสรรค์ความสามารถทางด้านเทคโนโลยีที่ตามทัน และความกล้าในการท้าทายระบบการชำระเงินดั้งเดิมที่มีอิทธิพลสูงของผู้ประกอบการ

ปัจจุบันประเทศจีนมีบริษัทเป็นจำนวนกว่า 270 บริษัทที่ได้รับอนุญาตประกอบธุรกิจบริการทางการเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ในจำนวนบริษัทดังกล่าว บริษัทอาลีเพย์มีบริการทางการเงินหลากหลายที่สุดและมีสมาชิกผู้ใช้บริการมากที่สุด ระบบการชำระเงินมีความสำคัญต่อการใช้จ่ายประจำวันและการดำเนินธุรกิจออนไลน์อย่างมาก ผู้เขียนจึงนำการชำระเงินแบบอาลีเพย์มาเป็นกรณีศึกษาในบทความดังต่อไปนี้

3.1.1 สถานะสังคมของประเทศจีนในช่วงอาลีเพย์เริ่มดำเนินการ

ประเทศจีนเริ่มดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศในปี ค.ศ. 1978 ในระยะแรก (ปี ค.ศ. 1978 ถึงปี ค.ศ. 1991) ประเทศจีนให้ความสำคัญกับการปฏิรูประบบเศรษฐกิจของชนบท ในระยะเวลาที่สอง (ปี ค.ศ. 1992 ถึงปี ค.ศ. 2000) ประเทศจีนให้ความสำคัญกับการปฏิรูประบบเศรษฐกิจของตัวเมือง ในระยะเวลาที่สาม (ปี ค.ศ. 2001 ถึงปี ค.ศ. 2008) ประเทศจีนได้ร่วมเป็นภาคีขององค์การการค้าโลก และพยายามพัฒนาประเทศให้เข้ากันกับโลกาภิวัตน์ ในช่วงนี้ประเทศจีนได้เปิดประเทศอย่างเต็มที่ และขณะเดียวกันการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของโลกก็เป็นการเสริมศักยภาพให้ประเทศจีนมีการพัฒนาได้เร็วขึ้นในด้านเศรษฐกิจ ในระยะเวลานี้ประเทศจีนมีสถานะสังคมดังนี้

เศรษฐศาสตร์นโยบายสาธารณะ ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3 , คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, จาก <http://www.fpo.go.th/S-I/Source/ECO/ECO83.pdf>

⁶ Gary P. Schnoier, James T. Perry, Electronic Commerce, (Beijing: China Machine Press, 2003), p.1-15.

(1) ธุรกิจออนไลน์ได้พัฒนาอย่างรวดเร็วตั้งแต่ค.ศ. 2003 และเป็นอันดับหนึ่งของโลกในปี ค.ศ. 2013 สถิติของ McKinsey & Company ระหว่างปี ค.ศ.2003 ถึงปี ค.ศ. 2011 การขายปลีกออนไลน์ของประเทศจีนมีอัตราเติบโต 120% ต่อปี ซึ่งสูงกว่าอัตราต่อปี 17% ของสหรัฐอเมริกา⁷ และช่วงเวลานั้นก็เป็นช่วงที่จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตของประเทศจีนได้มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว⁸ การบริโภคสินค้าปลีกได้เพิ่มขึ้น บริษัทพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ยักษ์ใหญ่ของโลกอย่าง ebay Amazon เข้าบุกตลาดจีนทำให้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ต้องพัฒนาตัวเองและมีการสร้างสรรค์มากขึ้น ขณะเดียวกัน ทุนจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในจีนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์บางรายเติบโตได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว และรัฐบาลก็ได้มีการออกนโยบายส่งเสริมการพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์อย่างเต็มที่ โดยที่เห็นชัดก็คือ มีการจัดตั้งเขตพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เขตอุตสาหกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในหลายๆเมือง และมีการลดหย่อนภาษี มีการเอื้อประโยชน์ในด้านการเงิน ที่ดินและนโยบายด้านบุคลากรต่าง⁹ อย่างไรก็ตาม คุณภาพสินค้าหรือบริการ มาตรการด้านความปลอดภัยในการชำระเงิน และการป้องกันหลีกเลี่ยงการฉ้อโกงต่างๆ ก็ยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินธุรกิจออนไลน์

(2) บริการการชำระเงินของธนาคารไม่สามารถตอบสนองความต้องการของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ประเภท B2C และธุรกิจ C2C แต่ธนาคารพาณิชย์ก็ไม่ได้คิดว่า ผู้ให้บริการการชำระเงินแบบอาลีเพย์เป็นคู่แข่งของธนาคาร ธนาคารพาณิชย์บางธนาคารก็ยอมรับร่วมมือกับผู้ประกอบ

⁷ 商务部政策研究室, “关于我国电子商务快速发展原因的分析,” Retrieved on June 5, 2018, from <http://zys.mofcom.gov.cn/article/d/201605/20160501315068.shtml>

⁸ ตามรายงานสถิติเกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของประเทศจีนครั้งที่ 14 ซึ่งเปิดเผยโดยศูนย์กลางสื่อสารและเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของประเทศจีน จนถึงวันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ. 2004 ประเทศจีนมีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต 87 ล้านคนอัตราส่วน 6.7% ของประชากรทั้งหมด ดู <http://tech.sina.com.cn/i/w/2004-07-20/1656390569.shtml>

ตามรายงานสถิติเกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของประเทศจีนครั้งที่ 14 ซึ่งเปิดเผยโดยศูนย์กลางสื่อสารและเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของประเทศจีน จนถึงวันที่ 12 ธันวาคม ค.ศ. 2014 ประเทศจีนมีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต 6.49 ล้านล้านคน อัตราส่วน 47.9% ของประชากรทั้งหมด ดู http://www.cnnic.net.cn/hlwfzyj/fxszl/fxswz/201502/t20150204_51638.htm

⁹ 商务部政策研究室, 关于我国电子商务快速发展原因的分析, Retrieved on March 14, 2018, from <http://zys.mofcom.gov.cn/article/d/201605/20160501315068.shtml>

ธุรกิจออนไลน์แก้ไขปัญหาการชำระเงินด้วย ธนาคารกลางของประเทศจีนได้จัดตั้งระบบการชำระเงินแบบสมัยใหม่ (China National Advanced Payment System, CNAPS) ขึ้นในปี ค.ศ. 2002 การชำระเงินด้วยเช็ค ตัวเงิน ตัวแลกเงินและบัตรธนาคารเริ่มมีการใช้แทนการชำระเงินด้วยเงินสดภายในทั่วประเทศได้ และประเทศจีนก็ได้ส่งเสริมพัฒนาธนาคารออนไลน์ด้วย อย่างไรก็ตาม ก่อน ปี ค.ศ. 2002 เนื่องจาก interface ที่ธนาคารพาณิชย์มีมาตรฐานต่างกันทุกธนาคาร ซึ่งทำให้ร้านค้าเชื่อมกับระบบออนไลน์ของธนาคารต้องเสียต้นทุนสูงและการทำงานไม่สะดวก การชำระเงินล้มเหลวได้ง่ายด้วย ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2002 บริษัทการชำระเงินยูเนียนเพย์ (Unionpay Co.,Ltd) ก่อตั้งขึ้นมาทำหน้าที่ชำระคูลให้แก่ธนาคารพาณิชย์ บริษัท Unionpay ได้แก้ไขปัญหามาตรฐาน interface ของธนาคารพาณิชย์ที่ไม่เป็นเอกภาพ โดยสร้างระบบขึ้นมาเชื่อมกับธนาคารพาณิชย์ทุกธนาคาร ร้านค้าสามารถติดต่อธนาคารพาณิชย์ทุกธนาคารผ่านระบบ Unionpay แต่บริษัท Unionpay ไม่ได้เปิดช่องให้บริษัทพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เชื่อมระบบของบริษัท ซึ่งทำให้บริษัทพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ต้องเจรจากับธนาคารพาณิชย์โดยตรงเอง¹⁰

จนถึงปัจจุบัน รายได้ของธนาคารพาณิชย์จีนก็ยังมาจากรายได้ดอกเบี้ยเป็นหลัก ก่อนมีการเปิดเสรีด้านนโยบายดอกเบี้ย (Interest Rate Liberalization) ในปี ค.ศ. 2015 ดอกเบี้ยเงินฝากเป็นดอกเบี้ยคงที่ การลงทุนด้านกองทุนรวมตลาดเงินและตราสารอนุพันธ์ก็ไม่ค่อยได้รับความนิยม เพราะฉะนั้นรายได้ดอกเบี้ยของธนาคารค่อนข้างสูง ธนาคารไหนมีเงินฝากยิ่งมาก ก็สามารถปล่อยเงินกู้ได้เยอะ รายได้ดอกเบี้ยก็เพิ่มขึ้นตามระหว่างปีค.ศ. 2003 ถึง ปีค.ศ.2013 เป็นโอกาสทองของธนาคารพาณิชย์ สินทรัพย์ธนาคารจาก 27.7 ล้านล้าน เพิ่มขึ้น 151.4 ล้านล้าน สปีดเติบโต 4.5 เท่า กำไรจาก 322.8 ร้อยล้านเพิ่มขึ้น 1.74 ล้านล้าน เพิ่มขึ้น 54 เท่า ROE (Rate of Return on Common Stockholders' Equity) ของธนาคารอยู่ที่ประมาณ 22% ทุกปี ไม่ว่าขนาดของสินทรัพย์หรือกำไรจากดอกเบี้ย ทั้งต้องมีเงินฝากพอเพียง เงินฝากสำหรับธนาคารเป็นสิ่งสำคัญมาก¹¹

ด้วยเหตุนี้ ธนาคารพาณิชย์ของประเทศจีนจึงไม่คิดว่าผู้ให้บริการการชำระเงินแบบอาลีเพย์เป็นคู่แข่งของตนเอง เพราะการร่วมมือกับบริษัทอาลีเพย์เงินฝากอยู่ที่ธนาคาร และธนาคารยังได้ค่าธรรมเนียมจากบริษัทอาลีเพย์ด้วย เพียงแต่ว่า ระบบธนาคารเองไม่สามารถอำนวยความสะดวกและเพิ่มประสิทธิภาพในการชำระเงินตามที่พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ต้องการ และไม่คุ้มที่จะเสียทุนไปปรับปรุงระบบของตนเองเพื่อให้เข้ากันกับธุรกิจที่ไม่ทราบอนาคตเป็นอย่างไร จึงเป็น

¹⁰ 马梅, Supar note 2, p.15.

¹¹ 赵卿, “一人在银行, 全家拉存款: 银行存款困境如何破”, Retrieved on March 14, 2019, from <https://www.jiemian.com/article/1913745.html>

โอกาสให้พวกบริษัทที่มีเทคนิคอย่างทันสมัยอันสามารถอำนวยความสะดวกแก่การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ได้มีบทบาทในการด้านการเงิน

(3) การฉ้อโกงเป็นจุดติดขัดของการพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของจีน และระบบเครดิตสังคม (the social credit system) ไม่สมบูรณ์¹² หมายความว่า ไม่มีระบบให้ผู้บริโภคเข้าตรวจดูว่า บริษัทหรือร้านค้ามีการกระทำที่ผิดกฎหมายหรือไม่ มีตัวตนอยู่จริงหรือไม่ ยิ่งในธุรกิจออนไลน์ผู้ซื้อผู้ขายไม่ได้รู้จักกันมาก่อน และสินค้าก็มีให้ดูแต่รูปภาพบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การฉ้อโกงหรือการเข้าใจไม่ตรงกันในธุรกิจออนไลน์จึงเกิดขึ้นบ่อยและเรียกร้องค่าชดเชยยากเพราะไม่มีคนมาซื้อขายตัดสิน สินค้าเล็กๆน้อยๆก็ไม่ถึงขั้นที่ไปฟ้องศาลหรืออนุญาโตตุลาการ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ซื้อได้รับความไม่เป็นธรรม สังคมจำเป็นต้องมีรูปแบบธุรกิจใหม่ที่รับประกันแก่ผู้ซื้อและผู้ขาย และมีช่องทางระงับข้อพิพาทอันเกิดจากการซื้อขาย

(4) การชำระเงินรายย่อยเพื่อใช้บริการสาธารณะในประเทศจีนไม่สะดวก และธนาคารก็ไม่ได้สนใจจะพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการชำระเงินแก่บริการสาธารณะด้วย การชำระเงินรายย่อยเพื่อใช้บริการสาธารณะหมายถึง การชำระค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าแก๊สธรรมชาติ ค่าโทรศัพท์ ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนไม่มากแต่ต้องมีการชำระทุกเดือนทุกบ้าน แม้ว่ามีร้านหรือจุดที่ให้ชำระค่าใช้จ่ายดังกล่าว แต่ประเทศจีนมีประชากรจำนวนมาก และคนส่วนใหญ่จะไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ด้วยกัน เวลาชำระค่าน้ำค่าไฟต้องรอถึงวันหยุดหรือหลังเลิกงาน คนที่ใช้บริการจะต้องเสียเวลาต่อคิว และจุดชำระค่าน้ำค่าไฟก็ไม่ได้เปิดตลอด 24 ชั่วโมง และเพื่อประหยัดค่าเช่าห้อง บางร้านบางจุดไม่มีที่นั่งหรือที่กั้น ฝนกึ่งแดดเลย ธนาคารก็มีบริการให้ชำระเงินค่าต่างๆ แต่ธนาคารเปิดให้บริการเพียงวันจันทร์ถึงวันศุกร์ เท่านั้น คนที่ต้องทำงานในวันเวลาของราชการก็ไม่สามารถไปชำระที่ธนาคารได้ ดังนั้น เมื่อผู้ประกอบการธุรกิจบริการการชำระเงินให้บริการการชำระค่าดังกล่าวออนไลน์ได้ ผู้คนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงอายุ 25-40 ปี ก็ยินดีลองใช้กัน จึงทำให้ผู้ประกอบการมีสมาชิกเพิ่มขึ้นมากทีเดียว บริการการชำระเงินอาลีเพย์ได้เกิดขึ้นในสภาวะดังกล่าว โดยพัฒนามาสิบกว่าปี บริการการชำระเงินอาลีเพย์ได้เติบโตเป็นอันดับหนึ่งของจีน มีผู้ใช้บริการ 5.2 ร้อยล้านคน บริการขยายไปถึง 36 ประเทศกับภูมิภาค มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ การเงิน และการบริโภคต่อประเทศจีนอย่างมาก¹³

3.1.2 วิวัฒนาการของบริการอาลีเพย์

¹² 马梅, Supar note 2, p. 15.

¹³ 陈莹莹, “2017 支付宝平台上移动支付占比 82%, ” Retrieved on April 4, 2018, from http://www.xinhuanet.com/fortune/2018-01/04/c_1122206965.htm

ระยะที่ 1

บริษัทอาลีเพย์
ก่อตั้งขึ้น

ก่อตั้งบริษัทอาลีเพย์เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่การชำระเงินของ
พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของอาลีบาบา

- ปี ค.ศ. 2004 กระบวนการชำระเงินคือ ผู้ซื้อโอนเงินให้แก่บริษัทอาลีเพย์โดยผ่าน
เคาน์เตอร์ธนาคาร บริษัทอาลีเพย์แจ้งให้ผู้ขายส่งมอบสินค้า ผู้ซื้อ
ได้รับของแล้วหรือผ่านไป 15 วันแล้วนับจากวันส่งมอบของ
ธนาคาร ICBC ปรับระบบใหม่เพื่อเปิด Gateway ให้บริษัทอาลีเพย์
บริษัทอาลีเพย์สร้างระบบอาลีเพย์ขึ้นมาเชื่อมกับธนาคาร ICBC
ปี ค.ศ. 2005 ผู้ใช้บริการโอนเงินให้แก่บริษัทอาลีเพย์ หรือรับเงินจากบริษัทอาลี
เพย์ต้อง ผ่านธนาคารออนไลน์
- ปี ค.ศ. 2006 บริษัทอาลีเพย์ได้เสนอบริการบัตรเครดิตอาลีเพย์ให้แก่ผู้ให้บริการ

ระยะที่ 2

บริการอาลีเพย์
สนับสนุนการชำระ
เงินทุกที่ทุกเวลา

จำนวนผู้ให้บริการอาลีเพย์ถึง 50 ล้านคน

- ปี ค.ศ. 2007 บริษัทอาลีเพย์เริ่มผูกพันกับธนาคารอื่น ๆ นอกจากธนาคาร ICBC
ขยายแหล่งชำระเงิน ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของเก่าเป่า ยังให้บริการแก่ธุรกิจ
อื่น ๆ
- ปี ค.ศ. 2008 บริษัทอาลีเพย์ได้นำเสนอ Mobile WAP Platform สู่ตลาด ผู้
บริการสามารถชำระเงินผ่านเว็บไซต์อาลีเพย์ในมือถือ
- ปี ค.ศ. 2009 บริษัทอาลีเพย์ได้นำเสนอ Application ของอาลีเพย์โดยใช้งานด้วย
มือถือ ซึ่งทำให้การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ทุกที่ทุกเวลา
- ปี ค.ศ. 2009 บริษัทอาลีเพย์ให้บริการชำระค่าน้ำค่าไฟทางออนไลน์
จำนวนผู้ให้บริการเพิ่มขึ้นเป็น 200 ล้านคน
- บริษัทอาลีบาบาจัดกิจกรรม Double 11 shopping carnival
บริษัทอาลีเพย์อำนวยความสะดวกการชำระเงิน
- ปี ค.ศ. 2010 ธนาคารแห่งชาติจีนออกคำสั่งบริหารซื้อ มาตรการบริหารจัดการ
ธุรกิจบริการการชำระเงินของสถาบันที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน 2010
ซึ่งได้บังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินต้องขอใบอนุญาต
เริ่มให้บริการ fast payment (快捷支付)
- ปี ค.ศ. 2011 บริษัทอาลีเพย์เปลี่ยนโครงสร้างถือหุ้นให้เป็นบริษัททุนจีน 100%
และได้รับใบอนุญาตจากธนาคารแห่งชาติจีน
- ปี ค.ศ. นำเสนอบริการรายงานการใช้จ่ายทางออนไลน์ประจำปีของส่วน

ระยะที่ 3

บริการ fast
payment ถูก
นำเสนอ การชำระ
เงินสะดวกขึ้น และ
รัฐเริ่มออก
กฎหมายกำกับ
ดูแลโดยบังคับให้
ขอใบอนุญาต

- 2012 บุคคล ซึ่งบริษัทอาลีเพย์เป็นบริษัทแรกที่ให้บริการนี้
ประเทศจีนได้มีนโยบายให้ทดลองการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์
ข้ามพรมแดนโดยผ่านระบบที่ไมใช่ของธนาคาร โดยมีเงื่อนไขให้ผู้
ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินต้องขอใบอนุญาตจากสำนักงาน
บริหารเงินตราต่างประเทศ (The State Administration of
ปี ค.ศ. Foreign Exchange ,SAFE) บริษัทอาลีเพย์ได้เป็นหนึ่งในสิบเจ็ด
2013 บริษัทที่ได้รับใบอนุญาต
บริษัทอาลีเพย์ร่วมมือกับบริษัทเทียนหงจำกัด ให้บริการซื้อขาย
กองทุนรวม Yu'e Bao ซึ่งเป็นกองทุนรวมที่สามารถซื้อขายหรือเอา
มาชำระค่าสินค้าได้ตลอดเวลา 24 ชั่วโมง
กลุ่มบริษัท Ant Financial ถูกก่อตั้งขึ้น และได้ประกอบธุรกิจ
ปี ค.ศ. ทางการเงิน 6 บริการหลัก ได้แก่ ระบบอาลีเพย์ (Alipay Platform)
2014 กระเป๋าเงินอาลีเพย์ (Alipay Wallet) บริการ Yu'e Bao บริการ
Zhao Cai Bao ระบบ Ant Credit บริการ My Bank

ระยะที่ 4

การขยายตลาดไป
ยังต่างประเทศ

- ปี ค.ศ. เริ่มบุกเบิกตลาดการชำระเงินข้ามพรมแดน
2015 บริษัท Ant Financial ได้ลงทุนและแบ่งปันประสบการณ์แก่ผู้ให้
บริการการชำระเงิน Paytm ของประเทศอินเดีย ซึ่งปัจจุบัน Wallet
Paytm มีผู้ใช้บริการ 2.5 ล้านล้านคน
บริษัท Ant Financial ได้ขยายตลาดสู่ไทยและมีสัญญาผูกพันกับ
ผู้ให้บริการการชำระเงินของประเทศไทยหลายบริษัทและธนาคาร
พาณิชย์หลายธนาคาร
ปี ค.ศ. บริษัทอาลีเพย์ฮ่องกงได้ร่วมมือกับ E-wallet ของประเทศฟิลิปปินส์
2018 GCash ให้บริการโอนเงินข้ามพรมแดนโดยใช้เทคโนโลยี block
chain

ตารางที่ 3.1 วิวัฒนาการของธุรกิจอาลีเพย์

ภาพที่ 3.1 จำนวนผู้ใช้บริการอาลีเพย์
ข้อมูลได้จากรายงานประจำปีงบประมาณของบริษัทอาลีเพย์

บริการการชำระเงินอาลีเพย์ได้นำเสนอบนเว็บไซต์เก่าไปตั้งแต่ปี ค.ศ. 2003 แต่บริษัทอาลีเพย์และเว็บไซต์อาลีเพย์จัดตั้งขึ้นในเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2004 ดังภาพที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนแบ่งระยะวิวัฒนาการของธุรกิจอาลีเพย์เป็นสี่ระยะดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 (ปี ค.ศ. 2004 ถึง ปี ค.ศ. 2006) บริการการชำระเงินอาลีเพย์ที่อำนวยความสะดวกแก่ธุรกิจบริษัทต่าง ๆ ของบริษัทกรุ๊ปอาลีบาบา ซึ่งใช้เว็บไซต์เก่าไปเป็นหลัก ผู้ประกอบธุรกิจบริการอาลีเพย์เป็นบริษัทเทคโนโลยีอาลีเพย์จำกัด ต่อไปในบทนี้เรียกว่า บริษัทอาลีเพย์ ก่อนปี ค.ศ. 2005 บริษัทอาลีเพย์ยังไม่ได้สร้างระบบบัญชีอาลีเพย์ขึ้นมา ดังตารางที่ 3.1 ผู้ซื้อต้องไปชำระเงินที่เคาน์เตอร์ธนาคารหรือชำระด้วยธนาคารออนไลน์ ผู้ซื้อต้องโอนค่าสินค้าไปยังบัญชีบริษัทอาลีเพย์ เมื่อบริษัทอาลีเพย์ได้รับข้อมูลการชำระเงินแล้วจะแจ้งผู้ขายส่งมอบสินค้า หลังจากผู้ซื้อแจ้งการรับของเรียบร้อยแล้วหรือมีการส่งมอบของไปมากกว่า 15 วันแล้ว บริษัทอาลีเพย์จะโอนเงินให้แก่ผู้ขาย บริษัทอาลีเพย์ทำบทบาทเป็นตัวกลางให้ประกันการซื้อขาย¹⁴

¹⁴ ผู้ใช้งานก็ไม่ได้เชื่อถืออาลีเพย์มาตั้งแต่แรก แต่ด้วยเหตุการณ์แข่งขันทางการค้า ผู้ขายบางกลุ่มยอมรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจึงยอมรับการชำระเงินแบบมีบริษัทอาลีเพย์เป็นคนกลาง และสำหรับผู้ซื้อ การโอนเงินให้แก่บริษัทอาลีเพย์ซึ่งเป็นบริษัทลูกของกลุ่มบริษัทอาลีบาบายังไงก็ดีกว่า

วิธีการชำระเงินแบบนี้ ผู้ซื้อไม่ค่อยสะดวกในการโอนเงิน และอัตราล้มเหลวที่สูงด้วย ในช่วงนั้นความปลอดภัยและประสิทธิภาพของการชำระเงินด้วยระบบธนาคารออนไลน์ก็ยังไม่อยู่ในช่วงพัฒนา ในการเปิดหน้าเว็บไซต์ธนาคารออนไลน์จากลิงก์อีกเว็บหนึ่งจะถูก Computer Virus โจมตีง่ายและอาจเพราะระบบเชื่อมกันไม่ได้ไม่เข้ากันทำให้การชำระเงินล้มเหลว ผู้คนจึงชอบไปโอนเงินที่เคาน์เตอร์มากกว่า แต่การโอนเงินของผู้ซื้อชอบที่ลืมใส่ ID เลขแปดของผู้ขายหรือใส่แล้วแต่ข้อมูลมั่วในกระบวนการเงินของธนาคาร บริษัทอาลีเพย์จึงไม่ทราบเงินที่โอนมาเพื่อซื้ออะไรและซื้อจากใคร การค้าจึงไม่สำเร็จ¹⁵

นอกจากนี้ ในระยะนี้ บริษัทอาลีเพย์ได้ร่วมมือกับธนาคารพาณิชย์และอุตสาหกรรมของประเทศจีน (Industry and commercial bank of China, ICBC) เพียงธนาคารเดียว ต่อไปนี้เรียกว่า ธนาคาร ICBC เมื่อผู้ขายไม่ได้เปิดบัญชีธนาคาร ICBC รับโอนค่าสินค้า เวลาบริษัทโอนเงินให้แก่ผู้ขายก็ต้องมีการดำเนินการโอนเงินข้ามธนาคาร การโอนเงินข้ามธนาคารจะต้องผ่านระบบการชำระเงินของธนาคารกลาง ก็คือ พนักงานของธนาคาร ICBC ต้องพิมพ์ใบโอนเงินจากระบบของธนาคาร ICBC และกรอกในระบบการชำระเงินของธนาคารกลางด้วยมืออีกที และระบบการชำระเงินของธนาคารกลางโอนไปยังธนาคารอื่น ๆ อีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากธุรกิจ C2C เป็นธุรกิจรายย่อยซึ่งมีจำนวนธุรกรรมจำนวนมากแต่จำนวนเงินรวมคงไม่เงินเท่ากับการโอนเงินของธุรกิจอื่น ๆ ซึ่งทำให้ธนาคาร ICBC มีภาระหนัก และค่าธรรมเนียมที่บริษัทอาลีเพย์ต้องจ่ายให้แก่ธนาคารสูง เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว บริษัทอาลีเพย์เสนอต่อธนาคาร ICBC ว่าอยากเชื่อมระบบการชำระเงินของธนาคาร ธนาคาร ICBC ยินยอมปรับระบบของตนเองเพื่อ Payment Gateway แก่บริษัทอาลีเพย์ โดยคาดการณ์ว่า ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จะมีความใหญ่โตในอนาคต ระบบธนาคาร ICBC สามารถรับข้อมูลการชำระเงินจากระบบอาลีเพย์โดยผ่าน Payment Gateway และดำเนินการโอนเงินในระบบโดยตรง¹⁶ วิธีการนี้ ดังภาพ 3.1.2.2 ได้บรรเทาความกดดันของการโอนเงินมาก แต่ความร่วมมือกับธนาคารพาณิชย์เพียงธนาคารเดียวยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เถาเป่า เพราะฉะนั้น บริษัทอาลีเพย์ได้มีข้อตกลงกับธนาคารซีเอ็มบี (China

โอนให้ผู้ขายซึ่งไม่ทราบว่าเขาเป็นใคร และเพื่อให้ความมั่นใจกับผู้ใช้บริการ ในเดือนกุมภาพันธ์ ปีค.ศ. 2005 บริษัทอาลีเพย์ได้สัญญาต่อผู้ใช้งานทั่วประเทศว่า ถ้าคุณกล้าชำระเงินผ่านฉัน ฉันก็กล้าชดใช้คุณเมื่อคุณเสียหาย ซึ่งมันไม่ใช่ slogan อย่างเดียว เป็นระบบการชดใช้ของบริษัทอาลีเพย์ในระบบอาลีเพย์มีช่องบริการให้ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายพิสูจน์หลักฐานของตน และบริษัทอาลีเพย์เป็นคนตัดสินให้ 由囂, 蚂蚁金服科技金融独角兽的崛起, (中信出版社, 2014), 第 22-23 页.

¹⁵ เฟิงอ๋าง, น. 27.

¹⁶ *Ibid*, p.35.

Merchants Bank, CMB) ธนาคารซีซีบี (China Construction Bank, CCB) ต่างๆ และหยุดใช้วิธีการชำระเงินผ่านเคาน์เตอร์ธนาคารอีก เริ่มใช้วิธีการชำระเงินผ่าน Payment Gateway ของธนาคารโดยตรง โดยจำนวนธุรกรรมการชำระเงินเพิ่มขึ้นมากๆ ระบบการชำระดุลของธนาคารเกิดการรับธุรกรรมไม่ไหว หมายความว่า ในเวลาเดียวกันมีการขอชำระเงินจำนวนหลายราย ระบบจัดการไม่ทันทำให้การชำระเงินไม่สำเร็จหรือระบบไม่ทำการ เพื่อแก้ไขปัญหานี้ บริษัทอาลีเพย์ได้จัดทำระบบบัญชีอาลีเพย์ขึ้นมาในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2005 และตกลงกับธนาคารว่า บริษัทอาลีเพย์จะคำนวณจำนวนเงินที่ต้องชำระเพื่อไต่ยอดเงิน แล้วอาลีเพย์จะมีคำสั่งจ่ายตามยอดเงินให้ธนาคาร วิธีนี้สามารถลดจำนวนธุรกรรมจากหนึ่งร้อยล้านรายการเป็นยี่สิบล้านรายการ ซึ่งจะได้บรรเทาความกดดันของธนาคาร และลดต้นทุนการโอนเงินของบริษัทอาลีเพย์ด้วย¹⁷ อย่างไรก็ตาม ความล้มเหลวของการชำระเงินก็ยังเป็นปัญหาอยู่ สาเหตุของการชำระเงินไม่สำเร็จอยู่ที่ระบบธนาคารออนไลน์ การทำงานของธนาคารออนไลน์จะมีลักษณะให้ลูกค้าดำเนินการรายการเอง เมื่อลูกค้ากรอกข้อมูลสำเร็จ เว็บไซต์ของธนาคารจะลิงค์ไปยังเว็บไซต์ของอาลีเพย์เพื่อแจ้งผลการชำระเงินผ่านเว็บไซต์ เมื่อมีการผิดพลาดเกิดขึ้นในระหว่างเว็บไซต์ลิงค์กัน ข้อมูลการชำระเงินก็ส่งไม่ถึงระบบอาลีเพย์ จะเกิดเหตุการณ์ บิลล์หลุด ซึ่งหมายความว่า เงินของลูกค้าถูกหักไปแล้ว แต่อาลีเพย์ไม่ได้รับทราบข้อมูลการชำระเงินของลูกค้า นอกจากนี้ ธนาคารออนไลน์ของประเทศจีนถึงทุกวันนี้ ก็ยังมีข้อจำกัดในการบังคับให้ใช้บริการด้วยบราวเซอร์ IE ในระบบ windows เมื่อลูกค้าใช้บราวเซอร์อื่นๆ ก็มีโอกาสสูงที่เปิดเว็บไม่ได้¹⁸

เพื่อแก้ไขปัญหการชำระเงินล้มเหลวภายในระบบธนาคารออนไลน์ บริษัทอาลีเพย์ได้เสนอบริการบัตรเครดิตอาลีเพย์ให้แก่ผู้ใช้บริการในปี ค.ศ. 2006 บัตรพลาสติกอาลีเพย์เป็นบัตรเดบิตที่ธนาคารออกให้แก่ผู้ใช้บริการอาลีเพย์เป็นเฉพาะ เมื่อลูกค้าไปเปิดบัตรเครดิตอาลีเพย์ที่ธนาคาร ให้ธนาคารผูกบัญชีอาลีเพย์ของตนเองไว้กับบัตร และเปิดใช้งานออนไลน์ของบัตรด้วย การชำระเงินของลูกค้าจะไม่มีขั้นตอนเข้าหน้าเว็บธนาคารออนไลน์ ซึ่งอัตราการชำระเงินสำเร็จเพิ่มขึ้นถึง 85% อย่างไรก็ตามบริการนี้ก็มีข้อจำกัดสองข้อ ข้อหนึ่งคือ ไม่ใช่ทุกคนที่อยากไปทำบัตรเครดิตอาลีเพย์ที่ธนาคาร และก็ไม่ใช่ว่าทุกธนาคารก็ยอมออกบัตรให้ ก็หมายความว่าคนใช้บริการนี้เป็นคนกลุ่มน้อย ข้อที่สองคือ บัตรพลาสติกอาลีเพย์แม้เป็นบัตรเดบิตธนาคาร แต่ในความรู้สึกหรือความเข้าใจของผู้ใช้บริการก็คิดว่า เป็นบัตรซื้อของทั่วไป ซึ่งเงินฝากจะไม่เยอะ ตามสถิติของบริษัทอาลีเพย์เงินฝากในบัตรซื้อของเฉลี่ยไม่ถึง 500 หยวนเมื่อเงินไม่พอการชำระเงินก็ยอมไม่สำเร็จ¹⁹ จนถึงปี ค.ศ.

¹⁷ *Ibid*, p.36-39.

¹⁸ *Ibid*, p.80.

¹⁹ *Ibid*, p. 25.

2010 บริษัทอาลีเพย์ได้นำเสนอบริการ Fast payment (快捷支付) ปัญหาการชำระเงินล้มเหลวง่ายถึงจะมีการแก้ไขได้

ระยะที่ 2 (ปี ค.ศ. 2007 ถึง ปี ค.ศ.2009) บริษัทอาลีเพย์ได้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์แบบอิสระ ซึ่งหมายถึงบริษัทอาลีเพย์จะไม่ได้ให้บริการแก่เว็บไซต์เฉพาะเว็บไซต์เดียว บริษัทอาลีเพย์ได้จัดตั้งบริษัทสาขาในปักกิ่ง เซี่ยงไฮ้ และ เซินเจิ้น บริษัทอาลีเพย์ในระยะนี้ได้ให้ความสำคัญกับการขยายแหล่งชำระเงิน เพิ่มจำนวนธนาคารที่ร่วมมือกัน อพเทรบบการรักษาความปลอดภัยและระบบบัญชีอาลีเพย์ ในปี ค.ศ. 2008 บริษัทอาลีเพย์ได้นำเสนอ Mobile WAP Platform สู่ตลาด หมายถึงผู้บริการสามารถชำระเงินผ่านเว็บไซต์อาลีเพย์ในมือถือ ปี ค.ศ. 2009 บริษัทอาลีเพย์ได้นำเสนอ Application ของอาลีเพย์โดยใช้งานด้วยมือถือ ซึ่งทำให้การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ทุกที่ทุกเวลา ขณะเดียวกัน ในระยะนี้บริษัทอาลีเพย์ได้ร่วมมือกับธนาคาร 5 แห่งที่รัฐเป็นผู้ถือหุ้น ธนาคาร 15 แห่งที่มีสาขาทั่วประเทศ และสถาบัน VISA บริษัทอาลีเพย์นอกจากให้บริการแก่เว็บไซต์เฉพาะแล้ว ยังให้บริการแก่เว็บไซต์อื่นๆด้วย เช่นเว็บไซต์ Amazon JD และเว็บไซต์อื่นที่ต้องการบริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้บริษัทอาลีเพย์เริ่มให้บริการการชำระเงินเพื่อใช้บริการสาธารณะ เช่นการชำระค่าน้ำ ค่าไฟ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2008 ซึ่งทำให้จำนวนผู้ใช้บริการอาลีเพย์เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด จากจำนวน 50 ล้านคนในเดือนกันยายน ปี ค.ศ. 2007 เพิ่มขึ้นเป็น 200 ล้านคน ในเดือนกรกฎาคม ปีค.ศ.2009 ไม่ถึงสองปี จำนวนผู้ใช้บริการเพิ่มขึ้น 4 เท่า²⁰

ระยะที่ 3 (ปี ค.ศ. 2010 ถึง ปี ค.ศ.2014) ประเทศจีนได้ออกกฎหมายฉบับแรกที่ใช้ในการกำกับผู้ประกอบการธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ซึ่งเป็นมาตรการที่ออกโดยคำสั่งธนาคารแห่งชาติจีน โดยมีชื่อว่า มาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินของสถาบันที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน 2010 ตามมาตรการฉบับนี้ ผู้ประกอบธุรกิจการชำระเงินต้องขอใบอนุญาต และข้อ 9 ของมาตรการฉบับนี้ได้กำหนดว่า ขอบเขตธุรกิจบริการของบริษัทที่มีต่างชาติถือหุ้น เงื่อนไข คุณสมบัติและสัดส่วนของผู้ถือหุ้นที่เป็นต่างชาติให้ธนาคารแห่งชาติกำหนดไว้เป็นเฉพาะโดยการอนุมัติของรัฐบาลกลาง เวลานั้น บริษัท Alipay E-commerce เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ที่สุดของบริษัทอาลีเพย์ และบริษัทซอฟต์แวร์ของประเทศญี่ปุ่นและบริษัท Yahoo ถือหุ้น 70% ของบริษัท Alipay E-commerce บริษัทอาลีเพย์เป็นหน่วยงานแห่งชาติจีนไม่มอบใบอนุญาตให้ด้วยเหตุผลมีผู้ถือหุ้นเป็นต่างชาติ ถ้าไม่ได้รับใบอนุญาต การชำระเงินผ่านระบบอาลีเพย์จะเป็นสิ่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย สมาชิกเป็นแสนของเฉพาะจะเดือดร้อน และจำนวนผู้ใช้บริการเป็นล้านล้านก็

²⁰ 支付宝, “公司历程,” Retrieved on April 4, 2018, from <https://www.antfin.com/history.htm>

ได้รับผลกระทบ บริษัท Alipay E-commerce จึงได้มีการเปลี่ยนโครงสร้างผู้ถือหุ้นหลายครั้งในระหว่างปี ค.ศ. 2010 ถึงปี ค.ศ. 2011 สิ้นสุดความร่วมมือแบบ VIE กับบริษัทซอฟต์แวร์แบงก์และบริษัท Yahoo โดยมีการทำข้อตกลงชดเชยความเสียหายแก่บริษัทซอฟต์แวร์แบงก์ของประเทศญี่ปุ่นกับบริษัท Yahoo²¹ บริษัทอาลีเพย์ก็ได้เป็นบริษัททุนจีน 100%และได้รับใบอนุญาตจากธนาคารแห่งชาติจีนในปี ค.ศ. 2011²² บริษัทอาลีเพย์จึงได้ประกอบธุรกิจบริการอันชอบด้วยกฎหมาย และใบอนุญาตจากธนาคารแห่งชาติก็เป็นสิ่งที่เพิ่มความมั่นใจแก่ผู้ให้บริการด้วย ในปี ค.ศ. 2013 ประเทศจีนได้มีนโยบายให้ทดลองการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ข้ามพรมแดนโดยผ่านระบบที่ไม่ใช่ของธนาคาร โดยมีเงื่อนไขให้ผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินต้องขอใบอนุญาตจากสำนักงานบริหารเงินตราต่างประเทศ (The State Administration of Foreign Exchange ,SAFE) บริษัทอาลีเพย์ได้เป็นหนึ่งในสิบเจ็ดบริษัทที่ได้รับใบอนุญาต²³

นอกจากที่ได้กล่าว ในระยะนี้ บริษัทอาลีเพย์ได้เรียนรู้จากบริการ MOTOpay เริ่มนำเสนอบริการ Fast payment (快捷支付) ซึ่งเป็นบริการการชำระเงินโดยผู้ให้บริการไม่ต้องเปิดใช้บริการธนาคารออนไลน์ ผู้ใช้บริการเพียงผูกบัญชีธนาคารบัตรเครดิตหรือบัตรเครดิตที่มีและเบอร์โทรศัพท์มือถือกับระบบอาลีเพย์ เวลาชำระเงิน ระบบอาลีเพย์จะส่งรหัสยืนยันการชำระเงินเป็นข้อความ SMS เข้าโทรศัพท์มือถือของผู้ใช้บริการ ผู้ใช้บริการกรอกรหัสยืนยันที่ได้มาเข้าระบบอาลีเพย์และรหัสผ่านที่ผู้ให้บริการตั้งเอง การชำระเงินสำเร็จ บริการ Fast payment มีลักษณะให้บริการชำระเงินแบบสะดวกรวดเร็วโดยผู้ให้บริการไม่ต้องมีธนาคารออนไลน์ และได้คุ้มครองด้วยระบบรักษาความปลอดภัย CTU ของอาลีเพย์ มีความปลอดภัยสูง ไม่บังคับให้ผู้บริการต้องใช้เครื่องอุปกรณ์ระบบ Software หรือ Browser รุ่นใดรุ่นไหน ชำระได้ทั้งหมด และอัตราความสำเร็จของการชำระเงินสูงถึง 93%²⁴ บริการ Fast payment จึงได้กลายเป็นบริการสำคัญและได้รับความนิยมมากใน

²¹Richard Bethune, “Alibaba-Yahoo! Case B: Jack Ma Takes Alipay,” Retrieved on April 15, 2018, from http://english.ckgsb.edu.cn/sites/default/files/case_download_file/alibaba-yahoo_case_b.pdf

²²Steven Chow, “27 Enterprises Got Third-Party Payment License, ” Retrieved on April 15, 2018, from <http://www.china-online-marketing.com/news/third-party-payment/27-enterprises-got-third-party-payment-license/>

²³颜剑, “支付宝等 17 家第三方支付机构获跨境支付牌照, ” etrieved on April 15, 2018, from <http://bank.hexun.com/2013-09-25/158287680.html>

²⁴由曦, Supar note 14, p. 77-79.

Mobile Payment ของประเทศจีนทุกวันนี้ สำคัญของบริการ Fast payment จะมีการกล่าวในประเด็นต่อ ๆ ไป

บริษัท Alipay E-commerce นอกจากถือหุ้นในบริษัทอาลีเพย์แล้ว ยังมีบริษัทลูกหลายแห่งที่ประกอบธุรกิจปล่อยสินเชื่อแก่บริษัทพวก SME เพื่อ focus ในด้านบริการทางการเงินขนาดเล็ก บริษัท Alipay E-commerce จึงได้เปลี่ยนตัวเป็นกลุ่มบริษัท Ant Financial ขึ้นมาอย่างทางการในปี ค.ศ. 2014 กลุ่มบริษัท Ant Financial ได้ประกอบธุรกิจทางการเงิน 6 บริการหลัก ได้แก่ ระบบอาลีเพย์ (Alipay Platform) กระเป๋าเงินอาลีเพย์ (Alipay Wallet) บริการ Yu'e Bao บริการ Zhao Cai Bao ระบบ Ant Credit บริการ My Bank²⁵ บริษัทอาลีเพย์จึงเป็นบริษัทลูกของกลุ่มบริษัท Ant Financial และผู้ใช้บริการของสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินทั้งหมดโดยผ่านระบบอาลีเพย์

ระยะที่ 4 (ปี ค.ศ. 2015 ถึง ปี ค.ศ. 2018) ในระบบอาลีเพย์มีบริการทางการเงินให้เลือกมากขึ้น นอกจากการชำระค่าสินค้าและค่าบริการโดยระบบอาลีเพย์แล้ว ยังสามารถเข้าบริการทางการเงินอื่นๆด้วย เช่นการกู้ยืมเงิน การโอนเงินภายในประเทศหรือข้ามพรมแดน เป็นต้น และบริษัท Ant Financial ก็ได้มีการบุกเบิกตลาดของต่างประเทศตามรอยเท้าของนักท่องเที่ยวจีน จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ปี ค.ศ. 2018 บริษัท Ant Financial ได้อำนวยความสะดวกในการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์แก่นักท่องเที่ยวจีน 38 ประเทศและเขตต่าง ๆ และได้จับมือกับผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของหลาย ๆ ประเทศเพื่อนำเสนอบริการทางการเงินภายในประเภที่นั้น เช่น ปี ค.ศ. 2015 บริษัท Ant Financial ได้ลงทุนและแบ่งปันประสบการณ์แก่ผู้ให้บริการการชำระเงิน Paytm ของประเทศอินเดีย ซึ่งปัจจุบัน Wallet Paytm มีผู้ใช้บริการ 2.5 ล้านล้านคน²⁶ บริษัท Ant Financial ได้ขยายตลาดสู่ไทยตั้งแต่ปี ค.ศ. 2015 ได้มีสัญญาผูกพันกับผู้ให้บริการการชำระเงินของประเทศไทยหลายบริษัทและธนาคารพาณิชย์หลายธนาคาร เช่นบริษัทเพย์สบาย ธนาคารไทย

²⁵Robert H. Christie, “ Official Launch of Ant Financial Services Group Brings New Financial Ecosystem to China,” Retrieved on April 15, 2018, from <https://www.businesswire.com/news/home/20141016005260/en/Official-Launch-Ant-Financial-Services-Group-Brings>

²⁶许晟, “微信支付宝已在境外近 40 个国家和地区落地,” Retrieved on April 15, 2018, from http://www.xinhuanet.com/2018-02/28/c_1122467214.htm

พาณิชย์ และได้เข้าถือหุ้นในบริษัท แอสเซนด มั่นนี้ 20% ในปี ค.ศ. 2016²⁷ และตามรายงานการสำรวจแนวโน้มการท่องเที่ยวและการบริโภคของนักท่องเที่ยวจีนในต่างประเทศในประจำปี 2560 (Outbound Chinese Tourism and Consumption Trends : 2017 Survey) ที่นิลส์เนิน (Nielsen) กับ อาลีเพย์ (Alipay) ร่วมกันเปิดเผย ประเทศไทยเป็นประเทศที่นักท่องเที่ยวจีนนิยมทุกเพศทุกวัย และคนจีนได้ใช้จ่ายในไทยทริป 65,000 บาทต่อคน²⁸ วันที่ 25 เดือนมิถุนายน 2018 บริษัทอาลีเพย์ฮ่องกงได้ร่วมมือกับ E-wallet ของประเทศฟิลิปปินส์ GCash ให้บริการโอนเงินข้ามพรมแดนโดยใช้เทคโนโลยี block chain เพื่อลดต้นทุนการโอนเงิน และเพิ่มความโปร่งใส ความปลอดภัย ความสะดวกในการใช้บริการโอนเงินแก่พลเมืองของเขตปกครองพิเศษฮ่องกงและประเทศฟิลิปปินส์ ในวันที่ 28 เดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2017 บริษัทอาลีเพย์ได้ประกาศแผนที่ของโลกของเขา ซึ่งเป็นครั้งแรก ตามข้อมูลในแผนที่ นอกจากแผ่นดินใหญ่ของจีนแล้ว นักท่องเที่ยวจีนยังสามารถใช้บริการอาลีเพย์ได้ที่ฮ่องกง, มาเก๊า, ไต้หวันและ 33 ประเทศดังต่อไปนี้ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย กัมพูชา เวียดนาม ลาว ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ไอร์แลนด์ อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลี สวิตเซอร์แลนด์ ออสเตรีย เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ โมนาโก สเปน กรีซ สวีเดน เดนมาร์ก นอร์เวย์ ฟินแลนด์ รัสเซีย สาธารณรัฐเช็ก แอฟริกาใต้ สหรัฐอเมริกา แคนาดา²⁹ ในปีบัญชีสิ้นสุด ณ วันที่ 31 มีนาคม 2018 Alipay ซึ่งเป็นพันธมิตรร่วมทุนทั่วโลก ให้บริการประมาณ 870 ล้านคนต่อปีทั่วโลก Ant Financial ยังสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศจีนด้วยการให้บริการธุรกิจขนาดเล็กมากกว่า 15 ล้านรายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2561 ผ่านการให้กู้ยืมการจัดการเงินสดและการประกันภัย ตามรายงาน Alibaba Group Announces March Quarter 2018 Results and Full Fiscal Year 2018 Results³⁰

²⁷ ‘ซีพี’ผนึกยักษ์ ‘อาลีบาบา’ ยึดตลาดอี-เพย์เมนต์เอเชีย, หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ ปีที่ 36 ฉบับที่ 3,206 วันที่ 3 - 5 พฤศจิกายน 2559, สืบค้นในวันที่ 15 เมษายน 2561, จาก <http://www.thansettakij.com/content/111027>

²⁸ MGR Online, “อาลีเพย์” ชี้คนจีนใช้จ่ายในไทย 65,000 บาทต่อคนต่อทริป, สืบค้นในวันที่ 15 เมษายน 2561, จาก <https://mgronline.com/cyberbiz/detail/9610000030994>

²⁹ 章卉, “哪些国家可以刷支付宝? 戳进来查看最全名单,” Retrieved on November 20, 2018, from http://fin.zjol.com.cn/201712/t20171228_6177875.shtml

³⁰ Alibaba Group Announces March Quarter 2018 Results and Full Fiscal Year 2018 Results, Retrieved on April 15, 2019, from <https://www.businesswire.com/news/home/20180504005297/en/Alibaba-Group-%20Announces-March-Quarter-2018-Results>

ภาพที่ 3.2 แผนที่บริการของอาลีเพย์ suhuibao.com/a-1661.html

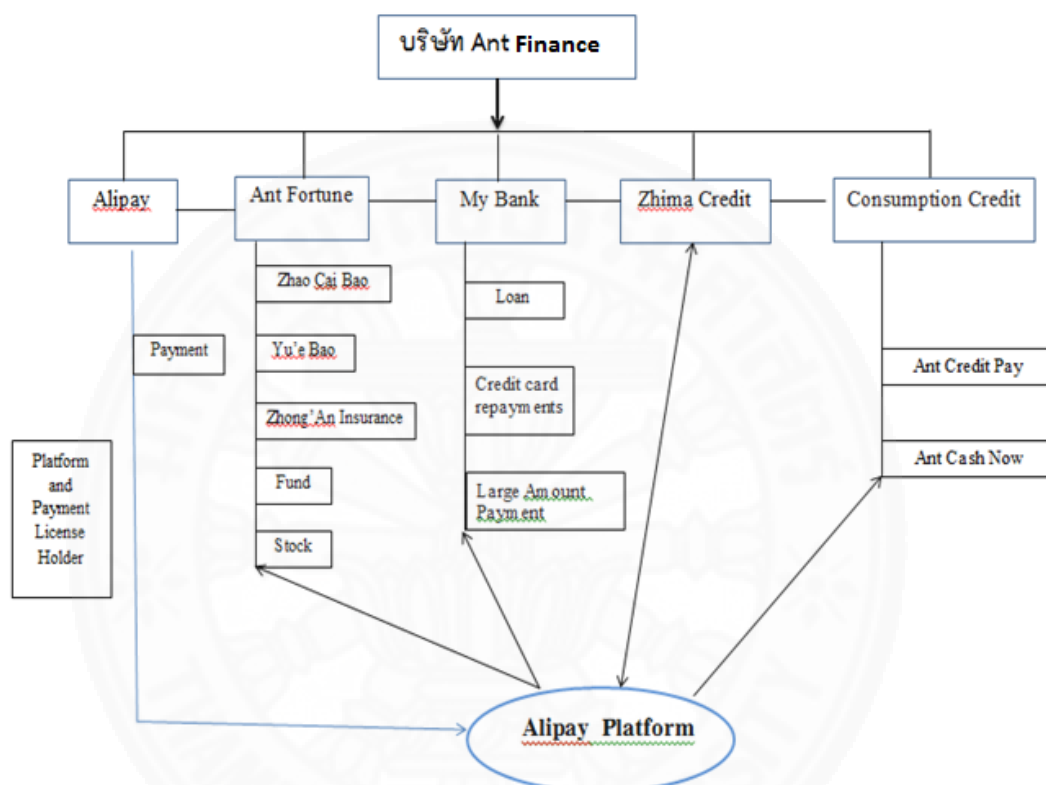
ดังที่กล่าวมา การเรียกร้องของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ขายปลีกทำให้บริการอาลีเพย์เกิดขึ้น ระบบทางการเงินของประเทศจีนที่ไม่สมบูรณ์ทำให้บริการอาลีเพย์มีโอกาสเติบโตเป็นใหญ่ไม่ถึงสิบห้าปี ระบบอาลีเพย์จากระบบเล็กๆของเว็บเก่าเป่าพัฒนาเป็นระบบให้บริการทางการเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีผู้ใช้บริการ 870 ล้านคน ผู้ใช้บริการทั่วถึง 38 ประเทศ และบริษัทอาลีเพย์จะพัฒนาอีกต่อไป

3.2 ระบบอาลีเพย์

ระบบอาลีเพย์ หรือ ระบบการชำระเงินอาลีเพย์ มีชื่อภาษาอังกฤษว่า Alipay platform หมายถึงระบบที่บริษัทอาลีเพย์สร้างขึ้นมานำเสนอบริการทางการเงินต่างๆของบริษัท Ant Finance ซึ่งเป็นบริษัทประเภท Financial Holding Company³¹ ได้ถือครองใบอนุญาตทางการเงิน 16 ใบ ซึ่งประกอบด้วยใบอนุญาตประกอบกองทุนรวม ใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันภัย และมี

³¹ ประเทศจีนปัจจุบันยังขาดกฎหมายและระบอบกำกับดูแลบริษัทประเภท Financial Holding Company หน่วยงานกำกับดูแลของประเทศจีนกำลังร่างกฎระเบียบที่ใช้บังคับกับบริษัทประเภทนี้ และเลือกห้าบริษัทมาทดลองซึ่งประกอบด้วย CITIC Group, Ant Finance Group, Everbright Group, China Merchants, Suning Group ดูเพิ่มเติมได้ที่ 张澄, “央行孙国峰: 如何监管金控集团?” Retrieved on April 15, 2018, from <https://wallstreetcn.com/articles/3318893>

ธนาคารพาณิชย์เอกชน (Private Bank) ใบอนุญาตประกอบธุรกิจให้สินเชื่อ และ ใบอนุญาตประกอบธุรกิจการชำระเงิน การทำความเข้าใจระบบบริการของอาลีเพย์ต้องเข้าใจเครือข่ายที่ซับซ้อนของบริษัท Ant Finance ก่อน เพื่อให้เห็นภาพ ผู้เขียนได้สรุปข้อมูลจากเว็บไซต์ทางการของบริษัท Ant Finance และข้อมูลจาก Alipay Application ทำเป็นโครงสร้างโดยรวมดังนี้

ภาพที่ 3.3 โครงสร้างธุรกิจบริการของบริษัท Ant Finance

จากภาพที่ 3.3 โครงสร้างดังกล่าว อาจเข้าใจได้ว่า

1. Yu' E Bao, Online money market fund ที่ส่งเสริมให้คนเริ่มลงทุนโดยไม่มีขั้นต่ำ และสามารถถอนเงินออกเมื่อไหร่ก็ได้
2. Zhima Credit บริษัทจัดทำ Credit Scoring ซึ่งมีการทำ scoring ผู้ใช้บริการ Alipay
3. My Bank, Online Banking ที่ไม่มีสาขา ทำธุรกรรมทุกอย่างผ่านระบบอินเทอร์เน็ต และใช้ Cloud ในการเก็บข้อมูล
4. Zhao Cai Bao แพลตฟอร์มการลงทุน P2P lending, Fund Investment, Universal insurance product

5. Ant Fortune, One-stop platform เกี่ยวกับการลงทุนและการจัดการทางการเงิน ซึ่งเอื้อประโยชน์ให้ ผู้ที่มีข้อจำกัดในการลงทุน

6. Zhong An Insurance บริการประกันภัย online ที่แรกของประเทศจีนที่มีใบอนุญาตขายประกันทุกอย่างผ่านทางอินเทอร์เน็ต รวมถึงการเคลมด้วย

7. Consumption Credit เป็นการให้สินเชื่อเพื่อการบริโภคโดยมีลักษณะว่าลูกค้าได้สินค้าหรือบริการไปก่อนชำระเงินในวันหลังและผู้ให้สินเชื่อชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการแก่ผู้รับเงินแทนผู้บริโภค

ภาพดังกล่าว บริษัท Ant Financial Group ได้นำเสนอบริการทางการเงินเกือบครอบคลุมบริการทางการเงินที่ต้องการในชีวิตประจำวัน บริษัทอาลีเพย์เป็นบริษัทหนึ่งที่อยู่ในเครือของบริษัท Ant Financial Group ซึ่งได้ใบอนุญาตประกอบธุรกิจการชำระเงิน และได้จัดตั้ง Alipay Platform ขึ้นมา Alipay Platform ประกอบด้วย Website of Alipay และ Application of Alipay นอกจากบริการการชำระเงินในพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์หรือการใช้ชีวิตแล้ว บริการทางการเงินของบริษัท Ant Financial Group ทั้งหลายก็สามารถเข้าถึงได้โดยผ่าน Alipay Platform ซึ่งจะทำให้ระบบอาลีเพย์มีบริการชนิดหลากหลายครอบคลุมและความสะดวกกว่าบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของ Payment institute ขนาดเล็กและธนาคารออนไลน์ และทำให้ระบบอาลีเพย์มีโครงสร้างค่อนข้างซับซ้อน ซึ่งจะอธิบายในดังต่อไปนี้

3.2.1 โครงสร้างของระบบอาลีเพย์

ระบบอาลีเพย์มีทั้งเวอร์ชันเว็บไซต์และเวอร์ชันแอปพลิเคชัน ระบบอาลีเพย์ เวอร์ชันเว็บไซต์ หมายถึงอาลีเพย์จะให้บริการบนเครือข่ายเว็บไซต์ ซึ่งผู้ใช้บริการจะเข้าถึงเว็บไซต์ของอาลีเพย์ถึงจะใช้บริการของอาลีเพย์ได้ อุปกรณ์ทุกชนิดที่เปิดเว็บไซต์ได้ก็เข้าถึงระบบอาลีเพย์ เวอร์ชันเว็บไซต์ได้ โดยไม่จำกัดเพียงคอมพิวเตอร์เท่านั้น ระบบอาลีเพย์ เวอร์ชันแอปพลิเคชัน หมายถึงตัวแอปพลิเคชันที่ชื่อ Alipay นั้นเอง ซึ่งผู้ให้บริการต้องดาวน์โหลดแอปพลิเคชันอาลีเพย์ไว้ในโทรศัพท์มือถือหรืออุปกรณ์ที่ใช้แอปพลิเคชันได้ แต่ไม่ว่าเวอร์ชันไหนก็มีการส่งข้อมูลผ่าน Server อาลีเพย์อันเดียวกัน ฟังก์ชันการใช้งานและส่วนประกอบของระบบก็จะเหมือนกัน เพียงแค่เทคนิคที่นำใช้จะแตกต่างกัน เนื่องจากเทคนิคของระบบอาลีเพย์เป็นความลับไม่ได้เปิดเผย และไม่เป็นสาระสำคัญต่อการศึกษางานวิจัยฉบับนี้ ผู้เขียนจึงจะอธิบายเพียงแค่ส่วนประกอบของโครงสร้างระบบอาลีเพย์เท่านั้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการเข้าใจการทำงานของระบบอาลีเพย์

ระบบอาลีเพย์เป็นระบบเปิด (Opened System) โดยเชื่อมกับระบบของธนาคาร ระบบของร้านค้าหรือระบบเว็บพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ และทำหน้าที่การชำระเงิน การโอนเงิน การชำระดุล การสอบถามและสถิติข้อมูล ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ใช้บริการจะถูกเก็บไว้ในระบบอาลีเพย์ได้ ทำให้ระบบอาลีเพย์สามารถเก็บข้อมูลจากหลายๆด้าน กลายเป็นคลังข้อมูล

อิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่มีมูลค่ามากสำหรับบริษัทให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ เพราะบริษัทสามารถนำข้อมูลขนาดใหญ่มาหาประโยชน์ เช่นระบบอาลีเพย์ประยุกต์ใช้ข้อมูลขนาดใหญ่จัดแบ่งเครดิตของผู้ใช้บริการเป็นเกรด และเวลาให้เงินกู้แก่ผู้ให้บริการ บริษัท Ant Financial จะประเมินเครดิตตามข้อมูลขนาดใหญ่³²

3.2.2 ระบบบัญชีอาลีเพย์

3.2.2.1 บัญชีอาลีเพย์

ผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์มักขอตั้งชื่อให้กับบัญชีที่อยู่ในระบบการชำระเงินของตนเองว่า กระเป๋าเงิน เช่น Alipay wallet Wechat wallet Baidu wallet และกระเป๋าดังกล่าวมีการอัปเดตตัวเลขตามการใช้จ่ายเงินของผู้ใช้บริการ บริษัทอาลีเพย์มีบัญชีธนาคารรับเงินรับล่วงหน้าเป็นบัญชีธนาคารเฉพาะ เมื่อผู้ให้บริการโอนเงินไปยัง Alipay wallet จากบัญชีธนาคารของตนเอง เงินของผู้ใช้บริการจะไหลเข้าบัญชีธนาคารของอาลีเพย์ที่ใช้มาเก็บเงินรับล่วงหน้า และเงินในบัญชีธนาคารรับเงินรับล่วงหน้าไม่ได้รับการคุ้มครองด้วยระบบคุ้มครองเงินฝาก และไม่มีดอกเบี้ย³³ ผู้เขียนจึงมีความคิดเห็นว่า ตัวเลขที่เห็นกันในระบบอาลีเพย์นั้นไม่ใช่เงิน มันเป็นเพียงแค่ข้อมูลแสดงถึงเงินที่ฝากไว้กับอาลีเพย์เพิ่มหรือลดไปเท่าไร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า มันเป็นบัญชีที่บอกถึงสภาพแห่งหนึ่งระหว่างผู้ให้บริการกับผู้ให้บริการเท่านั้น ไม่ใช่เงินฝากตามกฎหมายว่าด้วยธนาคาร แม้ข้อมูลนั้นหายไปหรือผิดพลาด เงินก็ยังอยู่ หนี้ก็ยังเป็นหนี้ บัญชีอาลีเพย์จึงมีอีกชื่อหนึ่งว่า บัญชีเสมือนจริง (Virtual Account) การอัปเดตตัวเลขของบัญชีอาลีเพย์ จึงเป็นการหมุนเวียนข้อมูลการชำระเงิน

3.2.2.2 บัญชีเงินรับล่วงหน้าอาลีเพย์

เงินรับล่วงหน้า (provisions) หมายถึงเงินที่ผู้ให้บริการโอนให้แก่บริษัทอาลีเพย์เพื่อชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือเป็นค่ามัดจำ หรือชำระหนี้ที่เกิดขึ้นในอนาคตซึ่งยังไม่แน่นอนมูลเหตุแห่งหนี้ ในปีค.ศ. 2013 ธนาคารแห่งชาติจีนได้ประกาศ มาตรการบริหารจัดการเงินรับล่วงหน้าของผู้ให้บริการการชำระเงิน ข้อเสนอของมาตรการฉบับนี้ให้คำนิยามแก่เงินรับล่วงหน้าว่า เงินรับล่วงหน้าหมายถึงเงินที่ผู้ให้บริการการชำระเงินได้รับล่วงหน้าจากลูกค้าเพื่อจัดทำธุรกรรมการชำระเงินตามลูกค้ามอบหมาย ข้อสี่กำหนดว่า เงินรับล่วงหน้าจะถูกใช้ในการทำธุรกรรมที่ลูกค้าได้

³² 由曦, 蚂蚁金服科技金融独角兽的崛起, (中信出版社, 2014), 第 40 页.

³³ 吴雨, “放在第三方支付机构的钱怕被挪用, 今后央行帮你“看着”好不好?” Retrieved on April 29, 2018, from http://www.xinhuanet.com/2017-01/14/c_1120311136.htm

มอบหมายและกรณีที่มาตราการฉบับนี้ได้บังคับ ผู้ใดห้ามไม่ให้ยักยอก ครอบครองและยืมใช้เงินรับล่วงหน้า ห้ามไม่ให้เอาเงินรับล่วงหน้าไปค้ำประกันหนี้ของคนอื่น

บัญชีรับเงินรับล่วงหน้า หมายถึงบัญชีธนาคารที่ได้เปิดในนามผู้ให้บริการ การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อรับเงินรับล่วงหน้าจากผู้ให้บริการ ซึ่งไม่ใช่รับเงินของบริษัทเอง บัญชีนี้เป็นบัญชีประเภทเงินฝากกระแสรายวัน ประกอบด้วยบัญชีกำกับดูแลเงินล่วงหน้า บัญชีรับจ่ายเงินล่วงหน้า บัญชีรับโอนเงินล่วงหน้า ในธุรกรรมทางการเงินข้ามพรมแดน บัญชีรับเงินรับล่วงหน้าจะต้องเป็นบัญชีสกุลเงินต่างประเทศด้วย ตามสถิติของธนาคารแห่งชาติจีนได้เปิดเผยในปี ค.ศ. 2017 ผู้ให้บริการการชำระเงินได้เปิดบัญชีธนาคารรับเงินรับล่วงหน้าอย่างกระจาย โดยเฉลี่ยผู้ให้บริการหนึ่งสถาบันได้เปิดบัญชีธนาคาร 13 บัญชี มากที่สุดมีสถาบันที่ไม่ใช่ธนาคารได้เปิดบัญชีตั้ง 70 บัญชี จนถึงไตรมาสที่สามของปีค.ศ. 2016 ผู้ให้บริการการชำระเงินที่ได้รับใบอนุญาต 267 บริษัท ได้รับเงินจากผู้ให้บริการเกิน 4600 ล้านล้านหยวน³⁴ การอพยพตอยอดเงินในบัญชีธนาคารรับเงินรับล่วงหน้าเป็นการหมุนเวียนเงินทุน

อย่างไรก็ตาม ในบัญชีเงินรับล่วงหน้าไม่ว่าเป็นเงินหยวนหรือบัญชีเงินสกุลต่างประเทศทั้งไม่ได้มีบัญชีย่อยว่า เงินจำนวนไหนเป็นของใคร เงินของผู้รับเงินทั้งหมดจะรวบรวมในบัญชีเดียวกัน เมื่อเงินถูกหมุนเวียนในบัญชีเดียว บัญชีเสมือนจริงจะมีการอพยพหลายครั้ง แต่บัญชีธนาคารจะอยู่หนึ่งเฉย ซึ่งการหมุนเวียนเงินทุนกับการหมุนเวียนข้อมูลการชำระเงินจะไม่ตรงกันหรือไม่พร้อมกัน เมื่อเงินมีการหมุนเวียนในบัญชีอาลีเพย์จำนวนมาก ข้อมูลที่หมุนเวียนกันก็มีลักษณะเป็นเงินอิเล็กทรอนิกส์ไป เช่น สมมุติผู้ใช้บริการนายเอเติมเงิน 10000 หยวนเข้าบัญชีอาลีเพย์ แต่ระบบเกิดความผิดพลาด 10000 หยวนเขียนเป็น 100000 หยวน และ 100000 หยวนก็หมุนในระบบอาลีเพย์ โดยบัญชีธนาคารก็ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลง ธนาคารจึงไม่ทราบเกิดความผิดพลาด และผู้รับเงินก็เชื่อใจว่า ตัวเลขที่เพิ่มขึ้นมันเป็นเงิน 100000 หยวนในบัญชีอาลีเพย์ก็หมุนเป็นเงิน เพราะชำระหนี้ได้

3.2.3 ประเภทธุรกิจบริการของอาลีเพย์

3.2.3.1 บริการการชำระเงินค่าสินค้าหรือค่าบริการ

การชำระราคาสินค้าหรือบริการ เป็นการหนี้ซึ่งเกิดจากการซื้อการขายโดยที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงกันมีการซื้อการขายโดยผ่านระบบการชำระเงินอาลีเพย์และบริษัท Ant

³⁴ 中国人民银行, “中国人民银行有关负责人就非银行支付机构客户备付金集中存管有关问题答记者问,” Retrieved on March 12, 2017, from <http://www.pbc.gov.cn/goutongjiaoliu/113456/113469/3234880/index.html>

Financial เป็นตัวกลางให้ประกันการซื้อขาย ซึ่งสามารถจำแนกประเภทธุรกิจด้วยวิธีการการชำระเงิสดังต่อไปนี้

(1) การชำระเงิสดโดยมีการสแกนรหัสคิวอาร์

QR Code ย่อจาก Quick Response Code ภาษาไทยใช้คำว่ารหัสคิวอาร์ หรือ คิวอาร์โค้ด เป็นเครื่องหมายการค้าของบาร์โค้ดเมทริกซ์ (หรือบาร์โค้ดสองมิติ) เดิมออกแบบสำหรับอุตสาหกรรมการขนส่งในญี่ปุ่น ระบบคิวอาร์โค้ด ถูกคิดค้นขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2537 โดยบริษัท เดนโซเวฟญี่ปุ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามยานพาหนะระหว่างการผลิต มันถูกออกแบบมาเพื่อให้สามารถสแกนขึ้นส่วนความเร็วสูงได้³⁵ ปัจจุบันได้มีการนำคิวอาร์โค้ด มาประยุกต์ใช้ในหลายๆ ด้าน ประเทศจีนได้นำใช้คิวอาร์โค้ดครั้งแรกในวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ.2009 กระทรวงทางรถไฟ (Ministry of Railways of the People's Republic of China) ได้นำใช้คิวอาร์โค้ด เป็นเครื่องหมายการพิสูจน์ความเท็จของตั๋วรถไฟ และครั้งแรกที่นำใช้ในการชำระเงิสดคือ ช่วงเทศกาลตรุษจีน ปีค.ศ. 2012 ระบบอาลีเพย์ได้สนับสนุนให้มีการจัดทำคิวอาร์โค้ด และส่งให้เพื่อนพี่น้องและญาติเพื่อขออั่งเปา หรือผู้ให้บริการจัดทำอั่งเปาเป็นรูปแบบ คิวอาร์โค้ด เมื่อมีคนสแกนอั่งเปาคิวอาร์โค้ด จะได้รับเงิสดจากผู้จัดทำอั่งเปาและค่าอวยพรด้วย บาร์โค้ดเป็นป้ายสำหรับให้เครื่องอ่านด้วยแสงที่บรรจุข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งของที่ตัวรหัสติดอยู่ รหัสคิวอาร์มีมาตรฐานของหลักการเข้ารหัส 4 แบบ (ตัวเลข อักษรเลข อักษรเลข ไบต์/เลขฐานสอง และคันจิ) สำหรับเก็บข้อมูลดิบ³⁶ รหัสคิวอาร์ประกอบด้วยมอดูลสีดำ (จุดสี่เหลี่ยม) จัดวางในกริดบนพื้นหลังสีขาว ซึ่งสามารถอ่านได้ด้วยเครื่องมืออ่านภาพ (เช่น กล้องถ่ายรูป เครื่องสแกน เป็นต้น) และประมวลผลด้วยกระบวนการแก้ไขข้อผิดพลาดรีด-โซโลมอนจนกระทั่งภาพถูกแปลความหมายอย่างเหมาะสม และถอดออกมาจากรหัสที่นำเสนอเป็นภาพในแนวตั้งและแนวนอนจนได้ข้อมูลที่ต้องการ³⁷

การชำระเงิสดโดยมีการสแกนรหัสคิวอาร์ในระบบอาลีเพย์ ผู้ที่สแกนจะเป็นผู้ซื้อหรือผู้ขายก็ได้ รหัสคิวอาร์ที่ผู้ซื้อเสนอให้ผู้ขายเรียกว่า รหัสคิวอาร์จ่ายเงิน รหัสคิวอาร์ที่

³⁵ Borko Furht (2011), *Handbook of Augmented Reality*, Springer. p. 341. ISBN 9781461400646. Archived from the original on 21 December 2016.

³⁶ Denso-Wave , "QR Code Features," Retrieved on October 3, 2019, from <https://web.archive.org/web/20130129064920/http://www.qrcode.com/en/qrcodefeature.html>

³⁷ Denso ADC , "QR Code Essentials," Retrieved on March 12, 2018, from <http://www.nacs.org/LinkClick.aspx?fileticket=D1FpVAwvJuo%3D&tabid=1426&mid=4802>

ผู้ขายเสนอให้ผู้ซื้อเรียกว่า รหัสคิวอาร์เรียกจ่ายเงิน รหัสคิวอาร์เสนอด้วยผู้ใดข้อมูลที่บ้านทักไว้ในรหัสคิวอาร์เป็นข้อมูลของผู้นั้น เช่นผู้ขายนายเอเสนอคิวอาร์โค้ดของเขาให้ผู้ซื้อนายบีแสกน ข้อมูลในคิวอาร์โค้ดจะเป็น รับชำระเงินเข้าบัญชีของนายเอ แต่ถ้าผู้ซื้อนายบีเป็นคนแสดงคิวอาร์โค้ด คิวอาร์โค้ดของนายบีจะมีข้อมูลว่า ยินยอมหักเงินจากบัญชีของนายบี ขั้นตอนวิธี หรือ อัลกอริทึม (algorithm) ที่ใช้ในการเขียนข้อมูลของแต่ละระบบจะมีความแตกต่างกัน ซึ่งเป็นความลับทางธุรกิจของบริษัท บริษัทอาลีเพย์ก็ไม่เคยเปิดเผย รหัสคิวอาร์สามารถ save เป็นรูปแบบต่างๆ เช่นพิมพ์ออกเป็นรูปภาพ กระดาษหรือรูปภาพดิจิทัลก็ได้ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ชำระเงินกับผู้รับชำระเงินอย่างน้อยต้องมีฝ่ายหนึ่งต่ออินเทอร์เน็ตให้ได้ เพราะข้อมูลชำระเงินต้องผ่าน Server ของอาลีเพย์ ในร้านเล็กๆ เพื่อประหยัดเวลารับชำระเงิน ร้านค้าจะพิมพ์รหัสคิวอาร์โค้ดของตนเองติดไว้ที่โต๊ะ Cashier เวลาผู้ซื้อเลือกของเสร็จสิ้นคิดราคาเสร็จแล้วก็เอามือถือขึ้นมาแสกน เมื่อชำระเงินสำเร็จ ระบบในมือถือผู้ขายจะมีการแจ้งให้ทราบด้วยเสียงว่า ได้รับชำระเงินแล้ว แต่ในห้างใหญ่ๆ เช่นซูเปอร์มาร์เก็ตส่วนใหญ่จะมีเจ้าหน้าที่ใช้อุปกรณ์แสกนคิวอาร์โค้ดของผู้ซื้อ ซึ่งแสกนด้วยร้านค้าเองจะมีข้อดีสองข้อ หนึ่งคือรับรองว่าผู้ซื้อได้ชำระเงินสำเร็จแล้ว สองคือถ้าผู้ซื้อไม่มีเน็ตหรือเน็ตสัญญาณไม่ดีแต่มีโค้ด ผู้ซื้อก็ยังชำระเงินได้

(2) Fast payment

บริการ Fast payment ของบริษัทอาลีเพย์ได้ความคิดจากบริการ MOTOPay ซึ่งมีชื่อเต็มว่า Mail Order and Telephone Order payment เป็นระบบชำระเงินด้วยบัตรเครดิตซึ่งได้นิยมใช้ในธุรกิจจำหน่ายตัวเครื่องบิน ผู้ใช้บริการ MOTOPay เพียงแจ้งชื่อนามสกุล หมายเลขบัตรเครดิต วันหมดอายุของบัตร และโค้ด CV2 ก็ชำระค่าตัวเครื่องบินได้เลย ผู้ใช้บริการไม่ต้องกรอกรหัสผ่านและไม่มีการลิงก์กับหน้าเว็บธนาคารออนไลน์ด้วย อัตราความสำเร็จของการชำระเงินก็สูงด้วย การชำระเงินด้วยระบบ MOTOPay ความจริงเป็นการชำระเงินแทน เมื่อผู้ให้บริการส่งข้อมูลไปให้ระบบ MOTOPay ถือว่าผู้ให้บริการยินยอมให้ระบบหักเงินจากบัญชี ผู้ใช้บริการ ระบบ MOTOPay ก็จะแจ้งให้ผู้ออกบัตรทราบ ผู้ออกบัตรหักเงินตามจำนวนแจ้ง แต่วิธีการชำระแบบ MOTOPay มีความเสี่ยงสูง คือไม่รู้ว่าใครเมื่อได้มาซึ่งข้อมูลของบัตรเครดิตก็ชำระเงินได้อย่างสะดวกเพราะไม่มีการใส่รหัส บริษัทอาลีเพย์จึงคิดว่า ถ้าเมื่อผู้ให้บริการแจ้งชื่อนามสกุล หมายเลขบัญชีธนาคารเข้าในระบบอาลีเพย์ ระบบอาลีเพย์ก็ได้รับมอบหมายให้หักเงินจากบัญชีผู้ให้บริการ การชำระเงินก็เร็วขึ้นและไม่ต้องมีการเชื่อมกับธนาคารออนไลน์ด้วย แต่จะอย่างไรให้ยืนยันได้ว่า การมอบหมายให้หักบัญชีนั้นเป็นการมอบหมายจากเจ้าของบัญชีจริง ทีมงานอาลีเพย์นึกถึงเวลาผู้ให้บริการไปเปิดบัญชีที่ธนาคาร ธนาคารจะให้ใส่หมายเลขบัตรประชาชนและหมายเลขเบอร์โทรศัพท์มือถือของผู้ขอบัตรเองด้วย ถ้าหักข้อมูลบัญชีที่ผู้ให้บริการส่งเข้าระบบอาลีเพย์ตรงกันข้อมูลที่ให้ไว้กับธนาคาร ก็แสดงว่า บัญชีนั้นมีอยู่จริง และหมายเลขโทรศัพท์เป็นของเจ้าของบัญชี

เอง เมื่อระบบอาลีเพย์ส่งรหัสยืนยัน OTP เข้ามือนั้น ผู้รับรหัสยืนยันใส่รหัสยืนยันในระบบอาลีเพย์ส่งกลับระบบอาลีเพย์ได้ ก็ยืนยันได้มีดำเนินการขอหักบัญชีเป็นเจ้าของบัญชีเอง เพราะคุ้มครองความปลอดภัยของผู้ใช้บริการ ระบบอาลีเพย์ให้ผู้ชำระเงินกรอกรหัสชำระเงินอีกครั้งหนึ่ง หมายความว่าระบบอาลีเพย์ใช้ระบบสองรหัส รหัสยืนยันตัวตนกับรหัสผ่านที่ผู้ใช้บริการตัวเอง บุคคลที่ไม่เข้าเจ้าของบัญชีจะได้มาทั้งข้อมูลบัญชีธนาคาร โทรศัพท์มือถือ และรหัสผ่านก็คงลำบาก นอกจาก ถ้ามือถือหาย คนที่เก็บได้ยังต้องใส่รหัสเข้าระบบอาลีเพย์อีกด้วย กระบวนการชำระเงินโดยผู้ใช้บริการแจ้งข้อมูลบัญชีธนาคาร ชื่อและนามสกุลของเจ้าของบัญชี หมายเลขบัตรประชาชน หมายเลขโทรศัพท์มือถือ เข้าสู่ระบบอาลีเพย์ ระบบอาลีเพย์แจ้งรหัสยืนยันตัวตนเข้า หมายเลขโทรศัพท์มือถือที่แจ้ง ผู้ใช้บริการแจ้งรหัสยืนยันกลับไปในระบบ และใส่รหัสผ่าน การชำระเงินสำเร็จ ได้กลายเป็นบริการ Fast payment ที่ได้ใช้ทุกวันนี้ ด้วยเหตุผลว่า ระบบอาลีเพย์มีความสามารถสามารถจดจำข้อมูล เมื่อผู้ใช้บริการได้ใส่ข้อมูลดังกล่าวครั้งแรกและยืนยันไว้ระบบจดจำไว้ ผู้ใช้บริการจะไม่ต้องใส่ข้อมูลดังกล่าวในครั้งต่อไปอีก การยืนยันให้ระบบจดจำข้อมูลของบัญชีธนาคาร เรียกว่า การผูกบัญชีธนาคารกับระบบอาลีเพย์ การชำระเงินด้วยบริการ Fast payment จึงต้องใส่รหัสสองรหัสเท่านั้นเอง ยกตัวอย่างเช่น นายเอได้ผูกบัญชีธนาคาร ICBC ไว้กับระบบอาลีเพย์มาก่อนแล้ว วันหนึ่ง นายเอได้เลือกเสื้อผ้าที่เว็บไซต์ Amazon และเลือกชำระเงินด้วยระบบอาลีเพย์ ระบบอาลีเพย์จะส่งรหัสยืนยันเข้าโทรศัพท์นายเอ นายเอใส่รหัสผ่านและรหัสยืนยันบนหน้าเว็บเดียวกัน และกดปุ่มการชำระเงิน การชำระเงินสำเร็จ

บริการ Fast payment ต้องการความร่วมมือจากธนาคารในการยืนยันข้อมูลบัญชีธนาคารของผู้ใช้บริการ แต่ธนาคารมีความกังวลสองเรื่อง เรื่องแรกคือ ธนาคารมีหน้าที่รักษาข้อมูลของลูกค้าไว้ ไม่มีสิทธิแจ้งให้คนอื่นทราบ วิธีการแก้ไขปัญหานี้ของบริษัทอาลีเพย์ ก็คือบริษัทอาลีเพย์ทำสัญญากับธนาคาร ว่าข้อมูลไม่ธนาคารให้มา เป็นบริษัทอาลีเพย์ใส่เอง ธนาคารเพียงช่วยตอบว่า ข้อมูลที่อาลีเพย์ส่งมาตรงกันหรือไม่กับข้อมูลที่ใช้บริการให้ไว้กับธนาคาร เมื่อไม่ตรงกันก็ไม่ต้องแจ้งว่าตรงไหนไม่ตรง การชำระเงินล้มเหลวไปทันที เรื่องที่สองที่ธนาคารกังวลคือ จำนวนความสูญหายของเงินทุน เช่น เมื่อระบบถูก Hack เงินของลูกค้าหายไป เงินจำนวนนี้ธนาคารต้องชดเชย จำนวนเงินที่ถูก Hack ไปเป็นจำนวนความสูญหายของเงินทุน เพื่อให้ความมั่นใจกับธนาคาร บริษัทอาลีเพย์ตกลงกับธนาคารว่า จะเอาเงินของตนเองจำนวนหนึ่งฝากไว้กับธนาคาร เมื่อมีเงินสูญหาย ธนาคารเอาเงินบริษัทอาลีเพย์ชดเชยได้ ซึ่งเงินที่ฝากไว้ก็มีลักษณะเป็นเงินสำรอง และเมื่อความสูญหายมากกว่า 1/100,000.00 บริษัทอาลีเพย์ต้องปรับปรุงทันที และธนาคารมีสิทธิบอกเลิกสัญญาฝ่ายเดียวทันที ทุกวันนี้ อัตราส่วนของความสูญหายของระบบอาลีเพย์อยู่ที่ประมาณ

4/1,000,000.00³⁸ เพราะต้องการเงินรับล่วงหน้าเป็นเงินฝากจากบริษัทอาลีเพย์ สองร้อยกว่า ธนาคารยินยอมทำสัญญากับบริษัทอาลีเพย์ และระบบธนาคารกับระบบอาลีเพย์จะเชื่อมกันโดยผ่าน Gateway

ดังที่กล่าวมา บริการ Fast payment เป็นบริการการหักบัญชีแทน ซึ่งผู้ชำระเงินมอบหมายให้ระบบอาลีเพย์เป็นตัวแทนของตนแจ้งให้ธนาคารดำเนินการหักเงินจากบัญชีของผู้ชำระเงินไปยังบัญชีผู้รับชำระเงินตามขั้นตอนที่ได้กำหนดของระบบอาลีเพย์

(3) การชำระเงินด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

เงินอิเล็กทรอนิกส์ของอาลีเพย์เป็นเงินเสมือนจริง บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ของอาลีเพย์ มีรูปแบบสามรูปแบบ ได้แก่

3.1 บัตรคะแนนสะสม คือ บัตรอิเล็กทรอนิกส์ที่จดจำคะแนนที่ร้านค้าหรือผู้จำหน่ายสินค้าหรือบริการให้ไว้แก่ผู้ใช้บริการซึ่งสามารถนำมาแลกสินค้าหรือบริการ หรือเป็นส่วนลดของราคาที่ชำระในครั้งต่อไป บัตรคะแนนสะสมอาลีเพย์ไม่มีตัวบัตรที่จับต้องได้ เป็นช่องบริการที่สามารถดำเนินงานได้ภายในระบบอาลีเพย์เท่านั้น หมายความว่า ผู้ใช้บริการสามารถเช็คคะแนนของตนในระบบอาลีเพย์ และเวลาชำระเงิน ระบบจะเตือนผู้ใช้บริการว่า คุณมีคะแนนสะสมที่ยังไม่ได้ใช้ และมีช่องให้เลือกจะใช้คะแนนสะสมแทนจำนวนเงินเท่านี้

3.2 คุปอง คือ คุปองที่ร้านค้าสมาชิกแจกให้แก่ผู้ซื้อในเมื่อชำระเงินโดยผ่านระบบอาลีเพย์ เช่น คุปองลด 5% เวลาผู้ซื้อชำระเงินโดยสแกนคิวอาร์โค้ดของร้านค้า กดชำระเงินเสร็จสิ้น ระบบอาลีเพย์จะแสดงข้อความว่า คุณได้รับคุปองลด 5% ของร้านนี้ ซึ่งมีผลก่อนวันที่เท่าไร ระบบอาลีเพย์ก็จดจำไว้ ผู้ใช้บริการก็สามารถเช็คได้ว่า มีคุปองจากร้านไหนถึงกำหนดวันไหนในช่องบริการบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ในระบบอาลีเพย์ ครั้งต่อไป ผู้ซื้อไปซื้อของที่ร้าน เวลาสแกนคิวอาร์โค้ดของร้านค้า ระบบอาลีเพย์จะเตือนว่ามีคุปองใช้ได้

3.3 Alipay Purchase Card เป็นบัตรเติมเงินของเถาเป่าหรือเทียนมอลล์ มันเป็นบริการที่อำนวยความสะดวกให้แก่คนที่ไม่มีบัญชีอาลีเพย์หรือไม่สะดวกใช้เงินหยวนในการซื้อของออนไลน์ของจีนแผ่นดินใหญ่ บริษัทอาลีเพย์จึงจับมือกับผู้ให้บริการการชำระเงินของหลายๆประเทศจำหน่ายบัตรเติมเงิน เช่น บริการ Wallet by Truemoney ของไทยก็มีบริการให้ซื้อบัตรเติมเงิน Alipay Purchase Card และมีให้ 100 หยวน 200 หยวน 500 หยวน 1000 หยวน ผู้ใช้บริการขอซื้อบัตรเติมเงิน Alipay Purchase Card โดยชำระเงินบาทให้ Truemoney หลังจากนั้น

³⁸ 由曦, *Supar note 32*, p. 90-91.

ระบบ Truemoney จะแจ้งรหัสของ Alipay Purchase Card ให้ผู้ใช้บริการเข้าโทรศัพท์มือถือของผู้ใช้บริการ³⁹

(4) การชำระเงินด้วยเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ฮัวเปย์ (Ant Credit Pay)

ในระบบอาลีเพย์มีบริการซื้อฮัวเปย์ (花呗) หรือชื่อภาษาอังกฤษ Credit Pay เป็นผลิตภัณฑ์ให้สินเชื่อในการบริโภคที่นำเสนอโดยกลุ่มบริษัท Ant Financial ผู้ให้บริการอาลีเพย์สามารถสมัครเปิดใช้บริการฮัวเปย์ในระบบอาลีเพย์ กลุ่มบริษัท Ant Financial จะให้เครดิตของผู้ให้บริการตั้งแต่ 500 หยวน ถึง 50000 หยวน เวลาผู้ใช้บริการชำระเงินก็สามารถชำระด้วยเครดิตของกลุ่มบริษัท Ant Financial ให้มา แล้วชำระเงินคืนให้แก่กลุ่มบริษัท Ant Financial ในวันที่ 9 ทุกเดือน ถ้าไม่สามารถชำระเงินคืน ผู้ใช้บริการก็ยังสามารถขอผ่อนชำระเงินกับบริษัท Ant Financial เมื่อผู้ใช้บริการชำระด้วยเครดิตฮัวเปย์ไป ในระบบอาลีเพย์ช่องบริการฮัวเปย์จะจดจำไว้ว่า ผู้ใช้บริการต้องชำระเงินคืนในวันที่ 9 จำนวนเท่าไร และจำนวนต่ำสุดที่ต้องชำระคือเท่าไร ซึ่งจำนวนต่ำสุดที่ต้องชำระความจริงก็คือการผ่อนชำระเงิน เมื่อถึงวันที่ 9 วันกำหนดชำระเงินฮัวเปย์ ผู้ใช้บริการจึงมีตัวเลือกชำระเงินหรือลืมไปไม่ชำระเงิน ระบบอาลีเพย์จะหักเงินจากบัญชีที่ผู้ใช้บริการได้ผูกไว้กับระบบอาลีเพย์โดยอัตโนมัติ เมื่อบัญชีที่ผูกไว้ทั้งหมดก็มีเงินไม่พอ ระบบอาลีเพย์จะเลือกแทนผู้ใช้บริการให้ชำระเงินโดยมีการผ่อนโดยอัตโนมัติ การผ่อนชำระจะต้องค่าธรรมเนียม บริการฮัวเปย์จึงมีลักษณะใกล้เคียงกันกับบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ แต่อย่างไรก็ตาม บริการฮัวเปย์ต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้รับเงิน ก็คือร้านค้า ไม่ว่าร้านค้าทั้งออนไลน์หรือ ออฟไลน์ถ้าไม่ยอมรับชำระด้วยฮัวเปย์ ผู้ใช้บริการก็ไม่สามารถชำระด้วยฮัวเปย์ในร้านนั้น ค่าธรรมเนียมจะเก็บเป็นรายการละ 1% ของจำนวนเงินที่ชำระ⁴⁰ บริการการชำระเงินประเภทอื่น กลุ่มบริษัท Ant Financial ไม่เคยเก็บค่าธรรมเนียมจากร้านค้า แต่บริษัทเองต้องจ่ายค่าธรรมเนียมให้แก่ธนาคาร เริ่มเก็บค่าธรรมเนียมการถอนเงินจากบัญชีอาลีเพย์ไปยังบัญชีธนาคารในปีค.ศ. 2016 จากผู้ใช้บริการ สำหรับร้านค้าออนไลน์ แม้ถอนเงินเข้าบัญชีธนาคารก็ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม และเงินหมุนเวียนในระบบอาลีเพย์ก็ไม่มีค่าธรรมเนียม

(5) การชำระเงินด้วยบัญชีอาลีเพย์

ดังที่กล่าวมา ในประเด็น 3.2.4 บัญชีอาลีเพย์ไม่ใช่บัญชีธนาคาร แต่มันเป็นบัญชีที่จัดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแห่งหนี้ระหว่างผู้ให้บริการการชำระเงินกับผู้ให้บริการ เงิน

³⁹ TANA, “ชื่อของ Taobao และ Tmall จ่ายเงินได้ง่ายๆ ด้วยแอป Wallet,” Retrieved on May1, 2018, from <http://www.9tana.com/node/taobao-tmall-by-true-wallet/>

⁴⁰ 游所为, “买家使用花呗, 卖家需要手续费吗?” Retrieved on 1, 2018, from <https://www.rong360.com/gu/2017/06/15/137314.html>

ของผู้ใช้บริการฝากไว้ในบัญชีธนาคารที่เปิดในนามผู้ให้บริการเพื่อรับเงินรับล่วงหน้า เมื่อมีการชำระเงินบัญชีด้วยบัญชีอาลีเพย์ ก็คือเป็นการหักเงินจากบัญชีธนาคารรับเงินรับล่วงหน้าของอาลีเพย์ไปยังบัญชีธนาคารของผู้รับเงินหรือไปยังบัญชีธนาคารรับเงินรับล่วงหน้าของอาลีเพย์หากผู้รับเงินขอรับเงินด้วยบัญชีอาลีเพย์ เงินที่ฝากในบัญชีอาลีเพย์ไม่คิดดอกเบี้ย การโอนเข้าบัญชีอาลีเพย์จากบัญชีธนาคาร บริษัทอาลีเพย์จะเก็บค่าธรรมเนียม 0.1% แต่หมุนเวียนในระบบอาลีเพย์จะไม่เสียค่าธรรมเนียม เช่นการโอนเงินจากบัญชีอาลีเพย์ด้วยกัน หรือโอนจากบัญชีอาลีเพย์ไปยังบัญชี Yu'e Bao บัญชีที่สามารถซื้อขายกองทุนรวมตลาดเงินในระบบอาลีเพย์

3.2.3.2 บริการการโอนเงิน

การโอนเงินในบทความนี้ หมายถึงการโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในเงินจากฝ่ายหนึ่งไปยังอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่รวมถึงการชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการที่บริษัทอาลีเพย์เป็นตัวกลางให้ประกันแก่การซื้อขาย และการโอนเงินจะมีหรือไม่มีการซื้อขายเกิดขึ้นก่อนก็ได้ ในระบบอาลีเพย์มีการโอนเงินสี่วิธีการ ได้แก่

(1) บริการโอนเงินให้เพื่อน Transfer to my friends

ในระบบอาลีเพย์นอกจากมีช่องบริการการชำระเงินต่างๆแล้ว ยังมีบริการ Chat platform ให้ผู้ให้บริการสามารถ Add เป็นเพื่อน และคุยกันแบ่งปันข้อมูลกันได้ โอนเงินกันและเรียกเพื่อนชำระเงินให้เราได้ใน Chat platform ผู้โอนจะหักเงินจากบัญชีธนาคารหรือหักเงินจากบัญชีอาลีเพย์ก็ได้ แต่เงินจะเข้าบัญชีอาลีเพย์ของผู้รับเงิน

(2) บริการโอนเงินไปธนาคาร Transfer to Bank Card

ผู้โอนต้องใส่ชื่อและนามสกุลของผู้รับโอน หมายเลขบัตรธนาคาร ก็คือหมายเลขบัญชีธนาคาร จำนวนเงินที่โอน และเลือกชื่อธนาคารของผู้รับโอน ระบบอาลีเพย์จะคำนวณค่าธรรมเนียมโอนเงินทันที⁴¹ เมื่อผู้โอนตกลงจะโอนเงิน ระบบอาลีเพย์จะให้เลือกบัญชีที่ผู้โอนจะหักเงิน ใส่รหัสผ่าน การชำระเงินสำเร็จ การโอนเข้าบัญชีธนาคารจะใช้เวลาอย่างน้อยเท่าไรก็ขึ้นอยู่กับบริการของธนาคารที่รับเงิน

(3) บริการโอนเงินไปบัญชีอาลีเพย์ Transfer to Alipay Account

⁴¹ บริษัทอาลีเพย์เริ่มเก็บค่าธรรมเนียมการโอนเงินตั้งแต่วันที่ 12 เดือนตุลาคม ปีค.ศ.2016, อัตราค่าธรรมเนียม 0.1% ไม่ว่าโอนเข้าบัญชีธนาคารของตนเองหรือไม่ ก็ต้องเสียค่าธรรมเนียม และกำหนดจำนวนเงินมากที่สุดของแต่ละวันหรือแต่ละเดือนที่สามารถโอนกันได้ ซึ่งแต่ละคนจะมีจำนวนเงินขีดสูงสุดไม่เท่ากัน ดูเว็บไซต์อาลีเพย์, คำอธิบายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การเก็บค่าธรรมเนียมการโอนเงิน, จาก [https://cshall.alipay.com/lab/help_detail.htm?help_id=](https://cshall.alipay.com/lab/help_detail.htm?help_id=212450)

เป็นการโอนเงินแบบ Real time ที่เพิกถอนการโอนไม่ได้ ซึ่งโอนแล้วเงินจะถึงบัญชีอาลีเพย์ของผู้รับโอนทันที ผู้โอนทราบเพียงแต่ ID บัญชีของผู้รับโอน และ ID บัญชีจะเป็นโทรศัพท์มือถือหรือที่อยู่อีเมล ระบบจะมีช่องให้ผู้โอนเขียนข้อความการโอนเงินด้วยภายใน 50 อักขร เช่นค่าน้ำค่าอาหาร ผู้โอนไม่เขียนข้อมูลใดก็ได้ ไม่เป็นเรื่องบังคับ และหลังจากใส่จำนวนเงินที่จะโอนแล้ว ถ้าผู้รับโอนไม่ใช่เพื่อนในระบบอาลีเพย์ของผู้โอน ระบบอาลีเพย์จะให้ผู้โอนยืนยันตัวตนของผู้รับโอนด้วย โดยระบบจะส่งชื่อผู้รับโอนให้ผู้โอนใส่ตามสกุล เมื่อไม่ถูกต้องการเงินจะไม่สำเร็จ

(4) บริการโอนเงินไปต่างประเทศ Intl.Wire

เป็นบริการที่บริษัทอาลีเพย์ร่วมมือกับธนาคารเซี่ยงไฮ้ Bank of Shanghai ผู้โอนต้องใส่ข้อมูลในระบบอาลีเพย์ดังนี้ ชื่อตามสกุลของผู้รับเงิน ชื่อประเทศ ที่อยู่ของผู้รับโอน SWIFT Code ของธนาคารผู้รับโอน หมายเลขบัญชีธนาคาร เงินสกุลที่ผู้รับโอนจะได้รับ ซึ่งมีเพียงสิบสกุลเงินให้เลือก ได้แก่ เงินดอลลาร์สหรัฐ เงินสเตอร์ลิง ดอลลาร์ฮ่องกง ยูโร เยน ดอลลาร์ออสเตรเลีย ดอลลาร์แคนาดา ดอลลาร์สิงคโปร์ ดอลลาร์นิวซีแลนด์ และ ฟรังก์สวิส ผู้โอนยังต้องเลือกวัตถุประสงค์การใช้เงิน ซึ่งบริการนี้ไม่สนับสนุนการโอนเงินเพื่อไปลงทุนที่ต่างประเทศ ค่าธรรมเนียมจะคิดเป็นครั้ง ครั้งละ 50 หยวน ครั้งละไม่เกินสามหมื่นหยวน และจำนวนต่อปีที่โอนกันได้ขึ้นอยู่กับนโยบายการบริหารจัดการเงินตราต่างประเทศ ปัจจุบันเอกชนที่เป็นส่วนบุคคลแลกเงินต่างประเทศได้มากที่สุดปีละห้าหมื่นดอลลาร์สหรัฐ

3.2.3.3 บริการการ Yu'e Bao

บริการการ Yu'e Bao เป็นบริการกองทุนรวมตลาดเงิน (Money Market Fund) ที่บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุน เทียนหง จำกัด (Tianhong Asset Management Co.,Ltd) เป็นผู้จัดการบริษัทแม่ของอาลีเพย์ Ant Financial Services Group เป็นผู้จำหน่ายกองทุนและถือหุ้น 51% ของบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุน เทียนหง จำกัด และผู้ให้บริการอาลีเพย์ในประเทศจีนเท่านั้นสามารถลงทุนได้ โดยมีการลงทุนผ่านระบบอาลีเพย์ กองทุนรวม Yu'e Bao เริ่มให้บริการตั้งแต่เดือนมิถุนายน ปี ค.ศ. 2013 และได้เติบโตเป็นกองทุนรวมตลาดเงินขนาดยักษ์ที่มีมูลค่า 233,000 ล้านเหรียญสหรัฐ กลายเป็นกองทุนใหญ่อันดับต้นๆ ของโลก ในปีค.ศ. 2017⁴² และจำนวนกองทุนเริ่มมากกว่ายอดเงินฝากส่วนบุคคลของธนาคาร China Merchants Bank ในปีค.ศ. 2016 และใกล้เคียงกับจำนวนเงินฝากของธนาคารใหญ่ของจีน การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของกองทุน

⁴²Wattanapong Jaiwat, “Fitch ออกมาเตือนกองทุน Yu'e Bao ของ Alipay ว่าสภาพคล่องต่ำและความเสี่ยงสูงไป,” สืบค้นวันที่ 26 กันยายน 2561, จาก <https://brandinside.asia/fitch-warns-yu-e-bao-risker-than-other-money-market-fund/>

Yu'e Bao เป็นผลมาจากกองทุนตลาดขายได้ดี อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ระหว่างธนาคารเพิ่มขึ้น รายได้ของกองทุนรวมดีขึ้นกับเงินฝากกระแสรายวัน และความสะดวกของการเข้าถึงกองทุนรวม⁴³

ในระบบอาลีเพย์มีช่องบริการ Yu'e Bao ซึ่งมีอีกชื่อหนึ่งเป็น บัญชี Yu'e Bao ผู้ใช้บริการอาลีเพย์สามารถสมัครใช้บริการ Yu'e Bao โดยมีการตกลงด้วยสัญญาที่ระบบอาลีเพย์จัดทำขึ้น การโอนเงินเข้าบัญชี Yu'e Bao มีความสะดวกอย่างโอนเข้าบัญชีอาลีเพย์ และเงินในบัญชี Yu'e Bao สามารถชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการได้ตลอดเวลา โอนเข้าไปยังบัญชีอาลีเพย์หรือบัญชีธนาคารได้ตลอดเวลา และมีการคิดดอกเบี้ยรายวันให้แก่ผู้ให้บริการด้วย ดอกเบี้ยรายวันความจริงเป็นเงินปันผลของกองทุนรวม Yu'e Bao ไม่ใช่ดอกเบี้ยเงินฝากที่ธนาคารให้ไว้ เงินในบัญชีธนาคารได้รับการคุ้มครองด้วยประกันเงินฝาก แต่เงินใน Yu'e Bao ไม่ได้รับการคุ้มครองด้วยประกันเงินฝาก เงินในบัญชีอาลีเพย์เป็นเงินรับล่วงหน้าที่ไม่มียอดดอกเบี้ย และผู้ให้บริการจะใช้เงินรับล่วงหน้าไปแสวงหาประโยชน์ไม่ได้ แต่เงินในบัญชี Yu'e Bao ไม่ใช่เงินรับล่วงหน้า เป็นกองทุนรวม เวลาผู้ให้บริการโอนเงินเข้าบัญชี Yu'e Bao ถือว่าเป็นการลงทุนซื้อกองทุนรวม Yu'e Bao บริษัทผู้จัดการกองทุนสามารถใช้เงินไปลงทุนเพื่อได้เงินปันผล

ความแตกต่างระหว่างกองทุนรวม Yu'e Bao กับกองทุนรวมตลาดเงินของธนาคารมีสี่ประการหลัก ดังนี้

1. กองทุนรวม Yu'e Bao สามารถลงทุนได้ตลอดเวลาและก็สามารถบอกเลิกสัญญาได้ตลอดเวลา แต่กองทุนรวมของธนาคารมีเวลาซื้อและเวลาขายอย่างตายตัว เร็วที่สุดต้องรอหนึ่งวันทำการ ถ้าวันทำการที่ถัดมาเป็นวันเสาร์อาทิตย์จะต้องรออีกสองวัน
2. ขั้นต่ำของจำนวนเงินที่ลงทุน กองทุนรวม Yu'e Bao ไม่มีเงื่อนไขขั้นต่ำ ไม่ว่ากี่หยวนก็ซื้อขายได้ แต่กองทุนรวมของธนาคารมักจำกัดจำนวนเงินขั้นต่ำ
3. เงินในบัญชี Yu'e Bao ใช้จ่ายได้อย่างสะดวกตั้งเช่นเงินฝากธนาคารกระแสรายวัน แต่เงินที่ซื้อกองทุนของธนาคารจะต้องอยู่ในบัญชีนี้ๆ
4. เงินปันผลจากการลงทุนของ Yu'e Bao จะถูกคิดชำระให้ผู้ให้บริการทุกวัน และไม่มีการหัก commission แต่เงินปันผลที่ลงทุนในกองทุนรวมของธนาคารจะมีการคิดชำระในวันที่ผู้ลงทุนของถอนเงินทีเดียว และมีการคิด commission ต่างหัก เหตุผลที่ กองทุนรวม Yu'e Bao ทำได้ดีกว่าธนาคาร ไม่ใช่เพราะว่ามีข้อกำกับดูแลแตกต่างกัน แต่เพราะกลุ่มบริษัท Ant Financial รับผิดชอบกับการผิมนัดของผู้ใช้บริการ ตามหลักเกณฑ์ของการลงทุนในกองทุนรวมตลาด

⁴³陆玲, “余额宝资产净值超 1.43 万亿 货基集中度加剧流动性风险,”

Retrieved on July 26, 2017, from <http://m.caijing.com.cn/api/show?contentid=4306458>

เงิน ผู้ซื้อกองทุนรวมถอนเงินได้เร็วที่สุดคือ T+1 T หมายถึงวันที่ขอถอนเงิน T+1 ก็คือวันที่ทำการที่ถัดมา เมื่อผู้ซื้อกองทุนขอเงินคืนวันนี้ กลุ่มบริษัท Ant Financial เอาเงินให้ผู้ซื้อก่อน วันที่ทำการที่ถัดมา บริษัทเทียนหงค่อยเอาเงินคืนให้แก่กลุ่มบริษัท Ant Financial ซึ่งกลุ่มบริษัท Ant Financial จะมีความเสี่ยงในการแห่ถอนเงินในวันเดียวกัน เพราะฉะนั้น บริษัทเทียนหงจึงมีมาตรการใหม่ที่จะเริ่มใช้ในเดือนกุมภาพันธ์ ปีค.ศ. 2018 ว่า กองทุนรวม Yu'e Bao จะกำหนดช่วงเวลาจำหน่ายและจำนวนที่แต่ละคนจะซื้อได้⁴⁴

3.2.3.4 บริการการ Ant Cash Now

บริการ Ant Cash Now เป็นบริการให้กู้ยืมเงินโดยมีการคิดดอกเบี้ยเป็นรายวัน แต่ละคนมีดอกเบี้ยไม่เท่ากัน ถ้าอยากได้ดอกเบี้ยที่ต่ำจะต้องมีเครดิตสูง ระยะเวลากู้ยืมยาวที่สุดคือหนึ่งปี ไม่ต้องมีการวางหลักประกัน บริษัท Ant Financial มีระบบประเมินเครดิตที่เรียกว่า Zhima Credit คนที่จะยืมเงินได้ต้องมี Zhima Credit มากกว่า 600 คะแนน คะแนนยิ่งสูงเครดิตจะมีการเพิ่มมากขึ้น จำนวนกู้ยืมเงินได้สูงสุดได้สามแสนหยวน ผู้กู้สามารถดำเนินการกู้ยืมเงินในระบบออนไลน์อย่างสะดวก ขั้นตอนแรกคือ ต้องยินยอมเงื่อนไขของบริการ Ant Cash Now ทุกประการ ต่อมาก็เลือกจำนวนเงินที่ต้องกู้ ซึ่งระบบมีการแจ้งให้ทราบอยู่แล้วว่า ผู้กู้สามารถกู้เงินมากที่สุดเท่าไรก็ได้ดอกเบี้ยรายวันเท่าไร

บริการ Ant Cash Now ให้บริการในระบบออนไลน์ก็จริง แต่ผู้ให้บริการไม่ใช่บริษัทอาลีเพย์ เป็นบริษัทลูก Ant Financial อีกบริษัทชื่อ Chongqing Ants Shangcheng Small Loans Co., Ltd. (重庆市蚂蚁商诚小额贷款有限公司) ที่มีทุนจดทะเบียน 120 ล้านล้านหยวนและ สามารถปล่อยเงินกู้ได้ 2.3 เท่า คือ 276 ล้านล้านหยวน ตามสถิติที่เผยแพร่ จำนวนเงินที่กู้เฉลี่ยต่อครั้งเป็น 3000 หยวน ดอกเบี้ยเฉลี่ยต่อวันอยู่ที่ 0.025% ถึง 0.04% ดอกเบี้ยรายปีต่ำกว่า 14.6% ให้บริการมาสามปีกว่าแล้ว มีหนี้เน่าประมาณ 1%⁴⁵

3.2.3.5 บริการการการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

ในธุรกรรมการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ข้ามพรมแดนจะ ต้องมีการดำเนินการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ โดยปกติ คนจีนจะแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศได้ต้อง

⁴⁴ 吴涛, “余额宝迎最“狠”调整 : 今起限购 暂停自动转入,” Retrieved on March 3, 2018, from http://www.xinhuanet.com/fortune/2018-02/01/c_1122353647.htm

⁴⁵ 金嘉捷, “独家: 蚂蚁金服豪掷 82 亿! 蚂蚁小贷平台注册资本增至 120 亿,” Retrieved on March 3, 2018, from <http://news.cnstock.com/news,bwkw-201712-4165456.htm>

ไปที่ธนาคารสาขาใหญ่ของพื้นที่นั้น ไม่ใช่แลกได้ที่ทุกธนาคาร มาถึงธนาคารแล้วต้องเข้าคิว กรอกแบบฟอร์มขอแลกเงินและแสดงหนังสือเดินทาง หากมีการแลกเปลี่ยนเงินตราในจำนวนมากยังต้องนัดล่วงหน้า และเงินที่แลกมาเก็บไว้ได้สองทาง ทางหนึ่งคือเก็บไว้เป็นเงินสด ทางที่สองเปิดบัญชีเงินฝากสกุลเงินต่างประเทศ แต่เปิดได้เพียงแค่ 9 สกุลเงินเท่านั้น หรือไม่ก็ไปแลกเปลี่ยนที่ต่างประเทศ แต่ก็มีข้อเสียว่า การแลกเงินก็ไม่สามารถแลกได้ทุกที่ทุกเวลา และแลกมาแล้วใช้ไม่หมดยังต้องเข้าคิวแลกคืนอีก เสียทั้งเวลาและค่าธรรมเนียมด้วย บริษัทอาลีเพย์จึงนำเสนอบริการแลกเงินตอนจ่ายหมายความว่า เวลาคนจีนไปซื้อสินค้าหรือบริการนอกพรมแดน ผู้ขายต้องการรับเงินเป็นสกุลเงินที่ไม่ใช่เงินหยวน บริษัทอาลีเพย์จะทำหน้าที่แลกเงินให้ ผู้ซื้อชำระเงินหยวน ผู้ขายจะรับเงินที่เป็นสกุลเงินของตนเอง และราคาจะคิดตามปกติที่ผู้ขายกำหนด อัตราแลกเปลี่ยนจะเป็นอัตรา Spot Rate ยกตัวอย่าง คนจีนซื้อของที่ Kingpower Thailand ขั้นตอนการชำระเงินคือ Cashier แสกนสินค้าเพื่อคิดราคารวมของสินค้า ราคาจะแสดงขึ้นมาเป็นเงินบาท คนจีนยื่นคิวอาร์โค้ดจ่ายเงินที่อยู่ในระบบอาลีเพย์ต่อ Cashier Cashier แสกนคิวอาร์โค้ดของผู้ซื้อ ระบบอาลีเพย์แสดงราคาสินค้าที่ต้องชำระเป็นเงินหยวน และมีการแสดงราคาสินค้ารวมเงินบาทเท่าไร อัตราแลกเปลี่ยนบาทเป็นเงินหยวน ณ เวลาที่ชำระเงินเป็นเท่าไร ผู้ซื้อยืนยันการชำระเงิน การชำระเงินสำเร็จ สะดวก รวดเร็วและประหยัดเวลาด้วย สำหรับร้านค้าจะได้รับเงินคืนเร็วที่สุดในสองวันถัดมา

3.2.3.6 บริการการการทำ Vat Refund

บริษัทอาลีเพย์ได้ให้บริการการทำ Vat Refund ตั้งแต่เดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 2013 เพื่อส่งเสริมนักท่องเที่ยวมีการบริโภคในประเทศของตนเองให้มากขึ้น มี 50 กว่าประเทศและพื้นที่ได้ดำเนินนโยบาย Vat Refund และ 24 ประเทศและพื้นที่ดังกล่าวมีบริการทำ Vat Refund โดยผ่านระบบอาลีเพย์แก่นักท่องเที่ยวชาวจีน ผู้ใช้บริการกรอกหมายเลขโทรศัพท์ที่ผูกกับระบบอาลีเพย์และหมายเลขหนังสือเดินทางในใบสมัคร Vat Refund ประทับตราศุลกากร และนำสินค้าที่ต้องทำ Vat Refund มาที่เคาน์เตอร์ทำ Vat Refund และแสกนคิวอาร์โค้ดที่หน้าเคาน์เตอร์เงินภาษาจะได้โอนเข้าบัญชีอาลีเพย์ทันที และคิดเป็นเงินหยวนให้แล้วด้วย เมื่อเทียบกับวิธีการทำ Vat Refund แบบดั้งเดิม ก็คือการถอนเงินภาษาเป็นเงินสด หรือการคืนเงินภาษาเข้าบัตรเครดิต บริการทำ Vat Refund มีจุดเด่นในการประหยัดเวลา และไม่ต้องเป็นห่วงเงินภาษาคืนไม่ถึงที่เมื่อก่อนการทำ Vat Refund แบบเงินสด ต้องต่อคิวแบบยาวที่สนามบินและได้คืนเป็นเงินสกุลของประเทศผู้ขาย การทำ Vat Refund แบบในชำระภาษีเข้าบัญชีบัตรเครดิต จะต้องเสียเวลาโดยปกติต้องใช้เวลา 15 วัน หากมีเกิดความผิดพลาด ก็ไม่ทราบสอบถามได้ที่ไหน ด้วยขั้นตอนของการทำ Vat Refund ที่ยุ่งยาก เงินภาษีเกือบ 10 ล้านล้านหยวนต่อปีที่นักท่องเที่ยวจีนก่อให้เกิดขึ้นในประเทศ

สหภาพยุโรปไม่มีการขอคืน⁴⁶ เพราะฉะนั้น บริการการทำ Vat Refund จะได้สร้างประโยชน์ในตลาดการท่องเที่ยวอย่างมาก

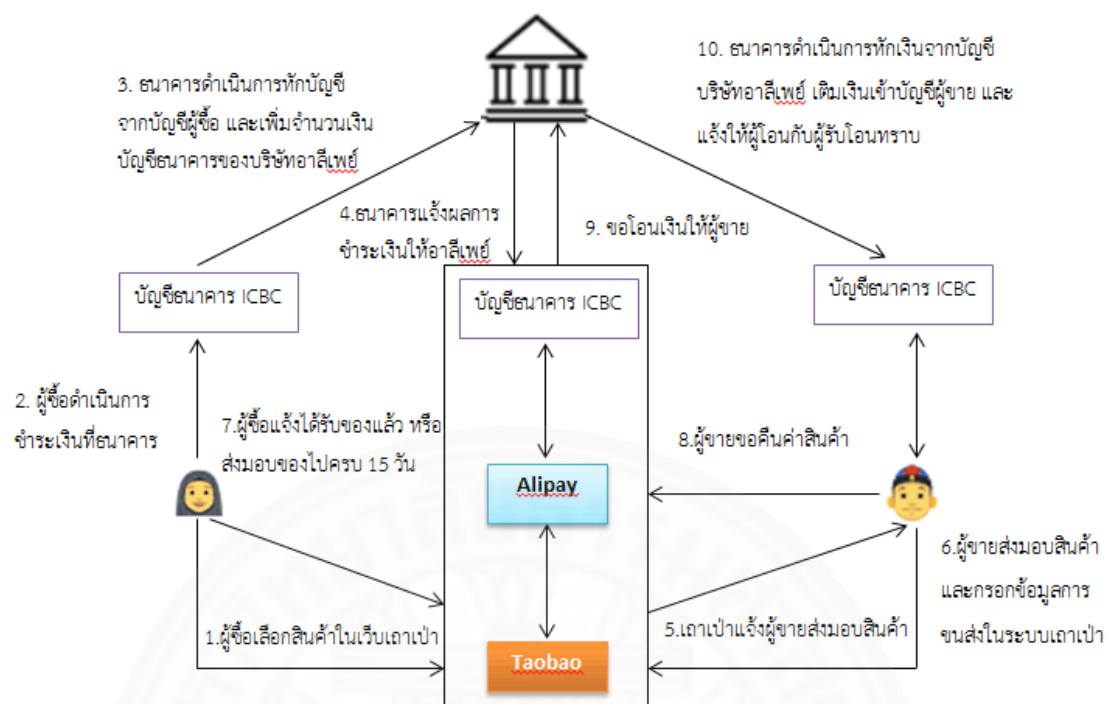
ดังที่กล่าวมา กลุ่มบริษัท Ant Financial ได้ประกอบธุรกิจบริการทางการเงินอย่างครบถ้วนโดยผ่านระบบอาลีเพย์ตั้งแต่การชำระเงิน การโอนเงิน การซื้อกองทุนรวม การกู้ยืมเงิน การแลกเปลี่ยน ณ เวลาจ่าย และการบริการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการชำระเงิน แม้บริษัท Ant Financial ไม่ใช่ธนาคาร แต่มันได้ให้บริการมากกว่าธนาคาร แม้ธุรกิจบริการที่บริษัท Ant Financial ได้นำเสนอนั้นเป็นธุรกิจรายย่อย แต่มีจำนวนเงินชำระรวมแล้วมากกว่าธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กและขนาดกลางด้วยซ้ำ ด้วยบริการที่หลากหลายและใกล้ชิดตัวของทุกคน การเข้าถึงง่ายระบบอาลีเพย์จึงมีความสำคัญกับการใช้ชีวิตประจำวันของประเทศจีนมากยิ่งขึ้น

3.2.4 กระบวนการชำระเงิน

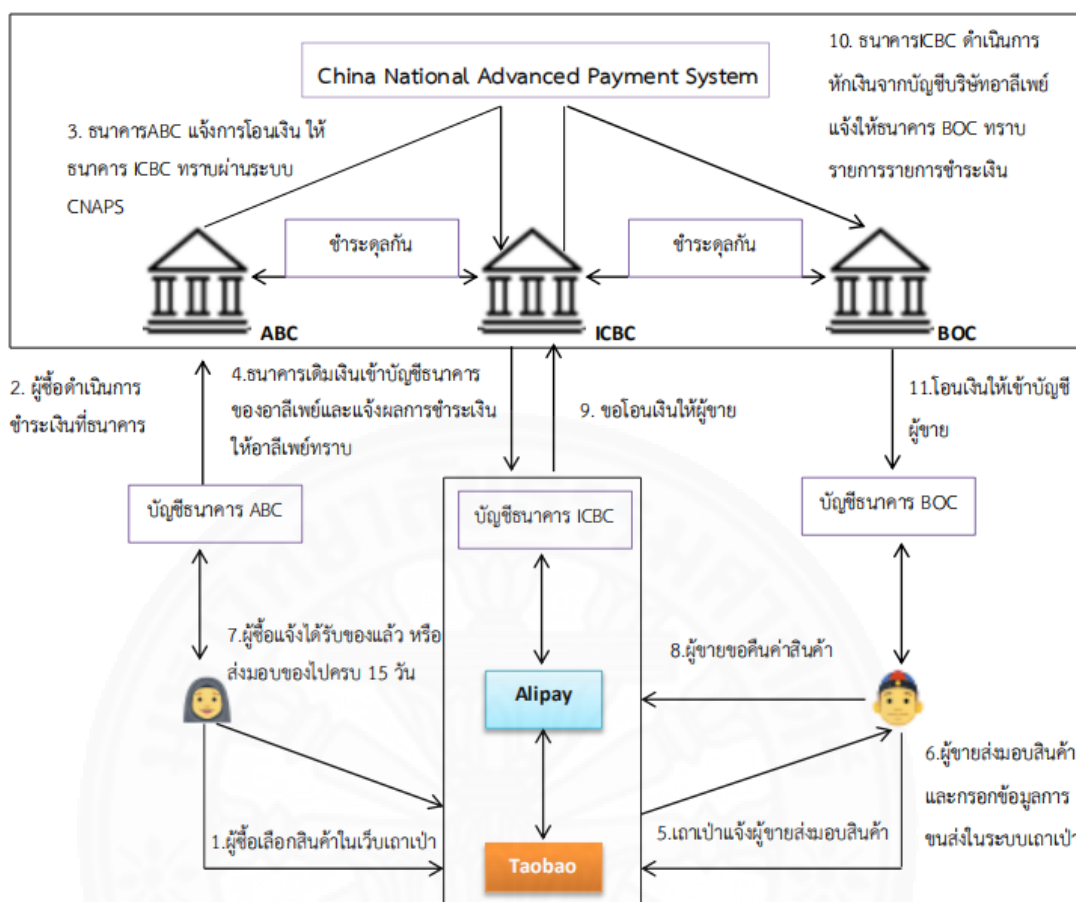
บริษัทอาลีเพย์เคยผ่านกระบวนการชำระเงินสามรูปแบบ กระบวนการชำระเงินแบบดั้งเดิม กระบวนการชำระเงินแบบอาลีเพย์ชำระดุลกับธนาคารโดยตรง และ กระบวนการชำระเงินแบบต้องผ่านระบบการชำระดุล NUCC ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.4.1 กระบวนการชำระเงินแบบดั้งเดิม

⁴⁶ 电商在线, “支付宝扫一扫就能在欧洲退税 “无现金” 服务引领全球, ” R
retrieved on June 3, 2018, from <http://www.imaijia.com/qt/8a0428995b85e0bc015ba9b071ae036d.shtml>

ภาพที่ 3.4 กระบวนการการชำระเงินแบบดั้งเดิมในกรณีที่ผู้ซื้อ ผู้ขายและบริษัทอาลีเพย์ใช้บัญชีธนาคารของธนาคารอันเดียวกัน

ภาพ 3.5 กระบวนการชำระหนี้แบบดั้งเดิมในกรณีที่มีการโอนเงินระหว่างธนาคารด้วยกัน

กระบวนการชำระหนี้แบบดั้งเดิมหมายถึงผู้ชำระหนี้ดำเนินการชำระเงินที่ธนาคาร อาจจะเป็นเคาน์เตอร์หรือธนาคารออนไลน์ก็ได้ และบริษัทอาลีเพย์เป็นเพียงแค่ลูกค้าของธนาคารไม่ได้เชื่อมกับระบบของธนาคาร และไม่มีบทบาทในการชำระหนี้หรือชำระหนี้ บริษัทอาลีเพย์ทำหน้าที่เป็นคนกลางรับเงินแทนผู้รับโอนหรือชำระหนี้แทนผู้โอนเพื่อเป็นประกันให้กับผู้ซื้อและผู้ขาย กระบวนการชำระหนี้ลักษณะนี้ไม่มีศักยภาพ และไม่สามารถตอบสนองความต้องการของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์รายย่อย ข้อมูลของการชำระหนี้และข้อมูลการทำธุรกรรมอยู่ในคนละระบบและไม่เชื่อมกัน ต้องอาศัยการประสานงานระหว่างหลายๆฝ่ายกัน แต่ ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์รายย่อย มีลักษณะมูลค่าแต่ละรายไม่สูง จำนวนครั้งของการทำธุรกรรมสูง ซึ่งต้องการวิธีการชำระหนี้ที่ประหยัดเวลา ขั้นตอนง่ายไม่ยุ่งยาก กระบวนการชำระหนี้แบบดั้งเดิมยากที่ตอบสนองความต้องการ ดังภาพที่ 3.4 กับภาพที่ 3.5 สำหรับผู้ซื้อต้องไปดำเนินการชำระเงินที่ธนาคาร หรือต้องมีธนาคารออนไลน์ เมื่อแต่ละคนไม่ได้ใช้บัญชีของธนาคารแห่งเดียวกัน การชำระหนี้

จะต้องผ่านกระบวนการชำระดุลระหว่างธนาคารด้วย แม้ปัจจุบัน ธนาคารต่างๆไม่เก็บค่าธรรมเนียมการโอนเงินข้ามธนาคาร และมี APP ของตัวเองกันหมด แต่เนื่องจากธนาคารจะเน้นความปลอดภัยมากกว่าความสะดวก มักให้ใช้ USBKey หรือ เครื่องยืนยันรหัสอื่นมารับรหัสยืนยัน ถ้าลืมพบ USBKeyหรือเครื่องยืนยันรหัสอื่น หรือทำให้หาย ก็ไม่สามารถชำระเงินได้โดยผ่านธนาคารออนไลน์ ตามประสบการณ์ของบริษัทอาลีเพย์ ขั้นตอนการชำระเงินที่ผู้ใช้บริการดำเนินการเองนั้นยิ่งมาก ความล้มเหลวของการชำระเงินจะสูงและโอกาสพบกับความเสี่ยงก็สูงไปด้วย

3.2.4.2 กระบวนการการชำระเงินแบบอาลีเพย์ชำระดุลกับธนาคารโดยตรง

ประเทศจีนมีบริษัททำหน้าที่ชำระดุลให้แก่ธนาคารต่างๆ ชื่อบริษัท Union Pay จำกัด แต่บริษัท Union Payจะให้บริการแก่การชำระเงินในธุรกิจ offline หมายถึงธุรกิจที่ไม่ต้องเชื่อมกับอินเทอร์เน็ต เป็นหลัก ถ้าจะสนับสนุนบริการแก่อาลีเพย์ Union Payต้องปรับระบบของตนเอง ซึ่งบริษัท Union Payไม่ยินยอม และเมื่อ Union Payเข้ามามีส่วนร่วมกับบริการอาลีเพย์ บริษัทอาลีเพย์อาลีเพย์กับธนาคารที่ร่วมมือกันต้องแบ่งส่วนกำไรที่ได้จากค่าธรรมเนียมให้กับบริษัท Union Pay ด้วย ด้วยเหตุดังกล่าว บริษัท Union Pay จึงไม่ได้ร่วมมือกับบริษัทอาลีเพย์⁴⁷ เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สะดวกในการชำระเงินของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ บริษัทอาลีเพย์จึงเจรจากับธนาคาร และได้รับการสนับสนุนจากธนาคาร ICBC ธนาคาร ICBC ยอมปรับระบบของตนเองเชื่อมกับระบบอาลีเพย์ ระบบอาลีเพย์สามารถยืนยันข้อมูลและโอนคำสั่งการชำระเงินให้แก่ธนาคารโดยผ่าน Gateway หลังจากอาลีเพย์กับธนาคาร ICBC ประสบความสำเร็จแล้ว ด้วยการพัฒนาอย่างรวดเร็วของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ธนาคารหลายๆธนาคารยอมร่วมมือกับอาลีเพย์ บริษัทอาลีเพย์เชื่อมระบบกับธนาคารต่างๆ แต่ได้เปิดบัญชีรับจ่ายเงินรับล่วงหน้ากับธนาคารต่างๆ และดำเนินการหมุนเวียนเงินรับล่วงหน้าโดยผ่านบัญชีเงินรับล่วงหน้า หลีกเลี่ยงการชำระดุลระหว่างธนาคารเพื่อประหยัดต้นทุนการโอนเงินข้ามธนาคารและเพิ่มประสิทธิภาพในการโอนเงิน สมมุติ ผู้ซื้อใช้บัญชีธนาคาร ABC ผู้ขายใช้บัญชีธนาคาร BOC บริษัทอาลีเพย์ได้เชื่อมกับทั้งสองธนาคาร และได้เปิดบัญชีรับเงินล่วงหน้าไว้ที่ทั้งสองธนาคาร ราคาสินค้าที่ต้องชำระนั้นเป็น 100 หยวน และไม่มีค่าธรรมเนียมการชำระเงินที่ต้องเสีย กระบวนการการชำระเงินจะตามภาพต่อไปนี้

⁴⁷张 忱, “ “直连” 模式逐渐式微 支付巨头何去何从, ” Retrieved on November 10, 2018, from http://www.xinhuanet.com/fortune/2017-04/27/c_1120880231.htm

ภาพ 3.6 กระบวนการชำระเงินที่บริษัทอาลีเพย์เชื่อมกับระบบธนาคารโดยตรง

ธุรกรรมการชำระเงินดังภาพ 3.6 เป็นธุรกรรมการชำระเงินจากธนาคาร ABC ไปยังธนาคาร BOC ซึ่งเป็นธุรกรรมการชำระเงินข้ามธนาคาร เมื่อเทียบกับกระบวนการชำระเงินแบบดั้งเดิมดังภาพ 3.4 พบว่า ธุรกรรมถูกแบ่งแยกเป็นธุรกรรมการชำระเงินภายในธนาคารแห่งเดียวกันสองรายการ ได้แก่

(1) หักเงิน 100 หยวนจากบัญชีธนาคาร ABC ของผู้ซื้อและเติมเงินเข้าบัญชีธนาคาร ABC ของบริษัทอาลีเพย์ ซึ่งเป็นบัญชีรับเงินล่วงหน้า

(2) หักเงิน 100 หยวนจากบัญชีธนาคาร BOC ของบริษัทอาลีเพย์ ซึ่งเป็นบัญชีรับเงินล่วงหน้า และเติมเงินเข้าบัญชีธนาคาร BOC ของผู้ขาย ธนาคาร ABC กับธนาคาร BOC ไม่ต้องการชำระดุลสำหรับธุรกรรมรายนี้ ที่ต้องสังเกตคือ ธุรกรรมที่ (2) คนที่ริเริ่มไม่ใช่บริษัทอาลีเพย์ เป็นผู้ขายเอง เมื่อผู้ขายไม่ขอถอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร หรือรอให้เงินครบจำนวนหนึ่งค่อยถอน ธุรกรรมที่ (2) จะไม่เกิด ซึ่งค่อนข้างแตกต่างกับการโอนเงินแบบกระบวนการดั้งเดิม

กระบวนการการชำระเงินแบบที่บริษัทออลิเพย์เชื่อมกับธนาคารโดยตรงสามารถลดจำนวนครั้งของธุรกรรมการชำระเงิน ข้ามธนาคาร ลดภาระการชำระดุลให้แก่ธนาคาร และเพิ่มความสะดวกให้แก่ผู้ให้บริการ เช่นตามภาพ 3.6 ผู้ซื้อและผู้ขายดำเนินการชำระเงินในระบบออลิเพย์และติดตามผลการชำระเงินกับออลิเพย์เพียงฝ่ายเดียว

กระบวนการการชำระเงินดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีสามขั้นตอน ได้แก่

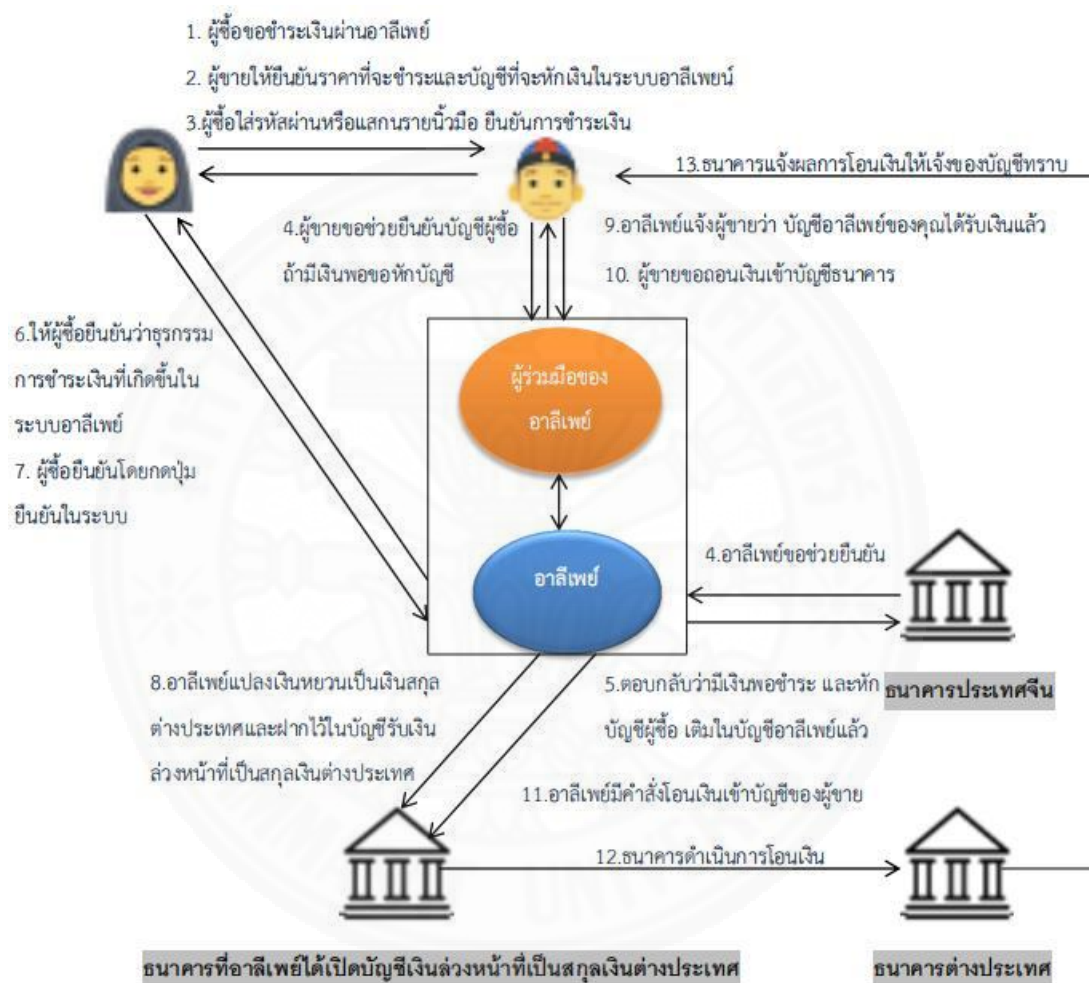
(1) การรับชำระเงินแทน หมายถึงระบบออลิเพย์ดำเนินการให้หักเงินจากบัญชีของผู้ชำระเงินไปยังบัญชีธนาคารรับเงินรับล่วงหน้าของบริษัทออลิเพย์

(2) การชำระดุล การชำระดุลในพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์หมายถึงการคำนวณยอดขายให้แก่ผู้รับเงิน(ร้านค้า) กรณีเช่นการชำระดุลในการชำระเงินของเว็บเถาเป่า บริษัทออลิเพย์จะมีการแจ้งให้ผู้ขายทราบว่ามีการซื้อของไปกี่ชิ้นราคาเท่าไร และคำนวณว่ายอดขายของผู้ขายเท่าไร ขั้นตอนการคำนวณยอดขายเป็นการชำระดุล และเมื่อผู้ขายเอาเงินในบัญชีออลิเพย์ไปซื้อสินค้าอย่างอื่น ระบบออลิเพย์ก็ลดจำนวนเงินของผู้ขายในบัญชีออลิเพย์ไว้ ขั้นตอนนี้ก็เป็นชำระดุลเหมือนกัน การชำระดุลในระบบออลิเพย์ เป็นการหมุนเวียนข้อมูลการชำระเงิน ไม่เกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิการครอบครองของเงิน เป็นกระบวนการคำนวณสิทธิเรียกร้องการชำระหนี้ของผู้ให้บริการ เป็นการหมุนเวียนข้อมูลการชำระเงิน หรือจะถือเป็นกระบวนการหักกลบลบหนี้ก็ได้ ขั้นตอนนี้จะดำเนินการภายในระบบออลิเพย์เอง และระบบออลิเพย์ไม่ได้เชื่อมกับระบบการชำระเงินของธนาคารแห่งชาติ จะใช้ระบบและวิธีการดำเนินการชำระเงินไม่ได้แสดงให้เห็นระบบการชำระเงินของธนาคารแห่งชาติจีน

(3) การชำระดุลหมายถึง ธนาคารดำเนินการหักบัญชีผู้ชำระเงินหรือบัญชีเงินรับล่วงหน้าของบริษัทออลิเพย์และการเพิ่มจำนวนเงินในบัญชีของผู้รับเงิน ซึ่งเป็นการโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิการครอบครองของเงินตามคำสั่งของระบบออลิเพย์ เป็นวิธีการชำระเงิน เมื่อการชำระดุลเสร็จสิ้นหนี้ก็จะดับสิ้นไป ขั้นตอนนี้ได้ดำเนินการในระบบธนาคารพาณิชย์เอง แต่เมื่อเป็นการชำระดุลระหว่างบัญชีธนาคารสองธนาคารขึ้นไป ก็ต้องผ่านระบบการชำระเงินของธนาคารแห่งชาติจีนอีกที ระบบออลิเพย์แต่ละวันมีการชำระดุล เป็นล้านล้านรายการ แต่ธุรกรรมการโอนเงินจากบัญชีออลิเพย์ไปยังบัญชีธนาคารมีเพียงไม่กี่แสนรายการ

ด้วยบริษัทออลิเพย์เป็นคนให้ประกันแก่ฝ่ายซื้อและฝ่ายขายโดยใช้กลไกการวางเงินให้แก่บริษัทออลิเพย์ก่อน และชำระคืนหลังจากผู้ซื้อได้สินค้าไป จึงทำให้กระบวนการการชำระเงินด้วยระบบออลิเพย์ มีขั้นตอนที่ขาดไม่ได้คือ เงินทุนของผู้ซื้อและผู้ขายหมุนเข้าหมุนออกจากบัญชีธนาคารรับเงินรับล่วงหน้าของบริษัทออลิเพย์ เนื่องจากจำนวนรายการต่อวินาทีของบริษัทออลิเพย์สูงที่สุดอาจเป็นแสนรายการ ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับบริษัทการชำระดุลอย่างมาก

สำหรับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ระหว่างประเทศ ถ้าผู้ซื้อไม่มีบัญชีธนาคารของแผ่นดินใหญ่จะชำระเงินโดยผ่านระบบอาลีเพย์ไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เมื่อกล่าวถึงการชำระเงินระหว่างประเทศโดยผ่านอาลีเพย์จะหมายถึงผู้ชำระเงินเป็นผู้ที่มีบัญชีอาลีเพย์และผูกบัญชีธนาคารของแผ่นดินใหญ่จีน ซึ่งมีกระบวนการการชำระเงินดังนี้

ภาพที่ 3.7 กระบวนการการชำระเงินในธุรกรรมระหว่างประเทศ

ผู้ร่วมมือของอาลีเพย์ตามภาพที่ 3.7 โดยหลักแล้ว จะเป็นได้ทั้งผู้ให้บริการการชำระเงินหรือธนาคารของประเทศผู้ขาย แล้วแต่กรณีที่ร่วมมือกัน และขั้นตอน 11 และขั้นตอน 12 ตามภาพ โดยหลักแล้ว จะโอนเข้าบัญชีธนาคารของผู้ร่วมมือหรือโอนเข้าบัญชีของผู้ขายเป็นไปได้ อยู่ที่ว่าตกลงและกฎหมายของประเทศที่ให้บริการกำหนดมากน้อยแค่ไหน ที่เป็นสาระสำคัญในกระบวนการการชำระเงิณดังกล่าวคือ บริษัทอาลีเพย์รับผิดชอบการแลกเปลี่ยนเงินตรา

ต่างประเทศให้ผู้ซื้อ และผู้ซื้อได้สินค้าไปก่อน ผู้ขายรับชำระเงินภายหลัง และค่าสินค้าเก็บไว้ในบัญชีธนาคารของผู้ให้บริการการชำระเงินที่ประเทศจีนระยะหนึ่ง อย่างน้อยต้องค้างหนึ่งวันถึงจะได้รับเงิน

3.2.4.3 กระบวนการชำระเงินแบบผ่าน NUCC

(1) เหตุผลการจัดตั้งระบบ NUCC

เนื่องจากกระบวนการชำระเงินแบบอาลีเพย์เชื่อมกับระบบธนาคารโดยตรงนั้น ธนาคารประชาชนจีนมองว่า อาลีเพย์ได้ทำบทบาทการชำระดุลนอกกระบวนการชำระเงินของธนาคารประชาชนจีน และทำให้การชำระเงินไม่โปร่งใสเพราะมีการแตกแยกระบบรายเดียวเป็นหลายรายโดยผ่านบัญชีเงินล่วงหน้า ซึ่งทำให้ทั้งธนาคารพาณิชย์และธนาคารแห่งชาติไม่สามารถรับรู้ข้อมูลการชำระเงินนั้นเป็นจริงหรือไม่ อันเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินนโยบายทางการเงิน การรักษาความปลอดภัยทางการเงิน การปราบปรามการฟอกเงินและการฉ้อโกง นอกจากนี้ รูปแบบบริษัทอาลีเพย์เชื่อมกับธนาคารพาณิชย์โดยตรงไม่เป็นประโยชน์ต่อการแข่งขันทางตลาด เพราะธนาคารพาณิชย์มักจะเลือกร่วมมือกับบริษัทที่มีความใหญ่โตเท่านั้น บริษัทขนาดเล็กจะเข้าสู่ตลาดยาก⁴⁸

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ในเดือนเมษายน 2016 ธนาคารแห่งชาติจีนได้ประกาศแผนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาความเสี่ยงของสถาบันการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร ในแผนการนั้น ธนาคารแห่งชาติจีนได้บังคับสถาบันชำระเงินที่ดำเนินธุรกิจการชำระเงินระหว่างธนาคารต้องผ่านระบบการชำระดุลของธนาคารแห่งชาติหรือสถาบันการชำระดุลที่ชอบด้วยกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม ระบบการชำระดุลที่มีอยู่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของธุรกิจแบบอาลีเพย์ ในวันที่ 11 เดือน พฤษภาคม ปี ค.ศ. 2016 ธุรกิจการชำระเงินผ่านระบบอาลีเพย์มีความถี่สูงถึง 1.2 แสนรายการต่อหนึ่งวินาที ด้วยเหตุผลดังกล่าว ธนาคารแห่งชาติจีนจึงมีความคิดที่จะสร้างระบบการชำระดุลเฉพาะธุรกิจบริการการชำระเงินทางออนไลน์ที่ไม่ใช่ธุรกิจของธนาคาร เพื่อเชื่อมระบบของผู้ให้บริการการชำระเงินและระบบธนาคารพาณิชย์ทั้งหมด ผู้ให้บริการจะไม่ต้องไปเจรจากับธนาคารพาณิชย์โดยตรง เมื่อธนาคารแห่งชาติจีนอนุญาตให้ประกอบธุรกิจ บริษัทนั้นก็จะเชื่อมระบบธนาคารได้โดยผ่านระบบการชำระดุลออนไลน์ และการชำระเงินทุกรายการต้องมีรอยถูกบันทึกไว้ในระบบการชำระดุลออนไลน์ของธนาคารแห่งชาติ สุดท้ายก็สร้างขึ้นมาอย่างสำเร็จในปีค.ศ. 2017 โดยมีชื่อว่า Platform การชำระดุลสำหรับธุรกิจบริการการชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (非银行机构网络支付清算平台) และมีการวางแผนจะเชื่อมระบบผู้ให้บริการที่ไม่ใช่ธนาคารและระบบของธนาคารทั้งหมดให้สำเร็จก่อนวันที่ 30 มิถุนายน 2018 แต่ตาม

⁴⁸ *Ibid*, p.69.

ข้อมูลที่เปิดเผยในเว็บ Xinhua จนถึงเดือนพฤษภาคม 2018 ธุรกิจการชำระเงินข้ามธนาคาร 90% ชำระผ่าน NUCC⁴⁹ แสดงว่า ยังมีธุรกรรมส่วนน้อยยังใช้กระบวนการการชำระเงินอย่างอื่นด้วย ระบบการชำระคูลออนไลน์ NUCC เป็นระบบดำเนินหน้าที่ชำระคูลให้กับผู้ให้บริการการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร บริษัท Nets Union Clearing Corporation เป็นผู้บริหารจัดการระบบ NUCC ตามข้อมูลในสัญญาก่อตั้งบริษัท Nets Union Clearing Corporation บริษัท NUCC เป็นบริษัทจำกัดที่ธนาคารแห่งชาติจีนเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ถือหุ้น 18% หน่วยงานบริหารจัดการเงินตราต่างประเทศ ถือหุ้น 10% และมีผู้ให้บริการการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคารถือหุ้นรวมกัน 36.07% ในนั้นบริษัทอาลีเพย์ถือหุ้น 9.61% บริษัท NUCC จัดทะเบียนในเดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 2017 ทุนจดทะเบียน 20 ล้านล้านหยวน ระบบนี้สร้างด้วยทีมงาน 100 คนทั้งหมดมาจากบริษัทอาลีเพย์ บริษัท Tenpay อายุเฉลี่ยไม่ถึง 30 ปี⁵⁰

ผู้ถือหุ้นของ NUCC ไม่มีธนาคารพาณิชย์และบริษัท Union Pay สำหรับไม่ให้ธนาคารพาณิชย์และบริษัท Union Pay เข้าเป็นผู้ถือหุ้น นายว่าน เจียว นักวิจัยอาวุโสแผนกตลาดการเงินของธนาคาร CMB (China Merchants Bank) มีความคิดเห็นว่าการไม่ให้ธนาคารพาณิชย์และบริษัท Union Pay เข้าเป็นผู้ถือหุ้นเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ที่เกิดจากธุรกิจการชำระเงินของสถาบันที่ไม่ใช่ธนาคารไม่ให้ธนาคารพาณิชย์แบ่งส่วนไปโดยอาศัยระบบ NUCC ไม่อยากถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า การแข่งขันไม่เป็นธรรม การก่อตั้งระบบ NUCC นั้น ธนาคารประชาชนจีนอยากสร้างความมั่นใจแก่บริษัทชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคารว่า โครงสร้างธุรกิจของบริการการชำระเงินจะไม่ถูกเปลี่ยนแปลง แต่การหมุนเวียนของเงินทุนมีความชัดเจน⁵¹

⁴⁹张莫, ““断直连”已经基本完成 网联平台构建支付新业态,” Retrieved on November 10, 2018, from <http://bank.jrj.com.cn/2018/11/13080225337731.shtml>

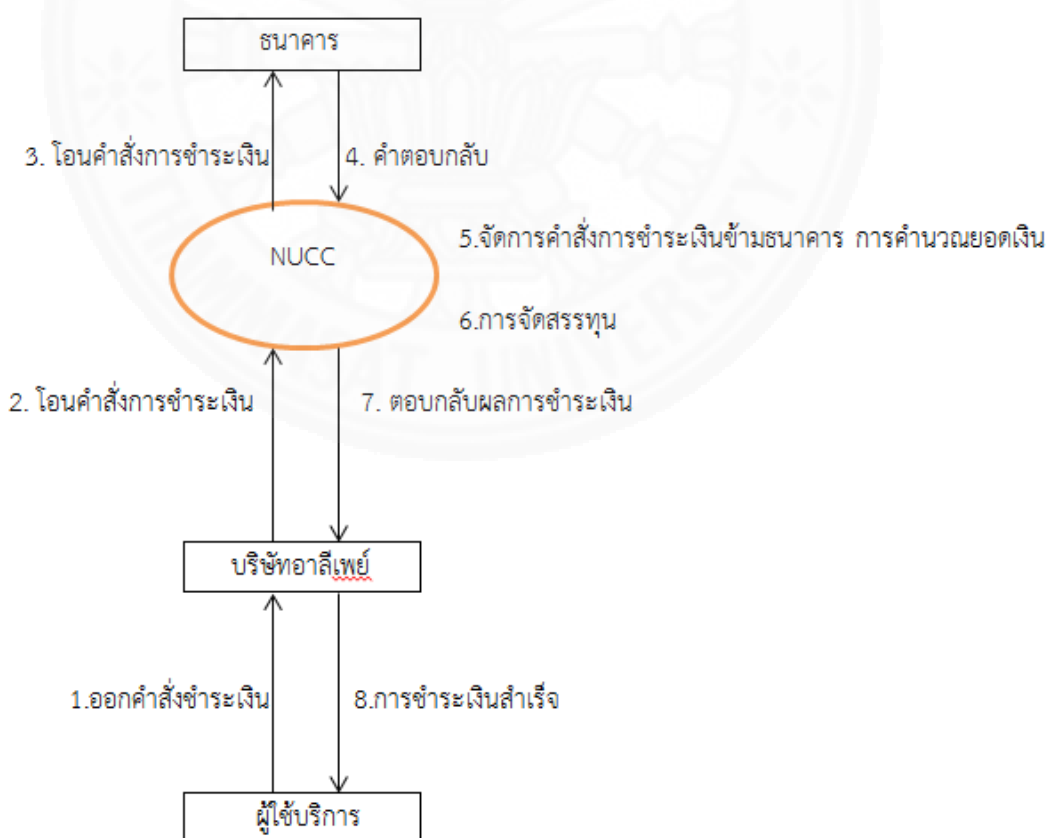
⁵⁰张宇哲、凌华薇, “45家网联股东出资明细, 世界仅此一类清算平台,” Retrieved on November 10, 2018, from <http://www.cebnet.com.cn/20170804/102414532.html>

⁵¹张曲晨, “网联将监控第三方支付资金流向 备付金账户只有一个,” Retrieved on November 10, 2018, from <http://bank.hexun.com/2016-08-08/185379715.html>

(2) กระบวนการชำระหนี้ผ่านระบบการชำระดุลออนไลน์ NUCC

(Nets Union Clearing Corporation)

บริษัท NUCC จะรับผิดชอบการรับและโอนคำสั่งการชำระเงินจากบริษัท การชำระเงินและส่งไปยังธนาคาร ธนาคารดำเนินการหมุนเวียนเงินทุนและแจ้งผลการชำระเงิน รับผิดชอบฉบับที่ทุกรายการและคำนวณยอดให้แก่ธนาคารเพื่อดำเนินการชำระดุลผ่านระบบการ ชำระเงินของธนาคารประชาชนจีน บริษัท NUCC จะไม่บริหารจัดการเงินทุนของบริษัทการชำระเงิน ระบบ NUCC มีการเชื่อมต่อกับระบบธนาคารพาณิชย์ มีมาตรฐานเป็นเอกภาพในการให้บริการการชำระ ดุล การชำระเงินผ่านระบบ NUCC เพียงแค่มีขั้นตอนการหมุนเวียนข้อมูลการชำระเงินเยอะขึ้นหนึ่ง ขั้นตอน คือต้องผ่านระบบ NUCC สำหรับขั้นตอนการใช้บริการของผู้ใช้บริการจะไม่มี การเปลี่ยนแปลง ระบบ NUCC ก็ไม่ได้ดำเนินการหมุนเวียนเงินทุน เงินทุนจะถูกหมุนเวียนในระบบ ธนาคารเหมือนเดิม เพียงแต่ว่า การชำระดุลทุกครั้งของระบบอาลีเพย์มันต้องผ่านระบบ NUCC ธนาคารแห่งชาติจะรับทราบข้อมูลการชำระเงินจากระบบ NUCC กระบวนการชำระหนี้ผ่าน ระบบ NUCC กับระบบอาลีเพย์จะมีดังนี้

ภาพที่ 3.8 กระบวนการชำระหนี้ผ่านระบบ NUCC

3.3 ความเสี่ยงของธุรกิจบริการการชำระเงินแบบออลิเพย์

ก่อนปี ค.ศ. 2018 ด้วยกระบวนการการชำระเงินของธุรกิจบริการยังเป็นกระบวนการแบบระบบผู้ให้บริการเชื่อมกับ การหมุนเวียนเงินทุนของธุรกรรมไม่โปร่งใส บริษัทเดียวเปิดบัญชีรับเงินล่วงหน้าได้หลายบัญชี หน่วยงานกำกับดูแลไม่สามารถรับรู้ข้อมูลของธุรกรรมชำระเงินอันแท้จริง และผู้ให้บริการเองไม่มีวินัยพอสมควร ทำให้ตลาดบริการการชำระเงินไม่มีระเบียบและเกิดความเสียหายด้านอย่างรุนแรง ความเสี่ยงหลักๆที่ประจักษ์อย่างชัดเจนมีดังนี้

3.3.1 ระบบของผู้ให้บริการการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคารถูกผู้กระทำความผิดเอามาเป็นช่องทางเงินทุนของการกระทำความผิดทางอาญา

ก่อนมีระบบ NUCC การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์แบบออลิเพย์มีลักษณะปิดบังง่ายและข้อมูลการซื้อขายทางออนไลน์ไม่โปร่งใส และกระบวนการสืบสวนยุ่งยาก ทำให้การปราบปรามการฟอกเงินยากกว่าการฟอกเงินผ่านระบบธนาคาร จึงทำให้ ระบบของผู้ให้บริการการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคารถูกผู้กระทำความผิดเอามาเป็นช่องทางเงินทุนของการกระทำความผิดทางอาญามากขึ้น

ดัง ภาพ 3.2.5.2 (1) การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์โดยระบบออลิเพย์แตกต่างกับการชำระเงินที่ธนาคารว่า ธุรกรรมรายเดียวถูกแยกออกเป็นสองรายการ หรือหลายรายการก็ได้ โดยผ่านระบบบัญชีออลิเพย์ ทำให้ธนาคารและหน่วยงานกำกับดูแลติดตามที่มาของเงินทุนและการไหลเวียนของเงินทุนยาก ในระบบธนาคาร การโอนจากบัญชี A ไปยังบัญชี B เป็นธุรกรรมรายเดียว การตรวจสอบข้อมูลธุรกรรมง่าย ในธุรกิจการโอนเงินโดยระบบออลิเพย์ระหว่าง A B ต้องแยกเป็นว่าบัญชี A โอนเข้าบัญชีออลิเพย์ บัญชีออลิเพย์โอนไปยังบัญชี B และการโอนเงินสองรายการเวลาไม่พร้อมกัน อาจห่างกันหลายวันหรือสัปดาห์กว่าวันก็เป็นไปได้ และดูจากบัญชีอย่างผิวเผิน สองรายการแทบไม่มีการผูกพันใด ๆ เลย หมายความว่า ระบบออลิเพย์ได้ปิดกั้นธนาคารในการแยกแยะออกการไหลเวียนของเงินทุน

ในการค้าระหว่างประเทศ ผู้ขายที่เป็นผู้รับเงินนั้น จะมีตัวตนจริงหรือไม่ ผู้กำกับดูแลยากที่จะทราบ และไม่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบด้วย เพราะเป็นพลเมืองของอีกประเทศหนึ่ง หน้าที่การตรวจสอบแท้จริงของผู้ให้บริการจะต้องขึ้นอยู่กับผู้ให้บริการ เมื่อผู้ให้บริการไม่ระมัดระวังตรวจสอบให้ละเอียด หรือผู้ให้บริการการชำระเงินไม่มีความสามารถตรวจสอบความเป็นจริง มันจะทำให้การฟอกเงินโดยมีการปลอมบัญชีขึ้นมา และผู้ชำระเงินไม่ต้องไปแลกเปลี่ยนเงินด้วยตัวเอง เงิน

ออกไปต่างประเทศจะสะดวกขึ้น ทำให้การฟอกเงินง่ายขึ้นแต่ปราบปรามยากขึ้น การฟอกเงินด้วยระบบการชำระเงินที่ไม่ใช้ธนาคารจึงมีชื่อว่า มดย้ายบ้าน

นอกจากเหตุผลความไม่โปร่งใสของการหมุนเวียนเงินทุนทำให้สังเกตถึงพฤติกรรมฟอกเงินยากดังที่กล่าวแล้ว กระบวนการสืบสวนสอบสวนที่ยุ่งยากก็เป็นอุปสรรคต่อการปราบปรามการฟอกเงินด้วยเหตุที่

1. ปัจจุบัน ตำรวจจีนยังไม่มีแบบแผนหรือมาตรฐานที่เป็นเอกภาพในการสืบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน ขั้นตอนการตรวจสอบจัดทำขึ้นโดยฝ่ายตำรวจควบคุมอาชญากรรมด้านอินเทอร์เน็ตของแต่ละพื้นที่กับผู้ให้บริการ เช่นขั้นตอนในการขอข้อมูลจากอาลีเพย์ ตำรวจสืบสวนต้องร้องขอต่ออาชญากรรมด้านอินเทอร์เน็ต ที่มีระดับเดียวกัน และให้อาชญากรรมด้านอินเทอร์เน็ตที่มีระดับเดียวกันนั้นแจ้งคำร้องขอไปยังอาชญากรรมด้านอินเทอร์เน็ตประจำพื้นที่ที่บริษัทอาลีเพย์ตั้งอยู่ แล้วอาชญากรรมด้านอินเทอร์เน็ตประจำพื้นที่ดำเนินการประสานงานกับบริษัทอาลีเพย์ต่อเมื่อได้ผลแล้วก็มีขั้นตอนแจ้งผลสู่ฝ่ายตำรวจสืบสวนโดยผ่านหน่วยงานหลายหน่วยงานดังกล่าวด้วย

2. เงื่อนไขการขอตรวจสอบข้อมูลเข้มงวด เนื่องจากระบบของผู้ให้บริการไม่สนับสนุน การตรวจสอบข้อมูลจึงไม่สามารถให้หมายเลขบัญชีธนาคารอย่างเดียว ต้องเสนอหมายเลขบัญชีธนาคารพร้อมหมายเลขการดำเนินธุรกรรมถึงจะตรวจสอบได้ ซึ่งทำให้การตรวจสอบข้อมูลไม่มีศักยภาพ โดยปกติอย่างน้อยสามวันทำการผู้ให้บริการถึงมีคำตอบได้ แต่การโอนเงินที่ได้มาโดยไม่ชอบจำนวนล้านหยวนนั้นใช้เวลาประมาณหนึ่งชั่วโมงเท่านั้น ซึ่งการการปราบปรามการฟอกเงินและติดตามเอาคืนของกลางจะมีอุปสรรคไม่น้อย นอกจากนั้นแล้ว เมื่อผู้ให้บริการไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ยืนยันตัวตนในขั้นตอนการเปิดบัญชี หรือไม่ตรวจสอบข้อมูลอย่างพอสมควร ตำรวจสืบสวนจะยุ่งยาก⁵² และทั้งผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิดอาจกระจายอยู่ทั่วประเทศ การสอบสวนพยานบุคคลลำบากและมีต้นทุนในการเดินทางด้วย

ด้วยเหตุดังกล่าว ระบบของผู้ให้บริการการชำระเงินที่ไม่ใช้ธนาคารถูกผู้กระทำความผิดเอามาเป็นช่องทางเงินทุนของการกระทำความผิดทางอาญาลบ่อยครั้ง สำนักข่าวซินหัวของประเทศจีนได้เปิดเผยกระทำความผิดฐานฉ้อโกงคดีหนึ่งในวันที่ 24 เมษายน ค.ศ. 2018 ว่า ตำรวจเงินเงินประเทศจีนได้ดำเนินคดีฉ้อโกงด้วยอินเทอร์เน็ตและโทรคมนาคมคดีหนึ่ง ผู้กระทำความผิดได้

⁵² 周科, “第三方支付变脸诈骗‘洗钱池’,” Retrieved on November 10, 2018, from http://www.xinhuanet.com/fortune/2018-01/23/c_1122298830.htm

หลอกลวงเจ็ดล้านกว่าหยวนโดยใช้เวลาสิบกว่าวัน และการฟอกเงินผ่านช่องทางระบบการชำระเงินของผู้ให้บริการที่ไม่ใช่ธนาคาร เป็นขั้นตอนสุดท้าย⁵³

สำนักงานรักษาความปลอดภัยสาธารณะกรุงปักกิ่งมีสถิติว่า ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2015 ผ่านมา ทีมงานปราบปรามอาชญากรรมด้านโทรคมนาคมของปักกิ่งได้ช่วยผู้เสียหายมูลค่าความเสียหายกลับมาพันกว่าล้านหยวน การสืบสวนปรากฏว่า เงินที่ถูกหลอกลวงเจ็ดสิบกว่าเบอร์เซ็น ชำระผ่านผู้ให้บริการการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร⁵⁴ เดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2018 กองชำระดุลและชำระดุลของธนาคารประชาชนจีนได้ออกจดหมายการชำระเงิน [2018] ฉบับที่ 600 ประกาศเรื่องการตรวจสอบและจัดการกับการฝ่าฝืนกฎระเบียบของผู้ให้บริการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร ว่า ฝ่ายบริหารจัดการความปลอดภัยสาธารณะของกระทรวงรักษาความปลอดภัยสาธารณะของประเทศจีนได้ตรวจพบคดีการพนันออนไลน์ข้ามพรมแดนหลายคดีและได้แจ้งลายละเอียดของคดีให้กองชำระดุลและชำระเงินดุลของธนาคารประชาชนจีนรับทราบแล้ว คดีสะท้อนให้เห็นว่า ผู้เล่นพนันหรือผู้ประกอบการธุรกิจการพนันออนไลน์ได้ออนเงินการพนันผ่านระบบผู้ให้บริการการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร และผู้ให้บริการที่ไม่ใช่ธนาคารบางบริษัทอาจกระทำความผิดต่อกฎหมายและระเบียบด้วย⁵⁵

ปี ค.ศ. 2010 กระทรวงรักษาความปลอดภัยสาธารณะของประเทศจีนได้เปิดเผยคดีชื่อคดี เล่อเทียนถาง ว่า ผู้กระทำความผิดได้เปิดบัญชีชำระเงินห้าบัญชีที่บริษัท 99bill (快钱) ซึ่งเป็นผู้ให้บริการการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร และได้มีรับเงิน 3600 ล้านหยวน บริษัท 99bill (快钱) ได้กำไรโดยไม่ชอบ 17 ล้านหยวน นอกจากบริษัท 99bill (快钱) ยังมีผู้ให้บริการการชำระเงินสิบกว่าบริษัทอำนวยความสะดวกให้ด้วย⁵⁶ วันที่ 6 เดือน สิงหาคม ค.ศ. 2018ธนาคารประชาชนจีนสาขาเซี่ยงไฮ้ได้ลงโทษทางปกครองให้แก่บริษัทอาลีเพย์ และปรับเงิน 4.12 ล้านหยวนซึ่งเป็นครั้งแรกที่บริษัทอาลีเพย์ถูกปรับเกินล้านหยวน สำนักข่าวฉาซินเปิดเผยว่า การถูกลงโทษคราวนี้ เพราะมีคนแจ้งความว่า บริษัทอาลีเพย์สนับสนุนการชำระเงินผ่านฮัวเปย์ (Credit pay) โดยตรงโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ให้บริการเอง และถูกสงสัยว่าได้อำนวยความสะดวกการชำระเงิน การเติมเงิน การ

⁵³ 新华网, “10 天骗 700 多万 第三方支付平台沦为洗钱通道?” Retrieved on November 10, 2018, from <http://money.jrj.com.cn/2018/04/25074724446689.shtml>

⁵⁴ 许晟, 周科, 桑彤, “账号网上买卖, 沦为洗钱“绿色通道”——部分第三方支付平台乱象调查,” Retrieved on November 10, 2018, from http://www.xinhuanet.com/2018-04/24/c_1122735971.htm

⁵⁵ 周科, *Supar note 52*.

⁵⁶ 王晶晶, “风控沦为门面工具 支付公司集体涉案网络赌博,” Retrieved on November 10, 2018, from <http://bank.hexun.com/2010-07-14/124240526.html>

ถอนเงินเข้าบัตรเครดิตให้แก่พวก App ที่ทำเพื่อหลอกลวงประชาชน หรือ App ให้บริการเล่นพนันโดยไม่ชอบ⁵⁷

3.3.2 การชำระดุลนอกระบบทำให้ธนาคารแห่งชาติจีนไม่สามารถกำกับดูแลได้

รองประธานของธนาคารประชาชนจีนนาย ยี่เฟย ฟานได้กล่าวถึงข้อมูลตลาดการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคารในงานตอบคำถามนักข่าวอันเกี่ยวกับการปฏิรูปทางการเงินระหว่างการประชุมครั้งที่ 5 ของประชุมสภาผู้แทนประชาชนรุ่นที่สิบสองในวันที่ 10 มีนาคม ค.ศ. 2017 ว่า ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2013 ถึงปี ค.ศ. 2016 จำนวนครั้งของธุรกรรมการชำระเงินที่ดำเนินการโดยผู้ให้บริการการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคารจาก 371 ร้อยล้านครั้ง เพิ่มขึ้นถึง 1855 ร้อยล้านครั้ง ยอดเงินที่ชำระจาก 18 ล้านล้านหยวนเพิ่มขึ้นเป็น 120 ล้านล้านหยวน⁵⁸ ตามสถิติของสถิติแห่งชาติจีน GDP ของประเทศจีนทั้งปี ค.ศ. 743.585 ล้านล้านหยวน⁵⁹

เพราะฉะนั้น การกำกับดูแลธุรกิจบริการแบบอาลีเพย์มีความสำคัญต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของชาติด้วย แต่เนื่องจากเหล่าบริษัทอาลีเพย์ต่อรองกับธนาคารพาณิชย์สร้างกระบวนการชำระเงินขึ้นมา แล้วสามารถปรับตำแหน่งของบัญชีรับเงินล่วงหน้าของผู้ให้บริการเปิดไว้ที่ธนาคาร แล้วชำระดุลแบบอ้อมระบบการชำระดุลของธนาคารประชาชนจีนไป เป็นการชำระดุลนอกระบบการชำระเงินของประเทศ ทำให้ธนาคารประชาชนจีนไม่สามารถรับทราบข้อมูลได้ตามความต้องการ

แม้ธุรกรรมการชำระเงินของผู้ให้บริการที่ไม่ใช่ธนาคาร เป็นธุรกิจชำระเงินรายย่อย จำนวนเฉลี่ยต่อครั้งประมาณ 600 หยวน⁶⁰ แต่จำนวนผู้ใช้บริการจำนวนมาก ผู้ใช้บริการมีทั้ง

⁵⁷ 管丽丹, “央行开出年内最大罚单, 支付宝等四支付机构被罚上亿元, ”

Retrieved on November 10, 2018, from http://www.sohu.com/a/245688053_100001551

⁵⁸ 章斐然, 李海霞, “央行回应非银支付监管: 有些机构动机不纯 已清理 239 家, ” Retrieved on March 2, 2018, from <http://money.people.com.cn/n1/2017/0310/c42877-29136983.html>

⁵⁹ 国家统计局, “国家统计局关于 2016 年国内生产总值 (GDP) 最终核实的公告, ” Retrieved on March 2, 2018, from http://www.stats.gov.cn/tjsj/zxfb/201801/t20180105_1569933.html

⁶⁰ รายงานการพัฒนากระบวนการชำระเงินของประเทศจีน ปี ค.ศ. 2016 ของธนาคารประชาชนจีน หน้าที่ 30 ได้ให้ข้อมูลว่า ในปี ค.ศ. 2016 จำนวนครั้งของธุรกรรมการชำระเงินออนไลน์ที่ดำเนินการโดยผู้ให้บริการการชำระเงินรวมเป็น 1639.02 ร้อยล้านครั้ง ยอดรวมที่ได้ชำระเป็น 99.27 ล้านล้าน

ประชาชนส่วนบุคคลและร้านค้าหรือวิสาหกิจขนาดย่อยและขนาดกลางด้วย มีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนอย่างมาก ถือว่าเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินก็ได้ เมื่อผู้ให้บริการดำเนินการชำระดุลนอกกระบวนการชำระเงินของธนาคารประชาชนจีน ทำให้ธนาคารไม่สามารถกำกับดูแลเงินทุนนั้น เมื่อระบบของผู้ให้บริการเกิดความเสี่ยง หรือเจอกับความเสี่ยงของตลาด ก็จะกระทบต่อสถาบันอื่นๆด้วย ซึ่งรวมถึงธนาคารพาณิชย์ด้วย ระบบการชำระเงินแบบอาลีเพย์มีลักษณะเป็นระบบเปิด ซึ่งกระจายความเสี่ยงได้เร็วและกว้างด้วย เมื่อเกิดความเสี่ยงที่ผู้ให้บริการคุมไม่ได้ ธนาคารประชาชนก็ไม่ทราบข้อมูลหรือเหตุการณ์มาก่อนจะช่วยให้ช่วยแก้ปัญหาทันทีที่คงทำได้ยาก⁶¹

ภาพที่ 3.9 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบอาลีเพย์

สมมุติอาลีเพย์หยุดชะงักการดำเนินการชำระเงิน ตามภาพที่ 3.9 ธุรกิจอันแรกที่หมุนไม่ได้ก็คือพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ผู้บริโภคอาจกลับมาซื้อของที่ร้านเหมือนเดิม โดยใช้เงินสดหรือบัตรเครดิต เงินสดของแต่ละธนาคารจะถูกแช่ถอน แ่งกว่านั้น ร้านค้าถอนเงินล่วงหน้าออกจากบัญชีอาลีเพย์ไม่ได้ อาจทำให้ร้านค้าขาดสภาพคล่อง ซึ่งผลกระทบจะมีต่อหลายด้านด้วย และมีธุรกิจใหม่ๆ หลายอย่างพัฒนาได้เพราะมีบริการอาลีเพย์ เช่น ธุรกิจ Pin Duoduo ซึ่งเป็นธุรกิจที่ขายของแบบมีการจัดกลุ่ม เมื่อจำนวนผู้ซื้อในกลุ่มครบจำนวนหนึ่ง ราคาจะถูกกว่าราคาปกติ เช่น ร้านค้าเอ

เมื่อเอายอดรวมหารจำนวนครั้งจะได้จำนวนเฉลี่ยต่อครั้งที่ได้ชำระ รายงานการพัฒนาระบบการชำระเงินของประเทศจีน ปี ค.ศ. 2016 ของธนาคารประชาชนจีนสามารถเข้าถึงได้ที่ <http://www.pbc.gov.cn/zhifujiesuansi/128525/128545/128646/3343451/index.html>,

⁶¹ 苏盼, “非银行机构支付结算与清算业务风险研究,” 金融法苑, 第 1 期总第 96 辑, 第 19-29 页 (2018) .

ประกาศขายรองเท้ายี่ห้อเอปซีในระบบ Pin Duoduoว่า ก่อนเวลา 13.00 วันที่ 1 ธันวาคม ถ้าครบ 500 คนมาซื้อด้วยกัน จะขายคู่ละ 100 หยวน แล้วคนที่เข้ากลุ่มต้องจ่ายเงินให้อาลีเพย์ก่อน เมื่อถึงเวลาแล้วครบเงื่อนไขตามคำสนองของนายเอ สัญญาจะเกิดขึ้น เงินจะขอคืนไม่ได้ แต่ถ้าไม่ครบเงื่อนไข เงินจะเข้าบัญชีอาลีเพย์ของผู้ซื้อ คนที่อยากได้ของราคาถูกจะส่ง Link ไปชักชวนเพื่อนมาซื้อด้วย คนที่สนใจคลิกเข้าระบบและชำระเงินโดยผ่านอาลีเพย์ได้ทุกที่ทุกเวลา ในธุรกิจเช่นนี้ เมื่ออาลีเพย์อยู่ชะงักแล้ว จะดำเนินการต่อไปได้ยาก ธนาคารออนไลน์แทนที่ไม่ได้ เพราะธนาคารพาณิชย์ไม่รับรองธุรกรรมการซื้อขาย ธนาคารพาณิชย์ก็ไม่ได้เชื่อมระบบ Pin Duoduo จะให้ถอนเงินหรือหักเงินก็ต้องริเริ่มจะเจ้าของบัญชีเอง ดังนั้น เศรษฐกิจจะถูกกระทบกระเทือนด้วย

3.3.3 ความเสี่ยงของการระดมทุนโดยไม่ได้รับอนุญาต

ก่อนธนาคารประชาชนจีนมีนโยบายออกมาว่า ต้องฝากเงินล่วงหน้าไว้กับธนาคารแห่งชาติและจะไม่มี การคิดดอกเบี้ยเงินฝากกับเงินล่วงหน้า บริษัทอาลีเพย์ฝากเงินล่วงหน้าไว้กับธนาคารพาณิชย์ ธนาคารพาณิชย์จะคิดดอกเบี้ยเงินฝากให้กับบริษัทอาลีเพย์⁶² การฝากเงินล่วงหน้าจะฝากเป็นกระแสรายวันหรือฝากระยะสามเดือนก็ได้ หากมีจำนวนมากยังสามารถตกลงกับธนาคารเรื่องดอกเบี้ยได้ ดอกเบี้ยเกิดจากการฝากเงินล่วงหน้าสำหรับบริษัทขนาดเล็กเป็นที่มาของรายได้ที่สำคัญ เพราะฉะนั้น บริษัทที่ให้บริการการชำระเงินจะพยายามชักชวนให้ลูกค้าใช้บริการการชำระเงินของบริษัทเพื่อได้เพิ่มจำนวนเงินล่วงหน้า วัตถุประสงค์เพื่อให้เงินฝากไม่ใช่พัฒนาบริการการชำระเงินให้ดีขึ้น

ในประเทศจีน การฝากเงินจำนวนก้อนใหญ่จะได้ดอกเบี้ยสูงกว่าจำนวนเล็กน้อย เมื่อถึงจำนวนหนึ่ง ยังสามารถตกลงดอกเบี้ยกับธนาคารได้ เงินล่วงหน้าสำหรับบริษัทการชำระเงินมักมีจำนวนมาก ซึ่งสามารถตกลงเรื่องดอกเบี้ยกับธนาคารได้ เท่ากับว่าระดมเงินจำนวนรายย่อยรวมเป็นเงินก้อนใหญ่ แล้วได้ดอกเบี้ยเงินก้อนใหญ่ บริษัทการชำระเงินบางบริษัทเอาดอกเบี้ยที่ได้มาส่วนหนึ่งแบ่งปันกับผู้ให้บริการ เช่น บริการ Yu'e bao ของบริษัทอาลีเพย์ ผู้ใช้บริการฝากเงินไว้ในกระเป๋อาลีเพย์และตกลงใช้บริการ Yu'e bao ของอาลีเพย์ เงินที่ฝากสามารถใช้จ่ายได้ทุกเวลา และมีการคิดดอกเบี้ยรายวันที่สูงกว่าดอกเบี้ยเงินฝากประจำของธนาคารด้วย เช่น ผู้ใช้บริการ 100 คน แต่ละคนมีเงิน 10000 หยวน ถ้าฝากไว้กับธนาคาร จะได้ดอกเบี้ยปีละ 2.8% แต่ 100 คนลงทุนใน Yu'e bao บริษัทอาลีเพย์จะมีเงินล่วงหน้า 1 ล้านหยวน บริษัทอาลีเพย์ไปตกลงกับธนาคารคิดดอกเบี้ย 5% แล้วบริษัทอาลีเพย์คิดดอกเบี้ยให้ผู้ให้บริการ 4% ซึ่งทำให้ผู้ให้บริการยอมใช้บริการ Yu'e bao มากขึ้น เมื่อเงินฝากไว้กับบริษัทอาลีเพย์ เวลาซื้อของก็ชำระผ่านอาลีเพย์ เงินจะหมุนเวียนภายในระบบ

⁶² 《支付机构客户备付金存管暂行办法（征求意见稿）》（以下称“办法”）规定：“支付机构计提的风险准备金不得低于其备付金银行账户利息所得的 10%。”

อาลีเพย์เอง ธนาคารพาณิชย์ ยิ่งเฉพาะธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กที่ดำรงอยู่ได้โดยอาศัยเงินฝากจำนวนรายย่อยจะได้รับผลกระทบอย่างมาก เพราะต้นทุนการได้มาซึ่งเงินฝากจะสูงขึ้น แล้วผลเสียอีกอย่างหนึ่งคือ บริษัทการชำระเงินเมื่อมีอำนาจต่อรองสูงกว่าธนาคารพาณิชย์ ธนาคารพาณิชย์จะยากที่ทำได้เป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่กำกับดูแลเงินล่งหน้าอย่างพอสมควร เพราะถ้าเข้มงวดเกินไปอาจเสียลูกค้ารายใหญ่ไป

3.3.4 การยกยอกเงินที่รับไว้ล่วงหน้า ทำให้การหมุนเวียนเงินทุนหยุดชะงัก ผู้ใช้บริการไม่ได้รับเงินคืน ซึ่งกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของเศรษฐกิจและความเชื่อมั่นต่อระบบการเงินของประชาชน

เงินรับล่วงหน้า ตามสถิติของธนาคารประชาชนจีนที่ได้ประกาศใน งบดุลของหน่วยงานทางการเงิน (货币当局资产负债表) เงินฝากของผู้ให้บริการที่ไม่ใช่สถาบันการเงินจาก 840.77 ล้านล้านหยวนในสิ้นเดือนมิถุนายน ปี 2017 เพิ่มขึ้นถึง 994.9 ล้านล้านหยวนในสิ้นเดือนพฤศจิกายน⁶³ ในนั้น ประมาณ 50% มาจากธุรกิจของบริษัทอาลีเพย์ ถ้าผู้ประกอบการบริหารเงินรับล่วงหน้าไม่ดีจะทำให้เงินรับล่วงหน้าไม่ปลอดภัย เช่น บัญชีถูกโจมตีทำให้เงินหายไป ผู้ประกอบการทุจริตนำเงินไปใช้เป็นอย่างอื่นโดยไม่มีสิทธิ จะทำให้ระบบเกิดการขัดข้องทำให้ข้อมูลบัญชีผิดพลาด เป็นต้น

ผลเสียหายที่ตามมา นอกจากเงินของผู้ใช้บริการเรียกคืนไม่ได้ ยังเสื่อมเสียความเชื่อมั่นของประชาชนต่อธนาคารด้วย เพราะว่า ความน่าเชื่อถือของผู้ประกอบการมาจากการกำกับดูแลของธนาคารแห่งชาติ และส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจด้วย ตัวอย่างเช่น ปี 2016 ธนาคารประชาชนจีนได้เพิกถอนใบอนุญาตการชำระเงินของบริษัท Shanghai Changgou (上海畅购公司) หมายเลขใบอนุญาต Z2003731000019) ด้วยเหตุผลว่า บริษัทนี้ได้ยกยอกเงินไปใช้โดยวิธีการปลอมร้านค้าและปลอมบัญชี ทำให้บริษัทไม่สามารถชำระค่าสินค้า 7.8 ล้านล้านหยวนคืนแก่ผู้ให้บริการ ผู้เสียหาย 5.4 หมื่นคน⁶⁴ ยิ่งในธุรกรรมระหว่างประเทศ มีการชำระเงินส่วนหนึ่งปฏิบัติในต่างประเทศ การรับรู้ถึงความทุจริตของผู้ประกอบการหรือความเสี่ยงของระบบยากและจัดการความเสี่ยงยากที่จะมีประสิทธิภาพ เมื่อเกิดภัยอันตรายต่อเงินทุนส่วนใหญ่จะเป็นเหตุการณ์อันรุนแรง

ในธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ข้ามพรมแดนโดยผ่านระบบอาลีเพย์ก็มีความเสี่ยงด้านความปลอดภัยของเงินรับล่วงหน้าเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นระยะเวลาการชำระเงินคืนจะ

⁶³ 曾令俊、向海霞, “央行再次收紧备付金 第三方支付遭跨年监管,”

Retrieved on March 2, 2018, from <http://bank.jrj.com.cn/2018/01/09073223915928.shtml>

⁶⁴ *Ibid*, p. 83.

เป็นสองวันหรือสองอาทิตย์ เมื่อเงินต้องหมุนผ่านบัญชีธนาคารของผู้ให้บริการ ผู้ให้บริการก็จะมีโอกาสนำเงินไปใช้เป็นอย่างอื่น เมื่อไม่มีความสามารถชำระคืน ผู้เสียหายจะเป็นร้านค้าต่างประเทศ ผลเสียหายตามมาจะเป็นการเสียความเชื่อมั่นในระดับสากล

ตามข้อมูลที่เปิดเผยด้วยธนาคารแห่งชาติจีน ผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ธนาคารส่วนใหญ่ขาดทุนอยู่ เงินรับล่วงหน้ามีความเสี่ยงถูกนำไปใช้โดยไม่ชอบ หรือมีความเสี่ยงผู้ให้บริการวิ่งหนีโดยพบเงินรับล่วงหน้าของลูกค้าไป⁶⁵

3.3.5 ความเสี่ยงในการเปิดเผยข้อมูลของผู้ใช้บริการโดยไม่ชอบ

เนื่องจากการใช้บริการอาลีเพย์ ไม่ว่าบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ต้องใส่ข้อมูลของตัวเองไว้ในระบบ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีชื่อนามสกุล เพศ หมายเลขบัตรประชาชน หมายเลขบัตรธนาคาร หรือหมายเลขจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ที่ประกอบการหรือสำนักงานใหญ่ของนิติบุคคล เป็นต้น ข้อมูลดังกล่าวมีโอกาสสูงถูกเปิดเผย อาจเปิดเผยโดยบริษัทการชำระเงินเองหรือถูกเปิดเผยเพราะระบบการชำระเงินถูกโจมตีก็ได้ ข้อมูลเหล่านี้จะถูกนำมาใช้ในอาชญากรรมต่างๆ เช่นใช้ในการหลอกลวงคนที่ข้อมูลถูกเปิดเผย การโอนเงินของบัญชีที่มีการเปิดเผยข้อมูลไป และมีการนำข้อมูลดังกล่าวจดทะเบียนบัญชีเพื่อฟอกเงิน⁶⁶

สมาคมอินเทอร์เน็ตแห่งประเทศไทยได้ตีพิมพ์รายงานการสืบสวนคุ้มครองสิทธิของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตและความสนใจ (2016) รายงานระบุว่า 54% ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเชื่อว่าข้อมูลส่วนบุคคลมีการรั่วไหลอย่างจริงจัง ในนั้น 21% ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตคิดว่าการรั่วไหลข้อมูลส่วนบุคคลรุนแรงมาก รายงานฉบับนี้ยังเปิดเผยว่า ตั้งแต่ช่วงครึ่งหลังของปีค.ศ. 2015 ถึงครึ่งปีแรกของปี 2016 ความสูญเสียทางเศรษฐกิจทั้งหมดที่เกิดจากการฉ้อโกงด้วยต้นเหตุข้อมูลผู้ใช้อินเทอร์เน็ตถูกรั่วไหลสูงถึง RMB 91.5 พันล้านหยวน " Zhu Xi นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยรัฐศาสตร์และกฎหมายแห่งประเทศจีนศูนย์กฎหมายด้านการสื่อสารกล่าว ในยุคของข้อมูลขนาดใหญ่ เนื่องจากคำว่า 'ข้อมูลขนาดใหญ่' และ 'ข้อมูลส่วนบุคคล' ยังไม่มีคำนิยามอันชัดเจน จึงทำให้ผู้ให้บริการทางอินเทอร์เน็ตหลาย ๆ คนเอาประโยชน์จากช่องโหว่ที่คลุมเครือของ "ข้อมูลขนาดใหญ่" และ "ข้อมูลส่วนบุคคล"⁶⁷

⁶⁵ 周炎炎, “央行: 第三方支付平台大多亏损运营, 存在“跑路”风险, ” Retrieved on March 2, 2018, from https://www.thepaper.cn/newsDetail_forward_1670834

⁶⁶ 陈鹤, “检方解读: 金融大餐背后的刑事风险, ” Retrieved on March 2, 2018, from <http://www.shjcy.gov.cn/jcfy/rdzt/34376.jhtml>

⁶⁷ 张璁, “如何让个人信息更安全? ” 人民日报, 2018 年 04 月 18 日 17 版.

วันที่ 2 มกราคม ปีค.ศ. 2018 มีคนจำนวนมากได้โพยรายได้รายจ่ายประจำปีของ Alipay ใน Social Media Wechat เช่นเดียวกับรูปแบบก่อนหน้านี้ Alipay เคยทำ และว่าเป็นเรื่องที่มีความสร้างสรรค์ แต่ไม่คาดว่าช่องโหว่ในข้อตกลงเกี่ยวกับการอนุญาตการใช้ข้อมูลของผู้ให้บริการทำให้เกิดการโต้เถียง ในช่วงบ่ายของวันที่ 3 มกราคม Yue Lushan ผู้เป็นหุ้นส่วนอาวุโสของสำนักงานกฎหมายกรุงปักกิ่ง Yuecheng ได้แสดงความคิดเห็นใน Weibo ว่า “ฉันเห็นด้วยกับข้อตกลงการให้บริการ Zhima” ในหน้าแรกของบิลรายได้รายจ่ายประจำปีของ Alipay “ ตัวอักษรเล็กมาก และมีการตั้งค่าเลือก ตกลง” ให้กับผู้ใช้บริการเรียบร้อยแล้ว ข้อความนี้มีการติดตามเยอะมาก อีกไม่นาน ฝ่ายการชำระเงินของธนาคารกลางได้สั่งให้ Alipay แก้ไขและขอโทษกับผู้ใช้บริการทุกคนด้วย⁶⁸ เหตุการณ์นี้ทำให้ผู้ใช้บริการเริ่มสนใจกับความปลอดภัยทางข้อมูลของส่วนตัวมากขึ้น

3.3.6 ความเสี่ยงของการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินโดยไม่ได้รับอนุญาต

ประเทศจีนกำหนดให้ผู้ประสงค์ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินต้องขอใบอนุญาตจากธนาคารประชาชนจีนตั้งแต่ปี ค.ศ. 2010 แต่จนถึงปัจจุบันยังมีบริษัทจำนวนไม่น้อยประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินโดยไม่ได้รับอนุญาต นาย ฟาน ยีเฟย (范一飞) รองผู้จัดการของธนาคารประชาชนจีนได้เปิดเผยกับนักข่าวในการประชุมใหญ่ของสภาผู้แทนประชาชนครั้งที่ 5 รุ่นที่ 12 ว่า จนถึงเดือนมกราคม ปี ค.ศ. 2017 ธนาคารประชาชนจีนได้ตรวจสอบเจอบริษัทประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินโดยไม่ได้รับอนุญาต 239 บริษัท ธนาคารประชาชนจีนได้ส่งรายชื่อบางส่วนให้ฝ่ายตำรวจเพื่อดำเนินคดีต่อ ธนาคารประชาชนจีนได้จำแนกการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินที่ไม่ได้ขออนุญาตเป็นธุรกิจสามประเภท ได้แก่

(1) การประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินออนไลน์โดยไม่ได้อุญาต ซึ่งชอบเกิดขึ้นในวงการธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ก็คือ เว็บไซต์ที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการออนไลน์โดยมีการชำระเงินให้แก่ผู้ขาย หรือให้บริการกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเติมเงินเพื่อชำระเงินต่อไป และเมื่อเกิดความเสี่ยงกับเงินทุน ผู้ที่ได้รับความเสียหายคือผู้ใช้บริการ ส่วนใหญ่เป็นผู้ขายเอง ผู้ประกอบธุรกิจจึงต้องขอใบอนุญาตและดำเนินการต่างๆตามข้อบังคับของธนาคารประชาชนจีนเพื่อดูแลเงินล่วงหน้า เมื่อผู้ประกอบธุรกิจบริการไม่มีใบอนุญาตหรือมีใบอนุญาตแต่บริการที่ให้อุญาตนั้นไม่ตรงกับบริการที่ประกอบอันแท้จริง การประกอบธุรกิจนี้จะเป็นการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นไม่ได้รับขออนุญาต

⁶⁸Zhang Yuzhe, Wang Qionghui ,Leng Cheng, “Alipay’s Owner Apologizes for Automatic Credit System Enrollment,” Retrieved on March 15, 2019, from <https://www.caixinglobal.com/2018-01-04/alipays-owner-apologizes-for-automatic-credit-system-enrollment-101193609.html>

(2) การออกบัตรเติมเงิน (Prepay Card) และการยอมรับบัตรเติมเงินโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งหมายถึงบัตรเติมเงินชนิดที่ใช้งานได้ระหว่างธุรกิจของนิติบุคคลต่างๆ หรือข้ามพื้นที่หรือระหว่างธุรกิจที่ไม่ใช่ประเภทเดียวกัน บัตรเติมเงิน (Prepay Card) อาจมีชื่ออื่น เช่น บัตรของขวัญ บัตรสะสมคะแนน ก็ได้ แต่ไม่ว่าใช้ชื่ออะไร ที่สำคัญคือ มูลค่าที่บันทึกไว้ในบัตรสามารถใช้จ่ายได้เหมือนเงินสด

(3) การประกอบธุรกิจ Bank card acquiring business โดยไม่ได้รับอนุญาต Bank card acquiring business เป็นธุรกิจที่ผู้รับบัตรทำสัญญากับร้านค้า เมื่อร้านค้ายอมรับการชำระเงินด้วยบัตรธนาคารและดำเนินการเสร็จสิ้น ผู้รับบัตรจะดำเนินการชำระดุลให้แก่ร้านค้า พุดง่ายๆคือ ธุรกิจของธนาคาร outsourcing ผู้รับบัตรสามารถให้บริการด้วยเครื่องอุปกรณ์ต่างๆ ที่เจอบ่อยคือ การรูดบัตรด้วยเครื่อง POS หรือการสแกน Bar Code ที่กำลังนิยม หลายปีที่ผ่านมาด้วยการพัฒนาของ Mobile payment และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีด้าน Bar Code อย่างทั่วถึง ทำให้บริษัทแบบอาลีเพย์มีส่วนร่วมร่วมกับธุรกิจบริการรับบัตรด้วย บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีลูกค้าจำนวนมากที่สามารถชำระเงินผ่านบุคคลคนนี้ได้ แต่บุคคลคนนี้ได้ไม่ประสงค์ขอใบอนุญาตการชำระเงินหรือขอไม่ได้ บุคคลคนนี้จะให้ลูกค้าชำระเงินผ่านผู้รับบัตรที่มีใบอนุญาต เช่น บริษัทอาลีเพย์ เงินเข้าบัญชีอาลีเพย์ของบุคคลนี้ และหลังจากการชำระดุลเรียบร้อยแล้ว บุคคลคนนี้จะดำเนินการคืนให้แก่ลูกค้า ธุรกิจแบบนี้ ถูกเรียกว่า การชำระดุลสองครั้ง ซึ่งความจริงอาจผ่านการชำระดุลมากกว่าสองครั้งก็ได้ แต่ไม่ว่าผ่านกี่ขั้นตอน เมื่อผู้ที่ดำเนินการชำระดุลไม่ได้ขอใบอนุญาต ก็เข้าข่ายการประกอบธุรกิจการชำระเงินโดยไม่ได้รับอนุญาต

การประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินโดยไม่ได้รับอนุญาตมีความเสี่ยงดังนี้

(1) เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของเงินทุน ผู้ที่ไม่ได้รับอนุญาตจะไม่ได้ถูกบังคับตามระเบียบกำกับดูแล ไม่มีการบริหารจัดการเงินล่วงหน้าอย่างผู้ให้บริการที่ได้รับใบอนุญาตแล้ว ผู้ให้บริการรักษาเงินทุนไว้เอง จึงมีโอกาสสูงที่ถูกนำเงินล่วงหน้าไปใช้ประโยชน์ เมื่อไม่สามารถคืนเงินแก่ลูกค้า ผู้กระทำความผิดจะหนีตัวไป กว่าที่จะจับตัวได้เงินก็คงเสียไปหมด

(2) เป็นอันตรายของความปลอดภัยของข้อมูลการชำระเงิน ผู้ที่ไม่ได้รับอนุญาตมักจะไม่มีมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยด้านบริหารจัดการข้อมูลลูกค้า ด้านคุ้มครองอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพปลอดภัยตลอดเวลาที่ให้บริการ ง่ายที่จะทำให้ข้อมูลถูกเปิดเผย แล้วข้อมูลเหล่านี้ถูกซื้อขายไปเพื่ออาชญากรรมต่างๆ เช่นฟอกเงิน

(3) การแข่งขันแบบไม่ยึดถือหลักการใดๆ เพื่อได้สัดส่วนของตลาดให้มากที่สุด อาจแข่งขันโดยทุมตลาด หรือมีการเปลี่ยนแปลงรายการชำระเงินที่ไม่ชอบเป็นชอบ เป็นการสนับสนุนให้แก่การใช้บัตรเครดิตที่ไม่สุจริต การโฆษณาเกินความจริงหรือทำให้ผู้ใช้บริการสำคัญผิด ซึ่งอาจเป็น

การกีดกันกับผู้ที่ได้รับอนุญาต ทำลายระเบียบของตลาดบริการการชำระเงิน เมื่อเกิดเหตุการณ์ใหญ่ขึ้นมา ผู้เสียหายจำนวนมากร้องเรียนขึ้น อาจทำให้ประชาชนเสียความเชื่อมั่นแก่ผู้กำกับดูแลด้วย

อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่ผู้ประกอบการธุรกิจบริการการชำระเงินที่ไม่ได้รับอนุญาตมุ่งหาประโยชน์อันไม่ชอบ ผู้ประกอบธุรกิจส่วนหนึ่งไม่ได้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินเป็นหลัก แต่เนื่องจากบริการการชำระเงินเป็นพื้นฐานสำคัญของธุรกิจหลัก จำต้องมีการชำระดุลผ่านผู้ให้บริการ ยกตัวอย่างเช่น ธุรกิจเอโอเพย์หัว (二维火) เป็นบริการด้านการบัญชีที่ใช้ในการบริหารร้านอาหาร ร้านอาหารแบบดั้งเดิม ลูกค้านั่งต่อคิวที่ Cashier เพื่อสั่งอาหารและจ่ายเงิน หรือไม่ทำที่นั่งแล้วขอเมนู มีผู้ให้บริการมารับเมนู ทานข้าวเสร็จแล้วรอการชำระเงิน แต่บริการเอโอเพย์หัวสามารถให้ลูกค้าไม่ต้องต่อคิว ลูกค้าทำที่นั่ง แสกน Bar Code สั่งอาหารออนไลน์ ชำระเงินเสร็จสิ้น ห้องครัวรับทราบข้อมูล ทำกับข้าวตามสั่ง ลูกค้าเสิร์ฟอาหารอย่างเดียว software ยังทำสรุปให้แก่ร้านค้ารายวันรายเดือน บริษัทเอโอเพย์หัวจำเป็นต้องรับชำระเงินแทนร้านค้าเพื่อมั่นใจว่า ลูกค้าได้ชำระเงินแล้ว ดังที่กล่าวมาเพื่อแสดงว่า บริษัทอย่างบริษัทเอโอเพย์หัวเขาไม่ได้ประสงค์ให้บริการชำระเงินเป็นธุรกิจหรืออาชีพของบริษัท แต่มันจำเป็นต้องครอบครองเงินของผู้ใช้บริการไว้ชั่วคราว

3.3.7 อุปสรรคในการเยียวยาความเสียหาย

บริษัทอาลีเพย์มีเอกลักษณ์ความสะดวกในการเข้าใช้บริการโดยไม่จำกัดสถานที่และเวลา ผู้ให้บริการกับผู้ให้บริการมักอยู่คนละที่หรือคนละประเทศ ตามหลักการของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศจีนว่า ผู้ใดกล่าวอ้างผู้นั้นมีหน้าที่นำสืบ เมื่อเกิดข้อขัดแย้งขึ้นมา บริษัทอาลีเพย์มี power ตัดเงินของผู้ใช้บริการไปก่อน แล้วภาระการพิสูจน์การกระทำของบริษัทอาลีเพย์ชอบหรือไม่ชอบก็ตกเป็นภาระของผู้ใช้บริการ บริการการชำระเงินโดยผ่านอาลีเพย์มักเป็นบริการรายย่อย ต้นทุนการเรียกร้องสิทธิมีสูงกว่าความเสียหาย ศาลประชาชนสูงสุด อัยการสูงสุด และกระทรวงรักษาความปลอดภัยสาธารณะได้ร่วมกันประกาศ ตามกระบวนการยุติธรรมของประเทศจีนในคดีอาญา เช่นบริษัทShang Hai Chang Gou ยักยอกเงินของผู้ใช้บริการไปใช้แล้วไม่มีเงินคืนให้แก่ผู้ให้บริการ บริษัทมีความผิดฐานยักยอก

เมื่อธนาคารแห่งชาติจีนได้ตรวจพบมีพฤติกรรมดังกล่าว ธนาคารแห่งจีนจะลงโทษทางปกครองซึ่งปรับและเพิกถอนใบอนุญาต ธนาคารแจ้งตำรวจ ฝ่ายตำรวจดำเนินการสรุปพยานหลักฐานและยื่นฟ้องต่ออัยการ อัยการไต่สวนคำฟ้องแล้วพบหลักฐานพอสสมควรจะฟ้องต่อศาลเมื่อศาลพิจารณาพิพากษาคดีเสร็จสิ้นจะประกาศผลในเว็บไซต์และกำหนดวันเวลาในผู้ที่อาจเสียหายมาติดต่อตำรวจ ตำรวจก็จะรวบรวมข้อมูลทั้งหมดแล้วขอความช่วยเหลือตามสัดส่วน ซึ่งกระบวนการนี้ได้กำหนดไว้ใน ความคิดเห็นในการบังคับใช้กฎหมายสำหรับคดีฉ้อโกงโดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและสารสนเทศ ค.ศ. 2016 ซึ่งเป็นเอกสารประกาศร่วมด้วย ศาลประชาชนสูงสุด สำนักงานอัยการสูงสุดและกระทรวงรักษาความปลอดภัยสาธารณะของประเทศจีน แต่ถ้าผู้เสียหาย

เป็นชาวต่างชาติก็อาจติดตามคดียาก ต้องอาศัยระบบความช่วยเหลือในคดีอาญาระหว่างประเทศ ปัจจุบัน ประเทศจีนกับประเทศไทยมีข้อตกลงช่วยเหลือกันในคดีแพ่งและคดีอาญา แต่ข้อตกลงมีเนื้อหาเพียงแค่ว่า ช่วยเหลือการส่งเอกสารร่วมกันทั้งนั้น

เมื่อพิสูจน์ได้ว่าคนไทยเป็นเสียหายแล้ว คนไทยก็ต้องบินไปประเทศจีน ดำเนินการขอเงินคืน ซึ่งค่าเครื่องบินค่าที่พักก็เป็นต้นทุนในการใช้สิทธิเช่นกัน สำหรับคดีแพ่ง ผู้เสียหายจะเยียวยาสิทธิได้ก็เป็นสามทาง ได้แก่ การฟ้องที่ศาลหรือให้อนุญาตตุลาการเป็นคนชี้ขาด หรือฟ้องไปยังผู้กำกับดูแล แต่ผู้กำกับดูแลนั้นใช้อำนาจผูกมัดปกครองทำได้แต่ลงโทษทางปกครองแก่ผู้ให้บริการ ไม่สามารถเยียวยาความเสียหายของผู้ใช้บริการได้ และถ้าฟ้องร้องที่ศาลก็หนีไม่พ้นที่ต้องยื่นพยานหลักฐาน แล้วผู้ให้บริการจะเข้าถึงพยานหลักฐานก็ยาก เพราะเป็นพยานหลักฐาน digital ส่วนมากเก็บไว้ที่คลังข้อมูลของผู้ให้บริการ⁶⁹

ด้วยเหตุดังกล่าว สองสามปีนี้ ธนาकरแห่งชาตินี้ได้ออกมาตรการต่างๆเพื่อ กำกับดูแลธุรกิจบริการแบบอาลีเพย์ให้เข้มงวดขึ้น ในกำกับดูแลด้านความเสี่ยงเชิงระบบ ประเทศจีน ได้จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาและรักษาความมั่นคงทางการเงินขึ้นมาในปี ค.ศ. 2017 และบริษัทของการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาकरอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการดังกล่าวด้วย ในการกำกับดูแล การประกอบธุรกิจ ธนาकरประชาชนจีนได้ร่วมมือกับบริษัทการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาकरผลักดันจัดตั้ง ระบบการชำระดุลให้ธุรกิจออนไลน์ ระบบ NUCC ซึ่งจะทำการชำระเงินมีการโปร่งใสขึ้นและ สามารถติดต่อร้องเรียนการชำระเงินได้ เป็นประโยชน์ในการกำกับดูแลและการปราบปราม อาชญากรรมด้วย

นอกจากนี้ ธนาकरประชาชนจีนหยุดให้ใบอนุญาตการประกอบธุรกิจบริการ การชำระเงิน และบังคับให้ฝากเงินล่วงหน้าทั้งหมดไว้กับธนาकरประชาชนจีนโดยไม่มีดอกเบี้ย เป็นต้น สำหรับมาตรการดังกล่าวผู้เขียนมีความเห็นว่า มันจะช่วยให้เงินล่วงหน้ามีความปลอดภัยมากขึ้น โอกาสเกิดความเสี่ยงเชิงระบบน้อยลง การยกยอกเงินหรือฟอกเงินจะถูกจับได้ง่ายขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ระบบ NUCC ไม่ได้ตั้งขึ้นมาด้วยกฎหมาย และไม่เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการ กำกับดูแลบริการการชำระเงิน อีกทั้งกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ไม่สมบูรณ์และมีลำดับขั้นต่ำ ซึ่งเป็น กฎระเบียบของธนาकरประชาชนทั้งนั้น การปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าวและการคุ้มครองสิทธิ ของผู้ให้บริการจะไม่มีประสิทธิภาพ และยังอาจก่อให้เกิดปัญหาใหม่ๆขึ้นมาอีก เช่น การแข่งขันไม่ เป็นธรรม

⁶⁹ Li Yongjian, “The Protection of Financial Consumers’ Right in View of Internet Finance, ” Research on Economics and Management, Vol.37 No.9

การให้บริการโดยไม่ได้รับใบอนุญาตมีมากขึ้นโดยที่ธนาคารแห่งประเทศไทยไม่
มอบใบอนุญาตใหม่และเงื่อนไขการซื้อใบอนุญาตไม่ยืดหยุ่น การฟอกเงินข้ามชาติมากขึ้น และ
ปัญหาการรักษาและการใช้ประโยชน์ของข้อมูลการชำระเงิน เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนจะอธิบายอย่าง
ละเอียดในประเด็นต่อไป

บทที่ 4

การกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ของธนาคารประชาชนจีนและปัญหากฎหมายจีน

4.1 หน่วยงานกำกับดูแลบริการการชำระเงินอาลีเพย์

อาศัยอำนาจตามข้อกำหนดของกฎหมายว่าด้วยธนาคารประชาชนจีน ธนาคารประชาชนจีนเป็นธนาคารกลางของประเทศจีน ซึ่งอยู่ภายใต้การบังคับของคณะรัฐมนตรีของประเทศจีน มีอำนาจหน้าที่จัดทำและปฏิบัตินโยบายทางการเงิน และกำกับดูแลบริการทางการเงิน ธนาคารประชาชนจีนจึงเป็นหน่วยงานกำกับดูแลบริการการชำระเงินอาลีเพย์

กฎหมายว่าด้วยธนาคารประชาชนจีน ธนาคารประชาชนจีนต้องรับผิดชอบกับการงานดังต่อไปนี้

- (1) การจัดทำและปฏิบัตินโยบายทางการเงินตามกฎหมายกำหนด
- (2) การออกเงินตราสกุลหยวนและบริหารจัดการการหมุนเวียนของเงินตราสกุลหยวน
- (3) อนุมัติหรือกำกับดูแลการจัดตั้งสถาบันการเงินตามกฎหมายกำหนด
- (4) การกำกับดูแลธุรกิจทางการเงิน
- (5) การประกาศกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลธุรกิจทางการเงิน
- (6) การถือไว้ การบริหาร การดำเนินการซึ่งเงินตราต่างประเทศและทองคำแทนของชาติ
- (7) บริหารจัดการการคลังแห่งชาติ
- (8) รักษาระบบการหักบัญชีและการชำระเงินให้ดำเนินงานอย่างปกติ
- (9) การคาดการณ์ การวิเคราะห์ การสำรวจ การสถิติธุรกิจทางการเงิน
- (10) ร่วมกิจการทางการเงินระหว่างประเทศในนามธนาคารกลางแห่งชาติ
- (11) ความรับผิดชอบอย่างอื่นที่คณะรัฐมนตรีได้กำหนดไว้

หมายความว่า ธนาคารประชาชนจีนเป็นหน่วยงานฝ่ายบริหารที่อยู่ภายใต้บังคับของคณะรัฐมนตรี เป็นผู้มีอำนาจกำกับดูแลระบบการชำระเงินของประเทศจีนตามกฎหมาย และมีอำนาจออกคำสั่งและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการชำระเงิน แต่กฎหมายหรือระเบียบที่ออกโดยธนาคารประชาชนจีนเป็นกฎหมายลำดับรองที่มีลำดับชั้นกฎหมายต่ำที่สุดตามกฎหมายว่าด้วยนิติบัญญัติของสาธารณรัฐประชาชนจีน (中华人民共和国立法法) ปัจจุบันกฎหมายที่ใช้กับบริการการชำระเงินมักจะเป็นกฎหมายหรือระเบียบที่ออกโดยธนาคารประชาชนจีน กฎหมายที่ใช้บังคับกับธุรกิจบริการการ

ชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงินจะเป็น มาตาการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินของผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงิน และเอกสารต่าง ๆ ที่ออกด้วยอำนาจของ มาตาการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินของผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงิน

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ทำให้ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ บริการทางการเงินคาบเกี่ยวกันให้อยู่ใน ecosystem เดียวกัน เพราะฉะนั้น นอกจากธนาคารประชาชนจีนทำหน้าที่กำกับดูแลบริการอาลีเพย์แล้ว ยังมีอีก 11 หน่วยงานมีความผูกพันกับการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ ดังตารางต่อไปนี้

หน่วยงานมีความผูกพันกับการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์		
	หน่วยงาน	อำนาจหน้าที่
1	State Administration for Market Regulation	การผูกขาดตลาด การคุ้มครองผู้บริโภค ค่าธรรมเนียม
2	กระทรวงอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ	ความปลอดภัยด้านเทคโนโลยี
3	กระทรวงพาณิชย์	บริการให้เครดิต
4	กระทรวงการคลัง	ภาษี
5	สำนักงานบริหารเงินตราต่างประเทศ	การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การขึ้นทะเบียนเพื่อผู้ประกอบการธุรกิจบริการการชำระเงินข้ามพรมแดน
6	คณะกรรมการกำกับดูแลหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์	หลักทรัพย์ เช่น บริการ Yu'e bao
7	คณะกรรมการกำกับดูแลธนาคาร	การให้บริการบัตรเครดิต การให้กู้ยืมเงิน
8	คณะกรรมการกำกับดูแลประกันภัย	การจำหน่ายบริการประกันภัยในระบบการชำระเงิน
9	กระทรวงรักษาความปลอดภัยสาธารณะ	ปราบปรามอาชญากรรม เช่น การฉ้อโกงประชาชน การฟอกเงิน
10	อัยการประชาชนสูงสุด	ดำเนินการยุติธรรมและประกาศแนวคิดในการดำเนินการฟ้องคดีทางอาญาที่มีความเกี่ยวข้องกับบริการการชำระเงิน
11	ศาลประชาชนสูงสุด	ตัดสินคดีและประกาศแนวคิดในการตัดสินคดีเกี่ยวกับบริการการชำระเงิน

4.2 รูปแบบการกำกับดูแล (Regulatory model)

บริการการชำระเงินเป็นบริการส่วนหนึ่งของบริการทางการเงิน เพราะฉะนั้น การกำกับการดูแลบริการการชำระเงินจะใช้รูปแบบใด มันต้องสอดคล้องกับรูปแบบการกำกับดูแลบริการทางการเงินโดยรวมของประเทศนั้นด้วย รูปแบบการกำกับดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบธุรกิจมีใช้สถาบันการเงินมี 2 รูปแบบหลัก ได้แก่

1. รูปแบบการกำกับดูแลตัวผู้ประกอบธุรกิจ (Institution's regulation) เป็นรูปแบบที่มีการให้ความหมายอย่างชัดเจนกับผู้ประกอบธุรกิจที่ถูกกำกับดูแลและมีการออกกฎหมายหรือมาตรการเฉพาะ มีหน่วยงานหลักทำหน้าที่กำหนดดูแลสถาบันตั้งแต่อนุมัติการเข้าสู่ตลาดจนออกจากตลาด ซึ่งหน่วยงานกำกับดูแลจะกำหนดขอบอำนาจของสถาบันภายใต้ขอบอำนาจของหน่วยงานเอง

2. รูปแบบการกำกับดูแลตามบทบาท (Functional regulation) แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการกำกับดูแลตามบทบาท (Functional regulation) ก็คือ ไม่ว่าสถาบันประเภทไหนเมื่อมีบทบาทหน้าที่ใกล้เคียงกันก็ต้องได้รับการกำกับดูแลใกล้เคียงกัน

ประเทศจีนให้รูปแบบกำหนดดูแลบริการการชำระเงินตามรูปแบบรูปแบบการกำกับดูแลตัวผู้ประกอบธุรกิจ (Institution's regulation) โดยมีการจำแนกประเภทบริษัทอาลีเพย์เป็นผู้ประกอบธุรกิจมีใช้สถาบันการเงิน และออกกฎหมายใช้บังคับให้แยกกันกับธนาคารพาณิชย์

4.3 เป้าหมายของการกำกับดูแล (Regulatory goal)

เป้าหมายของการกำกับดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศที่มีความเจริญมักจะใกล้เคียงกัน เป้าหมายโดยรวมคือสร้างระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีเสถียรภาพ และมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาของเศรษฐกิจและการเงินธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ เป้าหมายในเชิงรูปธรรมของแต่ละประเทศในแต่ละช่วงระยะเวลาอาจแตกต่างกัน เพราะสภาพการพัฒนาของตลาดการเงินเปลี่ยนแปลงตลอด ความสำคัญของธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบธุรกิจมีใช้สถาบันการเงินก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น ในประเทศอังกฤษมีความเจริญด้านระบบบัตรเครดิต ประเทศไทยมีธนาคารพาณิชย์พัฒนาก้าวหน้ากว่าบริษัทที่ให้บริการชำระเงิน และมี National payment facilities ชื่อ promptpay ธุรกิจบริการอาลีเพย์จึงไม่มีความสำคัญเทียบเท่าโครงสร้างพื้นฐานอย่างประเทศจีน เป้าหมายการกำกับดูแลย่อมมีความแตกต่างกัน

สำหรับเป้าหมายกำกับดูแลอาลีเพย์เชิงรูปธรรม หมายถึง regulatory effect ที่คาดการณ์ของธนาคารประชาชนจีน ก็มีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพการพัฒนาของบริการเช่นกัน

ก่อนปี ค.ศ. 2010 เป็นช่วงเวลาที่บริการอาลีเพย์กำเนิดขึ้น ธนาคารประชาชนจีนไม่ได้ตั้งเป้าหมายว่า บริการการชำระเงินแบบอาลีเพย์จะควรไปทางไหน ภาระสำคัญของอาลีเพย์คือ สนับสนุนการพัฒนาของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ พอธุรกิจบริการมีคนเข้ามาประกอบมากขึ้น ธนาคารประชาชนจีนจึงเริ่มให้ความสำคัญกับการแข่งขันอย่างมีระเบียบ ธนาคารประชาชนจีนออกกฎหมายกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ แต่ธนาคารประชาชนจีนไม่ได้เปิดเผยว่า เป้าหมายการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์คืออะไร จนถึงปี ค.ศ. 2015 ธนาคารประชาชนจีนคาดการณ์แนวโน้มการพัฒนาของบริการการชำระเงิน เริ่มปราบปรามการประกอบธุรกิจบริการอื่นไม่ถูกระเบียบ และเปลี่ยนแปลงแนวคิดการกำกับดูแล ตั้งเป้าหมายการกำกับดูแลว่า การกำกับดูแลไม่ใช่ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจตาย แต่อยากให้มีการประกอบธุรกิจชอบด้วยกฎหมายโดยมีการตรวจสอบการประกอบธุรกิจ

เพื่อให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ต้องยึดถือแนวคิดการเปิด การให้อภัยในการกำกับดูแลอย่างเหมาะสม ต้องติดตามการประยุกต์ใช้ของเทคโนโลยีใหม่ ๆ และการประกอบธุรกิจที่มีความสร้างสรรค์ ให้โอกาสแก่ผู้ประกอบการที่มีความสร้างสรรค์ ไม่ใช่ทำให้ตายทีเดียว แต่ก็ไม่ใช่ปล่อยให้ตามใจชอบ ต้องกำหนดธุรกิจบริการการชำระเงินที่มีความสร้างสรรค์ให้ชัดเจน ต้องมีรายการและประเมินความเสี่ยงล่วงหน้าก่อนดำเนินการ ระวางการเอาชื้อนวัตกรรมมาปิดบังพฤติกรรมอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย ในปีเดียวกัน ธนาคารประชาชนจีนร่วมกับกระทรวงการคลัง กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและอุตสาหกรรม สำนักงานแห่งชาติของพาณิชย์และอุตสาหกรรม สำนักงานกฎหมายของคณะรัฐมนตรี คณะกรรมการกำกับดูแลธนาคาร คณะกรรมการกำกับดูแลประกันภัย คณะกรรมการกำกับดูแลหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ สำนักงานอินเทอร์เน็ตแห่งชาติทั้งหมดสิบหน่วยงานได้ประกาศเอกสารหมายเลขธนาคาร (2015) 221 เรื่อง ความคิดเห็นว่าด้วยการส่งเสริม Internet finance ให้มีการพัฒนาอย่างแข็งแรง (关于促进互联网金融健康发展的指导意见, 银发 2015, 221 号) ในเอกสารฉบับนี้ได้ตั้งเป้าหมายของการพัฒนาธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตว่า ธุรกิจบริการการชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนั้นต้องยืนหยัดกับการให้บริการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนา และการให้บริการชำระเงินรายย่อยที่มีความสะดวกรวดเร็วแก่ประชาชน ธุรกิจบริการการชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นธุรกิจสำคัญส่วนหนึ่งของธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจบริการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน

4.4 หลักการในการกำกับดูแล (Regulatory principle)

ปี ค.ศ. 2010 ธนาคารประชาชนจีนได้แถลงการณ์ในการประกาศใช้ มาตราการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินของผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน ว่า แนวทางในการกำกับดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินคือ การสร้างมาตรฐานในการพัฒนา

ธุรกิจกับการส่งเสริมให้มีความสร้างสรรค์มีความสำคัญเท่ากัน การสร้างมาตรฐานในการพัฒนาธุรกิจ หมายถึง สร้างระบอบการเข้าสู่ตลาดและมาตรการกำกับดูแลที่เป็นเอกภาพ ทำให้สถาบันต่าง ๆ ได้รับการกำกับดูแลเท่าเทียมกันในการประกอบธุรกิจชนิดเดียวกัน ป้องกันไม่ให้แข่งขันอย่างไม่เป็นธรรม คัดกรองผู้ให้บริการ รักษาเสถียรภาพของตลาดการเงิน การส่งเสริมให้มีความสร้างสรรค์ หมายถึง ให้ธุรกิจบริการการเงินพัฒนาตามความต้องการของตลาด ส่งเสริมการเข้าสู่ตลาดของนวัตกรรมต่าง ๆ ที่มีความปลอดภัย เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมและเศรษฐกิจ

ปี ค.ศ. 2015 ได้ขยายหลักการเพิ่มเติมให้เป็น การกำกับดูแลด้วยกฎหมาย การกำกับดูแลอย่างเหมาะสม การกำกับดูแลโดยแยกประเภทธุรกิจ การกำกับดูแลอย่างมีความร่วมมือ การกำกับดูแลนวัตกรรม โดยกำหนดไว้ใน เอกสารหมายเลขธนาคาร (2015) 221 เรื่อง ความคิดเห็นว่าด้วยการส่งเสริม Internet finance ให้มีการพัฒนาอย่างแข็งแกร่ง แต่ไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับหลักการดังกล่าวอย่างชัดเจน

4.5 หลักเกณฑ์การกำกับดูแล

การกำกับดูแลบริการอสังหาริมทรัพย์ของธนาคารประชาชนจีนได้ดำเนินการผ่านมา 3 ระยะ แต่ละระยะมีหลักเกณฑ์การกำกับดูแลแตกต่างกัน เพื่อให้สอดคล้องกับสำคัญและความเสี่ยงของธุรกิจบริการอสังหาริมทรัพย์ในระยะนั้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.5.1 การกำกับดูแลอสังหาริมทรัพย์ในระยะแรก (ปี ค.ศ. 2004 ถึง ปี ค.ศ. 2009)¹

8 ม.ค. 2005

สำนักนายกรัฐมนตรีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (国务院办公厅关于加快电子商务发展的若干意见) ซึ่งเป็นมาตรการของรัฐในการส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์โดยมุมมองการเงิน

26 ต.ค. 2005

ธนาคารประชาชนจีนประกาศแนวทางปฏิบัติการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ฉบับหมายเลข 1 (电子支付指引第一号) เพื่อกำหนดสิทธิหน้าที่ระหว่างธนาคารกับลูกค้า

6 ม.ค. 2007

¹ กฎระเบียบที่มีความเกี่ยวข้องกับบริการอสังหาริมทรัพย์ ที่มาของข้อมูลคือ 新世纪评级管理

กระทรวงพาณิชย์ประกาศความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำธุรกรรมออนไลน์ ฉบับชั่วคราว (关于网上交易的指导意见(暂行)) เพื่อกำหนดพฤติกรรมของผู้ที่ทำธุรกรรมทางออนไลน์

16 เม.ย. 2009

ธนาคารประชาชนจีนประกาศธนาคารประชาชนจีนที่ 7/2009 (中国人民银行公告(2009)第7号) กำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนก่อนมีการดำเนินธุรกิจการชำระดุลของสถาบันที่ไม่ใช่ธนาคาร

แม้ว่าธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์เริ่มมีขึ้นในประเทศจีนตั้งแต่ปี ค.ศ. 1999 บริษัทอาลีเพย์จดทะเบียนขึ้นในปี ค.ศ. 2004 แต่จนถึงปี ค.ศ. 2009 รูปแบบธุรกิจของการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์โดยสถาบันที่ไม่ใช่ธนาคารยังไม่แน่นอน มีการเปลี่ยนแปลงเร็ว ความเสี่ยงของธุรกิจอาลีเพย์ยังไม่หลากหลาย ความเสี่ยงจึงไม่มาก และเมื่อเทียบกับธนาคารพาณิชย์ เงินที่ฝากไว้กับบริษัทอาลีเพย์ยังไม่มาก ด้วยเหตุต่าง ๆ ดังกล่าว จึงไม่มีกฎระเบียบมาบังคับใช้กับธุรกิจบริการแบบอาลีเพย์ไว้เป็นการเฉพาะ

การกำกับดูแลอาลีเพย์ในระยะแรก (ปี ค.ศ. 2004 ถึง ปี ค.ศ. 2009) มีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่ไม่ได้ออกแบบมาเพื่อให้ใช้บังคับกับเฉพาะรูปแบบการดำเนินธุรกิจของบริษัทอาลีเพย์ที่ไม่ใช่ธนาคารโดยตรง บริษัทอาลีเพย์จึงได้โอกาสทองมาพัฒนาธุรกิจบริการการชำระเงินอย่างเต็มที่ เนื่องจากข้อจำกัดมีน้อยกว่าธนาคารพาณิชย์ บริษัทอาลีเพย์ได้เพิ่มจุดให้บริการให้ครอบคลุมการใช้จ่ายของชีวิตประจำวัน และทำทนายบริการทางการเงินโดยรวมมีกับสถาบันการเงินต่างๆ เพื่อแสวงหากำไรที่มากกว่าแข่งกับธนาคารพาณิชย์ในด้านการเงินรายย่อย โดยเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้ากว่าและรูปแบบธุรกิจบริการที่เอื้อประโยชน์และอำนวยความสะดวกให้แก่ลูกค้าได้มากกว่า

ช่วงระยะเวลานี้ บริษัทอาลีเพย์ได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และผู้ประกอบการธุรกิจก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากไม่มีหลักเกณฑ์กำกับการเข้าสู่ตลาด ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ มีทั้งมุ่งมั่นพัฒนาบริการการชำระเงินให้มีคุณภาพมากขึ้น และก็มีผู้ประกอบการธุรกิจที่ตั้งใจแสวงหาผลประโยชน์โดยเร็ว เช่น การเป็นช่องทางเงินทุนแก่ผู้เล่นพนัน การฟอกเงิน หรือการระดมเงินจากเอกชนโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือแอบจำหน่ายข้อมูลของผู้ใช้บริการ เป็นต้น ทำให้เกิดความไม่สงบแก่สังคม และเนื่องจากบริการทางการเงินเป็นบริการที่รัฐเข้ามากำกับดูแลอย่างเข้มงวดตลอด บริการการชำระเงินผูกธนาคารผูกขาดโดยตลอด ผู้ประกอบการธุรกิจที่มีความชอบธรรมจึงมักกังวลว่าวันใดวันหนึ่งที่ความสร้างสรรค์มากขึ้น หรือสัดส่วนของตลาดมากขึ้น หรือมีผู้ประกอบการธุรกิจคนไหนคนหนึ่งเกิดความเสี่ยงขึ้น ธนาคารประชาชนจีนจะออกกฎหมายห้ามไม่ให้ประกอบต่อไปไหน และ

ขอบเขตธุรกิจของตัวเองกว้างถึงแค่ไหน สร้างสรรค์อย่างเต็มที่ที่สามารถได้ขนาดไหน ธนาคารประชาชนจีนจึงออกกฎระเบียบเรียกว่า มาตรการกำกับดูแล

4.5.2 การกำกับดูแลอาลีเพย์ระยะที่สอง (ปี ค.ศ. 2010 ถึง ปี ค.ศ. 2015)

4.5.2.1 กฎหมายที่ใช้บังคับกับบริการอาลีเพย์²

21 มิ.ย. 2010

ธนาคารประชาชนจีนประกาศมาตรการกำกับดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินของสถาบันที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (มาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินของผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินกำหนดระบบการขอใบอนุญาตเพื่อประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินของสถาบันที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน

1 ธ.ค. 2010

ธนาคารประชาชนจีนประกาศรายละเอียดของการปฏิบัติตามมาตรการกำกับดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินของสถาบันที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (มาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินของผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน กำหนดขอบเขตธุรกิจ และการเป็นผู้ถือหุ้น ผู้บริหารของผู้ให้บริการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน โครงสร้างของผู้ให้บริการและข้อมูลการขอใบอนุญาต

5 ม.ค. 2012

ธนาคารประชาชนจีนประกาศมาตรการปราบปรามการฟอกเงินและปราบปรามการสนับสนุนการเงินต่อการก่อการร้าย(支付机构反洗钱和反恐怖融资管理办法) กำหนดมาตรการยืนยันตัวตนของลูกค้า

27 ก.ย. 2012

ธนาคารประชาชนจีนประกาศมาตรการบริหารจัดการบัตรเติมเงินล่วงหน้า (支付机构预付卡业务管理办法) กำหนดให้ยืนยันตัวตนของร้านค้า เน้นขีดสูงสุดของจำนวนเงิน ระยะเวลาการใช้งาน และสิทธิหน้าที่ในการแจ้งหาย การเติมเงิน และการติดตามเอาคืน

7 มิ.ย. 2013

ธนาคารประชาชนจีนประกาศมาตรการบริหารจัดการเงินล่วงหน้าของลูกค้า(支付机构客户备付金管存办法) เน้นความสัมพันธ์การฝากเงินล่วงหน้าและวิธีการฝากเงินล่วงหน้า

9 ม.ย. 2014

² กฎระเบียบที่มีความเกี่ยวข้องกับบริการอาลีเพย์ ที่มาของข้อมูลคือ 新世纪评级管理

คณะกรรมการกำกับดูแลธนาคารจีนประกาศเรื่องการส่งเสริมการบริหารจัดการความร่วมมือระหว่างธนาคารพาณิชย์และสถาบันการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร (关于加强商业银行与第三方支付机构合作业务管理的通知) ตั้งเงื่อนไขให้กับสถาบันการชำระเงินกับธนาคารพาณิชย์ในเรื่องการทำความร่วมมือกัน

28 ธ.ค. 2015

ธนาคารประชาชนจีนประกาศมาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการชำระเงินออนไลน์ของสถาบันการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร (非银行支付机构网络支付业务管理办法) เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค และการบริหารความเสี่ยงตามประเภท การจัดประเภทของผู้ให้บริการ

เนื่องจากวันที่ 14 เดือนมิถุนายน ค.ศ. 2010 ธนาคารประชาชนจีนได้ประกาศมาตรการกำกับดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินของสถาบันที่ไม่ใช่สถาบันการเงินและมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน ค.ศ. 2010 มาตรการฉบับนี้บังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงินต้องขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินก่อนวันที่ 1 กันยายน ค.ศ. 2011 หากผู้ใดไม่ได้รับใบอนุญาตภายในเวลาดังกล่าว จะห้ามไม่ได้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินอีกต่อไป ตั้งแต่วันที่ 26 พฤษภาคม ค.ศ. 2011 จนถึงสิ้นปี ค.ศ. 2011 มีบริษัท 101 บริษัทได้รับใบอนุญาต ซึ่งรวมถึงบริษัทอาลีเพย์ด้วย

ด้วยการอาศัยอำนาจของมาตรการฉบับนี้ธนาคารประชาชนจีนได้ออกมาตรการกำกับดูแลบริการการชำระเงินแบบอาลีเพย์หลายฉบับระหว่างปี ค.ศ. 2010 ถึง ปี ค.ศ. 2016 ซึ่งรวมถึง การกำหนดสถานะทางกฎหมายของบริษัทอาลีเพย์ ประเภทธุรกิจที่ต้องขออนุญาต การขอใบอนุญาตเพื่อประกอบธุรกิจ การจัดการบัญชีชำระเงิน การรับฝากเงินล่วงหน้า การขออนุญาตประกอบประกอบธุรกิจการชำระเงินระหว่างประเทศ และการปราบปรามการฟอกเงิน เป็นต้น ธุรกิจบริการอาลีเพย์เข้าสู่ระยะที่มีการกำกับดูแลด้วยกฎหมายหรือระเบียบต่างๆ

4.5.2.2 มาตรการหลักที่ใช้ในการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์

(1) การกำหนดสถานะทางกฎหมายของบริษัทอาลีเพย์

ข้อที่ 2 ของ มาตรการฉบับนี้บังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ค.ศ. 2010 กำหนดว่า คำว่า บริการชำระเงิน ซึ่งให้โดยสถาบันที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ตามที่ระบุไว้ในมาตรการฉบับนี้ หมายถึง สถาบันที่ไม่ใช่สถาบันการเงินให้บริการโอนย้ายเงินทุนบางส่วนหรือทั้งหมดระหว่างผู้ชำระเงินกับผู้รับชำระเงินในฐานะคนกลาง บริษัทอาลีเพย์จึงมีสถานะทางกฎหมายเป็นคนที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน การให้คำจำกัดความดังนี้ นักวิจัยบางคนคิดว่ามันไม่เหมาะสมโดยมีเหตุผลว่า คนกลางนายหน้า (agency) หมายถึง หน่วยงานที่ให้บริการ

หน่วยงานกลางแก่ลูกค้า ซึ่งหน่วยงานกลางไม่ได้ให้บริการและสินค้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง แต่สามารถค้นหาและจัดเตรียมบริการและสินค้าเหล่านี้เพื่อให้ลูกค้าสามารถเลือกและตัดสินใจได้

โดยปกติธุรกรรมนายหน้าก็ถือเป็นคนกลางส่งเสริมให้ลูกค้าสองฝ่ายตกลงกระทำการหรือไม่กระทำการเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยมีการเซ็นข้อตกลง หรือสัญญาในนามลูกค้าสองฝ่าย ตามหลักกฎหมายทางแพ่ง ลักษณะธุรกรรมนายหน้าคือ เป็นตัวกลาง หน้าที้องคนกลางคือหาคู่สัญญาที่ร่วมมือกันให้ตามการมอบหมาย และทำหน้าที่แจ้งข้อมูลและประสานงานชั่วคราว ไม่ใช่ผู้ร่วมมือของผู้ซื้อหรือผู้ขาย เพราะฉะนั้น คนกลางจะไม่ดำเนินนิติกรรมแทน และไม่รับมอบทรัพย์สินเงินทุนจากผู้ใช้บริการนายหน้า แต่ตามข้อที่ 26 ของ มาตราฉบับนี้บังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ค.ศ. 2010 สถาบันการชำระเงินรับเงินล่วงหน้าของลูกค้าต้องเปิดบัญชีเงินฝากเงินล่วงหน้าเฉพาะที่ธนาคารพาณิชย์ ในข้อตกลงที่เป็นมาตรฐานของ ระเบียบการจัดการข้อพิพาทของอาลีบาบากำหนดว่า เมื่อคุณตกลงใช้บริการของอาลีเพย์ก็ถือว่าคุณยินยอมให้บริษัทอาลีเพย์มีสิทธิจัดการข้อพิพาท

การจัดการข้อพิพาทของบริษัทเป็นการกระทำที่รับมอบอำนาจจากคุณ บริษัทไม่รับรองว่า ผลการจัดการข้อพิพาทนั้นจะเป็นไปตามความต้องการของคุณ และไม่รับผิดชอบกับผลการระงับข้อพิพาทใด ซึ่งหมายความว่า เงินของผู้มอบอำนาจอยู่ในบัญชีของบริษัทอาลีเพย์ และบริษัทอาลีเพย์ก็มีสิทธิดำเนินการระงับข้อพิพาทแทน ซึ่งเกินขอบอำนาจของผู้ที่เป็นนายหน้าคนกลางตามกฎหมายแพ่งที่กำหนด และก็ไม่ใช่ทุกบริษัทยอมทำหน้าที่เป็นคนกลางให้ประกันผู้โอนกับผู้รับโอน เช่น บริษัท 99bill ก็ไม่ได้ทำบทบาทอย่างบริษัทอาลีเพย์เป็นคนให้ประกันแก่ผู้ซื้อผู้ขาย นอกจากนี้ ยังมีความคิดเห็นว่า บริษัทอาลีเพย์ควรมีสถานะที่เป็นสถาบันการเงิน ด้วยเหตุผลว่า ผู้ใช้บริการได้เข้าถึงบริการการโอนเงิน บริการลงทุนในกองทุนรวม บริการซื้อประกันภัย บริการให้บัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ บริการให้สินเชื่อ บริการชำระดุลในระบบอาลีเพย์ ในทางความเป็นจริง บริการอาลีเพย์เป็นส่วนขยายเพิ่มของธุรกิจทางการเงินต่างๆ บริษัทอาลีเพย์ควรจะเป็นสถาบันการเงิน และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลสถาบันการเงิน

ธนาคารแห่งชาติจีนไม่ได้อธิบายเหตุผลสำหรับการให้คำนิยามดังกล่าวอย่างเป็นทางการ แต่บริษัทอาลีเพย์เป็นสถาบันการเงินหรือไม่เป็นสถาบันการเงินมีความสำคัญในการจัดระบบและมาตรการกำกับดูแล เช่น เงินที่ชำระล่วงหน้าฝากไว้กับสถาบันการเงิน จะมีสถานะเป็นเงินฝาก ได้รับการคุ้มครองด้วยประกันเงินฝาก แต่ฝากไว้กับผู้อื่นที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน จะไม่ได้วัตถุที่ประกันเงินฝากคุ้มครอง นอกจากนี้ ประเทศจีนได้กำกับดูแลธุรกิจสถาบันการเงินด้วยหลักการว่า ใครอนุมัติใครรับผิดชอบ ธนาคารแห่งชาติจีนรับผิดชอบเรื่องนโยบายทางการเงินและความปลอดภัยของระบบการชำระเงิน สำนักงานบริหารเงินตราต่างประเทศรับผิดชอบนโยบายเงินตราต่างประเทศ คณะกรรมการสามคณะต่างคนต่างรับผิดชอบเรื่อง ตลาดหลักทรัพย์ ธุรกิจประกันภัย และธนาคาร

ถ้าจำแนกบริษัทออลิเพย์เป็นสถาบันการเงิน บริษัทออลิเพย์จะอยู่ภายใต้ระบบกำกับดูแลสถาบันการเงินและกฎหมายต่างอันใช้บังคับกับสถาบันการเงิน แต่อย่างไรก็ตาม แม้บริษัทออลิเพย์ได้มีส่วนร่วมในธุรกิจบริการสถาบันการเงินต่างๆ แต่นอกจากธุรกิจการชำระเงินและการโอนเงิน สำหรับธุรกิจบริการทางการเงินอื่นๆ บริษัทออลิเพย์เป็นผู้ที่เปิดช่องทางให้สถาบันการเงินบริษัทออลิเพย์เองไม่ใช่เจ้าของธุรกิจบริการทางการเงินเหล่านั้น ธุรกิจบริการการชำระเงินส่วนใหญ่เป็นธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ แต่จะบังคับให้บริษัทออลิเพย์ต้องจดทะเบียนเป็นธนาคารอาจไม่เป็นธรรม เพราะการเป็นธนาคารพาณิชย์ได้ต้องเข้าเงื่อนไขอย่างเข้มงวด และการชำระเงินเป็นบริการขั้นพื้นฐานของธนาคารเท่านั้น

การรับฝากเงิน การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเงิน การให้สินเชื่อถึงจะเป็นธุรกิจหลักของธนาคาร แต่สำหรับบริษัทออลิเพย์จะเน้นความสร้างสรรค์ ความสะดวกของระบบการชำระเงิน ถ้าบังคับบริษัทออลิเพย์เป็นธนาคารพาณิชย์ ต้องปฏิบัติภาระหน้าที่ทุกอย่างเหมือนธนาคารพาณิชย์ บริษัทออลิเพย์คงจะสร้างสรรค์ได้ยาก ดังที่กล่าวมาคำว่า สถาบันการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคารคงเป็นสถานะเหมาะสมกับบริษัทออลิเพย์มากที่สุดแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ตามระเบียบการจัดรหัสให้สถาบันการเงิน (金融机构编码规范) สถาบันการเงินไม่ได้รวมถึงสถาบันการชำระเงิน บริษัทออลิเพย์จึงไม่เป็นสถาบันการเงิน ตั้งแต่ปีค.ศ. 2011 มา มาตรการที่ออกด้วยอำนาจของมาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินโดยสถาบันที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ปี ค.ศ. 2010 เพื่อใช้บังคับกับบริษัทออลิเพย์ต่างๆ ไม่ได้ใช้คำ Non-financial Institute แต่เอาคำว่าสถาบันการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคารมาแทน เช่น ปีค.ศ. 2015 ธนาคารแห่งชาติจีนได้ออกระเบียบเป็นมาตรการบริหารจัดการธุรกิจการชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของสถาบันการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร (非银行支付机构网络支付业务管理办法) เพื่อใช้บังคับกับธุรกิจบริการการชำระเงินออนไลน์ของบริษัทออลิเพย์ต่างๆ มาตรการฉบับนี้ได้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2016

ข้อที่ 2 ของมาตรการบริหารจัดการธุรกิจการชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของสถาบันการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร กำหนดว่า สถาบันการชำระเงินที่ได้ประกอบธุรกิจการชำระเงินโดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตภายใต้บังคับของมาตรการฉบับนี้ สถาบันการชำระเงินตามมาตรการฉบับนี้หมายถึง สถาบันที่ไม่ใช่ธนาคารได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตเว็บไซต์ การชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ การชำระเงินผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ การชำระเงินผ่านโทรทัศน์ดิจิทัล เป็นต้น และในความหมายของมาตรการฉบับนี้ไม่ได้พูดถึงความเป็นคนกลางนายหน้าของสถาบันการชำระเงิน

(2) การจำแนกประเภทธุรกิจบริการการชำระเงิน

ข้อที่ 2 ของมาตรการฉบับนี้บังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ค.ศ. 2010 ได้จำแนกธุรกิจบริการเป็น 4 ประเภทหลัก ได้แก่

1) การชำระเงินโดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หมายถึงคำว่า การโอนเงินระหว่างผู้รับกับผู้จ่ายเงินโดยอาศัยเครือข่ายสาธารณะหรือเครือข่ายส่วนตัวรวมถึงการแลกเปลี่ยนสกุลเงิน การชำระเงินทางอินเทอร์เน็ต การชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ การชำระเงินผ่านโทรศัพท์และการชำระเงินผ่านระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่ การจำแนกประเภทธุรกิจของมาตรการฉบับนี้ขาดความเหมาะสม เครือข่ายอินเทอร์เน็ต เครือข่ายโทรศัพท์มือถือและระบบโทรศัพท์ทั้งเป็นช่องทางการชำระเงิน แต่การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเป็นธุรกรรมทางการเงินไม่ใช่ช่องทางการชำระเงิน จึงไม่เหมาะสม

วันที่ 28 ธันวาคม 2015 ธนาคารแห่งชาติจีนได้ออกมาตรการบริหารจัดการธุรกิจการชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของสถาบันการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร ขึ้นมาด้วยอำนาจของมาตรการฉบับนี้บังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ค.ศ. 2010 ในมาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินออนไลน์ของสถาบันการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร ได้อธิบายการชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพิ่มเติม

ตามข้อที่ 2 ของมาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินออนไลน์ของสถาบันการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร (非银行支付机构网络支付业务管理办法) การชำระเงินออนไลน์ หมายถึงผู้ชำระเงินหรือผู้รับชำระเงินอาศัยระบบสารสนเทศเครือข่ายสาธารณะส่งคำสั่งการชำระเงินจากระยะไกลโดยผ่านเครื่องอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นเครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องปลายทางเคลื่อนที่ (Mobile terminal) เป็นต้นและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้ชำระเงินไม่เชื่อมกับอุปกรณ์พิเศษของผู้รับชำระเงิน สถาบันการชำระเงินอำนวยความสะดวกให้แก่อินเทอร์เน็ตให้ผู้ชำระเงินกับผู้รับชำระเงิน อุปกรณ์พิเศษของผู้รับชำระเงินตามมาตรการฉบับนี้หมายถึง อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ดำเนินการรับเงินเป็นเฉพาะ สามารถเชื่อมต่อกับระบบของสถาบันการชำระเงินและร่วมก่อให้เกิดขนส่ง และจัดการซึ่งคำสั่งการชำระเงินในกระบวนการ ข้อที่ 2 ของมาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินออนไลน์ของสถาบันการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร ได้ลบการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศออกจากขอบเขตบริการของธุรกิจการชำระเงินโดยผ่านเครือข่าย และพยายามอธิบายตามลักษณะของธุรกิจการชำระเงิน

2) การออกและรับบัตรเติมเงิน (Prepaid card) บัตรเติมเงิน (Prepaid card) ตามที่ระบุไว้ในมาตรการฉบับนี้ หมายถึงมูลค่าที่ชำระล่วงหน้าซึ่งบันทึกไว้ในแถบแม่เหล็กหรือชิป (chip) โดยจัดทำเป็นรูปแบบบัตรหรือรหัสผ่าน เพื่อซื้อสินค้าหรือบริการจากผู้อื่นที่ไม่ใช่ผู้ออกบัตร และผู้ออกบัตรมีวัตถุประสงค์แสวงหากำไรจากการออกบัตรผู้ออกบัตรเติมเงิน (Prepaid card) เป็นผู้ประกอบธุรกิจ แต่ บัตรเติมเงิน (Prepaid card) ในที่นี้หมายถึงบัตรที่สามารถใช้อย่างแพร่หลาย ไม่รวมถึงบัตรที่ร้านค้าออกให้แก่ลูกค้าซึ่งใช้ได้เฉพาะในร้านค้าของตนเท่านั้น และไม่รวมถึงบัตรต่าง ๆ ที่ใช้ได้ให้บริการเดียว เช่นบัตรโดยสารใช้ได้เฉพาะจ่ายค่าโดยสารเท่านั้น บัตรเติม

เงิน (Prepaid card) มีประเภทหลากหลาย แต่ละประเทศมีหน่วยงานเฉพาะทำหน้าที่กำกับดูแล ปี ค.ศ. 2011 ธนาคารแห่งชาติจีน Ministry of Supervision กระทรวงการคลัง กรมสรรพากร กรมอุตสาหกรรมและพาณิชย์ กรมป้องกันและปราบปรามการทุจริตได้ร่วมกันประกาศ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำกับดูแลบัตรเติมเงินทางพาณิชย์ (关于规范商业预付卡管理的意见)

ความคิดเห็นฉบับนี้ได้กำหนดอย่างชัดเจนว่า สถาบันที่ออกบัตร Prepaid card เป็นสถาบันการชำระดุลและการชำระเงิน (Payment and Clearing Institute) และธนาคารแห่งชาติจีนทำหน้าที่กำกับดูแลบัตรเติมเงิน (Prepaid card) ประเภทใช้งานได้ในหลายธุรกรรม กระทรวงพาณิชย์ได้ทำหน้าที่กำกับดูแลบัตรเติมเงิน (Prepaid card) ที่ใช้งานได้เฉพาะในธุรกรรมใดธุรกรรมหนึ่งเพียงธุรกรรมเดียว หน่วยงานที่กำกับดูแลธนาคารจะทำหน้าที่กำกับดูแล Prepaid card ที่สถาบันการเงินเป็นผู้ออกบัตร

3) การให้บริการแก่ผู้รับบัตร หมายถึงการรับชำระเงินแทนร้านค้าสมาชิกของธนาคารโดยผ่านเครื่อง POS (Point of Sale) เครื่อง POS มีหลายชนิดและหลายประเภทด้วย บางประเทศอาจใช้เครื่อง EDC แทนเครื่อง POS ทั้งสองมีหลักการดำเนินการชำระเงินเหมือนกัน ทั้งเป็นเครื่องรูดบัตรธนาคาร บริษัทอาลีเพย์ไม่มีธุรกิจการรูดบัตร

4) ธุรกิจอื่นๆที่ธนาคารแห่งชาติจีนเห็นว่าต้องอยู่ภายใต้การควบคุม

(3) การขอใบอนุญาตเพื่อเข้าสู่ตลาดและข้อจำกัดของใบอนุญาต

ตามข้อ 3 ของมาตรการ ปีค.ศ. 2010 บริษัทอาลีเพย์จะประกอบธุรกิจบริการชำระเงินได้ต้องขอใบอนุญาตจากธนาคารแห่งชาติจีน เงื่อนไขการขอใบอนุญาตมีดังนี้

1) ผู้ขอใบอนุญาตต้องเป็นนิติบุคคลที่ไม่ใช่สถาบันการเงินซึ่งจะเป็นบริษัทจำกัด (Limited Liability Company) หรือบริษัทร่วมหุ้นจำกัด (Joint-stock Company) ที่จัดตั้งขึ้นภายในประเทศจีนตามกฎหมายจีน

2) ผู้ที่ออกทุนให้ผู้ขอใบอนุญาตต้องเป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทร่วมหุ้นจำกัดที่มีประสบการณ์จัดการข้อมูลให้แก่สถาบันการเงินหรือให้แก่กิจกรรมทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สองปีขึ้นไปอย่างต่อเนื่องนับถึงวันที่ยื่นขอใบอนุญาต และได้กำไรมาตลอดสองปี และภายในสามปีที่ผ่านมามีไม่เคยฝ่าฝืนกฎหมายด้วยเหตุให้บริการชำระเงิน นอกจากนี้ ผู้ที่ออกทุนต้องถือหุ้นอย่างน้อย 10% ของบริษัทที่ขอใบอนุญาตและเป็นผู้มีอำนาจควบคุมบริหารจัดการบริษัทที่เป็นผู้ขออนุญาต ถ้าผู้ออกทุนจริงเป็นต่างชาติ ธนาคารแห่งชาติจีนจะร่างข้อกำหนดเป็นเฉพาะและยื่นข้อกำหนดต่อรัฐบาลกลางขอการอนุมัติ แต่จนถึงวันนี้ธนาคารแห่งชาติจีนก็ยังไม่ได้ออกข้อกำหนดฉบับนี้ขึ้นมา

3) ทุนจดทะเบียนของผู้ขอใบอนุญาตต้องเป็นทุนที่ชำระแล้ว ถ้าขอบเขตธุรกิจของผู้ขอทั่วถึงทั้งประเทศ ทุนจดทะเบียนขั้นต่ำคือ 100 ล้านหยวน ธุรกิจการชำระเงินทั่วถึงทั้งประเทศหมายถึงธุรกิจการชำระเงินมีลักษณะข้ามมณฑลหรือข้ามเขตปกครองตนเองหรือข้ามนคร

ปกครองด้วยตนเอง หรือผู้ขอได้มีสำนักงานสาขาไว้ที่อีกที่หนึ่งซึ่งไม่ได้อยู่ณฑลเดียวกันกับสำนักงานใหญ่ ถ้าผู้ขอประกอบธุรกิจการชำระเงินภายในณฑลหรือเขตปกครองตนเองหรือนครปกครองตนเอง ทุนจดทะเบียนขั้นต่ำ 30 ล้านหยวน มีเพียงเกณฑ์เดียวเท่านั้น

4) เงื่อนไขอื่น เช่นคุณสมบัติของผู้บริหารชั้นสูงและการวางแผนในการปราบปรามการฟอกเงินของผู้ขอใบอนุญาต ใบรับรองความปลอดภัยของเทคโนโลยีที่ได้นำใช้ เป็นต้น

ข้อที่ 29 ของมาตรการบริหารจัดการเงินล่วงหน้ากำหนดให้สถาบันการชำระเงินต้องตั้งเงินสำรองรายไตรมาส จำนวนเงินสำรองคิดตามสัดส่วนของดอกเบี้ยทั้งหมดที่ได้จากการฝากเงินล่วงหน้า ถ้าสถาบันการชำระเงินมีบัญชีรับจ่ายเงินล่วงหน้าไม่เกินสี่บัญชี จำนวนเงินสำรองจะเป็น 10% ของดอกเบี้ยที่ได้รับในสามเดือน ถ้ามีบัญชีมากกว่าสี่บัญชี ยิ่งมากก็ต้องมีสัดส่วนเงินสำรองสูงขึ้นตาม รายละเอียดธนาคารแห่งชาติจีนจะกำหนดอีกที แต่ปัจจุบันก็ยังไม่ได้ออกรายละเอียดขึ้นมา

ข้อที่ 17 ของมาตรการปี ค.ศ.2010 กำหนดว่า สถาบันการชำระเงินควรประกอบธุรกิจตามขอบเขตธุรกิจที่ใบอนุญาตอนุญาตให้ทำ ห้ามประกอบธุรกิจนอกขอบเขตที่ได้อนุญาต ห้ามเหมาธุรกิจให้บุคคลภายนอกทำแทน สถาบันการชำระเงินห้ามโอน ให้เช่า ให้ยืมใบอนุญาต เพราะฉะนั้น เมื่อผู้ที่ต้องการประกอบธุรกิจการชำระเงินแต่ไม่มีใบอนุญาต มักจะใช้วิธีการซื้อบริษัทที่มีใบอนุญาต การซื้อบริษัทที่มีใบอนุญาตก็ต้องแจ้งให้ธนาคารแห่งชาติจีนอนุมัติ แต่ไม่ได้กำหนดว่า บริษัทที่จะซื้อสถาบันการชำระเงินนั้นต้องมีเงินอะไรบ้าง ในวันที่ 12 เดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 2016 ธนาคารแห่งชาติจีนได้ประกาศว่า ในระยะเวลาหนึ่ง ธนาคารแห่งชาติจีนจะไม่อนุญาตบริษัทใหม่ประกอบธุรกิจการชำระเงิน หลังจากนั้น บริษัทที่มีใบอนุญาตจะเพิ่มราคาอย่างหลายสิบเท่า ตามสถิติของ 零壹数据 จนถึงปี ค.ศ. 2018 มีบริษัท 31 แห่งได้รับใบอนุญาตโดยทางอ้อม ราคาซื้อใบอนุญาตรวมกันถึง 169.5 ล้านล้านหยวน ราคาสูงสุดถึงใบละ 30 ล้านล้านหยวน

ใบอนุญาตมีอายุใช้งานได้ 5 ปี ก่อนหมดอายุห้าเดือน สถาบันการชำระเงินต้องไปดำเนินการต่ออายุที่ธนาคารแห่งชาติจีนสำนักงานใหญ่หรือสำนักงานสาขา กฎหมายกำหนด 11 กรณีที่ไม่สามารถต่ออายุได้ คือ

- 1) การขาดทุนเกินทุนที่ได้ชำระจริง 50% นับถึงวันที่ขอต่ออายุ
- 2) ธุรกิจที่ได้รับอนุญาตบางส่วนหรือทั้งหมดไม่เคยดำเนินการ หรือหยุดดำเนินการธุรกิจนั้นมากกว่าสองปี
- 3) เคยยึด ยกยอก หรือยึดเงินล่วงหน้าของผู้ให้บริการ
- 4) มีการโอนหรือการโอนแบบตบตา ให้เช่า ให้ยืมใบอนุญาต
- 5) ประกอบธุรกิจเกินขอบเขตที่ได้อนุญาต
- 6) หลีกเลี่ยงการกำกับดูแลด้วยวิธีการปลอม การดัดแปลง การ

ปิดบังข้อมูล หรือได้รับการคัดค้านอย่างร้ายแรงต่อการกำกับดูแล หรือขัดขวางการกำกับดูแลการตรวจสอบ

- 7) ได้สมัครใบอนุญาตโดยการฉ้อโกง
- 8) ได้กระทำความผิดทางกฎหมายโดยผ่านธุรกิจการชำระเงิน หรือได้ดำเนินการชำระเงินให้แก่กิจกรรมที่ผิดกฎหมาย ได้มีการลงโทษทางอาญาหรือได้รับการลงโทษทางปกครองที่โดนเรียกค่าเสียหายจำนวนมาก
- 9) มีข้อบกพร่องที่สำคัญในด้านความปลอดภัยและการตรวจสอบความเสี่ยงของสิ่งอำนวยความสะดวกในการชำระเงิน หรือมีกรณีการโจรกรรม การขาย การรั่วไหลและการสูญหายของข้อมูลลูกค้าจำนวนมาก
- 10) การละเมิดกฎหมายการปราบปรามการฟอกเงินอย่างร้ายแรง
- 11) มีเหตุการณ์ความเสี่ยงที่สำคัญอื่น ๆ หรือมีความเสี่ยงที่ซ่อนเร้นอยู่หลายครั้ง

(4) มาตรการกำกับดูแลบัญชีการชำระเงิน

บัญชีหมายถึงบัญชีชำระเงินที่เป็นบัญชีอิเล็กทรอนิกส์ที่สถาบันการชำระเงินอื่นได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตได้เปิดให้แก่ผู้ใช้บริการด้วยสมัครใจของผู้ใช้บริการ เพื่อใช้มาบันทึกยอดเงินที่เหลือของเงินล่วงหน้า ส่งคำสั่งการชำระเงินของผู้ใช้บริการ และสะท้อนรายละเอียดธุรกรรมการชำระเงิน ในระยะที่เพิ่มมีขึ้นของบัญชีอิเล็กทรอนิกส์ บัญชีอิเล็กทรอนิกส์ทำหน้าที่ยืนยันการชำระเงิน บันทึกข้อมูลการชำระเงิน และตรวจยอดเงินล่วงหน้าในพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น โดยการพัฒนาการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ผู้ให้บริการที่เป็นแพลตฟอร์ม (platform) การชำระเงิน เช่น ระบบอาลีเพย์ ได้เพิ่มช่องทางการชำระเงินหลากหลายมากมาย ซึ่งรวมถึง การโอนเงิน การลงทุนผลิตภัณฑ์ทางการเงิน การชำระเงินคืนแก่บัตรเครดิต การชำระค่าสาธารณูปโภค เป็นต้น

ด้วยความสะดวกรวดเร็ว และใช้บริการได้ทุกที่ทุกเวลา การชำระเงินโดยผ่านบัญชีอิเล็กทรอนิกส์ได้รับความนิยมมากขึ้น การโอนเงินระหว่างบัญชีอิเล็กทรอนิกส์กันก็ได้นิยมมากขึ้น บัญชีอิเล็กทรอนิกส์สามารถทำงานได้ใกล้เคียงกับบัญชีธนาคาร อย่างไรก็ตาม ตามรายงานการดำเนินงานของอุตสาหกรรมการชำระเงินและการชำระดุลของประเทศจีน ปีค.ศ. 2016 ที่ออกโดย China Payment and Clearing Association ณ สิ้นปีค.ศ. 2015 สถาบันการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคารได้เปิดบัญชีการชำระเงินทั้งหมดจำนวน 2.636 พันล้านบัญชีและบัญชีการชำระเงินที่ยืนยันตัวตนด้วยชื่อจริงจำนวน 1.346 พันล้านบัญชีซึ่งมีสัดส่วน 51.07% ของบัญชีการชำระเงิน

ทั้งหมด บัญชีการชำระเงินที่ได้ดำเนินการยืนยันตัวตนและสถาบันการชำระเงินได้เก็บสำเนาของบัตรประจำตัวเจ้าของบัญชีไว้ไม่เกิน 30% และมาตรฐานสำหรับการยืนยันตัวตนด้วยข้อจริงในการเปิดบัญชีการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ โดยทั่วไปต่ำกว่ามาตรฐานที่ใช้ในการเปิดบัญชีธนาคาร ซึ่งเป็นโอกาสให้มิจฉาชีพเข้ามาแสวงหาประโยชน์อันไม่ชอบ เช่น การฟอกเงิน การยกยอกเงิน และการเก็บเงินที่ได้มาจากการฉ้อโกงและการเยยวาคความเสียหายก็ยาก เพื่อบริหารจัดการความเสี่ยงอันอาจเกิดจากบัญชีการชำระเงิน ธนาคารแห่งชาติจึงได้ออกมาตรการมาตรฐานการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของสถาบันการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร และในมาตรการฉบับนี้ กำหนดหลักเกณฑ์เข้าใจลูกค้าของคุณ การยืนยันตัวตนด้วยข้อจริงของผู้ใช้บริการ การจำแนกบัญชีการชำระเงิน การเรียงความเสี่ยงของบัญชีการชำระเงิน และให้สถาบันการชำระเงินบริหารจัดการบัญชีการชำระเงินของผู้ใช้บริการตามความเสี่ยงที่ได้ประเมิน

4.1) การยืนยันตัวตนของผู้ใช้บริการ

มาตรการปี ค.ศ. 2010 ข้อที่ 31 ได้กำหนดว่า สถาบันการชำระเงินจะต้องตรวจสอบใบรับรองประจำตัวที่ถูกต้อง หรือเอกสารประจำตัวอื่นที่ถูกต้องของผู้ใช้บริการตามระเบียบ และต้องลงทะเบียนข้อมูลพื้นฐานของข้อมูลประจำตัวของผู้ใช้บริการ ในกรณีที่สถาบันการชำระเงินรู้ หรือควรจะรู้ว่า ผู้ใช้บริการใช้บริการการชำระเงินเพื่อกระทำการใดซึ่งผิดกฎหมาย สถาบันการชำระเงินต้องระงับบริการการชำระเงินต่อผู้บริการคนนั้น ข้อที่ 6 ของ มาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของสถาบันการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร กำหนดว่า สถาบันการชำระเงินต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ เข้าใจลูกค้าของคุณ สร้างกลไกการยืนยันตัวตนของผู้ใช้บริการ บริหารลูกค้าด้วยระบบข้อจริง บันทึกและมีมาตรการยืนยันข้อมูลพื้นฐานของผู้ใช้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ ตรวจสอบเอกสารข้อมูลประจำตัวที่ถูกต้องและเก็บสำเนาหรือภาพถ่ายของเอกสารดังกล่าวไว้ตามที่กำหนด สร้างรหัสผู้บริการที่ไม่ซ้ำกัน และใช้มาตรการยืนยันตัวตนอย่างต่อเนื่องในระหว่างการให้บริการ หลักเกณฑ์ เข้าใจลูกค้าของคุณ ใช้ในธุรกิจภายในประเทศและระหว่างประเทศด้วย

แม้ในการชำระเงินระหว่างประเทศ สถาบันการชำระเงินส่วนใหญ่ไม่ได้ไปหาลูกค้าด้วยตัวเอง ลูกค้าก็ไม่ได้เซ็นสัญญากับสถาบันการชำระเงินโดยตรง แต่ในทางปฏิบัติ หน่วยงานกำกับดูแลคิดว่า สถาบันการชำระเงินมีหน้าที่เข้าใจผู้บริการของสถาบันเอง ข้อมูลพื้นฐานหมายรวมถึง ชื่อและนามสกุล สัญชาติ เพศ อาชีพ ที่อยู่ วิธีติดต่อและประเภท หมายเลขและอายุการใช้งานได้ของบัตรประจำตัว ถ้าเป็นบริษัทหรือหน่วยงาน ข้อมูลพื้นฐานจะต้องมี ชื่อหน่วยงาน ที่อยู่ ขอบเขตธุรกิจ การรับรองการยืนยันตัวตนของลูกค้าเป็นการที่ถูกต้องและด้วยสมรรถใจของผู้บริการ ห้ามไม่ให้เปิดบัญชีด้วยชื่อปลอมหรือไม่ปรากฏข้อจริง การยืนยันตัวตนมีสองกรณี กรณีแรกคือการยืนยันตัวตนเพื่อเปิดบัญชีการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ การยืนยันตัวตนเพื่อรับรองว่า

เจ้าของบัญชีการชำระเงินมีตัวอยู่จริงและเป็นคนเดียวกันกับเจ้าของบัตรประจำตัวหรือเจ้าของบัตรธนาคารหรือเจ้าของบัตรอื่นที่ได้รับรองฐานะบุคคลแล้ว มาตรการฉบับนี้อ่อนุญาตให้มีช่องทางการยืนยันตัวตนได้หลายช่องทาง เช่นแบบฟอร์มการชำระภาษีส่วนบุคคลกรมธรรม์ประกัน ใบขับขี่ หมายเลขโทรศัพท์มือถือ หนังสือรับรองการกู้ยืมเงิน สัญญาเช่า หนังสือกรรมสิทธิ์อสังหาริมทรัพย์ ใบเสร็จค่าสาธารณูปโภค ฯลฯ ซึ่งจะบอกได้ว่า ช่องทางการตรวจสอบภายนอกมีความหลากหลาย แต่ความยากลำบากอยู่ที่สถาบันการชำระเงินพิสูจน์ความเท็จจริงได้หรือไม่

มาตรการยังได้กำหนดให้สถาบันการชำระเงินต้องจำแนกประเภทบัญชีการชำระเงินตามสภาพการยืนยันตัวตนของผู้ใช้บริการ ซึ่งจะอธิบายในประเด็นต่อไป กรณีที่สองคือการยืนยันตัวตนในการชำระเงิน กรณีนี้การยืนยันตัวตนเพื่อรับรองว่า การดำเนินการชำระเงินเป็นพฤติกรรมของเจ้าของบัญชีการชำระเงิน ข้อที่ 22 ของมาตรการกำหนดว่าสถาบันการชำระเงินสามารถเลือกสามวิธีดังต่อไปนี้เพื่อยืนยันการชำระเงินที่เก็บไว้ในบัญชีการชำระเงิน หนึ่งคือวิธีที่ลูกค้าทราบเองเท่านั้น เช่นรหัสผ่าน สองคือเครื่องมือที่ใช้ในการยืนยันลูกค้าเป็นผู้ถือครองและไม่สามารถคัดลอกและใช้ได้ครั้งเดียว เช่นลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ รหัส OTP เป็นต้น สามคือ ยืนยันด้วยรายนิ้วมือ หรือเอกลักษณ์ทางร่างกายของมนุษย์ ซึ่งบริษัทส่วนใหญ่จะใช้วิธีการส่งรหัสเข้ามือถือของผู้ใช้บริการพร้อมกับการใส่รหัสผ่านในระบบการชำระเงิน ระบบอาลีเพย์สามารถยืนยันด้วยการสแกนนิ้วมือและการสแกนใบหน้า ถ้าเป็นกรณีการชำระเงินโดยสถาบันการชำระเงินหักบัญชีแทนผู้ใช้บริการ สถาบันการชำระเงินพร้อมธนาคารต้องมีการยืนยันกับผู้ใช้บริการล่วงหน้าหรือในธุรกรรมเกิดขึ้นครั้งแรกในเรื่องวิธีการยืนยันการหักบัญชี กรณีที่อนุญาตให้หักบัญชีแทน และจำนวนเงินสูงสุดของแต่ละรายและจำนวนรวมของแต่ละวัน ธนาคารต้องสัญญาว่าจะรับผิดชอบเยียวยาความเสียหายเต็มจำนวนแก่ผู้ใช้บริการกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในการหักบัญชี ถ้าสถาบันการชำระเงินฝ่าฝืนหรือละเลยไม่ปฏิบัติตามจะถูกลงโทษทางปกครองโดยโทษปรับ 1หมื่นถึง 3หมื่นหยวน

ในทางปฏิบัติมีหลายปัญหาเป็นอุปสรรคในการดำเนินการยืนยันตัวตน

1. ปัญหาสถาบันไม่สามารถพิสูจน์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ใช้บริการ กฎหมายเปิดช่องให้ผู้ให้บริการสามารถยืนยันตัวตนโดยผ่านช่องทางภายนอกหลากหลาย และสถาบันการชำระเงินเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้อง แต่สถาบันการชำระเงินไม่สามารถตรวจสอบเองได้ เพราะสถาบันการชำระเงินไม่ใช่ผู้ออกบัตรหรือเอกสารต่างๆ สถาบันต้องการความช่วยเหลือจากช่องทางภายนอกดังกล่าวในการยืนยันข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตให้ แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลอย่างจำกัดและก็ไม่ได้เชื่อมกับระบบการชำระเงินของสถาบัน เช่นการยืนยันตัวตนด้วยใบขับขี่เพื่อเปิดบัญชีอาลีเพย์ แต่ประเทศจีนยังไม่มีหน่วยงานใดที่ได้รวบรวมข้อมูลใบขับขี่ของทั้งประเทศ ถ้าบริษัทอาลีเพย์จะเปิดช่องทางให้ผู้ให้บริการยืนยันตัวตนด้วยบัญชีได้ก็ต้องเชื่อมระบบของหน่วยงาน

คมนาคมทุกมณฑล ซึ่งจะเป็นไปได้ยาก เพราะฉะนั้น ในทางปฏิบัติ สถาบันการชำระเงินจะเสนอให้ผู้ใช้บริการยืนยันตัวตนด้วยบัญชีธนาคาร เพราะสถาบันมีระบบเชื่อมกับระบบธนาคารอยู่แล้ว ในทางปฏิบัติการยืนยันตัวตนจึงไม่ได้มีหลากหลายตามที่กฎหมายเปิดช่องให้

2. ความกังวลข้อมูลถูกนำไปใช้โดยไม่ชอบของผู้ใช้บริการ ผู้ใช้บริการกังวลความไม่ซื่อสัตย์ของสถาบันการเงิน นำข้อมูลพื้นฐานของผู้ใช้บริการนำไปใช้เป็นอย่างอื่น จึงไม่ยอมยืนยันตัวตน แม้ในเว็บไซต์เถาเป่าซึ่งเป็นเว็บไซต์จำหน่ายของใหญ่ที่สุดของจีนที่บังคับให้ชำระเงินด้วยระบบอาลีเพย์ หรือชื่อของในเว็บไซต์ JD ทั้งมีผู้ใช้บริการกล่าวว่าข้อมูลของตนเองถูกเปิดเผย แล้วมีโทรศัพท์ฉ้อโกงโทรหาผู้ใช้บริการด้วย ในกระบวนการยืนยันตัวตน ผู้ใช้บริการได้เผชิญความเสี่ยงต่อความไม่ซื่อสัตย์ของสถาบันการชำระเงิน ยิ่งในปัจจุบันประเทศจีนยังมีการคุ้มครองข้อมูลส่วนตัวของผู้บริโภคไม่ครอบคลุมทั่วถึง ไม่ว่าในทางด้านกฎหมายหรือเทคโนโลยี ทั้งไม่สามารถควบคุมได้อย่างรอบครอบ ปัญหาที่สามคือ ไม่ได้กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของสถาบันการชำระเงิน ซึ่งทำให้สถาบันการชำระเงินต้องรับผิดชอบอย่างไม่จำกัด เมื่อมีกรณีผู้ใช้บริการนำข้อมูลของผู้อื่นมาเปิดบัญชี สถาบันการเงินจึงตรวจออกได้ยากเพราะการยืนยันตัวตนในการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ส่วนใหญ่จะตรวจสอบทางอ้อม ก็คือตรวจแค่เอกสารที่ได้ใช้มายืนยัน ไม่ได้ตรวจสอบผู้ยื่นเอกสารเป็นเจ้าของเอกสารเองหรือไม่ และจะให้ผู้เปิดบัญชีไปพบหน้ากับสถาบันการชำระเงินก็เป็นไปได้ยาก สถาบันการชำระเงินไม่ได้มีสาขาทั่วประเทศเหมือนธนาคาร เพราะฉะนั้น เมื่อผู้ที่ต้องสงสัยอ้างว่าบัญชีไม่ได้เปิดด้วยตัวเอง มีคนขโมยข้อมูลของตนไปเปิดบัญชีกับสถาบันการชำระเงิน สถาบันก็พิสูจน์ไม่ได้ว่า คำพูดของผู้ที่ต้องสงสัยนั้นฟังขึ้นหรือไม่ และกฎหมายก็ไม่ได้มีหลักเกณฑ์อย่างชัดเจนในการตัดสินคดีเรื่องการปลอมบัญชี

4.2) การจำแนกประเภทของบัญชีการชำระเงิน

มาตรการปีค.ศ. 2010 ทำความผิดหรือสนับสนุนผู้อื่นกระทำความผิดโดยผ่านบัญชีการชำระเงิน นอกจากนี้ มาตรการบริหารจัดการธุรกิจชำระเงินออนไลน์ ข้อที่ 7 วรรคสอง กำหนดว่า จำนวนเงินที่ได้บันทึกไว้ในบัญชีการชำระเงินไม่เหมือนกับเงินฝากที่ลูกค้าได้ฝากไว้กับธนาคาร ไม่ได้รับการคุ้มครองของกฎหมายว่าด้วยประกันเงินฝาก ลักษณะอันแท้จริงของจำนวนเงินนั้นเป็นมูลค่าที่ชำระล่วงหน้าของลูกค้าได้ฝากไว้ให้สถาบันการชำระเงินดูแลแทนและกรรมสิทธิ์ของมูลค่ายังเป็นของลูกค้าเอง ข้อที่ 11 ได้จำแนกบัญชีการชำระเงินเป็นสามประเภทตามช่องทางการยืนยันตัวตนของผู้ใช้บริการ และบัญชีการชำระเงินแต่ละประเภทใช้งานได้ไม่เท่ากัน ดังนี้

4.2.1) บัญชีการชำระเงินประเภท I

บัญชีประเภทนี้สามารถใช้มาบริโภคหรือโอนเงิน แต่จำนวนเงินที่ทำธุรกรรมได้สะสมไม่เกิน 1000 หยวน รวมผู้ใช้บริการโอนเงินจากบัญชีการชำระเงินไปยังบัญชีธนาคารของตน บัญชีการชำระเงินประเภท I เปิดด้วยวิธีการไม่ต่อหน้ากัน หมายถึงสถาบัน

การชำระเงินกับผู้ให้บริการไม่ได้พบหน้ากัน และผู้ให้บริการได้ยืนยันตัวตนผ่านช่องทางภายนอกที่ถูกต้องตามกฎหมายและปลอดภัยไม่ถึงสามช่องทาง และเป็นการเปิดบัญชีที่สถาบันการชำระเงินครั้งแรก

4.2.2) บัญชีการชำระเงินประเภท II

บัญชีการชำระเงินประเภท II จะใช้ได้เพียงการบริโภคและโอนเงินเท่านั้น และผู้ให้บริการดำเนินการชำระเงินโดยหักเงินจากบัญชีการชำระเงินได้ไม่เกินหนึ่งแสนหยวนต่อปี ไม่รวมการโอนเงินจากบัญชีการชำระเงินไปยังบัญชีธนาคารของตนเอง ห้ามไม่ให้สถาบันการชำระเงินตั้งขีดจำกัดการโอนเงินจากบัญชีการชำระเงินประเภทนี้ไปยังบัญชีธนาคารของผู้ใช้บริการเอง หมายความว่า ขั้วของบัญชีประเภทนี้จะดำเนินการโอนเงินเข้าบัญชีธนาคารของตนเองเท่าไรก็ได้ บัญชีประเภทนี้เป็นบัญชีที่ผู้ให้บริการได้เปิดต่อหน้าพนักงานของสถาบันการชำระเงินที่รับผิดชอบหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายของสถาบันการชำระเงิน หรือไม่ได้เปิดบัญชีอย่างพบหน้าพบตา แต่ผู้ให้บริการได้ยืนยันตัวตนผ่านช่องทางภายนอกที่ถูกต้องตามกฎหมายและปลอดภัยอย่างน้อยสามช่องทางแล้ว สถาบันการชำระเงินสามารถเปิดบัญชีการชำระเงินประเภท II ให้แก่ผู้ให้บริการ

4.2.3) บัญชีการชำระเงินประเภท III

บัญชีการชำระเงินประเภท III สามารถใช้มาบริโภค การโอนเงิน การซื้อผลิตภัณฑ์การเงิน ผู้ให้บริการดำเนินการชำระเงินโดยหักเงินจากบัญชีการชำระเงินได้ไม่เกินสองแสนหยวนต่อปี ไม่รวมการโอนเงินจากบัญชีการชำระเงินไปยังบัญชีธนาคารของตนเอง ห้ามไม่ให้สถาบันการชำระเงินตั้งขีดจำกัดการโอนเงินจากบัญชีการชำระเงินประเภทนี้ไปยังบัญชีธนาคารของผู้ใช้บริการเอง หมายความว่า เจ้าของบัญชีประเภทนี้จะดำเนินการโอนเงินเข้าบัญชีธนาคารของตนเองเท่าไรก็ได้ บัญชีประเภทนี้เป็นบัญชีที่ผู้ให้บริการได้เปิดต่อหน้าพนักงานของสถาบันการชำระเงินที่รับผิดชอบหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายของสถาบันการชำระเงิน หรือไม่ได้เปิดบัญชีอย่างพบหน้าพบตา แต่ผู้ให้บริการได้ยืนยันตัวตนผ่านช่องทางภายนอกที่ถูกต้องตามกฎหมายและปลอดภัยอย่างน้อยห้าช่องทางแล้ว

ช่องทางภายนอกที่ถูกต้องตามกฎหมายและปลอดภัย หมายถึง คลังสถิติของรัฐบาล ระบบบันทึกข้อมูลของธนาคาร และคลังสถิติทางการค้าต่างๆ ในนั้น การยืนยันตัวตนผ่านธนาคารพาณิชย์ บัญชีธนาคารที่ไฉมายืนยันต้องเป็นบัญชีธนาคารประเภท I หรือบัญชีบัตรเครดิตเท่านั้น บัญชีธนาคารประเภท I หมายถึงบัญชีธนาคารที่ใช้งานได้ทุกชนิด มีความปลอดภัยสูงสุด สามารถดำเนินการฝากถอนเงิน การซื้อผลิตภัณฑ์ทางการเงิน การโอนเงิน การชำระค่าใช้จ่ายต่างๆ และการชำระค่าสินค้าค่าบริการได้ เป็นต้น บัญชีการชำระเงินประเภท I เหมาะสำหรับการชำระเงินรายย่อย การชำระเงินเล็กน้อยชั่วคราว จึงมีการยืนยันตัวตนแบบง่ายสะดวก แต่เพราะคำนึงถึงความปลอดภัยของเงินทุนจึงต้องจำกัดจำนวนเงินที่ชำระได้ไม่เกิน 1000 หยวน

ตลอดชีวิต เมื่อผู้ใช้บริการจำเป็นต้องชำระเงินมากกว่า 1000 หยวน ผู้ใช้บริการจำต้องอัปเดตความน่าเชื่อถือของบัญชีตนโดยการยืนยันตัวตนเพิ่มด้วยผ่านช่องทางอื่นๆที่เคยยืนยันมาก่อน

บัญชีการชำระเงินประเภท II และประเภท III ได้มีการยืนยันตัวตนผ่านหลายช่องทาง จึงมีความน่าเชื่อถือสูง มันสามารถป้องกันการเปิดบัญชีการใช้ซื้อปลอมหรือการเปิดบัญชีโดยมีการขโมยข้อมูลของผู้อื่นตามหลัก กฎหมายจึงอนุญาตให้มีการจำนวนเงินได้เป็นหนึ่งในแสนหยวนขึ้นไป และการจำกัดจำนวนการชำระเงินจำกัดเพียงแค่การหักเงินจากบัญชีการชำระเงินไปยังบัญชีธนาคารของผู้อื่นหรือบัญชีการชำระเงินของผู้อื่น เรื่องการรับชำระเงินและการถอนเงินจากบัญชีการชำระเงินไปยังบัญชีธนาคารของผู้ใช้บริการเองจะได้อยู่ภายใต้การจำกัด มาตรการนี้จะ เป็นประโยชน์ต่อการป้องกันการฟอกเงินโดยมีการนำใช้บัญชีการชำระเงินเป็นช่องทางการหมุนเวียนเงินสกปรก ด้วยเหตุผลว่าการลงทุนผลิตภัณฑ์ทางการเงินมีความเสี่ยงสูง มาตรการจึงบังคับให้บัญชีการชำระเงินประเภท III ที่มีการยืนยันตัวตนผ่านช่องทางมากพอเท่านั้นสามารถซื้อผลิตภัณฑ์ทางการเงิน นอกจากนี้ มาตรการยังกำหนดเงื่อนไขการโอนเงินด้วยบัญชีการชำระเงิน ซึ่งได้แก่ โดยหลักแล้ว การโอนเงินระหว่างบัญชีการชำระเงินเสมือนจริงกับบัญชีธนาคารที่ไม่ได้ใช้ซื้อเดียวกันไม่ได้ แต่ ธนาคารแห่งชาติจีนได้ประเมินระดับของสถาบันการชำระเงิน สถาบันการชำระเงินที่ได้ระดับสูงสุดระดับเอ และบัญชีประเภท II และประเภท III ได้ดำเนินการยืนยันตัวตน 95% ขึ้นไป

บัญชีของสถาบันการชำระเงินดังกล่าวสามารถดำเนินการโอนเงินระหว่างกันกับบัญชีธนาคารของผู้อื่นที่ไม่ใช่คนเดียวกันกับผู้ให้บริการ หมายความว่า มาตรการยืนยันตัวตนและมาตรการจัดระดับสถาบันการชำระเงินเกิดขึ้นที่หลังของการมีบัญชีการชำระเงิน และก่อนมีมาตรการดังกล่าว บัญชีการชำระเงินจะโอนเงินเท่าไรโอนไปธนาคารไหนก็ได้ และเมื่อมีบัญชีแล้วจะยกเลิกก็ต่อเมื่อมีเหตุอันสมควรให้ยกเลิกบัญชีถึงจะยกเลิกได้ ธนาคารแห่งชาติจีนเพื่อส่งเสริมให้มีการยืนยันตัวตนทุกบัญชีจึงใช้มาตรการจัดระดับสถาบันเพื่อเป็นแรงผลักดันแก่สถาบันในการดำเนินการยืนยันตัวตนแก่ผู้ใช้บริการบริษัทอาลีเพย์เป็นสถาบันการชำระเงินระดับเอ จึงสามารถดำเนินการโอนเงินกันกับบัญชีธนาคารต่างๆได้

ในกรณีการโอนเงินจากบัญชีการชำระเงินของผู้ใช้บริการไปยังบัญชีธนาคารของผู้ใช้บริการเอง สถาบันการชำระเงินจะตั้งขีดจำนวนสูงสุดไม่ได้ แต่มาตรการไม่ห้ามการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมโอนดังกล่าว ทุกวันนี้ บริษัทอาลีเพย์เก็บค่าธรรมเนียม 0.1% ในกรณีการถอนเงินจากบัญชีการชำระเงินไปยังบัญชีธนาคาร ไม่ว่าบัญชีธนาคารของผู้ใช้บริการเองหรือบัญชีของคนอื่น ซึ่งมันทำให้ผู้ใช้บริการไม่อยากเสียค่าธรรมเนียมจึงให้เงินหมุนกันในระบบอาลีเพย์ มาตรการยังกำหนดว่า การโอนเงินระหว่างสถาบันชำระเงินจะต้องมอบหมายให้ธนาคารดำเนินการ ห้ามไม่ให้สถาบันชำระเงินฝากเงินไว้ซึ่งกันและกันหรือฝากให้สถาบันชำระเงินดำเนินการใดๆกับการ

ฝากเงิน ห้ามไม่ให้สถาบันการชำระเงินดำเนินการโอนเงินให้แก่ธนาคาร เว้นแต่มีการอนุญาตเป็นพิเศษ

4.3) กำหนดขีดสูงสุดของจำนวนเงินที่ชำระตามความเสี่ยงของบัญชีการชำระเงิน

ข้อที่ 24 มาตรการบริหารจัดการธุรกิจการชำระเงินออนไลน์ กำหนดว่า สถาบันการชำระเงินต้องจำกัดจำนวนเงินที่ชำระด้วยเงินในบัญชีการชำระเงินตามระดับความปลอดภัยของวิธีการยืนยันธุรกรรม

(1) ธุรกรรมที่ได้ยืนยันด้วยวิธีที่มีผลบังคับใช้สองวิธีขึ้นไป ซึ่งรวมถึงใบรับรองดิจิทัลหรือลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ ธุรกรรมนั้นจะจำกัดจำนวนสูงสุดวันละเท่าไร ขึ้นอยู่กับการตกลงกันระหว่างผู้ให้บริการกับสถาบันการชำระเงิน

(2) สถาบันการชำระเงินได้ใช้วิธีการยืนยันสองวิธีขึ้นไป แต่ไม่ได้ใช้วิธีการยืนยันการทำธุรกรรมด้วยใบรับรองดิจิทัลหรือลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ บัญชีทั้งหมดของผู้ให้บริการคนเดียวจะดำเนินธุรกรรมได้มากที่สุด 5000 หยวนต่อวัน ซึ่งไม่รวมผู้ให้บริการออนไลน์จากบัญชีการชำระเงินของตนเองไปยังบัญชีธนาคารของตนเอง

(3) สถาบันการชำระเงินใช้วิธีการยืนยันการชำระเงินไม่ถึงสองวิธี บัญชีทั้งหมดของผู้ให้บริการคนเดียวจะดำเนินธุรกรรมได้มากที่สุด 1000 หยวนต่อวัน ซึ่งไม่รวมผู้ให้บริการออนไลน์จากบัญชีการชำระเงินของตนเองไปยังบัญชีธนาคารของตนเอง และสถาบันการชำระเงินต้องรับรองจะชดใช้ความเสียหายอย่างเต็มจำนวนและไม่มีเงื่อนไขเมื่อมีความเสี่ยงเกิดขึ้นกับเงินที่ได้ชำระเงิน ข้อที่ 24 เป็นหลักทั่วไป เมื่อสถาบันการชำระเงินได้ประเมินเป็นสถาบันระดับเอ จำนวนสูงสุดจะเป็นสองเท่าของจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อที่ 24 ถ้าสถาบันเป็นสถาบันระดับบี จะมีจำนวนสูงสุด 1.5 เท่าของจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อที่ 24 ยกตัวอย่างบริษัทอาลีเพย์เป็นสถาบันระดับเอ เพราะฉะนั้น เมื่อการชำระเงินด้วยบัญชีอาลีเพย์จะไม่ได้ผ่านการยืนยันสองวิธีขึ้นไปก็ได้ จำนวนสูงสุดที่ดำเนินการได้คือ 2000 หยวนต่อวันต่อผู้ให้บริการหนึ่งคน แต่โดยปกติ สถาบันการที่ได้ประเมินผลเป็นระดับเอได้มักจะมีวิธีการยืนยันการชำระเงินอย่างปลอดภัยและพยายามทำตามข้อกำหนดของมาตรการต่างๆ

(5) มาตรการเกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินล่วงหน้า

การกำกับดูแลเงินล่วงหน้าเป็นมาตรการที่สำคัญของธนาคารแห่งชาติจีนในการกำกับดูแลอาลีเพย์ หลังจากที่ได้ออกมาตราการบริหารจัดการบริการการชำระเงิน โดยสถาบันที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ปีค.ศ.2010 ธนาคารแห่งชาติจีนยังได้ออกมาตาการต่างๆเพื่อใช้ประกอบกับการกำกับดูแล มาตรการต่างๆรวมด้วย มาตรการบริหารจัดการ Prepaid card (支付机

构预付卡管理办法) มาตรการบริหารจัดการเงินล่วงหน้าของสถาบันการชำระเงิน (支付机构备付金存管办法)

5.1) ความหมายของคำศัพท์ต่างๆ

เงินล่วงหน้า (Reserves) หมายถึง เงินทุนที่สถาบันการชำระเงินได้รับไว้จากลูกค้าเป็นล่วงหน้าเพื่อดำเนินธุรกรรมการชำระเงินตามที่ลูกค้าได้มอบหมาย ซึ่งรวมด้วย

1) เงินทุนที่ผู้ชำระเงินหรือผู้รับชำระเงินได้ฝากไว้ในบัญชีของสถาบันการชำระเงิน

2) เงินทุนที่ผู้รับชำระเงินได้มอบหมายให้สถาบันการชำระเงินรับชำระเงินแทนและสถาบันการชำระเงินได้รับเงินไว้แต่ยังไม่ได้ชำระคืนแก่ผู้รับชำระเงิน

3) เงินทุนที่ผู้ชำระเงินได้ออนให้แก่สถาบันการชำระเงินและมอบหมายให้สถาบันการชำระเงินเอาเงินที่ได้รับไว้ชำระให้แก่ผู้รับชำระเงินต่อ แต่สถาบันการชำระเงินยังไม่ได้ชำระ

4) มูลค่าที่บันทึกไว้ในบัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ยังไม่ได้ใช้

ข้อที่ 24 ของมาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินโดยสถาบันที่ไม่ใช่สถาบันการชำระเงิน ปีค.ศ. 2010 กำหนดว่า เงินล่วงหน้าไม่ใช่สินทรัพย์ของสถาบันการชำระเงิน ซึ่งเป็นเงินที่ลูกค้าฝากไว้ในธนาคารในนามสถาบันการเงิน เงินเป็นของลูกค้า มาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินโดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตโดยสถาบันการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร กำหนดว่า เงินทุนที่เหลือไว้ในบัญชีการชำระเงินแตกต่างกับเงินฝากไว้ที่ธนาคาร ไม่ได้รับการคุ้มครองของกฎหมายประกันเงินฝาก เงินทุนในที่นี้เป็นเงินล่วงหน้าชนิดหนึ่ง จากข้อกำหนดดังนี้ แสดงว่า เงินล่วงหน้าไม่ใช่เงินฝากตามความหมายของกฎหมายประกันเงินฝาก แต่เพื่อความปลอดภัยสถาบันการชำระเงินต้องนำเงินล่วงหน้าฝากไว้กับธนาคาร

ข้อที่ 3 ของมาตรการบริหารจัดการเงินล่วงหน้า กำหนดว่า สถาบันการชำระเงินต้องฝากเงินล่วงหน้าทั้งหมดที่ได้รับไว้ในบัญชีธนาคารเฉพาะเงินล่วงหน้าที่สถาบันการชำระเงินได้เปิดไว้กับธนาคาร แต่อย่างไรก็ตาม ในระหว่างการดำเนินธุรกิจบริการการชำระเงิน แต่ละวันต้องมีเงินล่วงหน้าสะสมไว้และไม่ต้องชำระคืนทันที เงินก้อนนี้ ถ้าฝากเป็นประจำหรือซื้อผลิตภัณฑ์การเงินที่ปลอดภัยได้ จะทำให้เงินที่สะสมไว้เกิดผลประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐกิจ ข้อที่ 16 ของมาตรการบริหารจัดการเงินล่วงหน้าจึงอนุญาตให้สถาบันการชำระเงินนำเงินล่วงหน้ามาฝากกับธนาคารในรูปแบบ corporate term deposit corporate call deposit agreement deposit หรือรูปแบบอื่นๆที่ธนาคารแห่งชาติอนุญาต ในทางปฏิบัติธนาคารจะถือเงินล่วงหน้าที่ฝากไว้ในรูปแบบดังกล่าวเป็นเงินฝาก และคิดดอกเบี้ยเงินฝากด้วย แต่ละปี เงินล่วงหน้าของบริษัทอาลีเพย์

นำฝากเกิดดอกเบี้ยล้านล้านหยวน แต่ดอกเบี้ยก้อนนี้เป็นของใคร กฎหมายไม่ได้กำหนด ในทางปฏิบัติ จะให้ผู้ให้บริการแบ่งกันก็ยังคงทำไม่ได้ ในทางปฏิบัติธนาคารจึงจ่ายดอกเบี้ยให้สถาบันการชำระเงิน แต่การได้ดอกเบี้ยเงินฝากของเงินล่วงหน้ายังขาดหลักกฎหมายสนับสนุน

ธนาคารเงินล่วงหน้า (Reserves Bank) หมายถึงธนาคาร ภายในแผ่นดินใหญ่ที่ได้ทำสัญญาร่วมมือกับสถาบันการชำระเงินในเรื่องให้บริการฝากเงินล่วงหน้า ซึ่งประกอบด้วย ธนาคารกำกับดูแลเงินล่วงหน้า (Reserves custodian bank) กับธนาคารร่วมมือจัดการเงินล่วงหน้า (Reserves cooperative bank) การดูแลเงินล่วงหน้าหมายถึง การรับฝาก การรวบรวม การใช้และการโอนซึ่งเงินล่วงหน้า ธนาคารกำกับดูแลเงินล่วงหน้าเป็นธนาคารที่มีสิทธิ ดำเนินการชำระเงินล่วงหน้าระหว่างบัญชีธนาคารต่างๆ หรือดำเนินการชำระเงินภายในธนาคารเอง และรับผิดชอบรวบรวม ตรวจสอบ กำกับดูแลข้อมูลอันเกี่ยวกับเงินหน้าที่ฝากไว้ในทุกๆ ธนาคาร สถาบันการชำระเงินจะเลือกได้เพียงธนาคารเดียวเป็นธนาคารกำกับดูแลเงินล่วงหน้าของตน และสามารถเปิดบัญชีรับฝากเงินล่วงหน้าที่สำนักงานสาขาของธนาคารนั้นได้สาขาละหนึ่งบัญชี หมายความว่า สถาบันการชำระเงินหนึ่งบริษัทเลือกธนาคารได้เพียงแห่งเดียว และธนาคารนั้นมีหน้าที่ กำกับดูแลเงินล่วงหน้าของสถาบันการชำระเงินด้วย ธนาคารนั้นต้องดูแลการรับฝาก การตรวจสอบ การรวบรวมและการโอนซึ่งเงินล่วงหน้า และมีเป็นธนาคารเพียงเดียวที่มีสิทธิดำเนินการโอนหรือรับ โอนเงินล่วงหน้าระหว่างบัญชีเงินล่วงหน้าของสถาบันการเงิน ซึ่งจะเป็นบัญชีเงินล่วงหน้าของธนาคาร เองหรือธนาคารอื่นก็ได้ ธนาคารร่วมมือจัดการเงินล่วงหน้า หมายถึง ธนาคารที่สามารถรับฝากเงิน ล่วงหน้าและดำเนินการจ่ายเงินล่วงหน้าภายในธนาคาร รับผิดชอบในการกำกับดูแลเงินล่วงหน้าของ สถาบันการชำระเงินที่ได้ฝากไว้กับธนาคาร สถาบันการชำระเงินสามารถเลือกธนาคารร่วมมือจัดการ เงินล่วงหน้าได้หลายธนาคาร เงินล่วงหน้าที่ฝากไว้กับธนาคารร่วมมือจัดการเงินล่วงหน้าจะโอนกัน ได้ภายในธนาคาร หรือโอนไปยังธนาคารกำกับดูแลเงินล่วงหน้าเท่านั้น จะโอนไปยังธนาคารอื่นๆ ไม่ได้ ธนาคารร่วมมือจัดการเงินล่วงหน้ามีหน้าที่แจ้งข้อมูลบัญชีเงินล่วงหน้าของสถาบันการชำระเงิน ธนาคารกำกับดูแลเงินล่วงหน้ารับทราบและรวบรวม มาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงิน ของสถาบันที่ไม่ใช่สถาบันการเงินได้ตั้งเงื่อนไขไว้อย่างสูงเกี่ยวกับธนาคารเงินล่วงหน้า ซึ่งธนาคาร จะเป็นธนาคารเงินล่วงหน้าได้ ไม่ว่าจะเป็นธนาคารกำกับดูแลเงินล่วงหน้าหรือธนาคารร่วมจัดการเงิน ล่วงหน้าก็ได้ ต้องครบองค์ประกอบดังนี้

1) สินทรัพย์รวมไม่ต่ำกว่า 2000 ล้านล้านหยวน ตัวชี้วัด ความเสี่ยงเช่น อัตราส่วนเงินกองทุนทั้งหมดต่อสินทรัพย์เสี่ยง (Capital Adequacy Ratio: CAR) อัตราส่วนความสามารถในการก่อหนี้ (Leverage ratios) อัตราส่วนสภาพคล่อง (Liquidity) ต้อง ถูกต้องตามกฎหมายกำหนด ธนาคารที่สถาบันการชำระเงินได้เปิดบัญชีการรับโอนเงินอย่างเดียว

ธนาคารนั้นต้องมีสินทรัพย์รวมไม่ต่ำกว่า ธนาคารที่มีสินทรัพย์รวม 2000 ล้านล้านบาทถือว่าเป็นธนาคารขนาดกลางในประเทศไทย

2) ต้องมีความสามารถและสภาพที่ดำเนินการกำกับดูแลเงินล่วงหน้าของลูกค้าได้ ซึ่งรวมถึง มีระเบียบปฏิบัติต่อเงินล่วงหน้าที่มีสมบูรณ์ ความสามารถทางเทคนิคด้านเช็คตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับเงินล่วงหน้า และสามารถจัดระบบรับฝากเงินล่วงหน้าตามกำหนด

3) จำนวนสำนักงานสาขาภายในประเทศและการกระจายของจุดบริการสามารถตอบสนองความต้องการของบริการชำระเงินของสถาบันการเงิน และมีความสามารถดำเนินงานของระบบที่มีขนาดเท่าบริการของสถาบันการเงิน ยกตัวอย่างเช่น จำนวนธุรกรรมการชำระเงินของอาลีเพย์สูงสุดเป็น 2.56 แสนรายการต่อ 1 วินาที สมมติธุรกรรมทั้งหมดต้องหมุนผ่านธนาคารใดธนาคารหนึ่ง ระบบของธนาคารนั้นต้องรับไหว และเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้นมา ธนาคารมีความสามารถจัดการความเสี่ยงด้วย

4) มีความสามารถจัดการภัยพิบัติและเหตุฉุกเฉิน ทำให้ธุรกิจบริการดำเนินการอย่างต่อเนื่องได้ การรับฝากเงินล่วงหน้าสำหรับธนาคารได้ทั้งเงินฝากและค่าธรรมเนียม

บัญชีธนาคารเฉพาะเงินล่วงหน้า หมายถึง บัญชีธนาคารชนิดกระแสรายวันที่สถาบันการเงินได้เปิดไว้ที่ธนาคารเพื่อรับเงินล่วงหน้า ซึ่งประกอบด้วยบัญชีดูแลเงินล่วงหน้า (Account for the custody of reserves) บัญชีรับจ่ายเงินล่วงหน้า (Account for the receipt and payment of reserves) บัญชีโอนเงินล่วงหน้า (Account for the transfer of reserves) บัญชีดูแลเงินล่วงหน้า (Account for the custody of reserves) หมายถึงบัญชีที่สถาบันการเงินได้เปิดไว้ที่ธนาคารกำกับดูแลเงินล่วงหน้า บัญชีนี้สามารถรับเงินสดหรือรับโอนเงินล่วงหน้า สามารถรับและจ่ายเงินล่วงหน้าภายในธนาคารเองหรือระหว่างธนาคารด้วย สถาบันการเงินสามารถเปิดบัญชีดูแลเงินล่วงหน้าได้ที่ธนาคารกำกับดูแลเงินล่วงหน้าสำนักงานสาขาลำดับมณฑล เขตปกครองด้วยตนเอง เมืองปกครองด้วยตนเอง แต่เปิดได้มณฑลหรือเมืองเขตละหนึ่งบัญชีเท่านั้น

เช่น ธนาคารก่อสร้างเงินเป็นธนาคารกำกับดูแลเงินล่วงหน้าของบริษัทอาลีเพย์ บริษัทอาลีเพย์จะสามารถเปิดบัญชีเงินล่วงหน้าได้ที่ธนาคารก่อสร้างเงินสำนักงานสาขาเซี่ยงไฮ้ ซึ่งเป็นเมืองปกครองด้วยตนเอง หรือเปิดบัญชีที่ธนาคารก่อสร้างเงินสำนักงานสาขาหางโจว ซึ่งเป็นเขตปกครองด้วยตนเอง หรือ เปิดบัญชีที่ธนาคารก่อสร้างเงินสำนักงานสาขาหางตง ซึ่งเป็นมณฑล บัญชีดูแลเงินล่วงหน้าใช้งานได้อย่างบัญชีธนาคารของบริษัท บัญชีรับจ่ายเงินล่วงหน้า (Account for the receipt and payment of reserves) เป็นบัญชีธนาคารที่สถาบันการเงินได้เปิดไว้กับธนาคารเงินล่วงหน้า ซึ่งจะเป็นธนาคารกำกับดูแลเงินล่วงหน้าหรือธนาคารร่วมมือจัดการเงินล่วงหน้า

ก็ได้ สถาบันการชำระเงินสามารถเปิดบัญชีรับจ่ายเงินได้ที่หลายธนาคาร แต่หนึ่งธนาคารเปิดได้หนึ่งบัญชีเท่านั้น สถาบันการชำระเงินจะเปิดบัญชีที่สำนักงานใหญ่หรือสำนักงานสาขาก็ได้ บัญชีรับจ่ายเงินล่วงหน้าสามารถดำเนินการรับเงินจากบัญชีธนาคารเองหรือบัญชีธนาคารอื่น แต่ดำเนินการจ่ายเงินได้เพียงภายในบัญชีธนาคารของตนเองเท่านั้น และสามารถโอนเงินไปยังบัญชีดูแลเงินล่วงหน้าที่สถาบันการชำระเงินได้เปิดไว้กับธนาคารอื่นๆ บัญชีรับโอนเงินล่วงหน้าเป็นบัญชีธนาคารที่สถาบันการชำระเงินได้เปิดไว้กับธนาคารเงินล่วงหน้า ซึ่งจะเป็ธนาคารกำกับดูแลเงินล่วงหน้าหรือธนาคารร่วมมือจัดการเงินล่วงหน้าก็ได้ และสถาบันการชำระเงินจะเปิดบัญชีเท่าไรก็ได้ตามความต้องการ แต่บัญชีนี้ใช้งานได้เฉพาะการรับเงินหรือคืนไปยังบัญชีที่ได้โอนเงินมาเท่านั้น ไม่สามารถดำเนินการจ่ายเงิน และก่อนเลิกงานทุกวัน เงินในบัญชีนี้ต้องโอนไปยังบัญชีรับจ่ายเงินล่วงหน้าที่เปิดไว้ในธนาคารเดียวหรือโอนไปยังบัญชีดูแลเงินล่วงหน้า หมายความว่า จำนวนเงินในบัญชีรับเงินโอนล่วงหน้าต้องลบให้เป็นศูนย์

5.2) การรายงานข้อมูลบัญชีและจัดทำสัญญาดูแลเงินล่วงหน้า

การเปิดบัญชีเงินล่วงหน้าต้องเปิดในนามบริษัทเอง จะเปิดในนามบริษัทสาขาไม่ได้ การเปลี่ยนการยกเลิกบัญชีเงินล่วงหน้าทั้งสถาบันการชำระเงินและธนาคารเงินล่วงหน้าต้องแจ้งให้ธนาคารแห่งชาติเงินทราบล่วงหน้าห้าวันทำการ

สถาบันการชำระเงินต้องเปิดบัญชีบริษัทเองเพื่อรับค่าธรรมเนียมหรือค่าบริการ ข้อมูลของบัญชีธนาคารของสถาบันการชำระเงินก็ต้องแจ้งให้ธนาคารแห่งชาติทราบเช่นกัน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกบัญชีของสถาบันก็ต้องแจ้งให้ธนาคารแห่งชาติทราบล่วงหน้า 5 วันทำการ

สถาบันการชำระเงินต้องทำสัญญาดูแลเงินล่วงหน้ากับธนาคารสำนักงานใหญ่หรือสำนักงานสาขาที่ได้รับมอบอำนาจจากสำนักงานใหญ่ ในสัญญานั้นต้องกำหนดความรับผิดชอบ สิทธิหน้าที่ของทั้งสองฝ่าย

หลังจากที่ได้เปิดบัญชีดูแลเงินล่วงหน้าและทำสัญญาดูแลเงินล่วงหน้าแล้ว สถาบันการชำระเงินต้องรายงานข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีธนาคารและสัญญาที่ได้ทำต่อธนาคารแห่งชาติเงินสาขาที่เดียวที่สถาบันการชำระเงินตั้งอยู่ เช่น บริษัทอาลีเพย์ตั้งอยู่ที่เมืองหางโจวมณฑลเจ้อเจียง บริษัทอาลีเพย์จะต้องแจ้งข้อมูลบัญชีและสัญญาต่อธนาคารแห่งชาติสำนักงานสาขามณฑลเจ้อเจียง

5.3) การฝากเงินล่วงหน้าไว้บัญชีเฉพาะเงินล่วงหน้าตามสัดส่วน

ระหว่างปี ค.ศ. 2013 ปี ค.ศ. 2016 ธนาคารแห่งชาติเงินกำหนดให้สถาบันการชำระเงินต้องฝากเงินล่วงหน้าไว้ที่ธนาคารกำกับดูแลเงินล่วงหน้าอย่างน้อย 50% ของเงินล่วงหน้าทั้งหมด แต่เนื่องจาก ปี ค.ศ. 2015 ธนาคารแห่งชาติเงินได้ดำเนินการตรวจสอบการบริหาร

เงินล่วงหน้าของสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร และพบว่าการเปิดบัญชีเงินล่วงหน้าไม่ถูกระเบียบ การใช้บัญชีเงินล่วงหน้าไม่ถูกต้องตามกฎระเบียบ ปัญหาที่เด่นชัดคือ การฝากเงินล่วงหน้าในบัญชีทั่วไป หรือดำเนินการจ่ายเงินจากบัญชีรับจ่ายเงินล่วงหน้าไปยังบัญชีธนาคารอื่นๆ หรือเงินในบัญชีรับโอนเงินไม่ได้ลบเป็นศูนย์ก่อนเลิกงาน เป็นต้น

สถาบันไม่มีกลไกตรวจสอบเงินล่วงหน้าที่มีประสิทธิภาพ ธนาคารกำกับดูแลเงินล่วงหน้าไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่กำกับดูแลอย่างจริงจัง และยังพบปัญหาการฝ่าฝืนกฎหมายอย่างรุนแรงของสถาบันการเงินในกรณีการยกยอกเงินล่วงหน้าไปใช้ ธนาคารเงินล่วงหน้าละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่กำกับดูแลเงินล่วงหน้า ต่อมาในปี ค.ศ. 2016 คณะรัฐมนตรีได้แจ้งแผนการจัดการความเสี่ยงของ internet financial ได้มีนโยบายอย่างชัดเจนว่า บัญชีเงินล่วงหน้าต้องเปิดไว้กับธนาคารแห่งชาติหรือธนาคารพาณิชย์ที่มีคุณสมบัติอย่างเหมาะสม ซึ่งแสดงว่า ธนาคารแห่งชาติมีความตั้งใจที่จะกำกับดูแลเงินล่วงหน้าแบบรวมศูนย์ เดือนมกราคมปีค.ศ. 2017 ธนาคารแห่งชาติจึงได้ประกาศแจ้งให้มีการฝากเงินล่วงหน้าไว้อย่างรวบรวม ซึ่งธนาคารแห่งชาติได้กำหนดให้สถาบันการเงินต้องนำเงินล่วงหน้าตามสัดส่วนที่กำหนดไปฝากไว้ในบัญชีเฉพาะของสถาบันที่ได้กำหนดเฉพาะเจาะจง และเงินล่วงหน้าในบัญชีเฉพาะนี้จะไม่คิดดอกเบี้ย

ปัจจุบัน บัญชีเฉพาะเงินล่วงหน้าเป็นบัญชีที่เปิดไว้กับธนาคารแห่งชาติโดยตรง ธนาคารแห่งชาติจะกำหนดสัดส่วนเงินล่วงหน้าที่ต้องฝากตามประเภทธุรกิจบริการการเงิน สภาพการประกอบธุรกิจบริการและผลประเมินสถาบันการเงิน สัดส่วนเท่าไรธนาคารแห่งชาติมีการปรับทุกปี ปีค.ศ. 2017 สัดส่วนอยู่ที่ 12% ถึง 24% ปีค.ศ. 2018 ปรับขึ้นเป็น 50% ถึง 54% และธนาคารแห่งชาติยังกำหนดว่า เงินล่วงหน้าที่ไม่ได้ฝากไว้ในบัญชีเฉพาะ ต้องมี 50% ฝากไว้กับธนาคารกำกับดูแลเงินล่วงหน้า หมายความว่า เงินล่วงหน้าทั้งหมดของบริษัทอาลีเพย์มีประมาณ 50% ฝากไว้ที่ธนาคารแห่งชาติ 25% ฝากไว้ที่ธนาคารก่อสร้างเงินซึ่งเป็นธนาคารกำกับดูแลเงินล่วงหน้าของบริษัทอาลีเพย์ เหลือ 25% ฝากไว้กับธนาคารร่วมมือจัดการเงินล่วงหน้าต่างๆ

5.4) การตั้งเงินสำรองตามสัดส่วนของดอกเบี้ย

ข้อที่ 29 ของมาตรการบริหารจัดการเงินล่วงหน้ากำหนดให้สถาบันการเงินต้องตั้งเงินสำรองรายไตรมาส จำนวนเงินสำรองคิดตามสัดส่วนของดอกเบี้ยทั้งหมดที่ได้จากการฝากเงินล่วงหน้า ถ้าสถาบันการเงินมีบัญชีรับจ่ายเงินล่วงหน้าไม่เกินสี่บัญชี จำนวนเงินสำรองจะเป็น 10% ของดอกเบี้ยที่ได้รับในสามเดือน ถ้ามีบัญชีมากกว่าสี่บัญชี ยิ่งมากก็ต้องมีสัดส่วนเงินสำรองสูงขึ้นตาม รายละเอียดธนาคารแห่งชาติจะกำหนดอีกที แต่ปัจจุบันก็ยังไม่ได้ออกรายละเอียดขึ้นมา

5.5) มาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้บริการ

ข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้บริการประกอบด้วยข้อมูลสำคัญ (Sensitive Information) และข้อมูลทั่วไป ข้อมูลสำคัญหมายถึงข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีผู้ใช้บริการ เช่นเลขบัญชีธนาคาร วันหมดอายุของบัตรธนาคาร โทรศัพท์ที่ผูกกับบัตรธนาคาร เป็นต้น ข้อมูลทั่วไป เช่นสินค้าที่ซื้อ บริการที่ได้รับ ซึ่งเป็นข้อมูลของธุรกรรมที่ทำให้เกิดการชำระเงิน ข้อมูลทั่วไปมีความสำคัญต่อการจัดทำข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ประเทศจีนไม่มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นเฉพาะ แต่มีกฎหมายหลายฉบับได้ให้การคุ้มครองข้อมูลของประชาชน ได้แก่ กฎหมายแพ่งมาตรา 111 กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ในธุรกิจการชำระเงินโดยผ่านอาลีเพย์จะมีการกำหนดไว้ในมาตรการบริหารจัดการธุรกิจการชำระเงินโดยผ่านสถาบันที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน มาตรการฉบับนี้จะเน้นหน้าที่ของสถาบันการเงินในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริโภค ซึ่งประกอบมาตรการดังต่อไปนี้

(1) ผู้ประกอบธุรกิจต้องจัดให้มีมาตรการดำเนินธุรกิจการชำระเงิน และมาตรการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของลูกค้า

มาตรการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของลูกค้าที่ผู้ประกอบธุรกิจต้องจัดให้มีขึ้นนั้นต้องประกอบด้วย

(1.1) การคุ้มครองสิทธิที่จะรู้ ของลูกค้า แจ้งให้ลูกค้าทราบอย่างชัดเจนว่า เพราะเหตุใดยุติบริการการชำระเงิน เวลาที่หยุดใช้บริการ และแผนการดำเนินการต่อหากมีการยุติธุรกิจบริการการชำระเงิน

(1.2) การรักษาความลับของลูกค้า ระบุสถาบันที่รับข้อมูลส่วนตัวของลูกค้าอย่างชัดเจนรวมถึงวิธีการโอนข้อมูล การทำลายข้อมูลและแผนการกำกับดูแล

(1.3) มาตรการคุ้มครองสิทธิในการเลือก ต้องกำหนดวิธีการคืนเงินล่วงหน้าอย่างน้อยสองวิธีและเป็นวิธีการที่ลูกค้าสามารถเลือกได้ เมื่อมาตรการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของลูกค้าได้มีความเกี่ยวข้องกับสถาบันการชำระเงินอื่นๆ สถาบันกันต้องทำสัญญาการโอนข้อมูลของลูกค้า และมีเอกสารยืนยันแผนการคืนเงินล่วงหน้า

(2) ผู้ประกอบธุรกิจต้องรักษาความลับของลูกค้า

ผู้ประกอบธุรกิจต้องรักษาความลับของลูกค้าโดยปฏิบัติดังนี้

(2.1) ห้ามเปิดเผยข้อมูลของลูกค้า

(2.2) เก็บรักษาข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลการชำระเงิน และข้อมูลการบัญชีไว้อย่างปลอดภัย

(2.3) สถาบันการชำระเงินต้องมีมาตรการอันจำเป็นในการบริหารจัดการข้อมูล ป้องกันไม่ให้ข้อมูลพื้นฐานของลูกค้าและข้อมูลการชำระเงินของลูกค้าถูกสูญหาย

ขาดหรือเปิดเผยโดยไม่ชอบ ข้อที่ 39 บังคับให้สถาบันการชำระเงินต้องเก็บข้อมูลพื้นฐานของผู้ใช้บริการและข้อมูลการชำระเงินของผู้ใช้บริการอย่างน้อย 5 ปีนับแต่การสิ้นสุดธุรกรรมการชำระเงิน

(3) หลักการน้อยที่สุดและจำเป็นในการจัดเก็บข้อมูลจากผู้ให้บริการ

หมายความว่า เวลาสถาบันการชำระเงินจะขอข้อมูลของลูกค้า หรือใช้ข้อมูลของลูกค้า ต้องพยายามใช้ข้อมูลน้อยที่สุด และแจ้งให้ลูกค้าทราบวัตถุประสงค์และขอบเขตการใช้ข้อมูลของลูกค้า

(4) ห้ามไม่ให้สถาบันการชำระเงินบันทึกข้อมูลใน chip รหัสยืนยันรหัสผ่าน ที่เป็นข้อมูลสำคัญของลูกค้า

ห้ามไม่ให้สถาบันการชำระเงินบันทึกข้อมูลใน chip รหัสยืนยันรหัสผ่าน ที่เป็นข้อมูลสำคัญของลูกค้า โดยหลักจะไม่ให้สถาบันการชำระเงินบันทึกวันหมดอายุการใช้งานของบัตรธนาคาร เว้นแต่มีธุรกิจบริการที่จำเป็นต้องใช้ และสถาบันต้องได้รับการมอบอำนาจจากลูกค้าและธนาคาร และบันทึกวันหมดอายุของบัตรด้วยวิธีการเข้ารหัส สถาบันการชำระเงินมีหน้าที่ทำสัญญากับร้านค้าที่เป็นสมาชิกของตนว่า ห้ามบันทึกข้อมูลสำคัญของลูกค้า ถ้าลูกค้าฝ่าฝืนสถาบันการชำระเงินจะมีสิทธิหยุดให้บริการหรือสิ้นสุดบริการแก่ร้านค้าทันที และสถาบันการชำระเงินจะดำเนินการลบข้อมูล การป้องกันไม่ให้ข้อมูลหลุดออกไป และยังคงรับผิดชอบใช้ความเสียหายอันเกิดจากการเปิดเผยข้อมูลอื่นไม่ชอบ

5.6) ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานบริหารเงินตราต่างประเทศ

ประเทศจีนได้แยกการกำกับดูแลการชำระเงินเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งเป็นการกำกับดูแลการชำระเงินภายในประเทศ อีกส่วนหนึ่งเป็นการกำกับดูแลการชำระเงินระหว่างประเทศ ธุรกิจการชำระเงินภายในประเทศจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งชาติจีน ธุรกิจการชำระเงินระหว่างประเทศจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานบริหารเงินตราต่างประเทศ สำนักงานบริหารเงินตราต่างประเทศได้ออกมาตรการฉบับหนึ่ง ชื่อว่า ข้อเสนอสำหรับการดำเนินธุรกิจบริการการชำระเงินข้ามพรมแดนของสถาบันการชำระเงิน (支付机构跨境外汇支付业务试点指导意见) ซึ่งเป็นบทกฎหมายฉบับเดียวที่ใช้บังคับกับธุรกิจการชำระเงินระหว่างประเทศโดยผ่านสถาบันการชำระเงิน วัตถุประสงค์ของข้อเสนอคือ เพื่อสร้างความสะดวกให้แก่สถาบัน ส่วนบุคคลดำเนินธุรกิจออนไลน์ และสร้างมาตรฐานกับระเบียบให้แก่การดำเนินธุรกิจบริการการชำระเงินตราต่างประเทศ เพื่อป้องกันความเสี่ยงในการหมุนเวียนเงินทุนข้ามพรมแดนโดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ข้อเสนอสำหรับการดำเนินธุรกิจบริการการชำระเงินข้ามพรมแดนของสถาบันการชำระเงิน ฉบับนี้จึงได้กำหนดมาตรการดังนี้

(1) มาตรการขึ้นทะเบียนในรายชื่อบริษัทรับจ่ายเงินตราต่างประเทศ หมายความว่า บริษัทใดบริษัทหนึ่งอยากจะประกอบธุรกิจการชำระเงินข้ามพรมแดนต้องขอขึ้นทะเบียนในรายชื่อบริษัทรับจ่ายเงินตราต่างประเทศ บริษัทต้องมีคุณสมบัติที่ประกอบการถึงมีสิทธิสมัครขึ้นทะเบียนได้

(1.1) ต้องเป็นบริษัทที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจการชำระเงินจากธนาคารแห่งชาติจีน และธุรกิจที่ได้รับอนุญาตต้องรวมด้วยการชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

(1.2) สองปีที่ผ่านมา บริษัทไม่เคยฝ่าฝืนกฎและนโยบายเงินตราต่างประเทศหรือนโยบายเกี่ยวกับสกุลเงินหยวน

(1.3) มีระเบียบการบริหารจัดการความเสี่ยง มีข้อกำหนดว่าด้วยขั้นตอนการดำเนินธุรกิจการชำระเงิน มีการจัดตั้งโครงสร้างบริษัทที่สมบูรณ์ และ

(1.4) มีความสามารถทางเทคนิคในการรวบรวมและเก็บรักษาข้อมูลการดำเนินธุรกิจการชำระเงิน และรับรองความเป็นจริงและความปลอดภัยของการชำระเงินได้ด้วย สำนักงานบริหารจัดการนโยบายเงินตราต่างประเทศจะเป็นหน่วยงานอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนหรือไม่

(2) กำหนดหลักการเข้าใจลูกค้าของตนเอง (Know your customer) ให้แก่สถาบันการชำระเงิน หลักการนี้มีความหมายว่า สถาบันการชำระเงินมีหน้าที่การตรวจสอบการมีอยู่จริงและชอบด้วยกฎหมายของสถานะลูกค้าที่ใช้บริการและมีหน้าที่รับรองว่าการค้าระหว่างประเทศทั้งเป็นการค้าสินค้าและการค้าบริการเป็นการค้าอันเกิดขึ้นจริงและชอบด้วยกฎหมาย แต่ไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับหลักการนี้อย่างชัดเจน ไม่มีกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของสถาบันการชำระเงิน

(3) สถาบันการชำระเงินสามารถแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศแทนลูกค้า และแจ้งรายการแลกเปลี่ยนเงินทุกรายให้ธนาคารรับทราบ แล้วธนาคารแห่งต่อที่สำนักงานบริหารจัดการเงินตราต่างประเทศ และอัตราดอกเบี้ยต้องเป็นอัตราที่ธนาคารกำหนด สถาบันการชำระเงินจะกำหนดอัตราดอกเบี้ยเองไม่ได้ สถาบันการชำระเงินต้องการตกลงกับลูกค้าเกี่ยวกับการถอนเงินไว้ในกรณีธุรกรรมไม่สำเร็จ เป็นต้น

(4) สถาบันต้องเปิดบัญชีเงินล่วงหน้าให้ธนาคารเพื่อดำเนินการรับเงินตราต่างประเทศหรือแลกเงินหยวนเป็นเงินต่างประเทศ หรือการดำเนินการโอนเงินระหว่างประเทศด้วยบัญชีนี้ ชื่อบัญชีต้องระบุ PIA (Payment Institute Account) ข้อกำหนดเกี่ยวกับบัญชีเงินล่วงหน้าให้เป็นไปตามข้อกำหนดอันเกี่ยวกับเงินล่วงหน้าของธนาคารแห่งชาติจีนด้วย ธนาคาร

กำกับดูแลเงินล่วงหน้าที่เป็นเงินตราต่างประเทศต้องเป็นธนาคารเดียวกันกับธนาคารกำกับดูแลเงินล่วงหน้าที่เป็นเงินสกุลหยวน

(5) จำกัดจำนวนในการเงินโอนเงินของแต่ละคน โดยหลักแล้ว การชำระหนี้หนึ่งรายการต้องมีจำนวนไม่เกิน 50000 ดอลลาร์ และถ้าสถาบันไม่ได้ดำเนินการตรวจสอบความเท็จจริงของการดำเนินธุรกิจออนไลน์อย่างเต็มที่หรือไม่ได้บริหารลูกค้าอย่างมีการจำแนกประเภทตามกำหนด สำนักงานบริหารจัดการนโยบายจะมีอำนาจจำกัดจำนวนรายเดียวไม่เกิน 10000 ดอลลาร์ต่อธุรกรรมการชำระเงินที่ต้องผ่านสถาบันการชำระเงินดังกล่าว

(6) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดทำและรายงานข้อมูลการชำระเงิน ข้อเสนอฉบับนี้ได้กำหนดให้สถาบันการชำระเงินจัดส่งข้อมูลให้ธนาคาร และธนาคารดำเนินการรายงานต่อสำนักงานบริหารจัดการเงินตราต่างประเทศ สถาบันการชำระเงินต้องแจ้งและเก็บรักษาข้อมูลการชำระเงินให้อย่างสมบูรณ์ และสามารถอำนวยความสะดวกในการตรวจสอบข้อมูลย้อนหลังได้ ข้อมูลที่ต้องแจ้งของสถาบันการเงินตามข้อกำหนดเกี่ยวกับการแจ้งข้อมูลอันเกี่ยวกับต่างประเทศจะประกอบด้วยสองส่วน ส่วนที่หนึ่งคือ ข้อมูลการชำระเงินอันเท็จจริงซึ่งเป็นข้อมูลที่สถาบันการชำระเงินได้แลกเปลี่ยนกับธนาคารจริงๆ ซึ่งจะเป็นจำนวนที่สถาบันการชำระเงินได้ดำเนินการคำนวณบัญชีมาแล้ว

ยกตัวอย่าง นายเอ นายบี นายซี ต่างคนต่างได้ซื้อของที่ King Power Thailand คนละ 1000 บาทโดยมีการชำระเงินผ่าน Application อาลีเพย์ บริษัทอาลีเพย์จะคำนวณเงินที่ต้องคืนให้แก่ King Power Thailand ซึ่งเป็น 3000 บาทรวม สมมุติดอกเบี้ยในตอนนั้น ชำระเงินเป็น 1 หยวนแลกได้ 5 บาท การได้มา 3000 บาทก็ต้องเอาเงินหยวน 600 หยวนมาแลก บริษัทอาลีเพย์จะนำเงินหยวน 600 หยวนไปแลกกับธนาคาร เงินหยวน 600 หยวน เป็นข้อมูลการดำเนินธุรกรรมอันเท็จจริง การแจ้งข้อมูลการแลกเปลี่ยนอันเท็จจริงของสถาบันการชำระเงินจะต้องแจ้งต่อที่ธนาคารในนามสถาบันการชำระเงิน ธนาคารจะบันทึกข้อมูลโดยมีรหัสข้อมูลเป็น 999999 เนื่องจากสถาบันมีรายรับและรายจ่าย อาจทำให้จำนวนการแลกเปลี่ยนเงินเป็นศูนย์ เช่นบริษัทอาลีเพย์ต้องคืนเงิน 3000 บาทให้แก่ King Power Thailand แต่พอดีมีคนโอนเงินบาทมาให้อาลีเพย์ 3000 บาทนี้ไปให้ King Power Thailand บริษัทอาลีเพย์จะไม่ต้องแลกเปลี่ยนเงินตรา ในทางปฏิบัติ คนจีนยังเปิดบัญชีเงินบาทที่ประเทศจีนและการใช้บัญชีเงินบาทในธนาคารออนไลน์ กรณีนี้จึงเกิดขึ้น แต่เป็นการซื้อขายด้วยเงินดอลลาร์เป็นส่วนใหญ่ กรณีไม่มีการแลกเปลี่ยนเงินเกิดขึ้น สถาบันการชำระเงินก็ต้องแจ้งข้อมูลด้วย แต่ข้อมูลจะบันทึกไว้เป็นศูนย์ ทั้งผู้ชำระเงินและผู้รับชำระเงินให้เขียนเป็นชื่อสถาบันการชำระเงิน และธนาคารจะบันทึกข้อมูลนี้เป็นรหัส 999998

ข้อมูลส่วนที่สองคือข้อมูลดั้งเดิม หมายถึงข้อมูลของแต่ละรายการที่เกิดขึ้นจริง ด้วยกรณีที่ไดยกมามาตั้งกล่าว ข้อมูลดั้งเดิมก็คือ นายเอชำระราคา 1000 บาทให้แก่ King

Power Thailand โดยมีอัตราดอกเบี้ยการแลกเปลี่ยน 1 หยวนต่อ 5 บาท นายปีชำระราคา 1000 บาทให้แก่ King Power Thailand โดยมีอัตราดอกเบี้ยการแลกเปลี่ยน 1 หยวนต่อ 5 บาท เป็นต้น การแจ้งข้อมูลดั้งเดิมต้องแจ้งทุกรายการ แต่ถ้าเป็นรายการที่ไม่มีหน้าที่ต้องแจ้ง สถาบันการชำระเงิน ต้องรวบรวมรายการที่ไม่ต้องแจ้งโดยมีการจำแนกตามลักษณะของธุรกรรมการค้า ตามข้อกำหนดของ ข้อที่ 8 ของ ข้อปฏิบัติอันวันด้วยการแจ้งรายจ่ายรายรับระหว่างประเทศผ่านธนาคาร (通过银行进行国际收支统计申报业务实施细则) จำนวนเงินที่ไม่ต้องแจ้งหมายถึงการรับหรือการจ่ายเงิน สกิลต่างประเทศที่มีมูลค่าต่ำกว่า 5000 ดอลลาร์ระหว่างบุคคลส่วนตัวที่เป็นพลเมืองจีนกับนิติบุคคล หรือบุคคลธรรมดาของต่างประเทศ ถ้าเป็นรายการที่ต้องแจ้ง สถาบันการชำระเงินจะต้องแจ้งข้อมูล ในนามผู้ชำระเงิน หมายความว่า ตามข้อกำหนดของสำนักงานบริหารเงินตราต่างประเทศอันเกี่ยวกับ หน้าที่การแจ้งรายรับรายจ่ายเงินตราต่างประเทศ

นอกจากนี้ สถาบันการชำระเงินยังมีหน้าที่รวบรวมข้อมูลการชำระ เงินรายเดือนและทำสถิติเพื่อยื่นต่อสำนักงานบริหารเงินตราต่างประเทศสาขาที่สถาบันการชำระเงิน ได้จดทะเบียน สถิติจะต้องมียอดการชำระเงินทั้งเดือน จำนวนครั้งที่ได้ดำเนินการชำระเงิน และแจ้ง รายละเอียดของธุรกรรมการชำระเงินของลูกค้าที่ได้ชำระเงินเกินมูลค่ารวมสองแสนดอลลาร์ต่อหนึ่ง เดือน เมื่อพบเหตุการณ์ผิดปกติหรือควรสงสัย สถาบันการชำระเงินควรแจ้งทันที สถาบันการชำระเงิน ยังต้องจัดทำรายงานการชำระเงินประจำปีส่งให้แก่สำนักงานบริหารเงินตราต่างประเทศด้วย

(7) ถ้าเป็นการชำระค่าสินค้า สถาบันการชำระเงินต้องแจ้งข้อมูล ดังนี้ ชื่อสินค้า จำนวนสินค้าที่ซื้อขายกัน สกุลเงินที่ชำระ จำนวนเงิน ข้อมูลของผู้ซื้อและผู้ขาย สัญชาติ และเวลาการจอง ถ้าเป็นการค้าบริการ ต้องแจ้งข้อมูลดังนี้ ข้อมูลของธุรกรรม เช่น การ ชำระค่าตัวเครื่องบินต้องมีชื่อเที่ยวบินและเวลาการเดินทาง ถ้าเป็นการชำระค่าโรงแรมจะต้องระบุชื่อ โรงแรมและเวลาที่เข้าพัก จำนวนบริการ สกุลเงินที่ชำระ จำนวนเงินที่ชำระ ข้อมูลรวมที่อยู่ของผู้ ชำระเงินและผู้ชำระเงิน เวลาการจอง เป็นต้น

ผลการฝ่าฝืนข้อเสนอนฉบับนี้จะต้องรับโทษและรับผิดชอบตาม ข้อกำหนดของกฎหมายว่าด้วยการบริหารเงินตราต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีน หาก กระทำความผิดอย่างรุนแรง สำนักงานบริหารเงินตราต่างประเทศจะมีสิทธิเพิกถอนสิทธิในการ ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินตราต่างประเทศตามข้อที่ 28 ของข้อเสนอน

5.7) มาตรการปราบปรามการฟอกเงิน

ประเทศจีนได้ประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการปราบปรามการฟอกเงิน ในปี ค.ศ. 2006 หลังจากนั้นได้สร้างระบบรายงานเรื่องการฟอกเงินและการสนับสนุนการก่อการร้าย ทางการเงินในปี ค.ศ. 2007 และธนาคารได้ออกมาตรการปราบปรามการฟอกเงินและการสนับสนุน การก่อการร้ายทางการเงินสำหรับสถาบันการชำระเงิน สถาบันการชำระเงินแบบอาลีเพย์จึงมีหน้าที่ที่

จัดให้มีระบบควบคุมการฟอกเงินภายใน ระบุกรอบการจัดการตามมาตรฐานในการปราบปรามการฟอกเงิน การจัดให้มีมาตรการยืนยันตัวตนของลูกค้าและการรักษาข้อมูลของลูกค้า การจัดให้มีมาตรการรายงานธุรกิจที่ประกอบได้ การรักษาข้อมูลการทำธุรกรรม การอบรมการตรวจสอบบัญชี และการปราบปรามการฟอกเงิน การจัดให้มีกระบวนการภายในที่สนับสนุนการตรวจสอบเรื่องการฟอกเงิน การรักษาความลับของการปราบปรามการฟอกเงิน และจัดให้มีตำแหน่งงานที่มีความรับผิดชอบเรื่องการปราบปรามการฟอกเงิน นอกจากนี้ที่ได้กล่าวแล้ว สถาบันการชำระเงินยังต้องรายงานสภาพทางเทคนิคของสถาบันในการตรวจสอบธุรกรรมที่น่าสงสัย

4.5.2.3 ปัญหาที่เกิดขึ้นในระยะนี้

มาตาการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินของผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินกับมาตรการบริหารจัดการธุรกิจทางอินเทอร์เน็ตของสถาบันการชำระเงินที่มีใช้ธนาคาร (银行支付机构网络业务管理办法) ระเบียบทั้งสองฉบับออกมาเพื่อใช้บังคับกับบริการอาลีเพย์ แต่สถานะทางกฎหมายของบริษัทอาลีเพย์ต่างกัน บริษัทอาลีเพย์เป็นผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงินตาม มาตาการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินของผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน ธนาคารประชาชนจีนกำหนดเช่นนี้เพราะในปี ค.ศ. 2010 ปีที่ออกระเบียบฉบับนี้ บริการอาลีเพย์ยังเป็นบริการการชำระเงินเสริมของตลาดการชำระเงิน มีขนาดการชำระเงินไม่กว้างบริการก็ไม่หลากหลายเหมือนทุกวันนี้ ลักษณะการเงินยังไม่ปรากฏเด่นชัด เพราะฉะนั้น ธนาคารประชาชนจีนเห็นว่า บริษัทอาลีเพย์ควรได้รับการกำกับดูแลแต่ต่างกับสถาบันการเงิน เงื่อนไขการเข้าสู่ตลาด (เงื่อนไขการขอใบอนุญาต) จึงไม่เข้มงวดเหมือนสถาบันการเงิน

ธนาคารประชาชนจีนเน้นการรักษาวินัยของผู้ประกอบธุรกิจเองโดยมีการวางขอบไว้ซึ่งห้ามผู้ประกอบธุรกิจห้ามออกไป ผู้ประกอบธุรกิจสามารถพัฒนาอย่างเต็มที่ภายในขอบเส้นของก็คือ บัญชีการชำระเงินต้องมีการยืนยันตัวตน เงินรับล่วงหน้าต้องฝากไว้ในบัญชีเฉพาะและห้ามยกยกออก บัญชีชำระเงินถูกจำกัดจำนวนสูงสุดต่อธุรกรรมแต่ละรายและยอดประจำปี เมื่อธุรกิจอาลีเพย์ได้เติบโตอย่างก้าวกระโดด ขนาดจำนวนเงินรับล่วงหน้าสะสมไว้อย่างมาก บริการก็หลากหลายมากขึ้น ธนาคารประชาชนจีนได้เปลี่ยนสถานะของบริษัทอาลีเพย์เป็นผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร มันหมายความว่า ธนาคารประชาชนจีนยอมรับว่า บริการอาลีเพย์มีลักษณะบางส่วนของบริการทางการเงิน เป็นสถาบันการเงินแต่ไม่ใช่ธนาคาร แนวคิดในการกำกับดูแลของธนาคารประชาชนจีนก็เปลี่ยนจากเน้นการสร้างสรรค์มาถึงให้ความสำคัญแก่ความปลอดภัยเท่ากับการสร้างสรรค์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การกำกับดูแลของธนาคารประชาชนจีนไม่ได้ตายตัว มีการปรับเปลี่ยนตลอดเพื่อตามทันการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาของธุรกิจบริการ

ที่สำคัญก็คือ การประกาศใช้มาตาการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินของผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินทำให้บริษัทอาลีเพย์ได้รับการคุ้มครองด้วยกฎหมาย

เป็นส่วนหนึ่งของระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารประชาชนจีน ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจไม่ต้องกังวลเรื่องความเสี่ยงความไม่แน่นอนทางด้านกฎหมาย และเข้าสนามแข่งขันกับธนาคาร บริษัท Unionpay ที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินดั้งเดิมอย่างเป็นทางการในฐานะนี้ บริการอาลีเพย์ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ธุรกิจบริการขยายจากธุรกิจบริการทางออนไลน์ไปยังธุรกิจบริการทางออฟไลน์ นอกจากส่งเสริมการพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การบริโภคภายในประเทศ ยังได้ขยายธุรกิจไปยังต่างประเทศเพื่อส่งเสริมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ข้ามพรมแดน และการบริโภคในตลาดเมืองนอก และได้ผลักดันให้กับการพัฒนา Internet finance ขณะเดียวกัน ธนาคารพาณิชย์ บริษัท Union pay ผู้ให้บริการการสื่อสารที่ได้ผูกขาดตลาดมาตลอดโดยพึ่งพานโยบายของรัฐเริ่มต้นตัวปฏิรูปตัวเอง เพื่อแข่งขันกับเหล่าบริษัทอาลีเพย์ที่มีความสร้างสรรค์กว่าคุณภาพของบริการการชำระเงินโดยรวมได้ดีขึ้น นอกจากนี้ การประกาศใช้มาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินของผู้ประกอบธุรกิจมีใช้สถาบันการเงิน บ่งชี้ถึงการสำเร็จในการจัดโครงสร้างกำกับดูแลบริการอาลีเพย์เบื้องต้นที่มีธนาคารประชาชนจีนเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน

อย่างไรก็ตาม ช่วงเวลานี้ เนื่องจากมีผู้ประกอบการธุรกิจบริการจำนวนมากขึ้น บริการการชำระเงินเริ่มคาบเกี่ยวกันกับบริการการเงินประเภทอื่น ผู้ประกอบธุรกิจชำระคดกับธนาคารโดยตรงแล้วการหมุนเวียนเงินทุนไม่โปร่งใส และการขอใบอนุญาตต้องมีทุนที่จดทะเบียนชำระแล้วจำนวนค่อนข้างสูงสำหรับบริษัทรายย่อย ไม่มีการลงโทษทางอาญาสำหรับธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการมีใช้สถาบันการเงินประกอบธุรกิจโดยไม่ได้ขออนุญาต ทำให้เกิดปัญหามากมายในขณะนี้ เช่น ปัญหาการเป็นช่องทางเงินทุนแก่อาชญากรรมต่าง ๆ ของผู้ประกอบธุรกิจ ปัญหาการชำระคดจนกระทบทำให้ธนาคารแห่งชาติจีนไม่สามารถกำกับดูแล ปัญหาการระดมทุนโดยไม่ได้รับอนุญาตกระทบกระเทือนระเบียบทางการเงิน ปัญหาการยกยอกเงินรับล่วงหน้าไปใช้อย่างอื่นจนทำให้การหมุนเวียนเงินทุนหยุดชะงัก ผู้ใช้บริการไม่ได้รับเงินคืน ซึ่งกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของเศรษฐกิจและความเชื่อมั่นต่อระบบการเงินของประชาชน ปัญหาการเปิดเผยข้อมูลของผู้ใช้บริการโดยไม่ชอบ ปัญหาการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นต้น ความเสี่ยงที่ได้อธิบายในบทที่สามนั้น ได้มีการเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา และการเยียวยาผู้เสียหายได้ยาก ในทางปฏิบัติเกือบไม่ได้รับการเยียวยา นอกจากนี้ บริการการชำระเงินคาบเกี่ยวกับบริการทางการเงินอื่น ๆ เช่นบริการให้กู้ยืมเงิน บริการกองทุนรวมตลาดเงิน บริการ Crowd funding บริการ Peer to Peer เป็นต้น เริ่มสะท้อนให้เห็นถึงความเสี่ยงด้านสภาพคล่องและความเสี่ยงเชิงระบบการเงินด้วย

4.5.3 การกำกับดูแลอาลีเพย์ในระยะที่สาม (ปี ค.ศ. 2016 ถึงปัจจุบัน)

การจัดการความเสี่ยงของธุรกิจบริการการชำระเงินของผู้ให้บริการที่ไม่ใช่ธนาคารเป็นเฉพาะเริ่มจากปี ค.ศ. 2016 วันที่ 12 เมษายน ปี ค.ศ. 2016 สำนักนายกรัฐมนตรีได้ประกาศเรื่องการจัดการความเสี่ยงเฉพาะธุรกิจของ Internet finance (国务院办公厅关于印发互联网金融风险专项整治工作实施方案的通知) ซึ่งระบุว่าต้องจัดการความเสี่ยงสามประเภทที่เกิดจากธุรกิจบริการการชำระเงินของผู้ให้บริการที่ไม่ใช่ธนาคารดังนี้

1. สถาบันการชำระเงินห้ามไม่ให้ยักยอก ครอบครองเงินล่วงหน้าของลูกค้า บัญชีเงินล่วงหน้าต้องเปิดกับธนาคารประชาชนจีนหรือธนาคารพาณิชย์ที่เหมาะสม และธนาคารประชาชนจีนและธนาคารพาณิชย์ที่รับฝากเงินล่วงหน้าจะไม่คิดดอกเบี้ยให้กับเงินล่วงหน้าที่ฝากเพื่อป้องกันไม่ให้ส่วนต่างของดอกเบี้ยเงินฝากกลายเป็นรายได้หลักของสถาบันการชำระเงิน ต้องมีกลไกส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจการชำระเงินให้กลับมาเป็นสถาบันการชำระเงินที่ให้บริการการชำระเงินรายย่อยที่มีความสะดวก

2. ห้ามไม่ให้สถาบันการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคารเชื่อมต่อกับหลายๆธนาคารเพื่อดำเนินธุรกรรมการชำระดุลข้ามธนาคาร หากสถาบันการชำระเงินต้องการชำระเงินระหว่างธนาคาร ก็ต้องมีการชำระบัญชีผ่านระบบการชำระดุลระหว่างธนาคารของธนาคารประชาชนจีน หรือสถาบันการชำระดุลที่มีคุณสมบัติโดยชอบ

3. ผู้ใดประสงค์จะประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสม ห้ามไม่ให้ประกอบธุรกิจการชำระเงินโดยไม่ได้รับใบอนุญาต นอกจากนี้แล้ว เนื่องจากธนาคารประชาชนจีนคิดว่า ในตลาดของเงินมีสถาบันที่ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินจำนวนมากเกินกว่าความต้องการของตลาด ทำให้การแข่งขันรุนแรงเกินไป เพราะฉะนั้น จึงไม่เปิดโอกาสให้สมัครใบอนุญาตใหม่เป็นชั่วคราว ธุรกิจบริการการชำระเงินจึงก้าวสู่ระยะที่มีการกำกับดูแลอย่างจำกัดจำนวนและอย่างเข้มงวด ในระยะกฎหมายหลักที่ใช้บังคับกับบริการอาลีเพย์ยังเหมือนเดิม คือ มาตรการบริหารจัดการบริการการชำระเงินของผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน แต่มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการการชำระเงินบัญชี มาตรการรับฝากเงินรับล่วงหน้า และมีการจัดตั้งองค์กรกำกับดูแลความเสี่ยงเชิงระบบ และมีการเพิ่มเติมมาตรการหลายมาตรการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.5.3.1 การชำระบัญชีผ่านระบบ NUCC

เดือน สิงหาคม ปี ค.ศ. 2017 กองชำระดุลของธนาคารประชาชนจีนได้ออกประกาศเรื่องการย้ายธุรกรรมการชำระเงินออนไลน์ของสถาบันที่ไม่ใช่ธนาคารไปยังระบบ NUCC ประกาศฉบับนี้บังคับให้ทุกสถาบันการชำระเงินต้องย้ายธุรกรรมการชำระเงินทั้งหมดที่เกี่ยวกับการชำระเงินออนไลน์ ไปยังระบบ NUCC ก่อนวันที่ 30 มิถุนายน ปี ค.ศ. 2018 หมายความว่า รูปแบบธุรกิจการชำระเงินแบบบริษัทอาลีเพย์เชื่อมกับธนาคารพาณิชย์โดยตรงจะไม่มีอยู่อีกต่อไป จนถึงวันที่

19 เดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2018 ธนาคารประชาชนจีนเปิดเผยในรายการว่าด้วยการดำเนินการของระบบการชำระเงินไตรมาส 3 ค.ศ. 2018 ว่า ระบบ NUCC ดำเนินงานอย่างปกติ ทั้งไตรมาส 3 ของปี ค.ศ. 2018 ระบบ NUCC ได้ดำเนินการชำระบัญชี 336.55 ร้อยล้านครั้ง ยอดเงินที่ได้ชำระคือ 12.68 ล้านล้านหยวน เฉลี่ยต่อวัน 3.66 ร้อยล้านครั้ง จำนวน 1378.22 ร้อยล้านหยวน หมายความว่า ระบบ NUCC ได้ประสบความสำเร็จในการชำระบัญชีให้กับบริการการชำระเงินออนไลน์ การชำระบัญชีผ่านระบบ NUCC มีข้อดีหลายอย่าง ข้อดีที่ชัดเจนคือ การทำให้ธนาคารประชาชนจีนสามารถติดตามข้อมูลการชำระเงินของทุกรายการ ทำให้การหมุนเวียนเงินทุนมีความโปร่งใส เป็นผลประโยชน์แก่การปราบปรามฟอกเงิน การป้องกันการรั่วไหลของเงินรับล่วงหน้า บริษัทขนาดเล็กไม่ต้องไปเจรจากับธนาคารพาณิชย์ด้วยตัวเอง และข้อมูลการชำระเงินของประชาชนจะรวบรวมไว้กับธนาคารประชาชนจีน

4.5.3.2 การฝากเงินรับล่วงหน้าไว้กับธนาคารประชาชนจีนโดยตรง และธนาคารประชาชนจีนจะไม่คิดดอกเบี้ยให้กับผู้ประกอบการอีก

วันที่ 29 เดือนมิถุนายน ปี ค.ศ. 2018 ธนาคารประชาชนจีนออกประกาศเรื่องสถาบันการชำระเงินต้องฝากเงินล่วงหน้าของลูกค้าทั้งหมด บังคับให้สถาบันการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคารต้องนำฝากเงินล่วงหน้าไว้กับธนาคารประชาชนจีนเต็ม 100% ก่อนวันที่ 14 มกราคม ปี ค.ศ. 2019 และเงินล่วงหน้าที่ฝากไว้จะไม่มีดอกเบี้ย ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 สำนักนายกรัฐมนตรีออกประกาศเรื่องการจัดการความเสี่ยงเฉพาะธุรกิจของ Internet financial มา ธนาคารประชาชนจีนได้ค่อยๆปรับอัตราส่วนเงินล่วงหน้าที่ต้องฝากไว้กับธนาคารประชาชนจีน เพื่อให้สถาบันการชำระเงินมีเวลาปรับตัว แต่มาตรการนี้ไม่กระทบต่อบริการ Yu'e bao ของบริษัทอาลีเพย์ เพราะบริการ Yu'e bao เป็นบริการเงินกองทุน เงินที่ฝากไว้กับ Yu'e bao ไม่ใช่เงินล่วงหน้าแต่เป็นทุน เพราะฉะนั้น ผู้ใช้บริการของบริษัทอาลีเพย์ถ้าเงินที่ฝาก ไม่ใช่ฝากในกระเป๋อาลีเพย์ แต่ฝากไว้กับ Yu'e bao ก็ยังได้ดอกเบี้ยเหมือนเดิม เนื่องจากเงินรับล่วงหน้าที่เกิดจากธุรกิจบริการอาลีเพย์ ไม่ใช่เงินฝาก ไม่ได้รับการคุ้มครองของประกันเงินฝาก และเมื่อมีการยกยอกไปใช้ ผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยายาก จะบอกว่าไม่สามารถเยียวยาก็ได้ เงินรับล่วงหน้าจะเกิดความผิดพลาดไม่ได้

ธนาคารประชาชนจีนรับฝากเงินรับล่วงหน้าเองโดยฝากในบัญชีเดียว ธนาคารประชาชนจีนจะสามารถสำรวจสภาพผิดปกติได้ง่ายขึ้น และการไม่ให้ดอกเบี้ยแก่เงินรับล่วงหน้าจะช่วยป้องกันไม่ให้ผู้ประกอบการกลายเป็นธนาคารเงาที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากดอกเบี้ยและไม่สนใจการพัฒนาคุณภาพของบริการการชำระเงิน อย่างไรก็ตาม ดอกเบี้ยเป็นรายได้สำคัญสำหรับบริษัทขนาดเล็ก เมื่อไม่มีดอกเบี้ยและก็ไม่สามารถเหมือนบริษัทใหญ่ประกอบธุรกิจบริการทางการเงินอย่างเงิน เมื่อไม่มีการกำกับเรื่องค่าธรรมเนียมให้เป็นธรรม บริษัทขนาดเล็กจะอยู่ต่อไม่ได้

4.5.3.3 การไม่มอบใบอนุญาตการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินเป็น

ชั่วคราว

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2011 ถึง ปี ค.ศ. 2015 ธนาคารประชาชนจีนได้มอบใบอนุญาตประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินให้แก่บริษัทที่มีใช้สถาบันการเงินทั้งหมด 271 ใบ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 มาได้หยุดการให้ใบอนุญาตใหม่ หมายความว่า ไม่มีบริษัทใหม่ ๆ ได้รับใบอนุญาตอีก และบริษัทที่ได้รับใบอนุญาตอาจไม่สามารถต่ออายุของใบอนุญาตหากมีการฝ่าฝืนกฎระเบียบของธนาคารประชาชนจีนได้กำหนดให้ปฏิบัติตาม จนถึงวันที่ 13 เดือนสิงหาคม ค.ศ. 2018 ใบอนุญาตการชำระเงินเหลือ 238 ใบหมายความว่า สามปีที่ผ่านมา ธนาคารประชาชนจีนได้เพิกถอนใบอนุญาต 33 ใบ และไม่ได้มอบใบอนุญาตใหม่ แต่ธนาคารประชาชนจีนไม่ได้ห้ามโอนใบอนุญาต จึงเกิดปัญหาว่า ใบอนุญาตมีราคาสูงถึงล้านล้านหยวนต่อใบ

ในมุมมองของธนาคารแห่งชาติจีน ปัจจุบัน ผู้ประกอบธุรกิจมีจำนวนพอเพียงแล้ว การแข่งขันระหว่างผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงินรุนแรงมาก จึงจำเป็นควบคุมจำนวนรวมของใบอนุญาต แต่ยังขาดกลไกสมดุลแบบไดนามิก จึงปล่อยให้กลไกตลาดดุลยภาพของอุปสงค์และอุปทานโดยการซื้อขายใบอนุญาต แต่มันล้มเหลว เพราะกลไกราคาไม่สามารถขับไล่คนที่ไม่เหมาะสมออกจากตลาดได้ คนที่มีเงินซื้อใบอนุญาตในราคาสูงอาจหวังผลประโยชน์ที่ไม่ชอบก็ได้ เช่น ระดมทุนโดยผ่านระบบการชำระเงินโดยไม่ชอบ เป็นต้น

4.5.3.4 การสร้างมาตรฐานกับการชำระเงินโดยแสกน QR Code

วันที่ 27 เดือนธันวาคม ค.ศ. 2017 ธนาคารประชาชนจีนได้ประกาศเรื่อง ข้อกำหนดบริการชำระเงินด้วยบาร์โค้ด (ชั่วคราว) ประกาศฉบับนี้ได้กำหนดถึงคุณสมบัติของผู้ประกอบธุรกิจด้วยบาร์โค้ด คือ ต้องได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือใบอนุญาตการประกอบธุรกิจการให้บริการแก่ผู้รับบัตร กำหนดวิธีการก่อให้เกิดบาร์โค้ดและการจัดการบาร์โค้ด กำหนดการชำระบัญชีต้องผ่านระบบการชำระบัญชีที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารประชาชนจีน กำหนดให้แข่งขันอย่างเป็นธรรมและมีการจัดการความเสี่ยงและบริหารสมาชิกของตนเอง นอกจากนี้ ประกาศฉบับนี้ได้กำหนดให้มีการจัดแบ่งบัญชีของผู้ใช้บริการตามความปลอดภัยของระบบเป็น เกรดเอ เกรดบี เกรดซี เกรดดี สี่ลำดับ และจำกัดจำนวนสูงสุดที่ชำระผ่านผู้ให้บริการตามลำดับ เพื่อกำจัดร้านค้าที่มีความเสี่ยง ป้องกันและปราบปรามผู้ร้ายซ่อนไวรัสในบาร์โค้ดเพื่อกระทำความผิด เช่นการฟอกเงินหรือฉ้อโกง เป็นต้น เพื่อคุ้มครองผู้ใช้บริการการชำระเงินด้วยบาร์โค้ด

4.5.3.5 การห้ามไม่ให้ผู้ประกอบการธุรกิจบริการการชำระเงินให้บริการเสริมที่เป็น งานจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกองทุนรวมตลาดเงิน

ปี ค.ศ. 2018 ธนาคารประชาชนจีนร่วมมือกับคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ของประเทศจีนออก แนวทางการบริหารธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกับ ประกอบธุรกิจกองทุนรวมตลาดเงินผ่านอินเทอร์เน็ต แนวทางฉบับนี้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน ค.ศ. 2018 แนวทางฉบับนี้ห้ามมิให้ผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์ให้บริการเสริมที่ เป็นการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกองทุนรวมตลาดเงินที่มีลักษณะการซื้อคืนกองทุนรวมได้ใน T+0 หมายความว่า ผู้ลงทุนเอาเงินคืนจากผู้บริหารกองทุนรวมได้ตลอดเวลา ซึ่งทำได้ T+0 ไม่ใช่เพราะว่า หลักเกณฑ์ของกองทุนรวมตลาดเงินให้ทำเช่นนั้น แต่เพราะผู้ประกอบการธุรกิจบริการการชำระเงินเอา เงินมาคืนให้ผู้ลงทุนก่อน ซึ่งมันมีความเสี่ยงด้านสภาพคล่องและทำให้ธนาคารระดมทุนยาก สุดท้ายก็ ผู้ที่กู้ยืมเงินรับภาระไป ไม่เป็นประโยชน์แก่การพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวม มาตรการนี้เพื่อกำกับบริการ Yu'e bao ของบริษัทอาลีเพย์ แต่เนื่องจากบริษัทอาลีเพย์เป็นบริษัทใหญ่จึงสามารถร่วมมือกับ ธนาคารพาณิชย์ที่มีคุณสมบัติประกอบธุรกิจกองทุนรวมได้

4.5.3.6 การตรวจสอบและลงโทษปรับเงินอย่างเข้มงวด

สถิติจากการประกาศของธนาคารประชาชนจีน ปี ค.ศ. 2018 มีบริษัท 127 แห่งฝ่าฝืนกฎระเบียบของธนาคารประชาชนจีน ธนาคารประชาชนได้ลงโทษปรับเงิน 105 ครั้ง ค่าปรับและเงินที่ถูกปรับเกิน 200 ล้านหยวน เป็นเจ็ดเท่าของปี ค.ศ. 2017 และในนั้น บริษัทถูกปรับ เงินเกินสิบล้านหยวนไปมี 6 บริษัท ปรับตั้งแต่ 1 ล้าน ถึง 5 ล้าน 8 บริษัท หมายความว่า ธนาคาร ประชาชนจีนได้ตรวจสอบการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินให้เข้มงวดและลงโทษปรับอย่าง เข้มงวด เพื่อให้บริษัทต่าง ๆ มีต้นทุนการฝ่าฝืนกฎหมายสูงขึ้นและเคารพกฎระเบียบมากขึ้น

นอกจากลงโทษแก่ผู้ประกอบการธุรกิจที่มีใบอนุญาตแล้ว ผู้ประกอบการธุรกิจ โดยไม่ได้รับอนุญาต ธนาคารประชาชนจีนก็ได้ตรวจสอบด้วยความถี่สูงเช่นกัน เมื่อพบการประกอบ ธุรกิจไม่ได้รับอนุญาต ธนาคารประชาชนจีนจะแจ้งความต่อสำนักงานรักษาความปลอดภัยสาธารณะ ซึ่งเป็นสำนักงานตำรวจที่มีอำนาจสอบสวนสืบสวนคดีอาญา เมื่อครบหลักฐานเพียงพอ สำนักงาน รักษาความปลอดภัยสาธารณะจะเสนอฟ้องต่ออัยการ วันที่ 31 มกราคม ค.ศ. 2019 ศาลสูงสุด ประชาชนจีนกับอัยการสูงสุดประชาชนจีนได้ร่วมประกาศ การตีความเรื่องปัญหาการบังคับกฎหมาย ในคดีอาญาความผิดฐานการซื้อขายเงินตราต่างประเทศโดยไม่ชอบและการประกอบธุรกิจบริการการ ชำระดุลโดยไม่ชอบ แม้ว่าประเทศจีนเป็นประเทศที่ใช้ระบบ Civil law การประกาศที่ออกโดยศาล สูงสุดและอัยการไม่ถือว่าเป็นบ่อเกิดของกฎหมาย และในทางปฏิบัติ ผู้พิพากษาและอัยการต่างๆ มักจะดำเนินคดีหรือตัดสินคดีตามประกาศ เพื่ออุดช่องว่างของการไม่มีกฎหมายบังคับใช้หรือ กฎหมายไม่สมบูรณ์ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการปราบปรามการดำเนินธุรกิจโดยไม่ได้รับอนุญาต

4.5.3.7 การปราบปรามการฟอกเงินเป็นงานหลักของการกำกับดูแลบริการการ

ชำระเงิน

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2017 มา ธนาคารประชาชนจีนได้ออกกฎระเบียบ 9 ฉบับ ในด้านการปราบปรามการฟอกเงินที่เกี่ยวกับผู้ประกอบการธุรกิจบริการที่มีใช้สถาบันการเงิน เพื่อให้มีหน้าที่ปราบปรามการฟอกเงินเหมือนกับธนาคาร กฎระเบียบต่าง ๆ กำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจบริการที่มีใช้สถาบันการเงินต้องมีระบบการตรวจสอบสถานะของผู้ใช้บริการอย่างสมบูรณ์ มีความสามารถในการปราบปรามการฟอกเงิน ต้องรายงานธุรกรรมที่น่าสงสัยและธุรกรรมที่มีมูลค่าสูง ซึ่งมูลค่าสูงหมายถึงจำนวนเงินที่ชำระต่อวันเกิน 5 หมื่นหยวน กำหนดให้สร้างระบบการปราบปรามการฟอกเงิน และมีการตรวจสอบผู้ประกอบการธุรกิจ ที่สำคัญคือ เมื่อผู้ประกอบการธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงินไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับ ไม่เพียงแต่ผู้ประกอบการธุรกิจถูกปรับ ผู้รับผิดชอบงานปราบปรามการฟอกเงินก็ต้องถูกลงโทษทางปกครองเช่นกัน

4.5.3.8 การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาและรักษาเสถียรภาพทางการเงิน

ป้องกันและจัดการความเสี่ยงเชิงระบบ

ปี ค.ศ. 2017 ประเทศจีนได้จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาและรักษาเสถียรภาพทางการเงินภายใต้คณะรัฐมนตรี เพื่อรับผิดชอบกำกับดูแลความเสี่ยงโดยภาพรวม การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาและรักษาเสถียรภาพทางการเงินมีนัยสำคัญสำหรับการกำกับดูแลทางการเงิน มั่นใจสูงสุดการกำกับดูแลทางการเงินแบบการแยกกำกับดูแลตามสถาบัน (机构监管模式) และจะใช้รูปแบบการกำกับดูแลตามบทบาทของสถาบัน (Functional supervision 功能监管) และรูปแบบการกำกับดูแลตามพฤติกรรมของสถาบัน (Behavioral supervision 行为监管) ซึ่งจะเหมาะสมกว่า สภาพการเงินที่มีความซับซ้อน คณะกรรมการพัฒนาและรักษาเสถียรภาพทางการเงินรับผิดชอบประสานงานกับธนาคารประชาชนจีน คณะกรรมการกำกับดูแลธนาคาร คณะกรรมการกำกับดูแลหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ คณะกรรมการกำกับดูแลประกันภัย สำนักงานบริหารเงินตราต่างประเทศ คณะกรรมการปฏิรูปและพัฒนาประเทศ กระทรวงการคลังอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาและรักษาเสถียรภาพทางการเงินคือ ปฏิบัติตามนโยบายทางการเงินของพรรคคอมมิวนิสต์และคณะรัฐมนตรี พิจารณาแผนการสำคัญอันเกี่ยวกับการพัฒนาทางการเงิน กำกับดูแลทางการเงินและประสานงานในเรื่องการปฏิรูปการพัฒนาด้านการเงิน ประสานงานที่เกี่ยวกับนโยบายทางการเงิน และนโยบายทางการคลัง ประสานงานในเรื่องใหญ่ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการเงิน วิเคราะห์และพิจารณาแนวโน้มการพัฒนาทางการเงินภายในประเทศและระหว่างประเทศและดำเนินการจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ศึกษาความเสี่ยงเชิงระบบและการป้องกันและการจัดการและนโยบายในการ

รักษาเสถียรภาพทางการเงินด้วย การแนะแนวในเรื่องการพัฒนาและการกำกับดูแลทางการเงินในท้องถิ่น ตรวจสอบการปฏิบัติงานของหน่วยงานกำกับดูแลทางการเงินและรัฐบาลท้องถิ่น และมีอำนาจให้หน่วยงานดังกล่าวรับผิดชอบด้วยคณะกรรมการพัฒนาและรักษาเสถียรภาพทางการเงินได้กำกับดูแลธุรกิจบริการการเงินแบบอาลีเพย์ด้วย หมายความว่า บริการอาลีเพย์ถูกกำกับดูแลในระบบการเงิน ซึ่งมีความสำคัญในการป้องกันไม่ให้เกิดความเสี่ยงเชิงระบบ และแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของบริการการเงินแบบอาลีเพย์มีต่อการเงินและเศรษฐกิจของประเทศจีนด้วย

โดยสรุปแล้ว ปัจจุบันประเทศจีนมีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่ใช้บังคับกับอาลีเพย์ดังตารางต่อไปนี้

สาระสำคัญ	เนื้อหาหลักที่กำกับดูแล	หลักเกณฑ์การกำกับดูแล
การเข้าสู่ตลาด	ความน่าเชื่อถือของผู้ประกอบธุรกิจ	การขอใบอนุญาต
	สถานะทางกฎหมายของผู้ประกอบธุรกิจ	ไม่ใช่สถาบันการเงินและต้องไม่มีทุนต่างประเทศเกินสัดส่วน
การประกอบธุรกิจ	ความปลอดภัยของระบบ	มีมาตรฐานด้านเทคนิค
	สถานะทางการเงินของผู้ประกอบธุรกิจ	ทุนจดทะเบียนชำระแล้ว
		อัตราส่วนความเพียงพอของเงินกองทุน
	ความปลอดภัยเงินทุน	การยืนยันตัวตน
		การจัดแบ่งบัญชีการเงินชำระ
		การรับฝากเงินรับล่วงหน้า
	การป้องกันการฟอกเงิน	แจ้งธุรกรรมน่าสงสัย
		การให้มีระบบการควบคุมภายใน
		การจำกัดขีดสูงสุดของจำนวนที่ชำระแต่ละครั้ง
	การคุ้มครองผู้ใช้บริการ	การบันทึกข้อความการเงินชำระ
		หลักการน้อยที่สุด
	การจัดการความเสี่ยงเชิงระบบ	จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาและรักษาเสถียรภาพทางการเงิน
การลงโทษ		ลงโทษทางปกครอง
		แจ้งคดีต่อกระทรวงรักษาความ

		ปลอดภัยสาธารณะ
การออกจากตลาด	การเพิกถอนใบอนุญาต	การสมัครใจยกเลิกใบอนุญาต
		การถูกเพิกถอนใบอนุญาต

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ามีความหมายบังคับให้บริการอาลีเพย์อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารประชาชนจีน และธนาคารประชาชนจีนก็ได้มีการกำกับดูแลให้เข้มงวดขึ้นดังที่กล่าวมา แต่เนื่องจากหลักเกณฑ์การกำกับดูแลบางประการไม่สอดคล้องกับสภาพความสำคัญของบริการอาลีเพย์ และแนวคิดการกระตุ้นการแข่งขันของธนาคารประชาชนจีนด้วย ทำให้เกิดความล้มเหลวในการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์

4.6 ปัญหาการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ของธนาคารประชาชนจีน

ธนาคารประชาชนจีนปฏิบัติหน้าที่กำกับดูแลบริการอาลีเพย์ตามหลักการกำกับดูแลด้วยกฎหมาย หลักการกำกับดูแลอย่างเหมาะสม หลักการกำกับดูแลตามประเภทธุรกิจ หลักการกำกับดูแลร่วมกัน และหลักการกำกับดูแลนวัตกรรม มันมีความสอดคล้องกับสภาพการพัฒนาของธุรกิจบริการการเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงิน แต่ปัญหาปัจจุบันคือ สภาพกฎหมายและหลักเกณฑ์การกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ของธนาคารประชาชนจีนไม่สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว

4.6.1 กฎหมายที่ใช้บังคับไม่ครอบคลุมความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นและลำดับชั้นของกฎหมายก็ไม่สอดคล้องกับความสำคัญของธุรกิจบริการ

4.6.1.1 ผู้กำกับดูแลมีอำนาจไม่เพียงพอไม่สอดคล้องกับหลักการกำกับดูแลด้วยกฎหมาย

การกำกับดูแลด้วยกฎหมายอย่างแรกต้องมีกฎหมายที่ให้อำนาจแก่ฝ่ายทำหน้าที่กำกับดูแลอย่างเพียงพอ เพราะแนวคิดการกำกับดูแลด้วยกฎหมายที่สำคัญก็คือ ผู้กำกับดูแลต้องใช้อำนาจภายใต้กฎหมายกำหนดเท่านั้น ดังนั้น หากกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจพอสมควร ผู้กำกับดูแลจะไม่สามารถจัดการปัญหาอย่างครอบคลุม กฎหมายที่บังคับใช้กับบริการการเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงิน คือ มาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการที่ผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงิน ค.ศ. 2010 เป็นกฎหมายอาศัยอำนาจด้วยกฎหมายว่าด้วยธนาคารประชาชนจีน ตามข้อกำหนดของกฎหมายทั้งสองฉบับ ธนาคารจะมีภาระหน้าที่รักษาระบบการหักบัญชีและการชำระ

เงินให้ดำเนินงานอย่างปกติเท่านั้น ที่เกี่ยวกับธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน

แต่สภาพความเป็นจริง ธุรกิจบริการมีความสำคัญเป็นเสมือนโครงสร้างพื้นฐานในด้านธุรกิจดิจิทัลและการเงินรายย่อย ด้วยลักษณะการคาบเกี่ยวหลายบริการทั้งพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และบริการทางการเงิน ทำให้นาการประชาชนจีนออกจากรักระบบการชำระเงินให้เป็นปกติแล้ว ยังต้องกำกับดูแลสภาพคล่อง ความปลอดภัยด้านข้อมูล การแข่งขันให้ชอบด้วยกฎหมาย การคุ้มครองผู้ใช้บริการ การปราบปรามการฟอกเงิน เป็นต้น และยังต้องการมีความสามารถร่วมกำกับดูแลกับหน่วยงานอื่นด้วย แต่กฎหมายที่ใช้บังคับปัจจุบันไม่ได้ให้อำนาจเพียงพอที่ต้องการ

4.6.1.2 ไม่มีกฎหมายที่ออกด้วยอำนาจคณะรัฐมนตรีหรือกฎหมายออกด้วยอำนาจสภาผู้แทนประชาชนกำหนดเรื่องการขอใบอนุญาต

เนื่องจากธนาคารประชาชนจีนเป็นหน่วยงานทางปกครอง การขอใบอนุญาตจากธนาคารประชาชนจีนจึงเป็นเป็นการอนุญาตทางปกครอง ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 14 มาตรา 15 ของกฎหมายว่าด้วยการอนุญาตทางปกครองของประเทศไทย (中华人民共和国行政许可法) หน่วยงานที่สังกัดไว้ในคณะรัฐมนตรี รัฐบาลท้องถิ่นไม่มีอำนาจอนุมัติทางปกครอง มณฑลและนครที่ปกครองด้วยตัวเองมีอำนาจอนุมัติทางปกครองเป็นชั่วคราว เว้นแต่คณะรัฐมนตรีได้ออกกฎหมายลำดับ Administrative regulations (ลำดับเทียบเท่าพระราชกำหนด) กำหนดไว้เป็นเฉพาะ และมาตรา 17 ของกฎหมายว่าด้วยการอนุญาตทางปกครองของประเทศไทย กำหนดเพิ่มเติมว่าเอกสารที่เป็นแบบแผนไม่มีอำนาจกำหนดเรื่องการอนุมัติทางปกครอง เว้นแต่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นตามมาตรา 14 มาตรา 15 กฎหมายว่าด้วยธนาคารประชาชนจีนไม่ได้กำหนดเรื่องอำนาจการให้ใบอนุญาตไว้ ธนาคารประชาชนจีนจึงขออนุมัติจากคณะรัฐมนตรี แม้คณะรัฐมนตรีก็ได้ให้ความเห็นชอบในเรื่องการบังคับให้ขอใบอนุญาตการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงิน แต่ปัจจุบัน ยังไม่ปรากฏกฎหมายฉบับใดออกด้วยอำนาจคณะรัฐมนตรีกำหนดให้ธนาคารประชาชนจีนออกกฎหมายกำหนดให้ขอใบอนุญาต ซึ่งไม่สอดคล้องกับการกำกับดูแลด้วยกฎหมาย

4.6.1.3 กฎหมายไม่ได้กำหนดสิทธิหน้าที่ของทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วม ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการกำกับดูแลด้วยกฎหมาย

การกำกับดูแลด้วยกฎหมายยังต้องการให้มีกฎหมายกำหนดสิทธิหน้าที่ของฝ่ายที่เกี่ยวข้องในธุรกิจบริการการชำระเงิน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติตามกฎหมาย แต่ กฎหมายที่ใช้บังคับกับบริการอาลีเพย์เป็นกฎหมายหรือระเบียบที่ออกด้วยอำนาจของธนาคารประชาชนจีนฝ่ายเดียว ตามมาตรา 18 ของกฎหมายว่าด้วยนิติบัญญัติ ธนาคารประชาชนจีน มีอำนาจออกระเบียบภายในขอบอำนาจของหน่วยงานเองตามคำสั่ง ข้อตกลง กฎหมายที่ออกด้วยอำนาจของ

คณะรัฐมนตรี และกฎหมายที่ออกด้วยอำนาจฝ่ายสภาผู้แทนประชาชน เรื่องที่กำหนดไว้ในระเบียบของธนาคารประชาชนจีนต้องเป็นเรื่องที่กำหนดไว้ในคำสั่ง ข้อตกลง กฎหมายที่ออกด้วยอำนาจของคณะรัฐมนตรี และกฎหมายที่ออกด้วยอำนาจฝ่ายสภาผู้แทนประชาชน หากไม่มีคำสั่ง ข้อตกลง กฎหมายที่ออกด้วยอำนาจของคณะรัฐมนตรี และกฎหมายที่ออกด้วยอำนาจฝ่ายสภาผู้แทนประชาชนให้อ้างอิง ระเบียบของกระทรวงหรือหน่วยงานนั้น ห้ามมิให้ ลด หรือ เพิ่มสิทธิหน้าที่ให้แก่องค์กร นิติบุคคล และประชาชน ห้ามมิให้เพิ่มอำนาจ หรือลดหน้าที่ของกระทรวงหรือหน่วยงานของตน

ธนาคารประชาชนจีนอาศัยอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารประชาชนจีนออก มาตราการบริหารจัดการบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน ค.ศ. 2010 และอาศัยอำนาจตามมาตรการฉบับนี้ออกมาตรการที่ฉบับเพิ่มเติมหลายฉบับ แต่ตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารประชาชนจีน ธนาคารประชาชนจีนมีอำนาจหน้าที่ดูแลความปลอดภัยของระบบการชำระเงิน ไม่มีกำหนดถึง การขออนุญาต หรืออำนาจหน้าที่เกี่ยวกับผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินใด ๆ เลย หมายความว่า ธนาคารประชาชนไม่มีอำนาจกำหนดสิทธิหน้าที่ของฝ่ายที่เกี่ยวข้องในธุรกิจบริการตามกฎหมายว่าด้วยนิติบัญญัติของประเทศจีน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างระบบ NUCC กับบริษัทอาลีเพย์ หน้าที่จัดการเรียกร้องของผู้ใช้บริการ สถานะทางกฎหมายของเงินรับล่วงหน้า กรรมสิทธิ์ของดอกผลจากเงินรับล่วงหน้า เป็นต้น แม้ธนาคารประชาชนจีนอาจมีวัตถุประสงค์ให้ มาตราการบริหารจัดการบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินสมบูรณ์ขึ้น ก็ย่อมทำไม่ได้เมื่อไม่มีกฎหมายที่มีลำดับชั้นสูงกว่าให้อ้างอิง

4.6.1.4 กฎหมายใช้บังคับไม่ cover ความเสี่ยงในด้านการออกจากตลาดของผู้ประกอบการธุรกิจ ซึ่งไม่สอดคล้องกับการกำกับดูแลด้วยกฎหมาย

การกำกับดูแลด้วยกฎหมาย กฎหมายที่ใช้บังคับควร cover ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น อาศัยอำนาจตามมาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน ธนาคารประชาชนจีนได้ออกระเบียบเพิ่มเติมในด้านการขอใบอนุญาต การประกอบธุรกิจการชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การให้บริการแก่ผู้รับบัตร การประกอบธุรกิจการชำระเงินที่ต้องใช้บาร์โค้ด การรับฝากเงินรับล่วงหน้า และการปราบปรามการฟอกเงิน แต่ไม่มีระเบียบเพิ่มเติมในกรณีการออกจากตลาด ซึ่งไม่สอดคล้องกับความสำคัญในการคุ้มครองผู้บริโภคของธุรกิจบริการการชำระเงินแบบอาลีเพย์ที่ถือครองข้อมูลของผู้ใช้บริการมหาศาล มีผู้ใช้บริการจำนวนมากมาย กฎหมายว่าด้วยธนาคารพาณิชย์ กฎหมายประกันภัย และกฎหมายว่าหลักทรัพย์ได้กำหนดการล้มละลายของธนาคาร บริษัทประกันภัย และบริษัทหลักทรัพย์แยกต่างหาก แต่มาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน ค.ศ. 2010 ที่ออกด้วยอำนาจของธนาคารประชาชนจีนนั้นได้กำหนดถึงกรณีการออกจากตลาดของผู้ประกอบการธุรกิจ ทำได้ด้วยการสมัครใจออกจากตลาดหรือการถูกเพิกถอนใบอนุญาตสองวิถีทาง แต่ไม่ได้กำหนด

กระบวนการและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการออกจากตลาด มาตรา 39 ของมาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงินโดยมีหลักการว่า เมื่อบริษัทยกเลิกการประกอบธุรกิจหรือถูกสั่งล้มละลายให้จัดการชำระบัญชีตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

บริษัทอาลีเพย์เป็นบริษัทจำกัดที่จดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยบริษัท การยกเลิกบริษัทก็ย่อมปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยบริษัท ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาไม่สอดคล้องกันกับ ความสำคัญของบริษัทอาลีเพย์ เพราะกฎหมายว่าด้วยบริษัทจะใช้บังคับกับบริษัททั่วไปที่ไม่มี ผลกระทบต่อระบบการเงิน ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองเจ้าหนี้ของบริษัท แต่ความสำคัญของการ คุ้มครองการออกจากตลาดของบริษัทอาลีเพย์ นอกจากมีความเกี่ยวข้องกับเจ้าหนี้ของบริษัทแล้ว ข้อมูลมหาศาล การให้บริการอย่างต่อเนื่อง การคุ้มครองผู้ใช้บริการก็มีความสำคัญมาก ซึ่งกฎหมายว่า ด้วยบริษัทไม่ได้กำหนดเรื่องรายละเอียดดังกล่าว ถ้าให้ดำเนินการอย่างบริษัททั่วไป ผู้ใช้บริการจะ ไม่ได้รับการคุ้มครองพอสมควร ระเบียบว่าด้วยบริหารจัดการธุรกิจการชำระเงินผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ต ค.ศ. 2015 ได้กำหนดว่า กรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงินฝ่าฝืนกฎหมายและ เกิดผลอย่างรุนแรงให้จัดการตามมาตรา 46 ของกฎหมายว่าด้วยธนาคารประชาชนจีน แต่มาตรา 46 กำหนดเพียงว่า ธนาคารประชาชนจีนมีอำนาจลงโทษเรียกค่าปรับต่อผู้ประกอบการตามสภาพของ กรณี สำหรับผู้ประกอบการที่ออกจากตลาดแล้ว เงินรับล่วงหน้าของผู้ใช้บริการ ข้อมูลส่วนบุคคลและ ข้อมูลการชำระเงินจะดำเนินการต่ออย่างไร ซึ่งกฎหมายไม่ได้กำหนด หลักกฎหมายทั่วไปก็ไม่มี การกำหนดด้วย บริการการชำระเงินแบบอาลีเพย์มีความสำคัญกับเศรษฐกิจดิจิทัลและตลาดการเงินด้วย การออกจากตลาดของบริษัทอาลีเพย์จะมีความสัมพันธ์อันเกี่ยวกับหลายๆ ฝ่ายของผู้มีส่วนร่วมกับ บริการด้วย เช่น ร้านค้า ผู้บริโภค ธนาคาร สถาบันการเงินอื่นๆ ตัวแทนของบริษัท หลักเกณฑ์การ ออกจากตลาดที่ไม่สมบูรณ์จะกระทบผู้บริโภคและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของธุรกิจด้วย

มาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้ สถาบันการเงิน ค.ศ. 2010 ได้กำหนดให้ออกจากตลาดได้สองวิธี ได้แก่ การขอยกเลิกใบอนุญาตด้วย สมมติใจ และการถูกเพิกถอนใบอนุญาตเพราะกระทำความผิด แม้ว่ากฎหมายห้ามไม่ให้โอนหรือ จำหน่ายใบอนุญาต แต่กฎหมายไม่ได้ห้าม acquisition หรือ mergers บริษัทที่มีใบอนุญาต และ ธนาคารประชาชนจีนก็ประกาศว่าหยุดมอบใบอนุญาตชั่วคราวตั้งแต่ ปี ค.ศ. 2016 แต่บริษัทที่ ต้องการใบอนุญาตและกำลังรอคิวอยู่มี 200 กว่าบริษัทตาม finrank เปิดเผย เพราะฉะนั้น ผู้ประกอบ ธุรกิจที่มีใบอนุญาตจะเลือกทำการ mergers กับบริษัทอื่น ๆ เพื่อโอนใบอนุญาตหรือขายใบอนุญาต ให้แก่บริษัท สำหรับกรณีการออกจากตลาดนี้ มาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ ประกอบธุรกิจมีใช้สถาบันการเงิน ค.ศ. 2010 ได้กำหนดเพียงว่า หากหลังจากบริษัทที่มีใบอนุญาตถูก บริษัทอื่นๆ ซื้อไปแล้วมีการยกเลิกบริษัท ถือว่าไม่มีผู้ถือใบอนุญาตอีก ใบอนุญาตจะต้องถูกเพิกถอน ไป ไม่ได้กำหนดถึงเรื่องข้อมูลของผู้ใช้บริการ และสิทธิหน้าที่ของเงินรับล่วงหน้าจะมีการเปลี่ยนแปลง

หรือควรมีการดำเนินการต่อไปอย่างไร ในกรณีการถูกเพิกถอนใบอนุญาต กฎหมายก็ไม่ได้กำหนดสิทธิในการเรียกร้องความเป็นธรรม ส่วนบริษัทที่ประกอบธุรกิจไม่ดี ทำให้เกิดปัญหาต้องออกจากตลาด ธนาคารประชาชนจีนและสมาคมจะควรเยียวยาหรือไม่ ก็ยังไม่มีคำตอบชัดเจน

วันที่ 26 เมษายน ค.ศ. 2018 นาย Fan Shuangwen รองผู้อำนวยการฝ่ายการชำระเงินและการชำระดุลของธนาคารประชาชนจีนวิจารณ์ผู้ประกอบการที่มีใช้สถาบันการเงินว่า อย่าคิดว่าตัวเองใหญ่แล้วล้มไม่ได้ กำกับดูแลไม่ได้ มองข้ามระเบียบต่าง ปฏิบัติตามข้อกำหนดที่เอื้อประโยชน์แก่ตัวเอง แล้วละเลยไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดที่คิดว่าไม่เป็นผลประโยชน์ต่อธุรกิจของตัวเองหรือต้องเพิ่มต้นทุนการประกอบธุรกิจ ต้นเหตุทำให้ผู้บริหารวิจารณ์อย่างเปิดเผยในกาลเวลาที่สำคัญ คือ บริษัทอาลีเพย์ และ บริษัทเทนเพย์ ไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับเกี่ยวกับการชำระเงินด้วยบาร์โค้ด หากกฎหมายบังคับเรื่องการออกจากตลาดของผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงินอย่างชัดเจนสมบูรณ์ครอบคลุมถึงสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ ก็จะช่วยลดความเสี่ยงในกรณีบริษัทใหญ่เกิดการล้มละลาย ผู้กำกับดูแลไม่ต้องกระวนกระวายว่า เพราะใหญ่มากจนล้มไม่ได้ จะช่วยใช้อำนาจให้เป็นธรรมมากขึ้น

ดังที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า อาศัยอำนาจตาม มาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการที่มีใช้สถาบันการเงิน ค.ศ. 2010 จะไม่สามารถตอบสนองความต้องการแก่ธนาคารประชาชนจีนในการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ด้วยกฎหมาย เพื่อรักษาเสถียรภาพทางการเงิน การคุ้มครองผู้บริโภคและส่งเสริมการพัฒนาของเศรษฐกิจ

4.6.2 การกำกับดูแลตามประเภทนอกจากตามประเภทบัญชีการชำระเงินแล้ว ยังต้องให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลตามความเสี่ยงของบริการ

วัตถุประสงค์การกำกับดูแลธุรกิจบริการตามประเภท คือ ให้การกำกับดูแลสอดคล้องเหมาะสมกับความเสี่ยง หลักการการกำกับดูแลตามประเภทของธนาคารประชาชนจีนหมายถึงการกำกับดูแลตามประเภทบัญชีการชำระเงิน ซึ่งธนาคารประชาชนจีนได้กำหนดให้จัดแบ่งบัญชีการชำระเงินของลูกค้าตามความเสี่ยงที่มี หากมีความเสี่ยงสูงจะจำกัดจำนวนการชำระเงินของแต่ละครั้งให้น้อยลง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการฟอกเงินและคุ้มครองความปลอดภัยของเงินทุน ผู้เขียนก็เห็นด้วยกับแนวคิดการกำกับดูแลดังกล่าว แต่นอกจากคุ้มครองความปลอดภัยต้องการยึดถือหลักการกำกับดูแลตามประเภทแล้ว การดำเนินการกระตุ้นการแข่งขันอย่างเป็นธรรม และการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพก็ต้องมีการกำกับดูแลตามประเภทเช่นกัน แต่เป็นการจัดแบ่งประเภทตามความเสี่ยง

มาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการที่มีใช้สถาบันการเงิน ค.ศ. 2010 ได้จำแนกประเภทธุรกิจบริการตามวิธีการชำระเงิน โดยประกอบด้วยการชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การให้บริการแก่ผู้รับบัตรซึ่งเป็นบริการที่ชำระเงินด้วยเครื่อง POS

และบริการบัตรชำระเงินล่วงหน้า การจำแนกประเภทเช่นนี้ไม่แสดงถึงความเสี่ยงที่แตกต่าง ในปี ค.ศ. 2010 ปีที่ออกกฎหมายฉบับนี้ ยังไม่มีการชำระเงินผ่านมือถือมากเท่าไร การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ออฟไลน์มักจะเป็นการชำระเงินโดยผ่านเครื่อง POS การจัดแบ่งประเภทดังกล่าว มีแนวคิดอันชัดเจนคือ การแบ่งธุรกิจให้เป็น ธุรกิจออนไลน์ ธุรกิจออฟไลน์ และบัตรชำระเงินล่วงหน้า ซึ่งในเวลานั้นมีความเสี่ยงสูงโดยมีโอกาสรักยอกเงินทำให้รับเงินคืนไม่ได้ หรือถูกนำมากระทำทุจริตได้ง่าย และไม่ว่าเงื่อนไขการเข้าสู่ตลาดหรือการออกจากตลาด แต่ละประเภทธุรกิจมีมาตรฐานอย่าง เดียว

การแบ่งประเภทเช่นนี้จึงเกิดความไม่สอดคล้องกับธุรกิจปัจจุบัน เพราะว่าการชำระเงินด้วยวิธีใดไม่สามารถแสดงถึงความเสี่ยงของธุรกิจนั้น เช่น บริการ Fast payment ของอาลี เพย์ ไม่มีการเก็บเงินรับล่วงหน้าไว้ บริษัทอาลีเพย์เป็นเพียงแค่คนที่โอนส่งคำสั่งการชำระเงิน แต่บริการการชำระเงินด้วยบัญชีอาลีเพย์จะมีเงินรับล่วงหน้าเก็บไว้กับบริษัทอาลีเพย์ มันจะมีความเสี่ยงสูงกว่า บริการ Fast payment แต่ทั้งสองบริการเป็นการชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเช่นกัน จะให้บริการขนาดเล็กที่ประกอบธุรกิจการชำระเงินลักษณะบริการ Fast payment ได้รับการกำกับดูแลเหมือนกับบริษัทอาลีเพย์ย่อมไม่เป็นธรรม ปัจจุบัน เนื่องจากธุรกิจหลายอย่างต้องการรับทราบข้อมูลการชำระเงิน เพื่อจัดทำบริการเสริม โดยไม่ได้มุ่งหาผลประโยชน์จากการให้บริการการชำระเงิน จึงเกิดบริการใหม่ เรียกว่า chartered merchants ซึ่งเป็นบริการที่โอนถ่ายคำสั่งการชำระเงิน ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจการชำระเงินที่มีใช้สถาบันการเงินกับผู้ให้บริการ ผู้ให้บริการ chartered merchants ไม่ได้ดำเนินการชำระดูแลใด ๆ เงินไม่ได้เก็บไว้กับผู้ให้บริการ บริการนี้จะให้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลเช่นเดียวกันกับบริษัทอาลีเพย์ก็ไม่ใช่เป็นธรรม เพราะฉะนั้น การกำกับดูแลตามประเภทของธนาคารประชาชนจีนนอกจากมีการจัดแบ่งประเภทบัญชีแล้ว ยังต้องมีการจัดแบ่งประเภทธุรกิจให้สอดคล้องกับความเสี่ยง และกำหนดหลักเกณฑ์การเข้าสู่ตลาดและการออกจากตลาดเหมาะสมกับความเสี่ยงด้วย การกำกับดูแลถึงจะเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

4.6.3 กฎหมายไม่ได้กำหนดรูปแบบองค์กรไว้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการกำกับดูแลร่วมกัน

ปัจจุบัน มาตรการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ค่อย ๆ สมบูรณ์ขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหาการกำกับดูแลหลายหน่วยงาน การประสานงานระหว่างหน่วยงานก็ยังมีปัญหาอยู่ ดังตาราง 4.1 หน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลบริการอาลีเพย์นอกจากธนาคารประชาชนจีนยังมีอีก 11 หน่วยงาน ลักษณะธุรกิจบริการอาลีเพย์มีความหลากหลาย ขนาดการให้บริการกว้างมากขึ้นทุกปี ความเสี่ยงผสมผสานหลายด้าน ไม่เพียงแค่กระทบต่อตลาดการชำระเงิน ยังอาจส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม เช่น ธุรกิจบริการการชำระเงินที่นำกองทุนรวมตลาดเงินมาชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจนำเงินมา

ชำระแทนก่อนนั้น มันมีความเสี่ยงด้านสภาพคล่องและทำให้ต้นทุนการระดมเงินฝากของธนาคารสูงขึ้นจนผลกระทบให้กับประชาชนผู้ที่ต้องการกู้เงิน แต่บริการนี้มันต้องมีการกำกับดูแลด้วยความร่วมมือกันระหว่าง ธนาคารประชาชนจีนและคณะกรรมการกำกับดูแลหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ของประเทศ เพราะมันเป็นบริการที่มีการเกี่ยวข้องกับทั้งตลาดเงินและตลาดทุน

กรณีนี้แสดงให้เห็นว่า การกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ด้วยกำลังฝ่ายเดียวของธนาคารประชาชนจีนไม่พอที่จะจัดการความเสี่ยงทั้งหมดและคุ้มครองปลอดภัยของเงินทุนและข้อมูลต่าง ๆ หากไม่ยกลำดับกฎหมายที่ใช้บังคับแก่การกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ ฐานะและอำนาจหน้าที่ของธนาคารประชาชนจีนก็จะไม่ชัดเจน อาจเป็นอุปสรรคแก่การประสานงานระหว่างระหว่างธนาคารประชาชนจีนกับหน่วยงานต่าง ๆ สุดท้ายอาจเกิดการกำกับดูแลไม่ครอบคลุม เช่น ปี ค.ศ. 2015 ธนาคารประชาชนจีนได้ร่วมหน่วยงานสิบหน่วยงานทางปกครองประกาศความคิดเห็นในการส่งเสริมการพัฒนา Internet finance ด้วยกัน และได้แบ่งการงานหน้าที่ระหว่างกันด้วย แต่ประกาศความคิดเห็นในการส่งเสริมการพัฒนา Internet finance ฉบับนี้ไม่มีผลบังคับใด ๆ คือ หน่วยงานอื่น ๆ ไม่ปฏิบัติตามก็ไม่ต้องรับผิดชอบใดๆ เพราะไม่มีกฎหมายบังคับ การกำกับดูแลร่วมกันจึงจำเป็นต้องกำหนดการจัดรูปแบบองค์กรไว้ในกฎหมายที่ใช้บังคับ หลักการกำกับดูแลร่วมกันถึงจะเกิดผลลัพธ์อย่างคาดหวัง และสอดคล้องกับหลักการกำกับดูแลด้วยกฎหมายด้วย

4.6.4 ไม่มีหลักเกณฑ์ทดลองเทคโนโลยีใหม่ไม่สอดคล้องกับความสำคัญของ

หลักการกำกับดูแลนวัตกรรม

การกำกับดูแลนวัตกรรม ประการแรกที่ต้องมีก็คือ หลักเกณฑ์ตรวจสอบนวัตกรรม ป้องกันไม่ให้ผู้ประกอบการใช้ชื่อนวัตกรรมมาหลอกลวงผู้บริโภคและนักลงทุน ซึ่งรวมถึงความสร้างสรรค์ของรูปแบบธุรกิจและเทคโนโลยีด้วย รูปแบบธุรกิจสามารถพิจารณาจากแผนการธุรกิจ แต่เทคโนโลยีใหม่ต้องอาศัยการทดลอง เนื่องจากเงินรับล่วงหน้าไม่มีดอกเบี้ย มาตรฐานของการชำระเงินทางด้านเทคโนโลยีสูง ทำให้ผู้ประกอบการขนาดเล็กจะอยู่ต่อได้ ต้องมีการสร้างสรรค์มากขึ้น การที่ไม่มีมาตรการให้ทดลองเทคโนโลยีใหม่ ๆ เท่ากับว่า บริษัทต้องไปทดลองกับตลาดจริง ต้นทุนนอกจากการพัฒนาเทคโนโลยีแล้ว ยังมีต้นทุนการบุกเบิกตลาดอีก หากธนาคารประชาชนจีนพบว่า มีปัญหาให้หยุดดำเนินการต่อ ต้นทุนที่เสียไปก็เสียเปล่า และกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคต่อนวัตกรรมนั้น ซึ่งเป็นภาระกับการพัฒนาของบริษัทขนาดเล็กมาก การไม่มีการทดลองเทคโนโลยีใหม่ ๆ จึงไม่สามารถกำกับดูแลนวัตกรรมอย่างเหมาะสม

เมื่อหลักเกณฑ์ที่ใช้บังคับไม่สอดคล้องกับหลักการกำกับดูแลจะทำให้เกิดการล้มเหลวในการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ และรัฐสูญเสียความสามารถทางด้านการบริหารจัดการ ความเสี่ยงของบริการการชำระเงิน ส่งผลต่อการจัดการความเสี่ยงและรักษาความปลอดภัยหลาย ๆ

ด้าน อาจก่อให้เกิดปัญหาผู้ประกอบการธุรกิจบางรายใหญ่มากจนล้มไม่ได้ ต้องให้รัฐเข้ามาช่วยหากบริหารธุรกิจไม่ดี จึงจำเป็นต้องการมีแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสม

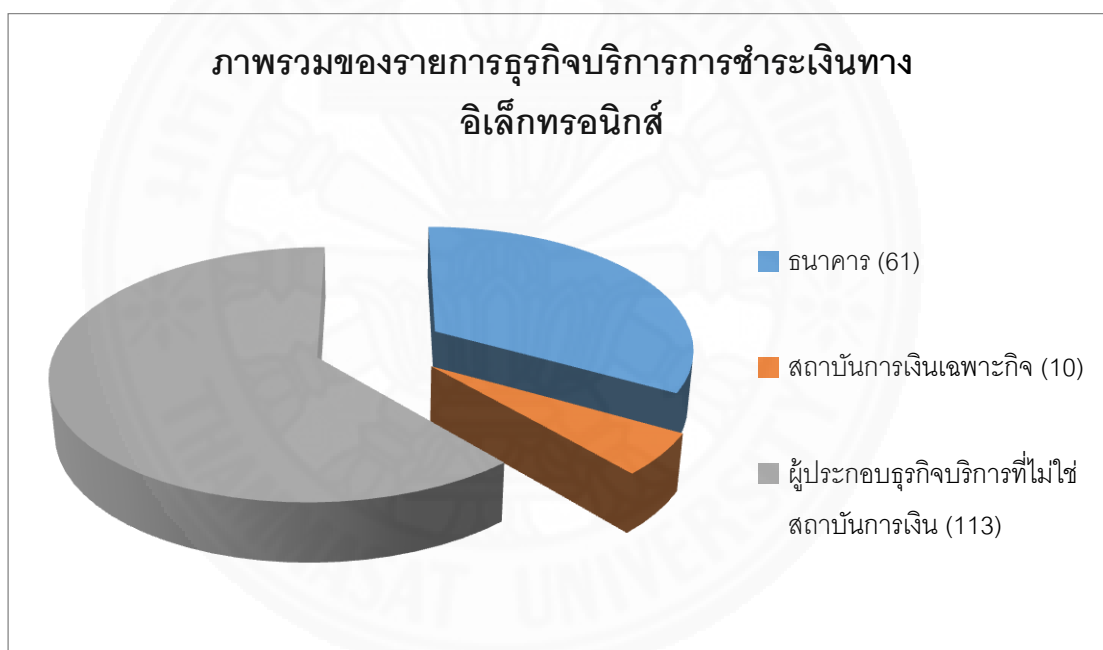

บทที่ 5

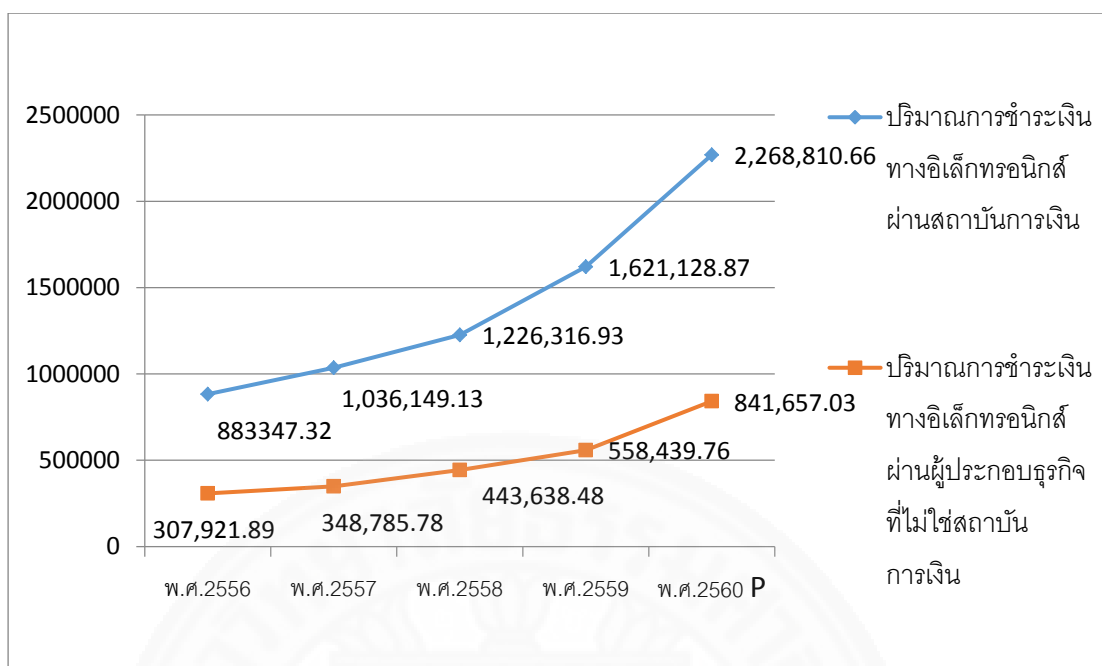
สภาพการพัฒนารัฐกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินของประเทศไทยและการกำกับดูแลธุรกิจบริการอาลีเพย์ของธนาคารแห่งประเทศไทย

5.1 สภาพการพัฒนาลักษณะของธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย

5.1.1 สภาพการพัฒนารัฐกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย

ภาพที่ 5.1 ภาพรวมของผู้ประกอบการธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์จัดทำตามข้อมูลรายชื่อผู้ประกอบการธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ประกาศในเว็บไซต์ <https://www.bot.or.th/Thai/PaymentSystems/>

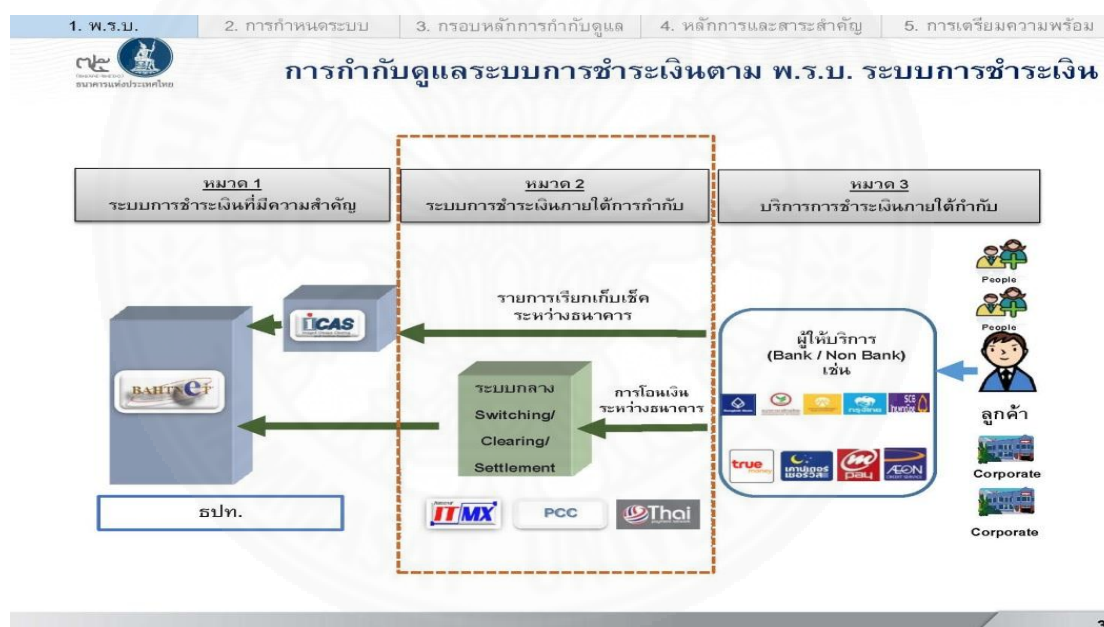
ภาพที่ 5.2 ปริมาณการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านสถาบันการเงินและผู้ให้บริการที่ไม่ใช่สถาบันการเงินรายปีระหว่าง ปี พ.ศ. 2556 ถึง ปี พ.ศ. 2560 p ข้อมูลได้จาก <http://www2.bot.or.th/statistics/ReportPage.aspx?reportID=690&language=th>

ประเทศไทย การใช้เงินสดยังอยู่ในสัดส่วนที่สูงหากเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ แต่ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาแม้สัดส่วนเงินสดต่อจีดีพียังทรงตัวที่ประมาณ 10-12% แต่มีสัญญาณว่าปริมาณเงินสดหมุนเวียนเริ่มชะลอตัวลงจาก 10% ในช่วง 2550-2555 เหลือ 5% ในปี 2556-2560 ขณะที่การใช้ e-Payment ในช่วงที่ผ่านมา คนไทยใช้เพิ่มขึ้นถึง 5 เท่าจาก 14 ครั้งต่อคนต่อปี เป็น 63 ครั้ง โดยการชำระเงินที่ใช้มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ บริการโอนเงินและชำระเงินผ่านมือถือ บริการชำระเงินด้วย e-money และการชำระเงินด้วยบัตร¹ ผู้ให้บริการการชำระเงินในประเทศไทยประกอบด้วยธนาคาร สถาบันการเงินเฉพาะกิจ และผู้ประกอบการที่มีใช้สถาบันการเงิน ประเทศไทยเริ่มมีการจัดระเบียบการขึ้นทะเบียนและการขอใบอนุญาตเพื่อประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ซึ่งใบอนุญาตประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์รุ่นแรกมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 13 พฤษภาคม 2552 ตามรายชื่อผู้ประกอบการธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้ประกาศในเว็บไซต์ของธนาคารแห่งประเทศไทย และนับถึงวันที่ 5 มกราคม 2562 มี

¹ ธปท. เปิดตัวทุน “ใช้เงินสด” แพงกว่า “e-Payment” 3 เท่า – ชี้เสียต้นทุนผลิต – ขนส่ง ปีละ 50,000 ล้านบาท ,จาก <https://thaipublica.org/2018/10/bot-symposium-2018-05/>

รายการประกอบธุรกิจการชำระเงินทั้งหมด 184 รายการ ผู้ประกอบธุรกิจรายเดียวขอประกอบธุรกิจบริการหลายรายการก็ได้ ในนั้น มีรายการ 61 รายการเป็นของธนาคาร 10 รายการเป็นบริการของสถาบันเฉพาะกิจ และ 113 รายการเป็นบริการของผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ดังภาพ 5.1.1 (1) ข้างต้น แต่ปริมาณการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านสถาบันการเงินมากกว่าผู้ประกอบการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ประมาณสองถึงสามเท่า และมีอัตราเติบโตสูงกว่า ธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบธุรกิจบริการการตามสัดส่วนของทั้งตลาดประมาณ 25.84% ถึง 27.05% ดังภาพ 5.1.1 (2) ธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการไม่ใช่สถาบันการเงินเป็นส่วนสำคัญของตลาดการชำระเงินของประเทศไทย

5.1.2 การจำแนกประเภทธุรกิจบริการการชำระเงินตามพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560

ภาพที่ 5.3 อ้างอิงจากการประชุมชี้แจงและรับฟังความคิดเห็นต่อร่างประกาศหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกำหนดและการกำกับดูแลระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับตาม พ.ร.บ. ระบบการชำระเงิน ระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ซึ่งประกาศโดยฝ่ายนโยบายระบบการชำระเงินของธนาคารแห่งประเทศไทยในวันที่ 7 มีนาคม 2561²

² ธนาคารแห่งประเทศไทย, “การประชุมชี้แจง, ” สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2562, จาก https://www.bot.or.th/Thai/PaymentSystems/OversightOfEmoney/Meeting_Oversight/Pages/default.aspx

ตามภาพที่ 5.2 พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ได้จำแนกบริการการชำระเงินเป็นสามประเภทใหญ่ ได้แก่ ระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญ ระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ และบริการชำระเงินภายใต้กำกับ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดหลักเกณฑ์การกำกับดูแลผู้ให้บริการระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 12 มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังโดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดลักษณะของระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ และบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

5.1.2.1 ระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญ

ระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญต้องมีลักษณะสำคัญต่อไปนี้ครบทั้งลักษณะ คือ

- (1) เป็นระบบการชำระเงินที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานหลักของประเทศ ซึ่งหากเกิดปัญหาหรือการหยุดชะงัก อาจส่งผลกระทบต่อสมาชิกในระบบอย่างต่อเนื่องเป็นวงกว้าง และ
- (2) เป็นระบบการชำระเงินที่รองรับการโอนเงินมูลค่าสูง หรือที่ใช้สำหรับการหักบัญชี หรือการชำระดุลระหว่างสมาชิก ตามมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 การเป็นระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญภายใต้พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 จะกำเนิดขึ้นได้สองช่องทาง ได้แก่ ธปท. จัดตั้งและดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่งประเทศไทย หรือรัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของ ธปท. ตามกฎหมายว่าด้วยระบบการชำระเงิน ตามมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2560 และนิยามของประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนช. 1/2561 เรื่อง หลักเกณฑ์การกำกับดูแลผู้ให้บริการระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญ ปัจจุบัน ประเทศไทยมีสองระบบเข้าลักษณะระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญ ได้แก่

1. ระบบบาทเนตของประเทศไทย (BAHTNET - Bank of Thailand Automated High-value Transfer Network) ซึ่งเป็นเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อมโยงระหว่าง ธปท.กับผู้ใช้บริการเพื่อประโยชน์ในการโอนเงินมูลค่าสูงในลักษณะ Real Time Gross Settlement (Online RTGS) รวมทั้งรับส่งข้อความระหว่างสถาบันการเงินหรือสถาบันอื่นที่ได้รับอนุญาตให้เปิดบัญชีเงินฝากที่ ธปท. ผู้ใช้บริการระบบบาทเนตจะต้องมีบัญชีเงินฝากที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งผู้ให้บริการปัจจุบันประกอบด้วย ธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินพิเศษของรัฐ บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ หน่วยงานภาครัฐ บริษัทศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ (ประเทศไทย) จำกัด และส่วนงานภายในของ ธปท. ระบบบาทเนตถือว่าเป็นโครงสร้างพื้นฐานของทางการเงินเพื่อรองรับการโอนเงินมูลค่าสูงระหว่างสถาบันการเงินและสถาบันที่มีบัญชีเงินฝากกับ ธปท. ในลักษณะ Real-Time Gross

Settlement (RTGS)³ เพราะสถาบันการเงินทุกสถาบันต้องเชื่อมโยงกับระบบบาทเน็ตถึงได้โอนเงินกันได้โดยชอบด้วยกฎหมาย เมื่อระบบหยุดชะงัก สถาบันการเงินจะดำเนินการโอนเงินไม่ได้ ตรวจสอบข้อมูลการชำระเงินไม่ได้ ซึ่งอาจก่อให้เกิดระบบการเงินล้มเหลว

2. ระบบ ICAS ชื่อเต็ม ชื่อ ระบบการหักบัญชีเช็คด้วยภาพเช็คและระบบการจัดเก็บภาพเช็ค (Imaged Cheque Clearing and Archive System – ICAS) คือ ระบบการเรียกเก็บเงินตามเช็คระหว่างธนาคารโดยใช้ภาพเช็คในกระบวนการเรียกเก็บแทนการใช้ตัวเช็คจริง ระบบ ICAS ประกอบด้วย 2 ส่วน โดยส่วนแรกทำหน้าที่ในการเรียกเก็บเงินตามเช็คระหว่างธนาคาร และส่วนที่ 2 ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการจัดเก็บข้อมูลและภาพเช็คซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งช่วยให้การค้นหาข้อมูลและภาพเช็คทำได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว⁴

ระบบอาลีเพย์มีความสำคัญเป็นโครงสร้างพื้นฐานของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์รายย่อย เนื่องจากระบบอาลีเพย์มีผู้ใช้บริการและสมาชิกที่เป็นร้านค้าจำนวนมาก รูปแบบการชำระเงินของอาลีเพย์เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาและการดำเนินอย่างต่อเนื่องได้ของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์รายย่อย เมื่อระบบอาลีเพย์เกิดปัญหาหรือหยุดชะงัก อาจส่งผลกระทบต่อสมาชิกในระบบอย่างต่อเนื่องเป็นวงกว้าง ที่คาดเห็นได้คือ เว็บไซต์ที่ทำค่าขายออนไลน์โดยมีการตกลงชำระเงินผ่านอาลีเพย์ อาจจะสะดุดหรือล้มลง เพราะไม่มีใครให้ประกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ปัญหาการชำระเงินก่อนหรือการส่งมอบของก่อนก็จะเกิดขึ้นมาเหมือนเดิม

แต่อย่างไรก็ตาม ระบบอาลีเพย์ไม่ได้ให้บริการรับรองการโอนเงินมูลค่าสูง ผู้ใช้บริการประเภท 3 หมายถึงผู้ใช้บริการที่มีเครดิตดีที่สุดตามหลักเกณฑ์การชำระเงินของระบบอาลีเพย์ สามารถโอนเงินผ่าน e-wallet alipay ปีละไม่เกิน สองแสนหยวน หากเป็นการโอนเงินด้วยบัญชีธนาคารจะถูกจำกัดว่า วันละไม่เกินจำนวนที่กำหนด ซึ่งอยู่ที่แต่ละธนาคารกำหนดโดยทั่วไปจะไม่เกิน หนึ่งหมื่นหยวนต่อวันต่อหนึ่งบัญชีเงินฝาก ระบบอาลีเพย์ ปัจจุบันก็ไม่ได้ประกอบธุรกิจให้บริการการหักบัญชี และการชำระดุล เนื่องจากมีระบบ NUCC ทำหน้าที่ส่วนนี้แล้ว ระบบอาลีเพย์ดำเนินการรับส่งคำสั่งการชำระเงินระหว่างผู้ใช้บริการและระบบ NUCC แต่ไม่ได้ดำเนินการคำนวณยอดแสดงความเป็นเจ้าหนี้ หรือดำเนินการปรับฐานะความเป็นเจ้าหนี้หรือ ลูกหนี้ด้วยการ

³ ธนาคารแห่งประเทศไทย, “ระบบบาทเน็ต,” สืบค้นเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2561, จาก <http://www.bot.or.th/Thai/PaymentSystems/PSServices/bahtnet/Pages/default.aspx>

⁴ ธนาคารแห่งประเทศไทย, “ระบบการหักบัญชีเช็คและระบบการจัดเก็บภาพเช็ค,” สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2562, จาก <https://www.bot.or.th/Thai/PaymentSystems/PSServices/icas/Pages/default.aspx>

ปรับบัญชีเงินฝาก ด้วยเหตุดังกล่าว แม้ระบบอาลีเพย์มีความสำคัญในด้านเศรษฐกิจของประเทศ แต่ไม่เชิญระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญตามพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560

5.1.2.2 ระบบการชำระเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับ

ระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ ต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- 1) สนับสนุนการทำธุรกรรมในระบบการเงินและระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ
- 2) เชื่อมโยงและชำระดุลผ่านระบบบาทเนตซึ่งเป็นระบบโครงสร้างพื้นฐานหลักของประเทศ หรือ
- 3) มีผู้ใช้บริการของระบบตั้งแต่ 3 รายขึ้นไป ที่อาจทำให้มีความเสี่ยงต่อระบบการเงินและระบบเศรษฐกิจโดยรวม หรือกระทบต่อความเชื่อมั่นของสาธารณชน หรือเสถียรภาพและความมั่นคงของระบบการชำระเงิน ตามประกาศกระทรวงการคลังเรื่องการกำหนดระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 135 ตอนพิเศษ 86 ง เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2561 ซึ่งแบ่งเป็นระบบการชำระเงินที่ต้องขออนุญาตจากรัฐมนตรีกระทรวงการคลัง และระบบการชำระเงินที่ต้องขึ้นทะเบียนกับ ธปท. สองประเภท

ระบบการชำระเงินที่ต้องขออนุญาตจากรัฐมนตรีกระทรวงการคลัง ประกอบด้วยสามระบบดังต่อไปนี้

(1) การให้บริการระบบโอนเงินรายย่อยระหว่างผู้ใช้บริการของระบบ (Inter-institution Fund Transfer System) บริการที่เป็นศูนย์กลางหรือจุดเชื่อมต่อรับส่งข้อมูลรายการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างผู้ใช้บริการของระบบ หรือทำหน้าที่ให้บริการการหักบัญชี เพื่อให้ผู้ใช้บริการของระบบสามารถให้บริการฝาก ถอน โอน และการชำระเงินแก่ลูกค้า เช่น ระบบ ITMX (Interbank Transaction Management and Exchange) ซึ่งถือเป็นโครงสร้างพื้นฐาน และมาตรฐานระบบการชำระเงิน และการโอนเงินระหว่างธนาคารของประเทศ เพื่อรองรับธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และเพื่อรองรับการเชื่อมโยงระบบการชำระเงินไปยังต่างประเทศในอนาคต ระบบ ITMX จะรองรับการทำธุรกรรมทางการเงินอิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท และการโอนเงินผ่านช่องทางที่หลากหลาย ทั้งเอทีเอ็ม เคาน์เตอร์ธนาคาร อินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์มือถือ ซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกต่อประชาชนในการทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ระบบอาลีเพย์เป็นศูนย์กลางต่อรับส่งข้อมูลรายการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างผู้ใช้บริการของระบบอาลีเพย์ ผู้ใช้บริการจะเป็นนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วน หรือบุคคลธรรมดาก็ได้ ผู้ใช้บริการของอาลีเพย์สามารถโอนเงินจากบัญชีอาลีเพย์ไปยังบัญชีเงินฝากธนาคาร หรือดำเนินการโอนเงินระหว่างบัญชีเงินฝากธนาคารด้วยกัน หรือดำเนินการโอนเงินระหว่าง

บัญชีอาลีเพย์กับบัญชีเงินฝากธนาคาร บัญชีอาลีเพย์ที่นี้หมายถึง บัญชีของ E-wallet Alipay ไม่ใช่บัญชีเงินฝากธนาคาร การโอนเงินในระบบอาลีเพย์ บริษัทอาลีเพย์ทำหน้าที่จัดส่งข้อมูลคำสั่งการชำระเงินผู้ให้บริการให้กับธนาคาร ผู้ดำเนินการโอนเงินกับผู้รับเงินจะเป็นคนเดียวกันหรือไม่ก็ได้ และผู้รับเงินจะเป็นผู้ให้บริการของอาลีเพย์หรือไม่ก็ได้ อย่างไรก็ตาม ธุรกรรมการโอนเงินที่ดำเนินการในระบบอาลีเพย์จะต้องเป็นเงินรายย่อยเท่านั้น ระบบโอนเงินรายย่อยระหว่างผู้ให้บริการของระบบ (Inter-institution Fund Transfer System)

(2) การให้บริการระบบเครือข่ายบัตร (Payment Card Network) ซึ่งได้แก่ บัตรเครดิต บัตรเดบิต เงินอิเล็กทรอนิกส์ หรือบัตรอิเล็กทรอนิกส์อื่นใด โดยเป็นระบบที่เป็นศูนย์กลางหรือจุดเชื่อมต่อรับส่งข้อมูลรายการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างผู้ให้บริการของระบบ ให้บริการการหักบัญชี และให้บริการด้านการตลาดภายใต้ชื่อทางธุรกิจของตน เพื่อให้ผู้ให้บริการของระบบซึ่งเป็นผู้ออกบัตรและผู้ให้บริการแก่ผู้รับบัตรในประเทศไทย สามารถให้บริการการชำระเงินจากบัตรดังกล่าว⁵ บัตรอิเล็กทรอนิกส์ถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 1 (14) ของประมวลกฎหมายอาญาโดยแบ่ง ออกเป็น 3 อนุมาตราย่อยคือ (ก) ถึง (ค) ซึ่งบัญญัติไว้ว่า "บัตรอิเล็กทรอนิกส์" หมายความว่า (ก) เอกสารหรือวัตถุอื่นใดไม่ว่าจะมีรูปลักษณะใดที่ผู้ออกได้ออกให้แก่ผู้มีสิทธิใช้ ซึ่งจะระบุชื่อหรือไม่ก็ตาม โดยบันทึกข้อมูลหรือรหัสไว้ด้วยการประยุกต์ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า หรือวิธีอื่นใดในลักษณะคล้ายกัน ซึ่งรวมถึงการประยุกต์ใช้วิธีการทางแสงหรือวิธีการทางแม่เหล็กให้ปรากฏความหมายด้วยตัวอักษร ตัวเลข รหัส หมายเลขบัตร หรือสัญลักษณ์ อื่นใดทั้งที่สามารถมองเห็นและมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า (ข) ข้อมูล รหัส หมายเลขบัญชี หมายเลขชุดทางอิเล็กทรอนิกส์หรือเครื่องมือทางตัวเลขใด ๆ ที่ผู้ออกได้ออกให้แก่ผู้มีสิทธิใช้ โดยมีได้มีการออกเอกสารหรือวัตถุอื่นใดให้ แต่มีวิธีการใช้ในการทำงานเดียวกับ (ก) หรือ (ค) สิ่งอื่นใดที่ใช้ประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กับ ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของ การให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ จึงเข้าใจได้ว่าเป็นการให้บริการบัตรอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถใช้มาชำระเงินได้ การชำระเงินโดยผ่านบัตรอิเล็กทรอนิกส์มีลักษณะการชำระเงินล่วงหน้า ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจเป็นผู้รับเงินล่วงหน้ารายแรก แล้วค่อยมีการเงินการชำระต่อไป บัตรอิเล็กทรอนิกส์มีรูปร่างที่จับต้องได้หรือไม่ก็ได้ ที่สำคัญคือ บัตรอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้บันทึกมูลค่าหรือจำนวนที่ชำระไว้ล่วงหน้า

ผู้ให้บริการระบบเครือข่ายบัตรไม่ใช่ผู้ออกบัตร ผู้ออกบัตรเป็นธนาคาร ผู้รับบัตรส่วนใหญ่จะเป็นผู้รับเงิน เช่น บริษัท ไทย เพย์เมนต์ เน็ตเวิร์ก จำกัด หรือ TPN เป็น

⁵ ข้อ 2 ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การกำหนดระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนพิเศษ 86 ง ในวันที่ 17 เมษายน 2561

ผู้ให้บริการระบบเครือข่ายบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย บัตรเดบิต TPN ที่ออกโดยธนาคารต่าง ๆ จะใช้งานได้ก็ผ่านระบบเครือข่ายบัตรเครดิตของบริษัท TPN ระบบเครือข่ายบัตรเครดิตที่มีผู้ให้บริการจำนวนมาก เช่น Visa Credit Card Network Master Credit Card Network ผู้เขียนคิดว่า สาระสำคัญของบริการระบบเครือข่ายบัตร คือการให้บริการทางด้านเทคโนโลยีทำให้บัตรต่าง ๆ ที่ออกมาเพื่อชำระเงิได้นั้นสามารถใช้งานได้ บริการระบบอาลีเพย์มีลักษณะการชำระเงินด้วยบัญชีอาลีเพย์ ซึ่งบัญชีนี้ถูกเรียกกันว่าเป็น กระเป๋าอาลีเพย์ เมื่อวิเคราะห์ตามองค์ประกอบของบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ข้างต้นแล้ว พบว่า บัญชีอาลีเพย์มีลักษณะเป็นบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ เพราะบัญชีอาลีเพย์ได้บันทึกมูลค่าหรือจำนวนเงินที่ชำระไว้ล่วงหน้าและที่ใช้จ่ายไปโดยมีการเข้าถึงและดำเนินการชำระเงินด้วยรหัสผ่าน ซึ่งอาจเป็นรหัสยืนยันตัวตน เลข การสแกนใบหน้า หรือการพิมพ์นิ้วมือ ก็ได้ บัญชีอาลีเพย์มีไอดีของแต่ละคนเป็นเฉพาะ ซึ่งเป็นการแสดงถึงตัวตนหรือความเป็นเจ้าของ เครือข่ายที่ทำให้บัญชีอาลีเพย์ใช้งานได้จึงเป็นเครือข่ายบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ อย่างไรก็ตาม เครือข่ายหรือเทคโนโลยีของอาลีเพย์ให้บริการแก่ระบบอาลีเพย์เท่านั้น ซึ่งไม่เหมือนบัตร Visa ซึ่งให้บริการแก่บัตร Visa ที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ บัญชีอาลีเพย์เปิดได้กับบริษัทอาลีเพย์ที่เดียว บริษัทอาลีเพย์จึงไม่มีลักษณะเป็นผู้ประกอบธุรกิจให้บริการระบบเครือข่ายบัตร

(3) การให้บริการระบบการชำระดุล (Settlement System) บริการที่ให้บริการการชำระดุลแก่ผู้ใช้บริการของระบบ โดยทำการหักเงินจากบัญชีเงินฝากของผู้ใช้บริการของระบบซึ่งมีฐานะเป็นลูกหนี้ หรือรับชำระหนี้โดยวิธีอื่นใดตามที่ตกลงกัน แล้วรับบัญชีเงินฝากของผู้ใช้บริการของระบบซึ่งมีฐานะเป็นเจ้าหนี้ หรือชำระเงินด้วยวิธีอื่นใด เพื่อให้หนี้ดังกล่าวระงับไป⁶ องค์ประกอบสำคัญของการให้บริการการชำระดุล คือ มีการหักบัญชีเงินฝากที่เป็นบัญชีธนาคารเปิดในนามเจ้าของบัญชี แม้ผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ มักมีการสร้าง E-wallet ขึ้นมา และตั้งชื่อว่า Account แต่อันนั้นเป็นบัญชีเสมือนจริง (Virtual account) ไม่ใช่บัญชีเงินฝากในความหมายนี้ เพราะจำนวนที่ได้ระบุในบัญชีเสมือนจริงนั้น เป็นข้อมูลที่ระบุถึงสภาพความเป็นหนี้ระหว่างผู้ใช้บริการบัญชีเสมือนจริงกับผู้ให้บริการเท่านั้น เช่น ระบบการชำระดุลกลางของประเทศไทย ระบบ CSS (Center Settlement System) เป็นระบบที่รองรับการชำระดุลธุรกรรมแบบ Net Settlement ในระบบบาทเน็ตที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากการขยายตัวของธุรกรรม e-payment

ระบบ NUCC ดำเนินการชำระดุลให้แก่ธุรกิจออนไลน์ทั้งหมด ซึ่งรวมถึงธุรกิจของบริษัทอาลีเพย์ด้วย ระบบ NUCC เป็นทำหน้าที่ชำระดุลแก่ผู้ใช้บริการของผู้ให้บริการ

⁶ ข้อ 2 ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การกำหนดระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนพิเศษ 86 ง ในวันที่ 17 เมษายน 2561

การชำระเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงินด้วยกัน หรือผู้ให้บริการ กับ ผู้ให้บริการการชำระเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงินด้วยกัน โดยหักเงินจากบัญชีเงินรับล่วงหน้า ซึ่งเป็นบัญชีธนาคารที่เปิดไว้กับธนาคารกลาง หรือบัญชีเงินฝากธนาคารของผู้ให้บริการ ระบบ NUCC เป็นระบบการชำระดุล (Settlement System) แต่ระบบบอกลีเพย์ไม่ใช่ระบบการชำระดุล

ส่วนระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับที่ต้องขึ้นทะเบียนกับ ธปท. จะมีลักษณะเป็นศูนย์กลางหรือเครือข่ายระหว่างผู้ให้บริการของระบบเพื่อรองรับการโอนเงิน การหักบัญชี หรือการชำระเงิน แต่ระบบการชำระเงินดังกล่าวยังเป็นนวัตกรรมซึ่งนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้และอยู่ในการทดสอบการให้บริการ หรือระบบการชำระเงินที่มีผู้ให้บริการของระบบในวงจำกัดโดยไม่ส่งผลกระทบต่อระบบการชำระเงินหรือประโยชน์สาธารณะในวงกว้าง ตามวรรคสี่ของมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560

5.1.2.3 บริการการชำระเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแล

บริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ หมายความว่า บริการการชำระเงินที่ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีหรือได้รับการขึ้นทะเบียนจากธนาคารแห่งประเทศไทย แล้วแต่กรณี ตามมาตรา 16 ของพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560

(1) บริการการชำระเงินภายใต้การกำกับที่ต้องขออนุญาตตาม ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การกำหนดบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนพิเศษ 86 ง ในวันที่ 17 เมษายน 2561 ประกอบ 4 ประเภหลัก ดังนี้

1.1) การให้บริการบัตรเครดิต บัตรเดบิต หรือบัตรเอทีเอ็ม เว้นแต่การให้บริการบัตรเครดิตที่ใช้เพื่อชำระค่าสินค้าค่าบริการหรือค่าอื่นใดอันเป็นธุรกิจของตนเองหรือธุรกิจภายใต้ระบบแฟรนไชส์ (Franchise system) เดียวกัน บัตรเครดิต หมายความว่า บัตรอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจออกให้แก่ผู้ให้บริการเพื่อใช้ชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือค่าอื่นใดแทนการชำระเงินด้วยเงินสด หรือเพื่อใช้ เบิก ถอน โอนหรือทำธุรกรรมอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับเงิน และผู้ประกอบการจะเรียกให้ผู้ให้บริการชำระเงินในภายหลัง บัตรเดบิต หมายความว่า บัตรอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจออกให้แก่ผู้ให้บริการ เพื่อชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือค่าอื่นใด แทนการชำระเงินด้วยเงินสด หรือเพื่อใช้ เบิก ถอน โอน หรือทำธุรกรรมอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับเงิน ตามมูลค่าของเงินที่ผู้ให้บริการได้ฝากไว้กับผู้ประกอบการธุรกิจ บัตรเอทีเอ็ม หมายความว่า บัตรอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจออกให้แก่ผู้ให้บริการ เพื่อใช้ เบิก ถอน โอน หรือทำธุรกรรมอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับเงินตามมูลค่าของเงินที่ผู้ให้บริการได้ฝากไว้กับผู้ประกอบการธุรกิจ⁷

⁷ ข้อ 1 ของประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การกำหนดบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนพิเศษ 86 ง ในวันที่ 17 เมษายน 2561

กฎหมายไทยไม่ได้กำหนดความหมายของการให้บริการบัตรเครดิต บัตรเดบิต หรือบัตรเอทีเอ็ม อย่างชัดเจนว่า ขอบเขตของธุรกิจมีอะไรบ้าง กฎหมายจำกัดแต่ขอบเขตการให้บริการที่ต้องขออนุญาต ในทางปฏิบัติบริการประเภทนี้ส่วนมากจะประกอบด้วย การออกบัตร การให้บริการตรวจสอบข้อมูลของบัตร เช่น ตรวจยอดที่เหลือของบัญชี รายการใช้จ่าย และดำเนินการแจ้งหาย เป็นต้น ระบบอาลีเพย์อำนวยความสะดวกการผูกบัญชีของบัตรเดบิต บัตรเครดิตกับบัญชีอาลีเพย์เพื่อชำระหนี้ได้สะดวกขึ้น แต่อาลีเพย์ไม่ใช่ผู้ออกบัตรหรือตัวแทนออกบัตร ผู้ใช้บริการไม่สามารถตรวจสอบสภาพของบัตรดังกล่าวโดยผ่านอาลีเพย์ ยกเว้น บริการฮั่วเปย์ (Ant Credit Pay) ตามคำอธิบายในบทที่ 3 บริการฮั่วเปย์ คือ บริการที่ผู้ประกอบการธุรกิจชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือค่าอื่นใดแทนผู้ให้บริการไว้ก่อน และผู้ประกอบการจะเรียกให้ผู้ให้บริการชำระเงินในภายหลัง ผู้ใช้บริการสามารถใช้บริการในวงเงินมากน้อยเท่าไรขึ้นอยู่กับเครดิตที่ผู้ประกอบการธุรกิจให้ไว้ ผู้ใช้บริการฮั่วเปย์ได้ทำสัญญาใช้บริการฮั่วเปย์ (Smart Contract) กับผู้ประกอบการธุรกิจผ่านระบบอาลีเพย์ ผู้ประกอบการธุรกิจบริการฮั่วเปย์ (Ant Credit Pay) หมายถึง ผู้ที่ให้สินเชื่อแก่ผู้ให้บริการมีหลายบริษัทรวมบริษัทอาลีเพย์ด้วย ซึ่งเป็นคู่สัญญากับผู้ให้บริการ ผู้ใช้บริการขอสมัครใช้บริการผ่านระบบอาลีเพย์ได้เพียงช่องทางเดียว และระบบอาลีเพย์อำนวยความสะดวกตรวจเช็คเครดิตฮั่วเปย์ของผู้ใช้บริการ การดำเนินการชำระเงินคืนภายหลัง เป็นต้น ด้วยลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนคิดว่า บริการฮั่วเปย์ครอบคลุมประกอบของการให้บริการบัตรเครดิต

1.2) การให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ เว้นแต่การให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะอย่างไรอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

1.2.1) เพื่อใช้ชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือค่าอื่นใดแก่ผู้ขายสินค้าหรือผู้ให้บริการเพียงรายเดียว

1.2.2) เพื่อใช้ชำระค่าอาหารหรือเครื่องดื่มภายในศูนย์อาหาร

1.2.3) เพื่อใช้ชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือค่าอื่นใดแก่ผู้ขายสินค้า หรือผู้ให้บริการหลายรายที่มียอดเงินรับล่วงหน้าคงค้างรายเดือนเฉลี่ย 6 เดือนย้อนหลังต่ำกว่า 50 ล้านบาท และมีลักษณะใดลักษณะหนึ่งเพียงลักษณะเดียวดังต่อไปนี้

1.2.3.1) เพื่อใช้ชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการประเภทใดประเภทหนึ่งเป็นการเฉพาะที่กำหนดไว้ล่วงหน้าหรือเป็นธุรกิจภายใต้ระบบแฟรนไชส์เดียวกัน

1.2.3.2) เพื่อใช้ชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการแก่ร้านค้าที่อยู่ภายในสถานที่หรือบริเวณเดียวกัน

1.2.3.3) เพื่อชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการแก่ร้านค้าที่ผู้ประกอบการธุรกิจถือหุ้นโดยตรงในบริษัทนั้นเกินกว่าร้อยละ 50

1.2.4) เพื่อใช้ชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการดิจิทัล ซึ่งเป็นบริการที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการโทรคมนาคม

เงินอิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า บัตรอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจออกให้แก่ผู้ใช้บริการ ซึ่งจะระบุชื่อหรือไม่ก็ตาม โดยมีการชำระเงินให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจไว้ล่วงหน้าเพื่อนำไปใช้ชำระค่าสินค้า ตามมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์จึงเข้าใจได้ว่า บริการบัตรอิเล็กทรอนิกส์ที่มีการชำระเงินให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจไว้ล่วงหน้าเพื่อนำไปใช้ชำระค่าสินค้า บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์มีลักษณะเป็นการรับเงินรับล่วงหน้าจากผู้ให้บริการเพื่อนำไปชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือค่าอื่นใดแทนการชำระเงินด้วยเงินสด⁸

ในทางปฏิบัติ การโอนเงินรับล่วงหน้าให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจเงินอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการชำระหนี้ในอนาคตต่อไป ซึ่ง ณ เวลาที่โอนเงินให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจนั้นจะทราบหนี้จะเกิดขึ้นเมื่อไร เท่าใด หรือไม่ก็ได้ และผู้ใช้บริการยังเป็นเจ้าของเงินรับล่วงหน้าที่ยังโอนไปจนกว่าได้นำไปชำระหนี้ตามวัตถุประสงค์ของผู้ใช้บริการแล้ว ดังที่ได้อธิบายในประเด็นของระบบเครือข่ายบัตร บัญชีอาลีเพย์มีลักษณะเป็นบัตรอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้มาสนับสนุนการชำระเงินได้ ผู้ใช้บริการชำระเงินโดยผ่านบัญชีอาลีเพย์ก็ต้องโอนเงินเข้าบัญชีอาลีเพย์ก่อน แล้วดำเนินการหักเงินจากบัญชีอาลีเพย์ เงินที่บริษัทอาลีเพย์ได้รับจากผู้ใช้บริการมีลักษณะเป็นเงินรับล่วงหน้า ซึ่งบริษัทอาลีเพย์ไม่ใช่เจ้าของเงินที่รับ และผู้โอนจะมีการนำเงินที่โอนให้อาลีเพย์เพื่อชำระหนี้ต่อไป บริการชำระเงินด้วยบัญชีอาลีเพย์จึงเป็นบริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560

1.3) การให้บริการรับชำระเงินด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่

1.3.1) การให้บริการแก่ผู้รับบัตร (Acquiring) เป็นการให้บริการรับชำระเงินด้วยบัตรอิเล็กทรอนิกส์โดยการรับส่งข้อมูลการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์จากบัตรอิเล็กทรอนิกส์ไปยังผู้ประกอบการธุรกิจระบบเครือข่ายบัตรเพื่อส่งข้อมูลต่อไปยังผู้ออกบัตรและจะจ่ายเงินค่าสินค้าหรือค่าบริการให้แก่ผู้ขายสินค้าหรือผู้ให้บริการ หรือผู้ประกอบการสนับสนุนบริการแก่ผู้รับบัตร ซึ่งมีสัญญาระหว่างกันว่าจะรับชำระราคาสินค้าหรือบริการด้วยบัตรอิเล็กทรอนิกส์ตามเงื่อนไขที่ตกลงกัน การให้บริการแก่ผู้รับบัตร (Acquiring) อย่างน้อยต้องมีผู้เกี่ยวข้อง 4 ฝ่าย ได้แก่

1. ผู้ถือบัตรอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งจะเป็นผู้ซื้อสินค้าหรือบริการ
2. ผู้ประกอบการธุรกิจระบบเครือข่ายบัตร ซึ่งเป็นผู้ที่จัดส่งข้อมูลโดยผ่านเครือข่าย

⁸ ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนช. 7/2561 เรื่อง หลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจบริการเงินอิเล็กทรอนิกส์

3. ผู้ออกบัตรอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งถ้าเป็นบัตรเดบิต ส่วนมากธนาคารเป็นผู้ออกบัตร
4. ผู้รับบัตร ซึ่งจะเป็นผู้ขายหรือผู้รับเงินแทนผู้ขาย ผู้รับบัตรเป็นลูกค้าของผู้ให้บริการแก่ผู้รับบัตรโดยเสียค่าธรรมเนียมให้กับผู้ให้บริการ ผู้ให้บริการอาจเป็นผู้ออกบัตรเอง หรือตัวแทน หรือ คู่สัญญาของผู้ออกบัตร ก็ได้

โดยปกติแล้ว การให้บริการแก่ผู้รับบัตร (Acquiring) ต้องมีการติดตั้งอุปกรณ์ที่เป็นการสนับสนุนการใช้บัตร เช่น บริการชำระเงินโดยผ่าน EDC ซึ่งผู้ถือบัตรรูดบัตรบัตรเดบิต หรือ บัตรเครดิตก็ได้ กับเครื่อง EDC เครื่อง EDC จะส่งข้อมูลการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์จากบัตรเดบิต หรือ บัตรเครดิต ซึ่งเป็นบัตรอิเล็กทรอนิกส์ ไปยังธนาคาร ซึ่งเป็นผู้ประกอบการระบบเครือข่ายบัตร

การชำระเงินโดนผ่าน Barcode ของอาลีเพย์ในตลาด Mobile Payment มีลักษณะใกล้เคียงกับการชำระเงินด้วยการรูดบัตร เช่น บริการการรับชำระเงินอาลีเพย์ของร้านค้าสะดวกซื้อ 7-11 ของประเทศไทย เมื่อผู้ใช้บริการมีคำสั่งชำระเงินด้วย Barcode ระบบอาลีเพย์จะกำเนิด Barcode ชำระเงินขึ้น ซึ่ง Barcode ชำระเงินมีกำหนดระยะเวลาที่ใช้งานได้ และสามารถระบุข้อมูลการชำระเงิน เช่น หักเงินจากบัญชีไหน การเข้าถึงบริการนี้ต้องมีการยืนยันตัวตนโดยใส่รหัสผ่าน เมื่อพนักงานร้านค้า 7-11 แสแกน Barcode ด้วยเครื่อง EDC เครื่องจะรับส่งข้อมูลการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ไปยังผู้ออกบัตร หากผู้ใช้บริการยืนยันให้หักเงินจากบัญชีเงินฝากของธนาคาร ICBC ผู้ออกบัตรก็คือ ธนาคาร ICBC แม้ว่า Barcode มีลักษณะการเคลื่อนไหวตัว Code ตลอดเพื่อรักษาความปลอดภัย ซึ่งไม่เหมือนกับบัตรเดบิตหรือบัตรเครดิตที่เป็นพลาสติก มีหมายเลขเฉพาะเจาะจง แต่ใจความของ Barcode คือบันทึกข้อมูลการชำระเงินรวมถึงข้อมูลบัญชีของผู้ใช้บริการด้วย บริการรับชำระเงินโดยแสแกน Barcode จึงเป็นบริการแก่ผู้รับบัตร (Acquiring)

1.3.2) การให้บริการสนับสนุนบริการแก่ผู้รับบัตร (Payment facilitating) การให้บริการสนับสนุนบริการแก่ผู้รับบัตร เป็นการให้บริการรับชำระเงินด้วยบัตรอิเล็กทรอนิกส์โดยการรับส่งข้อมูลการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์จากบัตรอิเล็กทรอนิกส์ไปยังผู้ประกอบการกิจการให้บริการแก่ผู้รับบัตร หรือผู้ให้บริการสนับสนุนแก่ผู้รับบัตร แล้วแต่กรณี และจะชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการให้แก่ผู้ขายสินค้าหรือผู้ให้บริการ ซึ่งมีสัญญาระหว่างกันว่าจะรับชำระราคาสินค้าหรือบริการด้วยบัตรอิเล็กทรอนิกส์ตามเงื่อนไขที่ตกลงกัน การให้บริการสนับสนุนบริการแก่ผู้รับบัตร กับ การให้บริการแก่ผู้รับบัตร มีความใกล้เคียงกันมาก สาเหตุสำคัญของทั้งสองบริการก็เป็นการรับส่งข้อมูลของบัตรอิเล็กทรอนิกส์ แตกต่างกันตรงที่ว่า การให้บริการแก่ผู้รับบัตรจะมีความเกี่ยวข้องกับผู้ออกบัตรและผู้ให้บริการเครือข่ายบัตรด้วย ข้อมูลการชำระเงินต้องส่งผ่านทั้งสองฝ่าย แต่ในการให้การสนับสนุนบริการแก่ผู้รับบัตรนั้น ข้อมูลการชำระเงินไม่จำเป็นต้องส่งให้ผู้ออกบัตร

อย่างเช่น การชำระราคาด้วยบัตร Prepaid card ซึ่งเป็นบัตรอิเล็กทรอนิกส์ชนิดหนึ่งที่ได้บันทึกมูลค่าไว้ ผู้ออกบัตรอาจเป็นผู้รับบัตรเองหรือบุคคลอื่น ๆ ก็ได้ เมื่อผู้ใช้บริการได้

1.3.3) การให้บริการรับชำระเงินแทน หมายความว่า การให้บริการรับชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์แทนผู้ขายสินค้า หรือผู้ให้บริการหรือเจ้าหนี้ โดยผู้ขายสินค้า หรือผู้ให้บริการหรือเจ้าหนี้มีสัญญาแต่งตั้งหรือว่าจ้างให้ผู้ประกอบธุรกิจรับชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการแทนตน บริการ Utilities ในระบบอาลีเพย์ ซึ่งเป็นบริการชำระเงินค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าแก๊ส เป็นบริการรับชำระเงินแทนตามพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ด้วยเหตุผลว่า ในทางปฏิบัติ บริษัทอาลีเพย์จะรับชำระหนี้แทน บริษัทอาลีเพย์ต้องเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับหนี้ที่ค้างชำระ หากเจ้าหนี้ไม่ได้ตกลงกันให้บริษัทอาลีเพย์ ระบบอาลีเพย์ย่อมเชื่อมระบบของเจ้าหนี้ไม่ได้ ข้อมูลเกี่ยวกับหนี้ที่ค้างชำระก็จะไม่สามารถเข้าถึงได้ในระบบอาลีเพย์ บริการ Utilities เป็นบริการชำระเงินค่าน้ำ ค่าไฟ ซึ่งผู้ใช้บริการเมื่อใส่ข้อมูลส่วนตัวที่ได้จดทะเบียนไว้กับบริษัทน้ำปาปา หรือบริษัทพลังงานไฟฟ้า แล้วระบบอาลีเพย์จะแสดงยอดค้างชำระขึ้นมา และเมื่อผู้ใช้บริการชำระเงินให้แก่บริษัทอาลีเพย์สำเร็จ ก็ถือว่าผู้ใช้บริการได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้แล้ว นอกจากนี้แล้ว ตามระเบียบของบริษัทอาลีเพย์ บริษัทใดที่ต้องการให้บริษัทอาลีเพย์รับชำระเงินแทนต้องทำสัญญากับบริษัทอาลีเพย์ไว้ก่อน เพื่อตกลงเรื่องค่าธรรมเนียม การเชื่อมกันทางระบบ และสิทธิหน้าที่ของแต่ละฝ่ายด้วย บริการ Utilities ของบริษัทอาลีเพย์จึงเป็นบริการรับชำระเงินแทน

1.4) การให้บริการโอนเงินด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่เป็นการโอนเงินระหว่างบัญชีเงินฝากธนาคารของผู้โอนและผู้รับโอน (Fund Transfer) หรือการโอนเงินระหว่างผู้โอนและผู้รับโอนที่ไม่มีบัญชีเงินฝากธนาคารทั้งสองฝ่ายหรือมีเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (Money Remittance) ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการโอนเงินในประเทศหรือระหว่างประเทศ ผู้ใช้บริการสามารถใช้บริการโอนเงินในระบบอาลีเพย์สามประเภทดังนี้

1. บริการโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคาร (To Bank Card) ซึ่งผู้โอนต้องใส่ข้อมูลบัญชีของผู้รับโอนประกอบด้วยชื่อบัญชี หมายเลขบัญชี ชื่อธนาคาร สำหรับเงินที่จะโอนนั้นสามารถหักจากบัญชีอาลีเพย์ บัญชี Yu'e bao หรือบัญชีธนาคารที่ผู้โอนผูกกับระบบอาลีเพย์ก็ได้ เมื่อหักจากบัญชีเงินฝากธนาคารของผู้โอน ก็เข้าลักษณะเป็นบริการ Fund Transfer หากหักเงินจากบัญชีอื่นที่ไม่ใช่บัญชีธนาคารก็จะเป็นบริการ Money Remittance

2. บริการโอนเงินเข้าบัญชีอาลีเพย์ (To Alipay Account) ดังที่ได้อธิบายในข้างต้น บัญชีอาลีเพย์ไม่ใช่บัญชีเงินฝากธนาคาร เป็นบัตรอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ได้ การโอนเงินเข้าบัญชีอาลีเพย์ ผู้โอนใส่ไอดีบัญชีของผู้รับเงินอย่างเดียว ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นหมายเลขโทรศัพท์มือถือของผู้รับโอน เงินที่โอนนั้นจะหักจากบัญชีอาลีเพย์ บัญชี Yu'e bao หรือบัญชีธนาคารที่ผู้โอนผูกกับระบบอาลีเพย์ก็ได้

3. การโอนเงินไปยังต่างประเทศ (Intl. Wire) ซึ่งสนับสนุนการโอนเงินไปยังบัญชีเงินฝากธนาคารของต่างประเทศด้วยสิบลูกเงิน ไม่รวมเงินสกุลบาท บริการโอนเงินประเภทนี้ เงินที่โอนต้องหักจากบัญชีเงินฝากธนาคารของผู้โอนที่ผูกกับระบบอาลีเพย์เท่านั้น และโอนเข้าบัญชีเงินฝากต่างประเทศของผู้รับโอน เป็นบริการลักษณะการโอนเงินแบบ Fund Transfer

เนื่องจาก บริการ Intl. Wire ผู้ที่ทำสัญญากับผู้โอน คือ ธนาคารเชียงใหม่ ไม่ใช่บริษัทอาลีเพย์ และสัญญาที่ใช้บริการก็ไม่ได้กำหนดหน้าที่ของบริษัทอาลีเพย์ใด ๆ บริษัทอาลีเพย์จึงไม่ใช่ผู้ให้บริการประเภทนี้ แต่ประเภท 1 และประเภท 2 บริษัทอาลีเพย์ต้องรับผิดชอบโดยตรง จึงเป็นผู้ให้บริการโอนเงินด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ตามประกาศกระทรวงการคลัง

(2) บริการการชำระเงินภายใต้การกำกับที่ต้องขึ้นทะเบียนกับ ธปท. ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การกำหนดบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนพิเศษ 86 ง ในวันที่ 17 เมษายน 2561 ประกอบด้วยบริการสองประเภท ดังนี้

2.1) การให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์มียอดเงินรับล่วงหน้าคงค้างรายเดือนเฉลี่ย 6 เดือนย้อนหลังตั้งแต่ 50 ล้านบาทขึ้นไป และมีลักษณะอันใดอันหนึ่งดังต่อไปนี้เพียงลักษณะเดียว ได้แก่ ก. เพื่อใช้ชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือค่าอื่นใดแก่ผู้ขายสินค้าหรือผู้ให้บริการหลายราย ข. เพื่อใช้ชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการประเภทใดประเภทหนึ่งเป็นการเฉพาะที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ค. เป็นธุรกิจภายใต้ระบบแฟรนไชส์เดียวกัน ง. เพื่อใช้ชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการแก่ร้านค้าที่อยู่ภายในสถานที่หรือบริเวณเดียวกัน

2.2) การให้บริการบัตรเครดิต บัตรเดบิต หรือบัตร ATM การให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ การให้บริการรับชำระเงินด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ และการให้บริการโอนเงินด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องขออนุญาต หรือขึ้นทะเบียน และผู้ประสงค์จะประกอบธุรกิจดังกล่าว ได้นำนวัตกรรมซึ่งนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้และอยู่ระหว่างการทดสอบการให้บริการตามหลักเกณฑ์ หรือแนวปฏิบัติที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดเกี่ยวกับการเข้าร่วมทดสอบและพัฒนาวัตกรรมการนำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุนการให้บริการทางการเงิน (Regulatory Sandbox)

5.1.2.4 ประเภทธุรกิจบริการอาลีเพย์ตามพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน

พ.ศ. 2560 และสถานะทางกฎหมายของ E-wallet Alipay

(1) ประเภทธุรกิจบริการอาลีเพย์ตามพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ดังที่วิเคราะห์มาดังกล่าว ระบบอาลีเพย์ไม่เป็นระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญ แต่บริษัทอาลีเพย์ได้ประกอบธุรกิจบริการระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ ประเภทการให้บริการระบบโอนเงินรายย่อยระหว่างผู้ใช้บริการของระบบ (Inter-institution Fund Transfer System)

และได้ให้บริการการชำระเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับหลายอย่าง ซึ่งประกอบกรให้บริการบัตรเครดิต การให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ การให้บริการรับชำระเงินด้วยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์แทนผู้ขายสินค้า หรือผู้ให้บริการหรือเจ้าหนี้ การให้บริการโอนเงินด้วยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์ และบริษัทอาลีเพย์ ให้บริการดังกล่าวทั่วประเทศจีนครอบคลุมธุรกิจหลากหลายประเภท ไม่เป็นการให้บริการภายใต้ระบบแฟรนไชส์เดียวกัน ธุรกิจบริการของบริษัทอาลีเพย์จึงต้องขอใบอนุญาตทั้งนั้น ยกเว้น กรณีมีการทดลองเทคโนโลยีใหม่ ๆ

นอกจากนี้ บริการ Yu'e Bao บริการ Zhi Ma Credit และบริการปริวรรตเงินตราต่างประเทศ ที่ได้ดำเนินการระบบอาลีเพย์นั้น ไม่ได้อยู่ภายใต้บังคับของประกาศต่างๆ ของทั้งประกาศกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย ในตัวบทของพระราชบัญญัติระบบการชำระเงินก็ไม่ได้กำหนดธุรกิจประเภทดังกล่าวไว้ แต่มีมาตรา 16 (5) ได้เปิดช่องไว้ คือ การให้บริการชำระเงินอื่นใดที่อาจส่งผลกระทบต่อระบบการเงิน หรือประโยชน์สาธารณะ หมายความว่า หากบริการ Yu'e Bao บริการ Zhi Ma Credit และบริการปริวรรตเงินตราต่างประเทศได้ส่งผลกระทบต่อระบบการเงิน หรือประโยชน์สาธารณะ ธนาคารแห่งประเทศไทยสามารถออกหลักเกณฑ์วิธีการ เงื่อนไข เพื่อกำกับดูแลเป็นเฉพาะ

(2) สถานะทางกฎหมายของ E-wallet Alipay E-wallet Alipay หรือ กระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ ในประเทศจีนใช้คำว่าบัญชีเสมือนจริง แต่ตามกฎหมายไทย มันเป็นบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเงินหรือตัวเลขที่ได้บันทึกไว้ใน E-wallet Alipay เป็นเงินอิเล็กทรอนิกส์ ดังที่อธิบายไว้ในประเด็น 5.1.2.3

5.1.3 ลักษณะของธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย

5.1.3.1 การแข่งขันระหว่างธนาคารพาณิชย์กับผู้ให้บริการที่มีใช้สถาบัน

การเงิน

ตามสถิติแห่งชาติไทย จนถึงปี ค.ศ. 2017 ครอบครัวเพียง 24.4% ที่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ แต่ประชากรที่ใช้อินเทอร์เน็ตผ่านเครื่องโทรศัพท์มือถือสูงถึง 92.3% ในเมืองพื้นที่ที่ไม่ใช่เมืองก็มีอัตราสูงถึง 87.3% (นับตั้งแต่อายุ 6ขวบขึ้นไป) ซึ่งหมายความว่า ประเทศไทยมีสภาพการใช้อินเทอร์เน็ตใกล้เคียงกันกับประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่ คือ ช่วงช่วงที่มีการนิยมใช้เครื่องคอมพิวเตอร์มาสู่สมัยการใช้อินเทอร์เน็ตผ่านเครื่องโทรศัพท์มือถือ มีจำนวนประชากรไม่น้อยที่ได้ศึกษาการใช้อินเทอร์เน็ตครั้งแรกจากเครื่องโทรศัพท์มือถือ สภาพการใช้อินเทอร์เน็ตดังที่กล่าวมีความใกล้เคียงกันกับพื้นที่ที่มีความเจริญลำดับสามและลำดับสี่ของประเทศจีน แต่สภาพแข่งขันของประเทศไทยจะไม่เหมือนกับประเทศจีนว่า มีการผูกขาดตลาดด้วยอาลีเพย์และวีแชทเพย์สองยักษ์ใหญ่

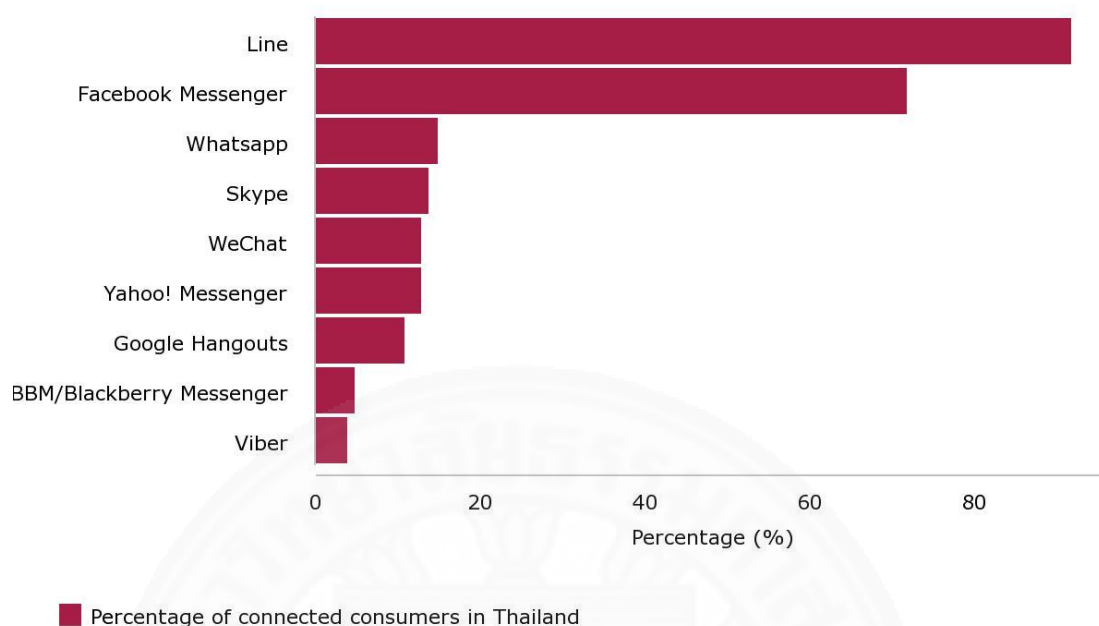
ตลาดการชำระเงินของประเทศไทยยังนำหน้าด้วยธนาคารพาณิชย์ จากสถิติของธนาคารแห่งประเทศไทย แสดงให้เห็นว่าธุรกรรมผ่าน Mobile Banking ในประเทศไทย ในช่วงไตรมาส 1 ปี 2561 มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากช่วงเวลาเดียวกันในปี 2060 ถึง 130% ในขณะที่ตลาด โซเชียลคอมเมอร์เชียลเป็น 40% ของตลาดอีคอมเมอร์เชียล (ETDA, 2560) อัตราเติบโตของ Mobile Banking ยังเร็วกว่า บริการ Non-Bank เพราะว่าธนาคารพาณิชย์มีการปรับตัวให้ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการรวมถึงผู้ใช้บริการรายย่อยมาตลอด ซึ่งแตกต่างจากประเทศจีนที่ธนาคารพาณิชย์ตื่นตัวช้าและไม่ใส่ใจผู้ใช้บริการรายย่อยอย่างเต็มที่ เมื่อสัมผัสถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงของตลาดการชำระเงิน ธนาคารพาณิชย์ของประเทศไทยรีบปรับปรุงขั้นตอนการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ และพัฒนาเทคโนโลยีให้ทันสมัย ซึ่งความสะดวกรวดเร็วกว่าบริษัทพวก start up ยกตัวอย่าง ธนาคารกสิกรไทย ในหลายปีที่ผ่านมาได้พัฒนาบริการการชำระเงินด้วยวิธีหลักดังนี้

1. การส่งเสริมวิธีการชำระเงินด้วยการสแกน QR Code ทั้งภายในกรุงเทพมหานครและชานเมืองรอบ ๆ กรุงเทพมหานครและโฆษณาบริการการชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือและร้านค้าที่รับบริการการชำระเงินของตนอย่างกว้าง

2. นำเสนอผลิตภัณฑ์ K PLUS SHOP สนับสนุนการรับชำระเงินผ่าน QR Code แก่ร้านค้า และมีบริการเสริมในการวิเคราะห์ข้อมูลการจำหน่ายสินค้าแก่ร้านค้า ผลิตภัณฑ์นี้ยังรับบริการการชำระเงินผ่าน Alipay และ Wechat pay หมายความว่า มันรวบรวมบริการการชำระเงินของบริษัทที่ไม่ใช่สถาบันการเงินได้ด้วย ในการแข่งขันระหว่างธนาคารพาณิชย์กับผู้ประกอบการธุรกิจไม่ใช่สถาบันการเงิน ธนาคารพาณิชย์ได้เปรียบตรงที่มีความน่าเชื่อถือ การรักษาความปลอดภัยเงินทุนสูง เมื่อธนาคารพาณิชย์ตามทันการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีเท่ากับพวกบริษัท start up คุณภาพของบริการเท่ากัน ประชาชนผู้ใช้บริการไม่มีเหตุผลที่จะไม่เลือกการใช้บริการของธนาคาร

อย่างไรก็ตาม ในตลาดธุรกิจบริการการชำระเงิน จุดได้เปรียบของธนาคารพาณิชย์ คือ ความน่าเชื่อถือและความปลอดภัยสูง จุดได้เปรียบของผู้ให้บริการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน คือ ความสร้างสรรค์และผสมผสานกับธุรกิจต่างเพื่อนำมาบริการหลากหลายกว่า จากประสบการณ์การเติบโตของอาลีเพย์และเวชเพย์ในประเทศจีน ผู้ให้บริการที่ไม่ใช่สถาบันการเงินเมื่อพึ่งพาฐานผู้ขายที่แข็งแกร่งหรือฐานผู้บริโภคที่แข็งแกร่งจะมีโอกาสพัฒนาเทียบเท่ากับธนาคารได้

Usage of IM platforms among consumers in Thailand (%)

ภาพที่ 5.4 Usage of IM platforms among consumers in Thailand

ดังภาพดังกล่าว การใช้โซเชียลมีเดียในประเทศไทยยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดย 80% ของผู้บริโภคที่เชื่อมต่อโดยใช้โซเชียลมีเดียหรือแพลตฟอร์มการส่งข้อความทันทีในชีวิตประจำวัน LINE Application เป็นโซเชียลมีเดียยอดนิยมภายในประเทศไทย 92% ของผู้บริโภคทั้งหมดได้เชื่อมต่อแพลตฟอร์ม LINE⁹ ถัดลงมาคือ Facebook คุณ Pnern Asavavipas กรรมการผู้จัดการของ OBVOC Co ซึ่งเป็น บริษัท วิจัยสื่อสังคมออนไลน์ของไทยกล่าวว่าประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 5 ในแง่ของผู้ใช้ Facebook Messenger ด้วย 26 ล้านคน ณ วันที่ 1 พฤษภาคม จาก 724 ล้านทั่วโลก กรุงเทพฯยังคงเป็นเมืองที่ใหญ่ที่สุดในโลกสำหรับผู้ใช้ Facebook ในปี 2560 ด้วยจำนวนผู้ใช้ 27 ล้านคน¹⁰ Line ได้เปิดตัวบริการจ่ายเงินแนวใหม่ line pay ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2015 เป็นแพลตฟอร์มจ่ายเงินมือถือผ่านที่เพียงแคมี LINE Account ก็สามารถใช้ได้ทันที โดย LINE Pay จะผูกกับบัตรเครดิตหรือบัตรเดบิต ได้ถึง 3 ใบ ผู้ใช้บริการสามารถซื้อของ ใช้จ่ายผ่านร้านค้าออนไลน์

⁹ZOE LAWRENCE, "LINE app dominates in Thailand," Retrieved on July 20, 2018, from <https://sea.kantar.com/tech/social/2017/line-app-dominates-in-thailand/>

¹⁰bangkokpost, "Thailand in social media world's top 10" , Retrieved on March 5, 2019, from <https://www.bangkokpost.com/learning/advanced/1255403/thailand-in-social-media-worlds-top-10>

และร้านค้าทั่วไปได้เพียงแค่สแกน QR Code จากร้านค้านั้นๆ สามารถโอนเงินผ่านระหว่างบัญชี LINE Pay ได้โดยไม่เสียค่าธรรมเนียมใด ๆ ทั้งสิ้น สามารถฝาก ถอนเงินระหว่างบัญชีธนาคารกับ LINE Pay ได้โดยไม่เสียค่าธรรมเนียมเช่นกัน Go Dutch คือบริการค่าอาหารหรือบริการกับเพื่อนหลาย ๆ คนได้ เช่น เราไปกินข้าวกับเพื่อน 5 คน LINE Pay สามารถหารค่าอาหารเพื่อแชร์กันออกได้ที่สำคัญ LINE Pay รองรับสกุลเงินบาทไทย สามารถบริหารจัดการร้านของเรา ตั้งแต่ตั้งราคา เชื้อ ยอดขาย สถิติต่าง ๆ ได้อย่างง่ายดายผ่าน WEBPOS¹¹ ต้นปี ค.ศ. 2018 Rabbit LINE Pay เปิดตัวเป็นแพลตฟอร์มใหม่ในการใช้จ่ายเงินดิจิทัลจากการร่วมทุนระหว่าง LINE Pay, Rabbit และ AIS LINE ประเทศไทย ตอกย้ำความสำเร็จด้วยการเปลี่ยนแถบเมนู “Wallet” ซึ่งประกอบไปด้วยบริการและฟีเจอร์ต่างๆ ของ Rabbit LINE Pay โดย LINE และ Rabbit LINE Pay จะร่วมกันพัฒนาการชำระเงินแบบดิจิทัลเข้าสู่แพลตฟอร์ม LINE ซึ่งมีจำนวนผู้ใช้เกินกว่า 42 ล้านคน ให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้ใช้เข้าถึงการชำระเงินแบบดิจิทัลได้ง่ายดาย สะดวกสบายมากขึ้น พร้อมความสำเร็จของ Rabbit LINE Pay ที่มียอดผู้ใช้งานเพิ่มขึ้นจาก 3 ล้านคน สู่ 4.5 ล้านคน ซึ่งคิดเป็นการเติบโตราว 50% ภายในระยะ 6 เดือน¹² Facebook ก็เริ่มนำเสนอบริการระบบการชำระเงินผ่าน Facebook Messenger โดยมีการตัดเงินผ่านบัตรเครดิต หรือบัตรเครดิตที่ผู้ใช้บริการได้ผูกไว้กับบัญชี Facebook Messenger ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2017 หมายความว่า พวกโซเชียลมีเดียในประเทศไทยเริ่มต้นตัวในการเข้าชิงตลาดการชำระเงินของประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์มีคู่แข่งมากขึ้น

5.1.3.2 ค่านิยมการชำระเงินของคนไทยส่วนใหญ่ยังไม่สอดคล้องกับแนวคิดของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มากนัก การไม่ไว้วางใจของผู้ซื้อเป็นจุดติดขัด

ในด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การเติบโตที่ดีของธุรกิจอีคอมเมิร์ซในประเทศไทย ที่มีตัวเลขการขยายตัวเพิ่มขึ้นต่อเนื่องมาทุกปี ทำให้มีแบรนด์ระดับโลกเข้ามาทำตลาดเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะความเชื่อมั่นในการซื้อขายสินค้าและชำระเงินผ่านระบบออนไลน์ของคนไทยที่สูงกว่าทุกประเทศในอาเซียน สะท้อนความเชื่อมั่นในการกล้าใช้จ่ายผ่านแพลตฟอร์มดังกล่าวเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้โอกาสของธุรกิจอีคอมเมิร์ซในประเทศไทยยังสามารถเติบโตได้อย่างรวดเร็ว ดร.ไซมอน แบพทิสต์ Global Chief Economist, Managing Director The Economist

¹¹ macthai, “LINE เปิดตัวบริการจ่ายเงินแนวใหม่ LINE Pay ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://www.macthai.com/2015/07/15/line-pay-release-payment-platform/>

¹² marketingoops, “กระแสดี! 6 เดือน Rabbit LINE Pay มีลูกค้าทะลุ 4.5 ล้านคน LINE ปล่อย “Wallet” ย้ำภาพสังคมไร้เงินสด ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://www.marketingoops.com/news/biz-news/line-wallet/>

Intelligence Unit (EIU) Asia หัวหน้านักเศรษฐศาสตร์ทั่วโลก หน่วยข้อมูลของ The Economist คาดการณ์ทิศทางแนวโน้มธุรกิจอีคอมเมิร์ซไทยว่า มีโอกาสเติบโตได้สอดคล้องกับการเติบโตของ เศรษฐกิจในภูมิภาคอาเซียนที่คาดว่าจะยังคงเติบโตเพิ่มขึ้น 4.7% ในปี 2019 และ 4.4% ในปี 2020 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวียดนาม กัมพูชา และพม่า ที่จะเติบโตได้สูงกว่า 6% ขณะที่ประเทศไทยแม้จะ เติบโตได้น้อยกว่าที่ราวๆ เกือบ 4% แต่ยังคงเห็นสัญญาณการเติบโตที่ดีได้เช่นกัน EIU ยังได้ทำการ สืบสวนเกี่ยวกับความไว้วางใจในระบบ Security และ Privacy พบว่า คนไทยมีความมั่นใจในระบบ ความปลอดภัยของธุรกิจอีคอมเมิร์ซในประเทศไทยที่ค่อนข้างแข็งแกร่ง โดยมีค่าเฉลี่ยความมั่นใจทั้ง ในเรื่องของความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวสูงถึง 70% ซึ่งมากกว่าค่าเฉลี่ยของโลกรวมทั้งสูงกว่า ในสิงคโปร์ และถือเป็นหนึ่งในจุดแข็งที่จะผลักดันให้อีคอมเมิร์ซในไทยยังเติบโตต่อไปได้ โดยพบว่า 51% ของผู้ซื้อสินค้าออนไลน์ในประเทศไทยได้ซื้อสินค้าผ่านทางโซเชียลมีเดีย และมีความคุ้นเคยกับ การชำระเงินในรูปแบบดิจิทัลมากกว่าประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการขับเคลื่อนของ ภาครัฐกิจธนาคารพาณิชย์ภายในประเทศ ทำให้ในปีที่ผ่านมามีคนไทยเกือบครึ่งหรือ 43% มีการใช้ จ่ายผ่านช่องทางดิจิทัล อย่างไรก็ตาม รูปแบบการเก็บเงินปลายทางหรือ Cash on Delivery (COD) ก็ยังคงเป็นช่องทางชำระเงินที่ได้รับความนิยมอย่างมากอยู่ โดยมีเพียง 17% และ 12% ที่เชื่อว่า ข้อมูลการชำระเงินของพวกเขาจะได้รับการปกป้องหากมีการฉ้อโกงธุรกรรมข้อมูล เมื่อใช้บริการ M-commerce หรือ E-commerce สะท้อนถึงความจำเป็นที่จะต้องเร่งสร้างความมั่นใจและไว้วางใจ ให้กับระบบ Digital Payment โดยภาพรวม¹³

สืบกว่าที่ผ่านมา พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศจีนก็ได้เจอการติดขัด ที่คอขวดอยู่เหมือนประเทศไทยปัจจุบัน แต่เมื่อผ่านการสอนผู้ใช้บริการให้มีความรู้มากขึ้นกับ e-payment การเพิ่มความมั่นใจโดยมีประกันภัยรับรองการเสียหาย และเงื่อนไขการขอใบอนุญาตของ ธนาคารประชาชนจีน ทำให้ประชาชนจีนได้มีความมั่นใจกับการชำระเงินผ่านอาลีเพย์ ปัจจุบัน Lazada ผู้นำด้านอีคอมเมิร์ซในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อยอดตำแหน่งอีคอมเมิร์ซอันดับหนึ่งในไทย ซึ่งบริษัทอาลีบาบาเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ Lazada ได้เปิดตัว Lazada wallet ในเดือนมกราคม ค.ศ. 2018 และปี ค.ศ. 2019 เริ่มจัดกิจกรรมส่วนลดหรือฟรีต่าง ๆ เพื่อชักชวนผู้ใช้บริการชำระเงินผ่าน Lazada wallet ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ Top 2 ของประเทศจีน JD.com ก็ได้เข้าสู่ตลาดอย่างสำเร็จ เบื้องต้น ซึ่งมีการจำหน่ายสินค้าผ่าน <https://www.jd.co.th/> และสามารถชำระเงินผ่านสี่ช่องทาง ได้แก่ ระบบชำระเงินปลายทางชำระเงินเมื่อผู้ซื้อได้รับสินค้า บัตรเดบิต หรือ บัตรเครดิต บริการ

¹³ brandbuffet, “ส่องแนวโน้มและ Landscape ธุรกิจอีคอมเมิร์ซไทย พร้อมประเมินความ เสี่ยงสำคัญที่ต้องรีบแก้,” สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://www.brandbuffet.in.th/2018/11/eiu-forecast-thailand-ecommerce-trend/>

ธนาคารออนไลน์ บริการเคาร์เตอร์เซอร์วิส¹⁴ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยจะพัฒนาอย่างเถาเป่า หรือ JD.com ของประเทศจีนหรือไม่ ซึ่งยังไม่สามารถให้คำตอบได้อย่างแน่นอน แต่โดยการพัฒนาของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ รูปแบบการชำระเงินแบบมีการประกันเครดิต Ant Cash Now, Ant Credit pay อย่างอาลีเพย์ หรือซื้อสินค้าอย่างมีการผ่อนชำระแบบ 京东白条 มีโอกาสเกิดขึ้นในแผ่นดินไทยค่อนข้างสูง เพราะการให้สินเชื่อไม่ใช่ธุรกิจเฉพาะที่ธนาคารพาณิชย์ ประเทศไทยเปิดโอกาสให้กับบริษัทที่ไม่ใช่สถาบันการเงินประกอบธุรกิจการเงินด้วย และ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจบริการเครดิต พ.ศ. 2545 ยังเปิดช่องให้บริษัทจำกัด และบริษัทจำกัด (มหาชน) ประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต¹⁵ ซึ่งจะเป็นโอกาสแก่ผู้ประกอบการธุรกิจบริการการชำระเงินนำใช้ข้อมูลการชำระเงินมาเป็นข้อมูลเครดิตนำเสนอบริการเสริมต่าง ๆ ในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยด้วย

5.1.3.3 การชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตมีหลายรูปแบบ ผู้ให้บริการที่มีใช้สถาบันการเงินมีส่วนในด้าน e-money มากกว่าธนาคาร

บริการการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต (Internet payment) เป็นการชำระค่าสินค้าและบริการหรือโอนเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในประเทศไทยมีสามรูปแบบ ได้แก่

1) การตัดบัญชีเงินฝากผ่านบริการ Internet Banking ของธนาคาร (ลักษณะเดียวกับการโอนเงิน) ซึ่งมีการเชื่อมโยงไว้กับเว็บไซต์ของร้านค้า ผู้ชำระเงินเข้าสู่ระบบ Internet Banking โดยการใส่ชื่อและรหัสผ่าน เลือกบริการชำระเงิน บัญชีเงินฝากที่จะใช้โอนเงิน และระบุข้อมูลบัญชีผู้รับเงิน และจำนวนเงินที่ชำระ แล้วรบบยืนยันการทำรายการสำเร็จ หลังจากนั้นจะได้รับการยืนยันทางอิเล็กทรอนิกส์

2) การชำระผ่านเว็บไซต์ของร้านค้าออนไลน์ ด้วยบัตรเครดิตหรือบัตรเดบิต กรอกหมายเลขบัตรเครดิต/บัตรเดบิต ชื่อผู้ถือบัตร วันหมดอายุของบัตร และหมายเลข CVV (Card Verification Value) ซึ่งเป็นรหัส 3 ตัวด้านหลังบัตรเพื่อยืนยันว่าผู้ทำการการเป็นเจ้าของบัตรจริง แล้วระบบจะแจ้งผลการอนุมัติ หลังจากนั้นจะได้รับการยืนยันทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านหน้าจอ รวมถึงทาง SMS ด้วย

3) การชำระผ่านเว็บไซต์ของร้านค้าออนไลน์ ด้วยเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money) ซึ่งได้เปิดบัญชีไว้กับผู้ให้บริการ e-Money ผ่านเว็บไซต์ และเติมเงินเข้าบัญชีให้เพียงพอ ผู้ชำระเงินเข้าสู่เว็บไซต์ของผู้ให้บริการ e-Money เลือกรายการส่งเงินให้ร้านค้า และใส่ข้อมูลอีเมล

¹⁴ JD CENTRAL, “ฉันจะชำระเงินโดยใช้ช่องทางไหนได้บ้าง,” สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://help.jd.co.th/helpCenter/detailInfo/232/380/381>

¹⁵ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจบริการเครดิต พ.ศ. 2545 มาตรา 8

ร้านค้าผู้รับเงิน จำนวนเงิน ประเภทการชำระเงิน สกุลเงินที่ใช้ชำระ แล้วรอรบบยืนยันการทำรายการสำเร็จ หลังจากนั้น ผู้ซื้อ/ร้านค้าผู้รับเงินจะได้รับอีเมลหรือ SMS เตือนการชำระเงิน โดยเงินจะถูกโอนเข้าบัญชี e-Money ของร้านค้า ในกรณีเว็บไซต์ของร้านค้ามีบริการชำระเงิน เมื่อผู้ซื้อจะชำระเงินค่าสินค้า จะต้องตรวจสอบข้อมูลที่ปรากฏ เช่น ชื่อร้านค้าผู้รับเงิน ชื่อสินค้า จำนวนเงิน ค่าธรรมเนียม ก่อนจะยืนยันการทำรายการด้วยการเลือกช่องทางการชำระเงิน และกรอกข้อมูลอีเมลร้านค้าผู้รับเงิน และรหัสผ่านของผู้ซื้อที่ผูกไว้กับระบบของผู้ให้บริการ e-Money¹⁶

ดังที่กล่าวมาในประเทศประเภทธุรกิจบริการการชำระเงินข้างต้น e-money ในประเทศไทยรวมถึง การชำระเงินผ่านบัญชีเสมือนจริงทำนองบัญชีอาลีเพย์ของประเทศจีน บัตรการชำระเงินล่วงหน้า (Prepay card) บัตรเติมเงินต่าง เป็นต้น ตามสถิติของธนาคารแห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2561 ไม่ว่าจำนวนบัตรหรือบัญชี มูลค่าการเติมเงิน มูลค่าการใช้จ่าย ธุรกิจบริการของผู้ให้บริการที่มีใช้สถาบันการเงินมีสัดส่วนมากกว่า

PS_PT_015 เงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money) 1/
ผู้จัดการบริการ พรชัย (0-2356-7068) ลิเนียร์ (0-2356-7067)

เรียงช่วงเวลา ดาวโหลด พิมพ์ คำอธิบายข้อมูล

ช่วงเวลา รายเดือน ตั้งแต่ มิถุนายน 2561 ถึง มิถุนายน 2561 (ม.ค. 2553 - มิ.ย. 2561) Submit

ปรับปรุงล่าสุด : 31 ม.ค. 2562 14:33

	ม.ย. 2561 p	พ.ค. 2561 p	เม.ย. 2561 p	มี.ค. 2561 p	ก.พ. 2561 p	ม.ค. 2561 p
1 จำนวนบัตร/บัญชี (ด้านบัตร/ด้านบัญชี) 2/						
2 ผู้ให้บริการที่เป็นสถาบันการเงิน	8.68	8.24	7.71	6.82	3.56	2.87
3 ผู้ให้บริการที่มีใช้สถาบันการเงิน (non-bank)	58.71	57.23	56.00	54.45	53.04	51.83
4 รวมทั้งสิ้น	67.39	65.47	63.71	61.27	56.60	54.70
5 มูลค่าการเติมเงิน (ด้านบาท)						
6 ผู้ให้บริการที่เป็นสถาบันการเงิน	2,672.49	2,526.70	1,957.06	2,128.50	1,657.40	1,559.73
7 ผู้ให้บริการที่มีใช้สถาบันการเงิน (non-bank)	13,598.35	13,387.51	13,097.47	13,576.05	11,148.00	11,528.82
8 รวมทั้งสิ้น	16,270.84	15,914.22	15,054.53	15,704.55	12,805.40	13,088.55
9 มูลค่าการใช้จ่าย (ด้านบาท)						
10 ผู้ให้บริการที่เป็นสถาบันการเงิน	1,647.02	1,537.40	1,177.12	1,206.47	976.50	965.65
11 ผู้ให้บริการที่มีใช้สถาบันการเงิน (non-bank)	13,337.15	13,821.79	12,740.54	13,254.06	11,063.71	11,656.33
12 รวมทั้งสิ้น	14,984.17	15,359.19	13,917.66	14,460.53	12,040.21	12,621.98

ภาพ : การใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ ธนาคารแห่งประเทศไทย

5.2 ความเป็นมาของการกำกับดูแลด้วยกฎหมายในเรื่องบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน และ ภาพรวมของพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560

¹⁶ ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย, “การชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต (Internet Payment) ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://www.1213.or.th/th/serviceunderbot/payment/Pages/internet-payment.aspx>

5.2.1 ความเป็นมาของการกำกับดูแลด้วยกฎหมายในเรื่องบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน

ในบรรดาธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ให้บริการการชำระเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงินนั้น ธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money) เป็นบริการแรกที่มีการกำกับดูแลด้วยกฎหมาย ซึ่งเป็นประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (ปว.58) (การประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์) ลงวันที่ 4 ตุลาคม 2547 ประกาศฉบับนี้กำหนดให้การออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money) ของผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน ซึ่งเป็นกิจการที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับการธนาคาร เป็นกิจการที่ต้องขออนุญาต และมีการแก้ไขปรับปรุง 3 ครั้ง ได้แก่

1. การออกประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (การประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์) (ฉบับที่ 2) ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2553 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (การประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์) ลงวันที่ 4 ตุลาคม 2547 เพื่อให้คุณสมบัติของผู้ประกอบธุรกิจ e-Money ที่เข้าข่ายเป็นผู้ให้บริการ และระดับการกำกับดูแลตามกฎหมายทั้งสองฉบับ มีความสอดคล้อง และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ประกาศฉบับนี้ได้ยกเลิกความในข้อ 1 ของประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้อง ขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (การประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์) ลงวันที่ 4 ตุลาคม 2547

2.การออกประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (การประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์) (ฉบับที่ 3) ลงวันที่ 11 พฤษภาคม 2558 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาอนุญาตในเรื่องการขออนุญาตประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ และการขออนุญาตลดทุน และขออนุญาตหยุดหรือระงับการดำเนินกิจการในการประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ให้แล้วเสร็จภายใน 60 วันทำการนับแต่วันที่คำขอและเอกสารครบถ้วนและถูกต้อง ประกาศฉบับนี้ได้ยกเลิกความในข้อ 3 ของประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้อง ขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (การประกอบธุรกิจบัตรเงิน อิเล็กทรอนิกส์) ลงวันที่ 4 ตุลาคม 2547

3. การออกประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (การประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์) (ฉบับที่ 4) ลงวันที่ 2 มิถุนายน 2559 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงหลักเกณฑ์การกำกับดูแลการประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ในเรื่องกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการ ผู้จัดการ หรือพนักงานผู้มีอำนาจในการจัดการของผู้ประกอบธุรกิจเพิ่มเติม เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วย

การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย และในเรื่องการเปิด หรือย้าย หรือปิดสำนักงานสาขา เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในทางปฏิบัติแก่ผู้ประกอบการธุรกิจ ประกาศทั้งสี่ฉบับของกระทรวงการคลังถูกยกเลิกไปหมดแล้ว

เมื่อก้าวสู่ ศตวรรษที่ 21 การแพร่กระจายทั่วโลกของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้การดำเนินธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์รวมธุรกรรมทางการเงินทางอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ประเทศไทยเหมือนกับนานาประเทศต้องเจอกับการท้าทายในด้านการกำกับดูแลธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มีความแตกต่างจากวิธีการทำธุรกรรมซึ่งมีกฎหมายรองรับอยู่ในเวลานั้นเป็นอย่างมาก อันส่งผลให้ต้องมีการรองรับสถานะทางกฎหมายของข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ให้เสมือนกับการทำเป็นหนังสือ หรือหลักฐานเป็นหนังสือ การรับรองวิธีการส่งและรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์การใช้ ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ตลอดจนการรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเป็นการ ส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้น่าเชื่อถือ และมีผลในทางกฎหมายเช่นเดียวกับการทำธุรกรรมโดยวิธีการทั่วไปที่เคยปฏิบัติอยู่เดิมควรกำหนดให้มีคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ทำหน้าที่วางนโยบายกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ติดตามดูแล การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์รวมทั้งมีหน้าที่ในการส่งเสริมการพัฒนาการ ทางเทคโนโลยีเพื่อติดตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาศักยภาพ ตลอดเวลาให้มีมาตรฐานน่าเชื่อถือ ตลอดจนเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้อง อันจะเป็นการส่งเสริมการใช้ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ด้วย

การมีกฎหมายรองรับในลักษณะที่เป็นเอกรูป และสอดคล้องกับมาตรฐานที่นานาประเทศยอมรับ ประเทศไทยจึงตราพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ขึ้นมา พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดสถานะทางกฎหมายของข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการเป็นเอกสาร พยานหลักฐาน คำเสนอหรือคำสนองที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และกำหนดกรณีต้องการข้อมูลที่เป็นต้นฉบับ กรณีการเก็บรักษาข้อมูล กำหนดการทำธุรกรรมที่เกี่ยวกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เช่นการแสดงเจตนาหรือคำบอกกล่าวที่ทำเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ กำหนดลักษณะของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ การใช้และผลของการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ การกำหนดให้มีคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และบทกำหนดโทษ พระราชบัญญัติฉบับนี้ ไม่ได้กำหนดธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์โดยตรง แต่มีการวางหลักเกณฑ์อันสำคัญในการออกพระราชกฤษฎีกาเพื่อกำหนดธุรกิจบริการที่เกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้นทะเบียน หรือต้องได้รับใบอนุญาตเป็นเฉพาะเรื่อง โดยพิจารณาจากความเหมาะสมในการป้องกันความเสียหายตามระดับความรุนแรงของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจนั้นตามมาตรา

32 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 กฎหมายฉบับนี้ได้มีการแก้ไขปรับปรุงเมื่อปี พ.ศ. 2551 ปัจจุบันยังมีผลใช้บังคับอยู่

โดยที่เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์มีความก้าวหน้ามากขึ้น ซึ่งธุรกิจบริการเกี่ยวกับการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นธุรกิจที่ต้องใช้เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความซับซ้อนและหลากหลาย และเป็นธุรกิจที่มีมูลค่าโดยรวมทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูงและมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ ผู้ให้บริการในธุรกิจการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ในขณะนี้ มิได้มีเพียงสถาบันการเงินเท่านั้น แต่ยังรวมถึงผู้ให้บริการที่มีได้มีกฎหมายใดควบคุมดูแล จึงอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเงินและการพาณิชย์ ความน่าเชื่อถือและยอมรับในระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสาธารณชน ประกอบกันเพื่อบูรณาการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจบริการเกี่ยวกับการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นฉบับเดียวกัน อันจะช่วยก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการควบคุมดูแลและเป็นหลักเกณฑ์สำคัญประการหนึ่งในการส่งเสริมการใช้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น และเป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของภาคธุรกิจหรือการให้บริการภาครัฐ

ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยจึงอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 187 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และมาตรา 32 วรรคหนึ่ง มาตรา 33 วรรคสอง และมาตรา 34 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตรา พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2551 ขึ้นมา พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ เป็นกฎหมายฉบับแรกที่ใช้กับธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สถาบันการเงินโดยตรง ได้ให้ความหมายกับบริการการชำระเงินของแต่ละประเภท กำหนดบทบาทหน้าที่ของธนาคารแห่งประเทศไทยในการกำกับดูแลบริการทางการเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่สำคัญได้จำแนกธุรกิจบริการการชำระเงินของผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินเป็น 3 บัญชี ได้แก่

บัญชี ก เป็นธุรกิจบริการที่ต้องแจ้งให้ทราบ

บัญชี ข เป็นธุรกิจบริการที่ต้องขึ้นทะเบียน และ

บัญชี ค อาศัยอำนาจของพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้

คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นหน่วยงานที่ได้ออกหลักเกณฑ์วิธีการ และแบบการแจ้งให้ทราบ การขึ้นทะเบียน และการขอรับใบอนุญาตตามมาตรา 7 กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา 16 ส่วน ธปท. จะมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มเติมตามมาตรา 17

อย่างไรก็ตาม พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2551 ไม่สมบูรณ์โดยที่ไม่ได้กำหนดบทลงโทษ ไม่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งของผู้ประกอบธุรกิจซึ่งไม่เป็นธรรมกับผู้ให้บริการ และไม่มีการกำหนดเรื่องกรรมสิทธิ์ของเงินล่วงหน้า และมีช่องว่างในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการหรือสั่งพิทักษ์ทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลายจะคุ้มครองผู้ใช้บริการอย่างไร

นอกจากนี้ ประเทศไทยมีสถาบันเฉพาะกิจได้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะเหมือนกับธุรกิจบริการการชำระเงินของสถาบันที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน แต่ไม่ได้อยู่ขอบเขตของพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว แต่ถูกบังคับไว้ในพระราชกฤษฎีกาอีกฉบับหนึ่ง ซึ่งชื่อว่า พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ พ.ศ. 2559 จึงเกิดปัญหาอีกว่า ธุรกิจบริการที่มีลักษณะเดียวกันแต่ไม่ได้รับการคุ้มครองด้วยกฎหมาย หรือมาตรฐานที่เป็นเอกภาพ ซึ่งอาจกระทบต่อประสิทธิภาพในการกำกับดูแลและการแข่งขันอย่างเป็นธรรม นอกจากนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 การให้บริการทางการเงินในระบบอิเล็กทรอนิกส์จำเป็นต้องใช้กฎหมายมากถึง 4 ฉบับในการกำกับดูแล ได้แก่ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ประกอบ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2551 และ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ พ.ศ. 2559 และยังต้องใช้ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 58 พ.ศ. 2511 เพื่อปิดช่องว่างทางกฎหมายและให้อำนาจแก่ธนาคารแห่งประเทศไทยในการอนุญาตให้สถาบันการเงินทำธุรกรรมต่างๆ ที่กฎหมายเดิมมิได้เขียนไว้ ซึ่งกฎหมายแต่ละฉบับมีความซ้ำซ้อน และบางครั้งก็มีคำจำกัดความที่แตกต่างกัน เป็นเหตุให้เกิดข้อขัดแย้งเมื่อต้องการอ้างกฎหมายมาใช้งาน และต้องอาศัยอำนาจจากหลายหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ (ปัจจุบันคือกระทรวงเศรษฐกิจดิจิทัล) จนถึงสำนักงาน กสทช. เข้ากำกับดูแล ทำให้เกิดความล่าช้าในการประยุกต์ใช้อยู่เสมอ¹⁷

เฉพาะฉะนั้น ปี พ.ศ. 2560 จึงมีการออกพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ขึ้นมาใช้บังคับกับธุรกิจบริการการชำระเงินของทั้งธนาคาร สถาบันการเงินเฉพาะกิจ และผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน โดยให้เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ว่า เนื่องจากในปัจจุบันการกำกับดูแลระบบ การชำระเงินของสถาบันการเงินเป็นบทบาทสำคัญประการหนึ่งของธนาคารแห่งประเทศไทย ประกอบกับได้มีการกำหนดให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้กำกับ

¹⁷ ชีรภัทร เจริญสุข, “จาก QR Code ถึง e-Wallet กฎหมายระบบการชำระเงินใหม่ คนไทยต้องรู้,” สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://gmlive.com/new-business-law-QRCode-e-Wallet>

ดูแลหรือรับผิดชอบระบบการชำระเงินตามกฎหมายอื่นอีกด้วย เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินและบริการการชำระเงินอย่างเป็นระบบ มีความเป็นเอกภาพ และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งทันต่อความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วสมควร กำหนดให้การกำกับดูแลระบบการชำระเงินและบริการการชำระเงินอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย ฉบับเดียวกัน โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินและบริการการชำระเงินด้วยการอนุญาต หรือขึ้นทะเบียน และบทกำหนดโทษทางปกครองและโทษอาญา จึงมีความจำเป็นต้องจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ของบุคคลในบางกรณี นอกจากนี้ ได้กำหนดหลักเกณฑ์ตามมาตรฐานสากลเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องผลทางกฎหมายที่สำคัญของการชำระเงิน ตลอดจนการให้ความคุ้มครองมิให้การชำระเงินมีการยกเลิกเพิกถอนในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการหรือสิ่งพิทักษ์ทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย อันจะทำให้ระบบการชำระเงินของประเทศเกิดเสถียรภาพและความมั่นคง และดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติ

ปัจจุบัน กฎหมายที่ใช้บังคับกับธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน โดยหลักๆ จะมี พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 และประกาศต่างๆด้วยอำนาจของกฎหมายฉบับนี้ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ในกรณีการกระทำความผิดที่มีความเกี่ยวข้องกับการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์หรือผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์จะอยู่ภายใต้การบังคับของประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติการปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย พ.ศ. 2556 ในกรณีการลงโทษทางปกครองให้นำพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาใช้โดยอนุโลม

5.2.2 ภาพรวมของพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติ 2560 มีลำดับชั้นกฎหมายถัดลงจากรัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายพื้นฐานของการกำกับดูแลระบบการชำระเงิน กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้บัญญัติอย่างละเอียด แต่ได้วางโครงสร้างการกำกับดูแลโดยรวม ส่วนรายละเอียดให้กระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย ออกเป็นประกาศต่างๆโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 16 เมษายน พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติทั้งฉบับมีเพียงแค่ 6 หมวด 57 มาตรา ได้แก่

หมวด 1 ระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญ เป็นการกำหนดลักษณะของระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญ คือ เป็นระบบการชำระเงินที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานหลักของประเทศ และเป็นระบบการชำระเงินที่รองรับการโอนเงินมูลค่าสูง ซึ่งได้แก่ ระบบที่ ธปท. ดำเนินการประกอบด้วย ระบบการโอนเงินมูลค่าสูงระหว่างธนาคาร (ระบบบาทเนต) และระบบการหักบัญชีเช็ค

ระหว่างธนาคาร (ICAS) และให้อำนาจ รมว.คลัง ประกาศกำหนดระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญเพิ่มเติมได้

หมวด 2 ระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ (Designated Payment Systems) เป็นการกำหนดลักษณะของระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ

หมวด 3 บริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ (Designated Payment Services) เป็นการกำหนดลักษณะบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ ซึ่งต้องขออนุญาตจาก รมว.คลัง หรือขอขึ้นทะเบียนกับ ธปท. แล้วแต่กรณี ก่อนเริ่มประกอบธุรกิจ

หมวด 4 การกำกับดูแล การตรวจสอบ และการแก้ไขฐานะหรือการดำเนินงาน เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์การกำกับดูแลระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ และบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ รวมทั้งให้ ธปท. ทำหน้าที่กำกับดูแล และตรวจสอบ ตลอดจนดำเนินการเพื่อแก้ไขฐานะและการดำเนินงาน

หมวด 5 การอุทธรณ์ ผู้ประกอบธุรกิจมีสิทธิอุทธรณ์หากไม่เห็นด้วยกับคำสั่ง

หมวด 6 บทกำหนดโทษ ประกอบด้วยโทษทางปกครอง กรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไขที่กำหนด และโทษทางอาญาในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจไม่ขออนุญาตหรือขึ้นทะเบียนก่อนเริ่มประกอบธุรกิจ หรือ ไม่ให้ข้อมูลตามที่ ธปท. สั่งการ เป็นต้น

นอกจากที่ได้กล่าวแล้ว กระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ได้ออกประกาศหลักเกณฑ์การกำกับดูแลระบบการชำระเงินภายใต้พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 จำนวน 16 ฉบับ รายชื่อตามตาราง 4.2.1 ซึ่งได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศและงานทั่วไป เล่ม 135 ตอนพิเศษ 86 ง ลงวันที่ 17 เมษายน 2561 ดังนี้

1. ประกาศกระทรวงการคลัง จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่องการกำหนดระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ และประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การกำหนดบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ เพื่อกำหนดลักษณะและประเภทการให้บริการระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับและบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ

2. ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย จำนวน 14 ฉบับ โดยแบ่งออกเป็นหลักเกณฑ์การกำกับดูแลระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญ หลักเกณฑ์การกำกับดูแลระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ และหลักเกณฑ์การกำกับดูแลบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ รวมทั้งประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่เกี่ยวข้อง

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้สรุปเป็นตารางต่อไปนี้

ประกาศ	ประกาศ ธปท. เลขที่
ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง	
การกำหนดระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ	
การกำหนดบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ	
ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง	ธปท.เลขที่
ระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญ	
1. หลักเกณฑ์การกำกับดูแลผู้ให้บริการระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญ	สนช. 1/2561
2. หลักเกณฑ์การกำกับดูแลสมาชิกของระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญ	สนช. 1/2561
ระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ	
3. หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขออนุญาตการประกอบธุรกิจระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ	สนช. 3/2561
4. หลักเกณฑ์การกำกับดูแลการประกอบธุรกิจระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ	สนช. 4/2561
บริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ	
5. หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขออนุญาตและการขอขึ้นทะเบียนการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ	สนช. 5/2561
6. หลักเกณฑ์ทั่วไปในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ	สนช. 6/2561
7. หลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจบริการเงินอิเล็กทรอนิกส์	สนช. 7/2561
8. หลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจการโอนเงินด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์	สนช. 8/2561
9. หลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจการรับชำระเงินด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์	สนช. 9/2561
10. หลักเกณฑ์การกำกับดูแลตัวแทนของผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ	สนช. 10/2561
ประกาศที่เกี่ยวข้อง	
11. นโยบายและหลักเกณฑ์การรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางระบบสารสนเทศ	สนช. 11/2561
12. การให้บริการที่เกี่ยวข้องกับบัตรเดบิตที่ออกและมีการใช้จ่ายภายในประเทศ	สนช. 12/2561
13. มาตรฐานชิปการ์ดกลางสำหรับบัตรเดบิตที่ออกและมีการใช้จ่ายภายในประเทศ	สนช. 13/2561
14. หลักเกณฑ์การรายงานข้อมูลด้านการชำระเงินต่อธนาคารแห่งประเทศไทย	สนช. 14/2561

ตารางที่ 5.6 รายชื่อประกาศ หลักเกณฑ์การกำกับดูแลภายใต้พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560¹⁸

5.3 การกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ของธนาคารแห่งประเทศไทย

5.3.1 อำนาจหน้าที่ของธนาคารแห่งประเทศไทยในการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์

ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นธนาคารกลางของประเทศไทย เรียกโดยย่อว่า ธปท. ธปท.เป็นนิติบุคคล มีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการ หรือรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณและกฎหมายอื่น ธปท. มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการกิจอันพึงเป็นงานของธนาคารกลางเพื่อดำรงไว้ซึ่งเสถียรภาพของระบบสถาบันการเงินและระบบการชำระเงินตามมาตรา 5 มาตรา 7 ของพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485

ตามบทบัญญัติหมวด 3 ของพระราชบัญญัติ 2560 รัฐมนตรีกระทรวงการคลังโดยคำแนะนำของ ธปท. มีอำนาจประกาศกำหนดบริการการชำระเงินลักษณะใดที่ต้องขออนุญาตจากรัฐมนตรีกระทรวงการคลังหรือต้องขึ้นทะเบียนกับ ธปท. ส่วนหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข ของการขออนุญาต การอนุญาต การขึ้นทะเบียน ตลอดจนการเสียค่าธรรมเนียม ให้ ธปท. ประกาศกำหนด ธปท.มีหลักการกำกับดูแลอาลีเพย์ให้มีความปลอดภัย มีประสิทธิภาพ บริการได้ต่อเนื่องและคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค โดยยึดหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้สำคัญ

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้จัดตั้งคณะกรรมการระบบการชำระเงินขึ้นมารับผิดชอบด้านการกำหนดนโยบายการชำระเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย สอดคล้องกับพัฒนาการ ของภาคธุรกิจ และพัฒนาการด้านเทคโนโลยีการชำระเงิน โดยให้กรรมการมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 3 ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกไม่เกินหนึ่งวาระ คณะกรรมการระบบการชำระเงินมีอำนาจหน้าที่วางนโยบายเกี่ยวกับระบบการชำระเงินที่ ธปท. กำกับดูแล และระบบการหักบัญชีระหว่างสถาบันการเงิน เพื่อให้เกิดความปลอดภัย ดำเนินไปด้วยดีอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนติดตามการดำเนินงานของ ธปท. ในการจัดตั้งหรือสนับสนุนการจัดตั้งระบบการชำระเงิน

¹⁸ ธนาคารแห่งประเทศไทย, “รายชื่อประกาศหลักเกณฑ์การกำกับดูแลภายใต้พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560,” สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://www.bot.or.th/Thai/FIPCS/Documents/FPG/2561/ThaiPDF/25610083.pdf>

5.3.2 เป้าหมายของการกำกับดูแลระบบการชำระเงิน และกรอบหลักการกำกับดูแลที่สำคัญ

พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 พร้อมประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยดังกล่าวข้างต้น เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อยกระดับการกำกับดูแลระบบการชำระเงินให้มีมาตรฐานสากล และให้สอดคล้องกับความเสี่ยงของธุรกิจแต่ละประเภทรวมทั้งให้ความสำคัญกับหลักเกณฑ์การกำกับดูแลให้มีความเท่าเทียมกัน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันและประสิทธิภาพของระบบการชำระเงินและสนับสนุนการนำนวัตกรรมใหม่ๆ เข้ามาใช้ในการประกอบธุรกิจ ซึ่งเป็นเป้าหมายของการกำกับดูแลระบบการชำระเงิน โดยมีกรอบหลักการกำกับดูแลที่สำคัญคือ

- 1) ด้านฐานะทางการเงิน เพื่อให้มีฐานะการเงินที่มั่นคงเพียงพอต่อการให้บริการได้อย่างต่อเนื่อง
- 2) ด้านธรรมาภิบาล เพื่อให้มีการบริหารจัดการกิจการให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลที่ดีและดูแลให้มีการควบคุมภายในอย่างเหมาะสม
- 3) ด้านการบริหารความเสี่ยงและความปลอดภัย เพื่อให้มีการบริหารจัดการความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจโดยการให้บริการได้อย่างเหมาะสม
- 4) ด้านการคุ้มครองผู้ใช้บริการ เพื่อดูแลให้มีความเป็นธรรมในการให้บริการ มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างครบถ้วนเพียงพอ มีการเก็บรักษาข้อมูลความลับ และมีการบริหารจัดการข้อร้องเรียน¹⁹

5.3.3 หลักเกณฑ์หลักในการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ของธนาคารแห่งประเทศไทย

5.3.3.1 หลักเกณฑ์การขออนุญาต และ หลักเกณฑ์การขอขึ้นทะเบียน

การขอใบอนุญาต หรือ การขอขึ้นทะเบียน แล้วแต่กรณี เป็นเงื่อนไขอันสำคัญในการเข้าสู่ตลาดบริการการชำระเงินสำหรับธุรกิจบริการระบบการชำระเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับและบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ ส่วนระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญไม่ต้องขออนุญาตหรือขึ้นทะเบียน มาตรา 6 ของพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 กำหนดให้ระบบการชำระเงินที่ ธปท. จัดตั้งและดำเนินการ หรือระบบการชำระเงินอื่นใดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของ ธปท. เป็นระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญ รัฐมนตรีของกระทรวงการคลังเป็นผู้พิจารณาออกใบอนุญาตโดยคำแนะนำของ ธปท. แล้ว ธปท. เป็นผู้พิจารณา

¹⁹ ธนาคารแห่งประเทศไทย, “รายชื่อประกาศหลักเกณฑ์การกำกับดูแลภายใต้พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560” , สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://www.bot.or.th/Thai/FIPCS/Documents/FPG/2561/ThaiPDF/25610083.pdf>

การขึ้นทะเบียน และออกหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข ที่ใช้บังคับกับการขออนุญาต การอนุญาต และการขึ้นทะเบียน ตลอดจนการเสียค่าธรรมเนียมตามมาตรา 13 และมาตรา 17 ของพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560

(1) หลักเกณฑ์การพิจารณาการอนุญาตการประกอบธุรกิจระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ หรือ การประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ

ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนช. 3/2561 เรื่องหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการขออนุญาตการประกอบธุรกิจระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ และประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนช. 5/2561 เรื่องหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการขออนุญาตและการขอขึ้นทะเบียนการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ ได้กำหนดหลักเกณฑ์การขออนุญาตที่สำคัญ 7 ประการที่มีสาระสำคัญใกล้เคียงกัน ได้แก่

1) ผู้ประกอบธุรกิจต้องเป็นนิติบุคคล และต้องเป็นนิติบุคคลที่จดทะเบียนในประเทศไทยเท่านั้น ยกเว้นธุรกิจระบบเครือข่ายบัตรนั้น กฎหมายอนุญาตให้นิติบุคคลต่างประเทศประกอบ นิติบุคคลที่จดทะเบียนในประเทศไทย หมายถึงนิติบุคคลที่จดทะเบียนตามกฎหมายไทย แต่กฎหมายไม่ได้กำหนดว่า หุ้นอันเป็นทุนของนิติบุคคลที่ถือโดยบุคคลที่เป็นคนต่างด้าวได้เท่าไร ซึ่งเป็นไปได้ในสามกรณี ดังนี้ A. นิติบุคคลที่ไม่มีคนสัญชาติอื่นที่ไม่ใช่สัญชาติไทยถือหุ้น B. นิติบุคคลที่มีคนสัญชาติอื่นที่ไม่ใช่สัญชาติไทยถือหุ้น แต่ถือหุ้นไม่เกิน 49% C. นิติบุคคลที่มีคนสัญชาติอื่นที่ไม่ใช่สัญชาติไทยถือหุ้น และถือหุ้นตั้งแต่ 50%-100% กรณีนี้ต้องขอใบอนุญาตเพื่อประกอบธุรกิจสำหรับคนต่างด้าวกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 เว้นแต่จะได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาตจากกระทรวงพาณิชย์ ธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่เป็นธุรกิจที่ได้รับการยกเว้นตามกฎหมายกระทรวงพาณิชย์กำหนดธุรกิจบริการที่ไม่ต้องขออนุญาตประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2560 หมายความว่า หากบุคคลที่ไม่ใช่บุคคลที่ไม่ใช่สัญชาติไทยประสงค์จัดตั้งนิติบุคคลในประเทศไทยเพื่อประกอบธุรกิจบริการชำระเงินโดยบุคคลต่างชาติดำเนิน 50% ขึ้นไปนั้น ก่อนที่จะขอใบอนุญาตจากกระทรวงการคลัง ต้องได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจสำหรับคนต่างด้าวก่อน

2) ต้องมีทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้วตามประเภทธุรกิจ เมื่อผู้ประสงค์จะประกอบธุรกิจบริการระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ หรือ บริการการชำระเงินภายใต้การกำกับมากกว่า 1 ประเภทธุรกิจการให้บริการ ต้องมีทุนจดทะเบียนซึ่งชำระแล้วไม่ต่ำกว่าจำนวนทุนจดทะเบียนซึ่งชำระแล้วของประเภทธุรกิจการให้บริการที่กำหนดไว้สูงสุด การกำหนดจำนวนทุนจดทะเบียนขั้นต่ำให้เหมาะสมมีความยาก เมื่อกำหนดจำนวนต่ำเกินไป จะไม่เป็นประโยชน์ในการแสดงถึงความมั่นคงของผู้ประกอบการและความสามารถในการรับผิดชอบหรือเยียวยาความเสี่ยงที่อาจ

เกิดขึ้น ถ้ากำหนดทุนที่จดทะเบียนสูงเกินไป จะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการเข้าสู่ตลาดของผู้ประกอบธุรกิจหรือทำให้ผู้ประกอบธุรกิจเข้าสู่ตลาดได้ล่าช้า ซึ่งส่งผลกระทบต่อกลไกของตลาด เนื่องจากการคัดกรองที่เข้มงวดมีลักษณะเป็นการจำกัดจำนวนผู้ประกอบธุรกิจเข้าสู่ตลาดจะส่งผลให้ผู้ประกอบธุรกิจในตลาดมีจำนวนน้อย การแข่งขันในตลาดจึงถูกจำกัดไว้กับผู้ประกอบธุรกิจรายเดิมในตลาดที่สามารถรักษารฐานกำไรจากความได้เปรียบเหนือการแข่งขัน (supra competitive profit) ได้ในระยะยาว²⁰ ด้วยตลาดที่มีการแข่งขันที่จำกัดเช่นนี้จึงไม่ก่อให้เกิดแรงกดดันให้ผู้ประกอบธุรกิจดังกล่าวต้องพัฒนาประสิทธิภาพของธุรกิจ ทั้งในด้านระบบหรือรูปแบบในการดำเนินธุรกิจ การพัฒนาคุณภาพและการขยายขอบเขตของสินค้าหรือบริการ ตลอดจนการแข่งขันในด้านราคา รวมถึงการนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่มาใช้ในการพัฒนาธุรกิจดังกล่าว ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีหลักเกณฑ์กำหนดมาตรฐานของทุนจดทะเบียนที่แตกต่างกันตามประเภทบริการ

บริษัทอาลีเพย์ได้ประกอบธุรกิจหลายประเภท ทุนจดทะเบียนต้องตามจำนวนสูงสุดของประเภทธุรกิจที่ได้ประกอบ ก็คือ บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งกำหนดต้องมีทุนจดทะเบียน 100 ล้านบาท

3) มีฐานะทางการเงินและการดำเนินงานที่มั่นคง ซึ่งผู้ประสงค์ประกอบธุรกิจต้องยื่นหลักฐานแสดงให้เห็นว่ามีฐานะทางการเงินที่มั่นคงที่สามารถดำเนินธุรกิจและให้บริการได้อย่างต่อเนื่อง และไม่มีความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ใช้บริการ ความเสี่ยงผู้เขียนเข้าใจว่า เป็นความเสี่ยงด้านความปลอดภัยทางด้านเงินทุน โดยธรรมชาติของธุรกิจ ผู้ประกอบธุรกิจที่มีฐานะทางการเงินยิ่งมั่งคั่ง โอกาสที่นำเงินของผู้ใช้บริการไปใช้เป็นอย่างอื่นหรือแสวงหาประโยชน์ที่ไม่ชอบก็จะน้อยลง

4) ไม่มีประวัติถูกเพิกถอนการอนุญาต หรือการขึ้นทะเบียน

5) ไม่เคยฝ่าฝืนกฎหมายปราบปรามการฟอกเงินและกฎหมายปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

6) กรรมการและผู้รับผิดชอบต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ และต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม

7) เมื่อนิติบุคคลเป็นนิติบุคคลต่างประเทศต้องมีสำนักงานหรือสำนักงานผู้แทนในประเทศไทย ที่ต้องสังเกตคือ นิติบุคคลต่างประเทศมีสิทธิประกอบธุรกิจบริการระบบการชำระเงินชนิดระบบเครือข่ายบัตรเท่านั้น ซึ่งในการอนุญาตประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินภายใต้

²⁰ Office of Fair Trading, “Review of barriers to entry, expansion and exit in retail banking,” Retrieved on April 3, 2018, from <https://www.bsa.org.uk/BSA/files/97/97d78dbb-e8aa-4f8c-8b26-8c7ea7d95ce9.pdf>

การกำกับไม่มีเงื่อนไขประการนี้ ธปท. กำหนดให้ผู้ประสงค์ประกอบธุรกิจยื่นแบบขออนุญาต พร้อมเอกสารหลักฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งเอกสารที่ต้องยื่นเป็นหลักฐานสำคัญเพื่อพิสูจน์ให้ผู้มีอำนาจพิจารณาอนุญาตเห็นว่า ผู้ประสงค์ประกอบธุรกิจครบเงื่อนไขตามหลักเกณฑ์ 7 ประการดังกล่าว ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

หลักเกณฑ์ การพิจารณา การอนุญาต	ธุรกิจระบบการชำระเงินภายใต้การ กำกับ	ธุรกิจบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ
ประเภทนิติ บุคคล	บริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด ซึ่ง จดทะเบียนในประเทศไทยและมี วัตถุประสงค์เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ ระบบการชำระเงิน หรือ	บริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด ซึ่งจด ทะเบียนในประเทศไทยและมีวัตถุประสงค์ เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจบริการการชำระ เงิน หรือ
	สถาบันการเงิน สถาบันการเงินเฉพาะกิจ และวิสาหกิจ หรือ	สถาบันการเงิน สถาบันการเงินเฉพาะกิจ และวิสาหกิจ
	นิติบุคคลต่างประเทศเฉพาะผู้ประสงค์จะ ประกอบธุรกิจระบบเครือข่าย	
ทุนจด ทะเบียนซึ่ง ชำระแล้ว	การให้บริการระบบโอนเงินรายย่อย ระหว่างผู้ใช้บริการของระบบไม่ต่ำกว่า 50 ล้านบาท	การให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ ไม่ต่ำกว่า 100 ล้านบาท
	การให้บริการระบบเครือข่ายบัตรไม่ต่ำ กว่า 50 ล้านบาท	การให้บริการการรับชำระเงินด้วยวิธีการ ทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ 1) การให้บริการแก่ผู้รับบัตร (Acquiring) ไม่ต่ำกว่า 50 ล้านบาท 2) การให้บริการสนับสนุนบริการแก่ผู้รับ บัตร (Payment Facilitating) ไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาท 3) การให้บริการรับชำระเงินแทนไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาท
	การให้บริการระบบการชำระดุลไม่ต่ำกว่า 200 ล้านบาท	การให้บริการโอนเงินด้วยวิธีการทาง อิเล็กทรอนิกส์ไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาท

ฐานะทางการเงิน	มีฐานะทางการเงินและการดำเนินงานที่มั่นคงที่แสดงให้เห็นว่าสามารถดำเนินธุรกิจและให้บริการอย่างต่อเนื่องและไม่มีความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ใช้บริการของระบบและสาธารณชน เช่นฐานะและผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ส่วนของผู้ถือหุ้น	มีฐานะทางการเงินและการดำเนินงานที่มั่นคงที่แสดงให้เห็นว่าสามารถดำเนินธุรกิจและให้บริการได้อย่างต่อเนื่องและไม่มีความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ใช้บริการเช่นฐานะและผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ส่วนของผู้ถือหุ้น แหล่งที่มาของเงินทุน และแผนการประกอบธุรกิจสำหรับระยะเวลา 3 ปี ซึ่งมีรายละเอียดที่รวมถึงประมาณการรายได้ ค่าใช้จ่ายและงบลงทุน
ไม่มีประวัติถูกเพิกถอนการอนุญาต หรือการขึ้นทะเบียน	ต้องไม่เคยถูกระงับการดำเนินงานทั้งหมดหรือแต่บางส่วนเป็นการชั่วคราว หรือไม่เคยถูกเพิกถอนการอนุญาต หรือการขึ้นทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยระบบการชำระเงิน	ต้องไม่เคยถูกระงับการดำเนินงานทั้งหมดหรือแต่บางส่วนเป็นการชั่วคราว หรือไม่เคยถูกเพิกถอนการอนุญาต หรือการขึ้นทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยระบบการชำระเงิน
ไม่เคยฝ่าฝืนกฎหมายปราบปรามการฟอกเงินและกฎหมายปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย	ต้องไม่เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน หรือไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าการกระทำความผิดฐานฟอกเงินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือไม่เคยเป็นบุคคลที่ถูกกำหนดให้เป็นผู้ที่มีการกระทำความผิดอันเป็นการก่อการร้าย หรือไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าการกระทำความผิดฐานสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง	ต้องไม่เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน หรือไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าการกระทำความผิดฐานฟอกเงินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือไม่เคยเป็นบุคคลที่ถูกกำหนดให้เป็นผู้ที่มีการกระทำความผิดอันเป็นการก่อการร้าย หรือไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าการกระทำความผิดฐานสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง
	มีกรรมการหรือผู้ซึ่งมีอำนาจจัดการซึ่งมีลักษณะดังนี้	มีกรรมการหรือผู้ซึ่งมีอำนาจจัดการซึ่งมีลักษณะดังนี้

กรรมการ	1) มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ 2) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ. ศ. 2560	1) มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ 2) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 18 ประกอบมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ. ศ. 2560
	มีกรรมการอย่างน้อย 1 คนซึ่งมีสัญชาติไทยและมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย	มีกรรมการอย่างน้อย 1 คนซึ่งมีสัญชาติไทยและมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย
มีสำนักงานสาขาหรือสำนักงานผู้แทนของนิติบุคคลต่างประเทศ	ผู้ประสงค์จะประกอบธุรกิจระบบเครือข่ายที่เป็นนิติบุคคลต่างประเทศต้องมีสำนักงานสาขาหรือสำนักงานผู้แทนในประเทศไทยและแต่งตั้งบุคคลอย่างน้อย 1 คนเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการแทนนิติบุคคล	

ตารางที่ 5.2 สรุปตามข้อกำหนดของประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนช. 3/2561 เรื่องหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการขออนุญาตการประกอบธุรกิจระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ และประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนช. 5/2561 เรื่องหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการขออนุญาตและการขอขึ้นทะเบียนการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ

(2) หลักเกณฑ์การพิจารณาการขึ้นทะเบียนการประกอบธุรกิจระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ หรือ การประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ

ธนาคารแห่งประเทศไทยไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์การขอขึ้นทะเบียน เพื่อประกอบธุรกิจบริการระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ เพราะว่า ในธุรกิจบริการระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับนั้น กรณีที่ระบบการชำระเงินเป็นนวัตกรรมที่ต้องทดสอบเทคโนโลยีใหม่ ๆ เท่านั้นต้องขอขึ้นทะเบียน และการขอขึ้นทะเบียนย่อมต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของ Regulatory Sandbox

ส่วนการขอขึ้นทะเบียนเพื่อประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับนั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดไว้ในประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนช. 5/2561 ซึ่งให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของผู้ประสงค์ประกอบธุรกิจ เช่น ต้องเป็นนิติบุคคลจดทะเบียนใน

ประเทศไทย มีฐานะทางการเงินมั่นคง ผู้บริหารหรือกรรมการต้องประพฤติอย่างดี เป็นต้น ซึ่งเหมือนกันกับการขออนุญาต เพียงแต่ไม่บังคับ ผู้ประสงค์ประกอบธุรกิจต้องมีทุนจดทะเบียนเท่าไร

5.3.3.2 หลักเกณฑ์การทดลองเทคโนโลยีก่อนเข้าสู่ตลาด (Regulation Sandbox)

สำหรับผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับที่ขึ้นทะเบียนบริการการชำระเงินโดยนำนวัตกรรมซึ่งนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้และอยู่ระหว่างการทดสอบการให้บริการตามหลักเกณฑ์หรือแนวปฏิบัติที่ ธปท. กำหนดเกี่ยวกับการเข้าร่วมทดสอบและการพัฒนานวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสันนิษฐานการให้บริการทางการเงิน (Regulation Sandbox) ให้ถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือแนวปฏิบัติดังกล่าวข้างต้น แนวปฏิบัติที่ออกใหม่ล่าสุดคือ แนวปฏิบัติ เรื่อง แนวทางการเข้าร่วมทดสอบและพัฒนานวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสันนิษฐานการให้บริการทางการเงิน (Regulatory Sandbox) ที่ได้ประกาศเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม ค.ศ. 2016 ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาหลัก ๆ ดังนี้

(1) แนวทางการเข้าร่วม Regulatory Sandbox

1) วัตถุประสงค์

ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดแนวทางการกำกับดูแลภายใต้ Regulatory Sandbox เพื่อส่งเสริมให้ผู้สมัครที่สนใจนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้พัฒนา หรือสร้างนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการให้บริการทางการเงิน หรือเพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานของธุรกิจให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยผู้สมัครที่ยังไม่มั่นใจว่าผลิตภัณฑ์หรือนวัตกรรมทางการเงินที่พัฒนาขึ้นใหม่มีความเหมาะสมหรือตรงตามความต้องการของผู้บริโภคอย่างแท้จริงหรือไม่ และการดำเนินการดังกล่าวจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมายหรือหลักเกณฑ์การกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องได้ครบถ้วนหรือไม่ สามารถขอทดสอบนวัตกรรมดังกล่าว ภายในพื้นที่หรือสภาพแวดล้อมของการประกอบธุรกิจและการให้บริการที่จำกัด ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยนำหลักการของ Regulatory Sandbox มาใช้โดยมีผลลัพธ์ที่คาดหวัง ดังนี้

1.1) ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และการให้บริการทางการเงิน เพื่อเพิ่มทางเลือกให้ผู้ใช้บริการ เพิ่มช่องทางการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชนเพิ่มประสิทธิภาพ และลดต้นทุนการให้บริการทางการเงิน

1.2) สนับสนุนให้เกิดการทดสอบเกี่ยวกับ FinTech มากขึ้นในสภาพแวดล้อมของการใช้งานจริง โดยให้บริการกับผู้บริโภคจริง เพื่อลดเวลาในการนำผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาด และเพิ่มโอกาสที่นวัตกรรมนั้น ๆ จะสามารถให้บริการได้ในวงกว้าง

1.3) จำกัดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการนำเสนอนวัตกรรมใหม่ ๆ ต่อผู้บริโภคและระบบการเงินโดยรวม

1.4) ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันระหว่างผู้สมัคร และธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อนำไปพิจารณากำหนดนโยบายการกำกับดูแลที่เหมาะสมและไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินที่นำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ต่อไป

2) หลักการ

การนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการเงินใหม่ที่ทันสมัย หรือการนำเทคโนโลยีใหม่มาให้บริการแก่ผู้บริโภคในระยะเริ่มต้น อาจมีโอกาสนำไม่ประสบความสำเร็จ เช่น ไม่ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค เกิดความเสี่ยง หรือความเสียหายต่อผู้บริโภคและผู้ให้บริการทางการเงินได้หรือหลักเกณฑ์การกำกับดูแลของทางอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินใหม่ ๆ ที่จะเกิดขึ้นในระบบการเงิน

ดังนั้น เพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาด้านนวัตกรรม ธนาคารแห่งประเทศไทย จึงเปิดโอกาสให้ผู้ให้บริการทางการเงินที่สนใจ สามารถสมัครเข้าร่วมใน Regulatory Sandbox เพื่อเสนอนวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุนการให้บริการทางการเงินแก่ผู้บริโภคได้ภายใต้ สภาพแวดล้อมของการประกอบธุรกิจจริงที่จำกัดขอบเขต กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และช่วงเวลาในการทดสอบ เพื่อจำกัดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น โดยธนาคารแห่งประเทศไทยจะพิจารณาการกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องให้ยืดหยุ่นตามความเหมาะสมและความจำเป็นแล้วแต่กรณี

3) กลุ่มเป้าหมายของผู้สมัคร

3.1) สถาบันการเงิน บริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงินของสถาบันการเงิน หรือผู้ประกอบการที่มีใช้สถาบันการเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับของธนาคารแห่งประเทศไทย (Non-Bank)

3.2) ผู้ประกอบธุรกิจ FinTech (FinTech Firms) หรือผู้ที่มีความชำนาญด้านเทคโนโลยี (Technology Firms) ที่ประสงค์จะเสนอผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรมทางการเงินที่เป็นธุรกรรมการกู้ยืมเงิน ธุรกรรมการชำระเงิน ธุรกรรมทางการเงินที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องหรือเกี่ยวกับธุรกรรมของสถาบันการเงิน บริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงินของสถาบันการเงิน หรือผู้ประกอบการที่มีใช้สถาบันการเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับของธนาคารแห่งประเทศไทย (Non-Bank) และผู้ประกอบธุรกิจ FinTech (FinTech Firms) หรือผู้ที่มีความชำนาญด้านเทคโนโลยี (Technology Firms)

บริษัทอาลีเพย์เมื่อได้รับใบอนุญาตแล้วก็จะมีฐานะเป็นผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับของธนาคารแห่งประเทศไทย (Non-Bank) ตามข้อ 3.1) หากยังไม่ได้รับใบอนุญาตหรือยังไม่ได้ขึ้นทะเบียน หมายถึงยังไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย บริษัทอาลีเพย์จะเป็นผู้ที่มีความชำนาญด้านเทคโนโลยี (Technology Firms) ที่ประสงค์จะเสนอผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรมทางการเงินเพื่อดำเนินธุรกรรมการชำระเงิน

4) ธุรกรรมทางการเงินอื่นที่ธนาคารแห่งประเทศไทยพิจารณาเห็นชอบ

(2) คุณสมบัติและหลักเกณฑ์ใน Regulatory Sandbox

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดคุณสมบัติ 6 ประการที่ต้องผู้ประสงค์เข้าทดสอบต้องมีให้ครบ เช่น ต้องเป็นนิติบุคคล กรรมการหรือผู้บริหารของนิติบุคคลต้องมีธรรมาภิบาลหรือคุณสมบัติตาม ธปท. กำหนด หากว่ามีการกำหนดให้ขอใบอนุญาตหรือขึ้นทะเบียนก็ต้องมีการขอใบอนุญาตหรือขึ้นทะเบียนก่อน ผลลัพธ์ที่นำมาทดลองต้องเป็นนวัตกรรมและมีความจำเป็นที่ต้องทดลอง ซึ่งผู้สมัครต้องมีการศึกษาและทำวิจัยมาเบื้องต้นเกี่ยวกับความจำเป็นทดลองด้วยหมายความว่า ไม่ใช่ทุกบริษัทที่เข้าการทดลองได้ ต้องมีความจำเป็นหรือความสร้างสรรค์ ส่วนความเป็นจำเป็นหรือสร้างสรรค์นั้นขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้กำกับดูแล อย่างไรก็ตาม ธปท. ก็ได้ตระหนักถึงประสิทธิภาพของการทดลอง จึงมีการปรับปรุงแนวทางของ Regulatory Sandbox ให้มีประสิทธิภาพขึ้น โดยสถาบันการเงินและผู้ให้บริการทางการเงินต้องนวัตกรรมการทดสอบกับ ธปท. เฉพาะ กรณีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน หรือ มาตรฐานกลาง (common infrastructure/ standard) เช่น มาตรฐาน QR code หรือในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ต้องเข้าทดสอบใน Regulatory Sandbox เช่น การทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลของสถาบันการเงิน²¹

ระหว่างการทดลอง ผู้สมัครยังต้องมีมาตรการดูแลคุ้มครองผู้บริโภค โดยคำนึงถึงสิทธิ ประโยชน์ของผู้บริโภค 4 ประการ คือ

(1.1) ผู้บริโภคต้องได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วนเพียงพอ ในการพิจารณาตัดสินใจ

(1.2) ผู้บริโภคสามารถเลือกใช้บริการทางการเงินได้ตามความต้องการ

(1.3) เมื่อผู้บริโภคประสบปัญหา หรือต้องการร้องเรียน ผู้สมัครต้องมีช่องทางรับเรื่องร้องเรียน และ มาตรการดำเนินการเพื่อบรรเทาหรือแก้ไขเรื่องร้องเรียนดังกล่าว และ

(1.4) หากตรวจสอบพบว่า ไม่ใช่ความผิดของผู้บริโภค ผู้บริโภคสามารถได้รับค่าชดเชยพอสมควรแก่เหตุ และ ผู้สมัครต้องมีกระบวนการกำกับและควบคุมการดำเนินงาน มีระบบ การบริหารจัดการความเสี่ยงที่เพียงพอ ซึ่งครอบคลุมถึงการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ (IT Risk) และความเสี่ยงด้านภัยคุกคามทางไซเบอร์ (Cyber Risk) รวมทั้งต้องมีกระบวนการ จัดการดูแลเงินและทรัพย์สินของลูกค้า ตลอดจนต้องรักษาข้อมูลและความลับของ

²¹ โฟสต์ทูเดย์, “ธปท.ปฏิรูปเกณฑ์ดิจิทัล-เอสเอ็มอี,” สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://www.posttoday.com/finance/news/571418>

ลูกค้า ผู้สมัครต้องเปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน เพียงพอสอดคล้องกับลักษณะของการให้บริการ รวมถึงการแจ้งให้ผู้บริโภคทราบว่าเป็นการทดสอบใน Regulatory Sandbox พร้อมทั้งชี้แจงข้อจำกัด และเงื่อนไขในการให้บริการระหว่างที่อยู่ในช่วงทดสอบ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องสมัคร ต้องจัดส่งรายงานผลการทดสอบ ซึ่งรวมถึงตัวชี้วัด ข้อมูลทางสถิติข้อมูลความเสี่ยง หรือข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นกับระบบงาน หรือการเกิดทุจริต และข้อร้องเรียนที่ได้รับจากผู้บริโภค และมาตรการดำเนินการเพื่อจำกัดความเสี่ยง หรือแก้ไขข้อผิดพลาดดังกล่าวให้ธนาคารแห่งประเทศไทยทราบ ตามรูปแบบและระยะเวลา หรือความถี่ที่ตกลงร่วมกัน ทั้งในระหว่างการทดสอบและหลังการทดสอบเสร็จสิ้น

เมื่อครบระยะเวลาการทดสอบ ซึ่งโดยหลักให้เป็นไปตามที่ผู้สมัครระบุไว้ในแผนการทดสอบที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเห็นชอบแล้ว ผู้สมัครจะออกจาก Regulatory Sandbox ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ผู้สมัครประสบความสำเร็จ และพร้อมให้บริการในวงกว้างในประเทศไทย โดยผู้สมัครสามารถปฏิบัติได้ตามเงื่อนไขว่า ผลลัพธ์จากการทดสอบเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ใน แผนการทดสอบที่เสนอต่อธนาคารแห่งประเทศไทย และ ผู้สมัครสามารถปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทยได้ตามปกติ ผู้สมัครจะต้องยื่นขออนุญาตเสนอการให้บริการหรือนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่ได้ผ่านการทดสอบดังกล่าวต่อธนาคารแห่งประเทศไทยตามกรอบกฎหมายกำหนด

(2) ผู้สมัครไม่ประสบความสำเร็จในการทดสอบ และต้องยุติการให้บริการ โดยผลลัพธ์จากการทดสอบไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนการทดสอบที่เสนอต่อธนาคาร แห่งประเทศไทย

(3) ผู้สมัครพบข้อร้องเรียนหรือข้อบกพร่องจากผลิตภัณฑ์ กระบวนการดำเนินงาน หรือระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและไม่สามารถปรับปรุงได้

(4) ผู้สมัครไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ตกลงร่วมกันกับธนาคารแห่งประเทศไทยในระหว่างการอยู่ใน Regulatory Sandbox

(5) ผู้สมัครแจ้งความจำนงค์ที่จะออกจาก Regulatory Sandbox เอง เมื่อการออกจาก Regulatory Sandbox เพราะกรณีการทดสอบไม่สำเร็จไม่ว่ากรณีใด ผู้สมัครต้องแจ้งให้ลูกค้าทราบก่อนที่ผู้สมัครจะยุติการให้บริการ และต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้บริโภค 4 ประการ ข้างต้น ตลอดจนต้องปฏิบัติตามแผนรองรับที่ได้เสนอไว้กับธนาคารแห่งประเทศไทย

(3) ขั้นตอนการสมัครและกรอบระยะเวลาการพิจารณา

ผู้สมัครสามารถยื่นใบสมัครต่อธนาคารแห่งประเทศไทยเพื่อขอเข้าร่วมใน Regulatory Sandbox โดยผู้สมัครต้องเสนอแผนการทดสอบ กระบวนการ ขั้นตอน และ

สภาพแวดล้อมของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่จะทดสอบ เพื่อจำกัดความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อผู้บริโภค เช่น จำนวน ประเภท หรือกลุ่มของผู้บริโภค และระยะเวลาการทดสอบใน Regulatory Sandboxตามความเหมาะสม และความจำเป็นของแต่ละธุรกรรม ซึ่งควรมีระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี รวมถึงต้องเปิดเผยข้อมูลที่เพียงพอ ให้ผู้บริโภคใช้ในการพิจารณาตัดสินใจ และมีกระบวนการดูแลผู้บริโภคที่เหมาะสม รวมทั้งการรักษา ความลับของผู้บริโภค โดยธนาคารแห่งประเทศไทยอาจมีความเห็นต่อแผนการทดสอบเพิ่มเติมได้ ผู้สมัครต้องมีแผนรองรับการออกจาก Regulatory Sandbox และแผนการดำเนินงานในช่วงเปลี่ยนผ่านที่ชัดเจน ทั้งในกรณีที่สามารถนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือให้บริการได้เป็น การทั่วไป และในกรณีที่ผู้สมัครต้องยุติการให้บริการ โดยเฉพาะเรื่องการดูแล และการสื่อสารกับลูกค้า ทั้งนี้ ให้ผู้สมัครยื่นใบสมัครเข้าร่วมใน Regulatory Sandbox และเอกสารประกอบไปยังธนาคารแห่งประเทศไทย โดยธนาคารแห่งประเทศไทยจะแจ้งผลการพิจารณาภายใน 45 วันทำการ นับแต่วันที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้รับใบสมัคร และเอกสารที่เกี่ยวข้องครบถ้วน ตามที่กำหนด

(4) แนวทางการสนับสนุน FinTech Startups ผ่าน Community

ธนาคารแห่งประเทศไทยสนับสนุนให้ FinTech Startups ที่อาจต้องการ ประสพการณ์ และการสนับสนุนเกี่ยวกับความรู้ด้านหลักเกณฑ์การกำกับดูแลเพิ่มเติม รวมทั้งการสนับสนุนด้าน แหล่งเงินทุน และต้องการระยะเวลาในการเตรียมความพร้อมก่อนขอรับใบอนุญาต หรือก่อนสมัครเข้า Regulatory Sandbox เข้าร่วมเป็นสมาชิกของ Community เช่น สมาคมฟินเทคประเทศไทย ที่จัดตั้งขึ้น เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้ให้บริการทางการเงิน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น ผู้บ่มเพาะ ผู้ให้บริการด้านการเงิน และผู้กำกับดูแลที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ โดยธนาคารแห่งประเทศไทยพร้อมที่จะ ให้การสนับสนุนและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ การกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องและประสานงานระหว่าง หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ระหว่างผู้กำกับดูแลและผู้ให้บริการทางการเงิน ซึ่งรวมทั้ง FinTech Firms

ตั้งแต่ เดือนมกราคม ค.ศ. 2017 ธนาคารแห่งประเทศไทยสร้าง Regulatory Sandbox มากำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจการเงินรวมถึงบริการการชำระเงินที่ต้องการใช้เทคโนโลยี ใหม่ ๆ ในไทยต้องผ่านการทดลองใน Sandbox สิริธิดา พนมวัน ณ อยุธยา ผู้ช่วยผู้ว่าการสายนโยบาย ระบบการชำระเงินและเทคโนโลยีทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.)เปิดเผยว่า ตั้งแต่เปิด โครงการ Regulatory Sandbox มีธนาคารพาณิชย์และ Non-bank เข้าร่วมทดสอบนวัตกรรมกว่า

38 โครงการ มี 15 โครงการที่ Exit (ทดสอบเสร็จแล้วสามารถเปิดให้บริการได้) ไปแล้ว²² หมายความว่า หลักเกณฑ์การทดลองเทคโนโลยีก่อนเข้าสู่ตลาด (Regulation Sandbox) ได้ประสบความสำเร็จในประเทศไทย

5.3.3.3 หลักเกณฑ์ด้านการคุ้มครองฐานะทางการเงิน

เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจมีฐานะทางการเงินที่มั่นคงและเพียงพอที่จะสามารถดำเนินธุรกิจและให้บริการระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งในภาวะปกติและภาวะฉุกเฉิน ผู้ประกอบการธุรกิจระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับและผู้ประกอบการธุรกิจบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

(1) จัดให้มีทุนจดทะเบียนซึ่งชำระแล้วไม่ต่ำกว่าที่ได้กำหนดไว้ในประกาศ ธปท. ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขตามการขออนุญาตการประกอบธุรกิจระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ หรือ การประกาศ ธปท. ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขตามการขออนุญาตการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ

(2) มีฐานะทางการเงินและการดำเนินงานที่มั่นคง ที่แสดงให้เห็นว่าสามารถดำเนินธุรกิจและการให้บริการได้อย่างต่อเนื่อง และไม่มีความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ใช้บริการของระบบ เช่น ฐานะและผลการดำเนินการที่ผ่านมา ส่วนของผู้ถือหุ้น

(3) ห้ามลดทุนจดทะเบียนซึ่งชำระแล้วโดยไม่ได้รับอนุญาตจาก ธปท.

(4) การเพิ่มทุนจดทะเบียนชำระแล้วให้แจ้ง ธปท. ทราบเป็นหนังสือหรือโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ตามที่กำหนด ภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้จดทะเบียนเพิ่มทุน

(5) จะทำแผนการดำเนินธุรกิจ ซึ่งรวมถึงแผนการลงทุน รายได้ และงบประมาณประจำปี โดยต้องจัดเตรียมงบประมาณให้เพียงพอรองรับแผนการลงทุนและการดำเนินธุรกิจได้อย่างต่อเนื่องทั้งในภาวะปกติและภาวะฉุกเฉิน ทั้งนี้ ให้ผู้ประกอบการธุรกิจจัดเก็บแผนการดำเนินธุรกิจและแผนการลงทุนดังกล่าวที่ได้ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการของนิติบุคคลไว้ เพื่อให้พร้อมสำหรับการตรวจสอบของ ธปท. และเมื่อ ธปท. ร้องขอ

5.3.3.4 หลักเกณฑ์ด้านธรรมาภิบาล

เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจในการบริหารจัดการกิจการและการควบคุมภายในที่ดี มีโครงสร้างองค์กรที่มีระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลที่ดี มีกรรมการหรือผู้ซึ่งมีอำนาจจากการที่มีคุณสมบัติครบถ้วนและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมาย

²² Brand Inside, “ธปท.เร่ง Sandbox ให้ผู้ประกอบการพัฒนา 5 เทคโนโลยีเปลี่ยนชีวิตคนไทย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://brandinside.asia/bot-fintech-change-thailand-sandbox/>

กำหนด มีการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของกรรมการ หรือผู้ซึ่งมีอำนาจจัดการและหน่วยงานต่างอย่างชัดเจนและเหมาะสม ธปท. จึงกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องประกอบธุรกิจตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) การประกอบธุรกิจตามที่ได้รับอนุญาต ซึ่งหมายถึงต้องปฏิบัติตาม แผน นโยบาย หลักเกณฑ์ และระเบียบต่างๆที่ได้รับอนุญาต หรือที่ได้แจ้งไว้กับ ธปท.

(2) กรรมการและผู้ซึ่งมีอำนาจจัดการมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการดูแลการประกอบธุรกิจให้มีกลยุทธ์ธุรกิจรวมถึงการศึกษาแผนกลยุทธ์และเป้าหมายการดำเนินธุรกิจ ดูแลการประกอบธุรกิจในการกำหนดระบบการควบคุมภายในที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ดูแลธุรกิจรายงานการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามกฎหมาย และคำสั่งของ ธปท. และของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดูแลให้มีการกระทำและเก็บรักษาบัญชีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

(3) ต้องจัดให้มีโครงสร้างองค์กร กระบวนการและแนวทางปฏิบัติ บุคลากรหรือหน่วยงานในการทำหน้าที่ เพื่อควบคุมภายใน การตรวจสอบ และการบริหารจัดการ ความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ

(4) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอำนาจควบคุมกิจการผู้ประกอบธุรกิจที่เป็นนิติบุคคลที่จดทะเบียนในประเทศไทยจะต้องขอความเห็นชอบจาก ธปท. ผู้ประกอบธุรกิจที่เป็นนิติบุคคลต่างประเทศให้แจ้ง ธปท. ทราบ ก่อนดำเนินการ

5.3.3.5 หลักเกณฑ์ด้านการบริหารความเสี่ยงและความปลอดภัย

ผู้ประกอบธุรกิจต้องไปทำประกันความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับรูปแบบขนาดปริมาณธุรกรรมและความซับซ้อนของธุรกิจ ซึ่งอย่างน้อยต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) ผู้ประกอบธุรกิจต้องมีนโยบายและบริหารความเสี่ยงซึ่งไปถึงกำหนดนโยบายหลักเกณฑ์ความเสี่ยงในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับระบบอย่างชัดเจนและอักษรกำหนด กระบวนการบริหารความเสี่ยงกำหนดนโยบายและบริหารความต่อเนื่องทางธุรกิจโดยมีการวิเคราะห์และประเมินผลกระทบต่อการของระบบที่ให้บริการรวมทั้งจัดทำแผนการดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีการทบทวนและทดสอบการปฏิบัติงานแผนการดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่องร่วมกับผู้ให้บริการและผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งและทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ

(2) การบริหารความเสี่ยงด้านระบบสารสนเทศ ประกอบด้วย การปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของประกาศธปท. ว่าด้วยนโยบายและหลักเกณฑ์การรักษาความมั่นคงปลอดภัยทั้งระบบการสารสนเทศ เพื่อให้ระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับมีมาตรฐานในการบริหารความเสี่ยงด้านระบบสารสนเทศ มีความมั่นคงปลอดภัยและมีความถูกต้องเชื่อถือได้ และมีความพร้อมในการให้บริการด้านอย่างต่อเนื่อง และมีการจัดให้มีการตรวจสอบความมั่นคงปลอดภัยทั้งระบบสารสนเทศ

โดยผู้ตรวจสอบภายนอกที่เป็นอิสลามรู้และประสบการณ์ในการตรวจสอบและประเมินความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ทั้งนี้ ธปท. กำหนดให้ส่งแบบประเมินผลกระทบด้านระบบสารสนเทศ

(3) กรณีผู้ประกอบการธุรกิจให้ผู้ให้บริการรายอื่นหรือบุคคลอื่นมาดำเนินการแทนในงานระบบสารสนเทศ รวมถึงงานที่มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อธุรกิจ ผู้ประกอบธุรกิจยังคงมีความรับผิดชอบต่องานบริการของระบบในการให้บริการต่อเนื่อง ปลอดภัย น่าเชื่อถือ และความปลอดภัยใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้น เสมือนกับการให้บริการโดยผู้ประกอบการธุรกิจ โดยผู้ประกอบการธุรกิจต้องดำเนินการจัดให้มีกระบวนการบริหารความเสี่ยง รวมทั้งการคัดเลือกติดตามประเมินผลและตรวจสอบการให้บริการของผู้ให้บริการรายอื่นหรือบุคคลอื่นอย่างเหมาะสมโดยประเมินความเสี่ยงของการใช้บริการจากผู้ให้บริการรายอื่นหรือบุคคลอื่นอย่างสม่ำเสมอ ต้องจัดให้มีการทำสัญญาการใช้บริการ ต้องจัดให้มีแผนรองรับการดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่องหรือแผนฉุกเฉินด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ครอบคลุมถึงการใช้บริการจากผู้ให้บริการรายอื่นหรือบุคคลอื่น กรณีที่มีการเลือกใช้บริการจากผู้ให้บริการในต่างประเทศ โดยเฉพาะการจัดเก็บข้อมูล การประมวลผล หรือการดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับข้อมูล ผู้ประกอบธุรกิจต้องมีการประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้บริการในต่างประเทศนั้น

(4) การเปลี่ยนแปลงการดำเนินการ กรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจและเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานไปจากที่ได้รับอนุญาต หรือที่เคยขออนุญาตเพิ่มเติม หรือเคยแจ้งให้ ธปท. ทราบ เมื่อเป็นกรณีการเพิ่มบริการใหม่ หรือยกเลิกบริการเดิมที่ได้รับอนุญาตไว้ หรือการย้ายสำนักงานใหญ่ ให้ผู้ประกอบการธุรกิจยื่นขออนุญาตเป็นหนังสือหรือด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ตามที่กำหนดต่อ ธปท. ก่อนเริ่มดำเนินการ หากเป็นกรณีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการให้บริการ กรณีการเปลี่ยนแปลงระบบสารสนเทศอย่างนี้สาระสำคัญ หรือมีผลกระทบต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของระบบให้บริการ กรณีการเปลี่ยนแปลงชื่อนิติบุคคล กรณีดังกล่าวให้ทราบล่วงหน้าเป็นหนังสือโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ที่กำหนด

5.3.3.6 หลักเกณฑ์การกำกับดูแลด้านการคุ้มครองผู้บริโภค

ในด้านการคุ้มครองผู้บริโภค คือ ผู้ใช้บริการการชำระเงิน ธปท. ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการแก่ผู้บริโภคของระบบอย่างเพียงพอต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการได้ตรงตามความต้องการ และค่าธรรมเนียมที่ต้องชำระ มีการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริโภคและบริหารจัดการข้อมูลได้อย่างเหมาะสม เรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ประเทศไทยมีร่างกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งยังอยู่ระหว่างการพิจารณา

แม้ว่า พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ไม่ได้มีหมวดหรือมาตราที่เป็นเฉพาะในการคุ้มครองผู้บริโภค แต่วัตถุประสงค์ของการกำกับดูแลหลายอย่างมุ่งเน้นใน

การคุ้มครองผู้บริโภค เช่น การทดลองเทคโนโลยีใหม่โดย Regulatory Sandbox ผู้ที่ได้ประโยชน์มากที่สุดคือผู้บริโภค การรักษาความปลอดภัยของเงินรับล่วงหน้าก็เพื่อความมั่นใจของผู้บริโภค เพราะฉะนั้น การคุ้มครองผู้บริโภคเป็นเป้าหมายสำคัญที่ ธปท. ได้คำนึงถึงเสมออยู่แล้วในทุกขั้นตอน ที่มีการดำเนินการกำกับดูแลบริการการชำระเงิน

5.3.3.7 หลักเกณฑ์การกำกับดูแลความปลอดภัยของเงินรับล่วงหน้า

เนื่องจากกิจการให้บริการการชำระเงินของอาลีเพย์มีลักษณะเป็นการรับชำระเงินมาล่วงหน้าจากผู้ใช้บริการ และเงินดังกล่าวอยู่ภายใต้การดูแลรักษาและบริหารจัดการของบริษัทอาลีเพย์ หากบริษัทอาลีเพย์ไม่มีระบบการบริหารจัดการเงินทุนของกิจการและเงินที่ได้รับชำระเงินมาล่วงหน้าที่ดีเพียงพอ อาจส่งผลให้เงินทุนของบริษัทอาลีเพย์ลดน้อยถอยลงจนถึงขนาดที่ไม่สามารถดำเนินกิจการได้อย่างต่อเนื่อง ต้องเลิกกิจการลง หรือไม่สามารถคืนเงินที่รับมาล่วงหน้าแก่ผู้ให้บริการ อันจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ให้บริการและร้านค้า โดยที่เหตุดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและเสถียรภาพของธุรกิจให้บริการการชำระเงิน รวมถึงความเชื่อมั่นต่อระบบการชำระเงินได้จึงเป็นเรื่องสำคัญ การรักษาความปลอดภัยส่วนทุนจึงมีความสำคัญมากในการรักษาความมั่นคงทางการเงิน พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ได้กำหนดสถานะทางกฎหมายของเงินรับล่วงหน้าไว้ แต่ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์การรับฝากเงินล่วงหน้าอย่างรายละเอียด หลักเกณฑ์การรับฝากเงินล่วงหน้าจะถูกกำหนดไว้ในหลักเกณฑ์กำกับดูแลเงินอิเล็กทรอนิกส์และการโอนเงินด้วยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยสรุปแล้วจะมีสาระสำคัญดังนี้

(1) สถานะทางกฎหมายของเงินรับล่วงหน้า

พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ได้ให้คำนิยามกับ เงินรับล่วงหน้า ซึ่งหมายความว่า เงินที่ผู้ประกอบการบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับได้รับไว้ล่วงหน้าจากผู้ให้บริการ ซึ่งประกอบด้วย ยอดคงค้างที่ผู้ให้บริการได้ให้เงินไว้ล่วงหน้าแก่ผู้ประกอบการ และเงินที่ผู้ประกอบการโอนเงินที่ได้รับมาล่วงหน้าจากผู้ให้บริการ ยอดคงค้างใช้กับธุรกิจบริการการชำระเงินที่ไม่ใช่บริการการโอนเงิน เงินรับล่วงหน้ากล่าวอีกนัยหนึ่งคือ จำนวนเงินทั้งหมดที่ผู้ให้บริการรับมาล่วงหน้าจากผู้ให้บริการโดยต้องมีการคืนเงินหรือคืนมูลค่าที่เทียบเท่ากับเงินรับล่วงหน้าตามข้อตกลงหรือคำสั่งของผู้ให้บริการ มาตรา 19 ของพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้ ผู้ประกอบการบริการการชำระเงินซึ่งมีการรับเงินรับล่วงหน้าจากผู้ให้บริการต้องจัดทำบัญชีเงินรับล่วงหน้าของผู้ให้บริการแยกแต่ละราย และต้องเก็บรักษาเงินรับล่วงหน้าแยกออกจากทรัพย์สินของตน โดยไม่อาจนำไปใช้เพื่อการอื่นใดได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่ ธปท. ประกาศกำหนด เพื่อประโยชน์ตามมาตรา 20 และมาตรา 21 ให้ถือว่าเงินรับล่วงหน้ายังคงเป็นทรัพย์สินของผู้ให้บริการ แต่หากมีดอกผลเกิดขึ้นให้ดอกผลนั้นตกเป็นทรัพย์สินของผู้ประกอบการ จากใจความของมาตรานี้สรุปได้ว่า เงินรับล่วงหน้าไม่ใช่องค์ประกอบเงินทุนของผู้ประกอบการ แต่เป็นหน้าที่ของผู้ประกอบ

ธุรกิจที่ต้องดูแลอย่างให้มีความปลอดภัยและนำไปใช้เพื่อการอื่นใดไม่ได้ ซึ่งเงินรับล่วงหน้าจะมีสถานะทางกฎหมายแตกต่างกับเงินฝากในธนาคาร ซึ่งธนาคารจะนำไปใช้เป็นอย่างอื่นได้และอยู่ภายใต้การคุ้มครองของประกันเงินฝาก แตกต่างกับการฝากทรัพย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งผู้รับฝากสามารถนำไปใช้ เพียงแต่ว่า เมื่อผู้ฝากมีการทวงถามแล้วผู้รับฝากต้องใช้คืนให้ได้ ดังที่กล่าวมา ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยแก่เงินรับล่วงหน้าในบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ผู้รับฝากเงินรับล่วงหน้าจะเอาเงินไปใช้เป็นอย่างอื่นไม่ได้ ต้องดำเนินการตามจุดประสงค์ของผู้ใช้บริการเท่านั้น

(2) การรับฝากเงินรับล่วงหน้า

ไม่ว่าการประกอบธุรกิจเงินอิเล็กทรอนิกส์หรือบริการการโอนเงินด้วยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งกำหนดให้มีการแยกบัญชีรับเงินรับล่วงหน้าแยกต่างหากจากเงินทุนหมุนเวียนอื่นของผู้ประกอบธุรกิจ และให้ฝากไว้ที่ธนาคารพาณิชย์ หรือ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง ไม่น้อยกว่ายอดคงค้างของเงินรับล่วงหน้า โดยเปิดบัญชีเงินฝากธนาคารแยกต่างหากจากบัญชีเงินฝากอื่น ๆ ของผู้ประกอบธุรกิจซึ่งต้องปราศจากภาระผูกพัน และใช้สำหรับการชำระบัญชีอันเนื่องมาจาก การให้บริการโอนเงินด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือเงินอิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น นอกจากนี้ การเปิดบัญชีเงินฝากสำหรับใช้ในการเก็บรักษาเงินรับล่วงหน้าข้างต้นนั้น ผู้ประกอบธุรกิจจะต้องระบุชื่อบัญชีเงินฝากธนาคาร ให้ชัดเจนว่าเป็นบัญชีเงินฝากที่เปิดไว้เพื่อเก็บรักษาเงินรับล่วงหน้าของผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเงินรับล่วงหน้าตามกฎหมายว่าด้วยระบบการชำระเงิน และยังเป็นประโยชน์แก่การชำระคืนเงินรับล่วงหน้าในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจออกจากตลาด

เรื่องการรับฝากเงินรับล่วงหน้า พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ให้ความสำคัญกับกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจถูกพิทักษ์ทรัพย์ แล้วเงินรับล่วงหน้าจะควรได้รับการจัดการอย่างไร ซึ่งมีความสำคัญในการรักษาความมั่นคงของสังคมของภาพลักษณ์ที่ดีของผู้กำกับดูแล มาตรา ๒๐ ของพระราชบัญญัติกำหนดว่า เมื่อผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินตามมาตรา ๑๙ ถูกสั่งระงับการดำเนินกิจการทั้งหมดหรือบางส่วนตามกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น มีการร้องขอให้ฟื้นฟูกิจการถูกฟ้องล้มละลาย หรือถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ให้เงินรับล่วงหน้าที่อยู่ในการครอบครองของผู้ประกอบธุรกิจดังกล่าวได้รับการคุ้มครองโดยไม่ถือเป็นทรัพย์สินที่อยู่ภายใต้การห้ามจำหน่าย จ่าย หรือโอน ตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายที่ให้ระงับการดำเนินกิจการบางส่วนหรือทั้งหมด หรือตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งข้อกำหนดเช่นนี้สอดคล้องกับความสำคัญของการรับฝากดูแลเงินรับล่วงหน้า เพราะว่าเมื่อผู้ประกอบธุรกิจไม่ถูกพิทักษ์ทรัพย์ ไม่ถูกสั่งล้มละลาย แม้จะมีการยกยอกเงินไปใช้ ถ้าสามารถใช้คืนได้ ก็จะไม่มีความเสียหายเกิดขึ้น มาตรา ๓๒ ของพระราชบัญญัติกำหนดว่า มาตรา ๓๒ เมื่อปรากฏว่าผู้ประกอบธุรกิจมีฐานะทางการเงินหรือการดำเนินงานที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่

ประชาชน หรือฝ่าฝืนหรือละเลยไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่ ธปท. ประกาศกำหนด ธปท. อาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจนั้นแก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด ทั้งนี้ หากเป็น การสั่งให้แก้ไขฐานะทางการเงินหรือการดำเนินงานสำหรับผู้ประกอบธุรกิจที่ได้รับอนุญาต ให้ ธปท. รายงานให้รัฐมนตรีทราบด้วย หากผู้ประกอบธุรกิจไม่ดำเนินงานตามวรรคหนึ่ง ธปท. อาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจระงับการดำเนินงานทั้งหมดหรือแต่บางส่วนเป็นการชั่วคราวภายในระยะเวลาที่กำหนดเพื่อดำเนินงานแก้ไข ให้ถูกต้อง ในกรณีนี้ ธปท. จะกำหนดหลักเกณฑ์ใด ๆ ด้วยก็ได้ ทั้งนี้ หากเป็นการสั่งระงับ การดำเนินงานทั้งหมดหรือแต่บางส่วนเป็นการชั่วคราวสำหรับธุรกิจที่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี ให้ ธปท. รายงานให้รัฐมนตรีทราบด้วย หากผู้ประกอบธุรกิจยังคงฝ่าฝืนไม่ดำเนินการตามความในวรรคสอง หรือกระทำความผิดอีก ธปท. อาจเสนอให้รัฐมนตรีพิจารณาเพิกถอนการอนุญาต หรือ ธปท. มีคำสั่งเพิกถอนการขึ้นทะเบียน แล้วแต่กรณี ในกรณีนี้ ธปท. หรือรัฐมนตรีอาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจนั้นต้องปฏิบัติตามหนึ่งอย่างใด เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้ใช้บริการก่อนก็ได้ ในกรณีที่ ธปท. พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ประกอบธุรกิจมีฐานะทางการเงินหรือการดำเนินงาน ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชน หรือฝ่าฝืนหรือละเลยไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่ ธปท. ประกาศกำหนดซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประชาชนหรือระบบการชำระเงินโดยรวมของประเทศอย่างร้ายแรง ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของ ธปท. มีอำนาจสั่งเพิกถอนการอนุญาต หรือ ธปท. มีอำนาจสั่งเพิกถอน การขึ้นทะเบียนของผู้ประกอบธุรกิจได้ แล้วแต่กรณี อาจจะตีความได้ว่า หากธนาคารแห่งประเทศไทยตรวจสอบฐานะทางการเงินของผู้ประกอบธุรกิจพบว่า มีการยักยอกเงิน หรือจัดทำบัญชีไม่ถูกต้องอาจทำให้เกิดความเสียหายยักยอกเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทยมักจะออกคำสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจเอาเงินมาคืนให้ครบภายในเวลาที่กำหนด หรือสั่งให้ปรับปรุงบัญชีให้ชัดเจน ตรงกันกับความเป็นจริง ดังนั้น ความสำคัญของการคุ้มครองเงินรับล่วงหน้าคือ เมื่อถูกยักยอกไปใช้จนไม่สามารถมีเงินพอที่จะคืนให้ผู้ใช้บริการหรือไม่มีการยักยอกแต่จะประกอบธุรกิจอีกต่อไปไม่ได้ แล้วเงินรับล่วงหน้าจะถูกจัดการอย่างไร ซึ่งเป็นความสำคัญของการคุ้มครองเงินรับล่วงหน้า

(3) การดำรงอัตราส่วนของผู้ถือหุ้นสุทธิต่อยอดคงค้างของเงินที่ได้รับ

ล่วงหน้า

สำหรับหลักเกณฑ์เรื่องการดำรงส่วนของผู้ถือหุ้นสุทธิเป็นอัตราส่วนต่อยอดคงค้างของเงินที่ได้รับล่วงหน้า เป็นหลักเกณฑ์ที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมสำหรับธุรกิจให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์เป็นการเฉพาะ ซึ่งเป็นบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับตามมาตรา ๑๖ (๒) ที่หมายความว่า บริการบัตรอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบธุรกิจออกให้แก่ผู้ใช้บริการซึ่งจะระบุชื่อหรือไม่ก็ตาม โดยมีการชำระเงินให้แก่ผู้ประกอบธุรกิจไว้ล่วงหน้า เพื่อนำไปใช้ชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือค่าอื่นใดแทนการชำระด้วยเงินสด และได้มีการบันทึกมูลค่าหรือจำนวนเงินที่ชำระไว้ล่วงหน้า เช่น Alipay purchase card “ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. 6/2559” ได้กำหนดหลักเกณฑ์

เรื่องการดำรงส่วนของผู้ถือหุ้นสุทธิ ไว้ในข้อ 5.6 ว่า ผู้ให้บริการจะต้องดำรงส่วนของผู้ถือหุ้นสุทธิเป็นอัตราส่วนต่อยอดคงค้างของเงินที่ได้รับล่วงหน้าไม่ต่ำกว่าร้อยละ 8 โดยให้คำนวณ ณ วันสิ้นไตรมาส และจัดทำรายงานส่ง ธปท.ภายใน 30 วันนับจากวันสิ้นไตรมาส นอกจากนั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยยังกำกับด้วยอย่างมีระดับชั้นโดยเอาอัตราส่วนเป็นเกณฑ์ โดยหลักเกณฑ์ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการรักษาสถานภาพทางการเงินของผู้ให้บริการ เพื่อให้ผู้ให้บริการมีส่วนของทุนเพียงพอสามารถรองรับความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจ ผลขาดทุน ตลอดจนความเสี่ยงภัยต่าง ๆ

3.1) ส่วนของผู้ถือหุ้นสุทธิ

คำว่า “ส่วนผู้ถือหุ้นสุทธิ” ตามเอกสารแนบท้ายของประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่เกี่ยวข้อง เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการคำนวณ และเงื่อนไข ได้ให้ความหมายของคำดังกล่าวไว้ว่า “ส่วนรวมของผู้ถือหุ้นในงบแสดงฐานะทางการเงิน” กล่าวคือ สินทรัพย์ของผู้ให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์หักออกด้วยส่วนของหนี้สิน ดังนี้จากถ้อยคำดังกล่าวสินทรัพย์ที่ใช้ในการคำนวณจึงจำกัดเฉพาะส่วนของเจ้าของเท่านั้น โดยไม่เปิดให้นำสินทรัพย์ในส่วนที่เป็นหนี้สินที่มีลักษณะเป็นหนี้ลงทุน ซึ่งเจ้าหนี้ของหนี้ดังกล่าวมีลำดับในการได้รับชำระหนี้อยู่ในลำดับสุดท้ายหลังจากเจ้าหนี้รายอื่น อันส่งผลให้สินทรัพย์ที่ได้รับมาจากการก่อหนี้ในลักษณะดังกล่าวมีฐานะเสมือนเป็นทุนของผู้ให้บริการที่อาจถูกบังคับชำระหนี้จากเจ้าหนี้รายอื่นได้ก่อนเจ้าหนี้ของหนี้สิน เช่น เงินที่ได้จากการออกตราสารแสดงถึงสิทธิในหนี้ที่มีสิทธิด้อยกว่าผู้ให้บริการ (subordinated debt) เข้ามารวมเป็นส่วนทุนที่ใช้ในการคำนวณการรักษาอัตราส่วนทุนในระหว่างประกอบธุรกิจ เมื่อเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ของธนาคารพาณิชย์ ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส. 7/2558 เรื่ององค์ประกอบของเงินกองทุนสำหรับธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศ ในข้อ 5.5.1 (2) ได้กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์สามารถรวมหนี้สินประเภทดังกล่าวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเงินกองทุนในการการรักษาอัตราส่วนทุนในระหว่างประกอบธุรกิจได้แล้ว²³ จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของเงินกองทุนในกรณีของธนาคารพาณิชย์มีความหมายกว้างกว่าส่วนของผู้ถือหุ้นสุทธิของบริษัทอาลีเพย์

3.2) ยอดคงค้างส่วนของเงินที่ได้รับล่วงหน้า

โดยยอดคงค้างส่วนของเงินที่ได้รับล่วงหน้าในการคำนวณอัตราส่วนให้ใช้มูลค่าตามบัญชีของยอดเงินที่ได้รับล่วงหน้ารายเดือนเฉลี่ยย้อนหลัง 6 เดือน เหตุผลที่ใช้ยอดเงินที่ได้รับล่วงหน้ารายเดือนเฉลี่ยย้อนหลัง 6 เดือน เนื่องจากยอดเงินที่ได้รับชำระมาล่วงหน้า

²³ นายวุฒิกร ทองสุวรรณ, “ปัญหาทางกฎหมายของหลักเกณฑ์การกำกับดูแลผู้ให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559), น.126

ในแต่ละเดือนอาจมีความผันผวนและแตกต่างกันมาก ซึ่งอาจส่งผลให้ระดับของการรักษาส่วนของผู้ถือหุ้นในแต่ละเดือนไม่มีความแน่นอนตามไปด้วย การกำหนดให้ชียอดหลัง 6 เดือน จึงช่วยลดความผันผวนของระดับการรักษาส่วนของผู้ถือหุ้นลงได้

3.3) ผลการคำนวณการดำรงส่วนผู้ถือหุ้นสุทธิต่อยอดคงค้างของเงินที่ได้รับล่วงหน้า

ธนาคารแห่งประเทศไทยจะมีการกำกับข้อปฏิบัติในการประกอบธุรกิจบริการเงินอิเล็กทรอนิกส์เป็นลำดับขั้น โดยเอาการดำรงส่วนผู้ถือหุ้นสุทธิต่อยอดคงค้างของเงินที่ได้รับล่วงหน้าเป็นเกณฑ์แบ่งชั้น โดยมีการคำนวณอัตราส่วนด้วยวิธีดังนี้

$$\frac{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้นสุทธิ}}{\text{ค่าเฉลี่ยของเงินที่ได้รับชำระมาล่วงหน้ารายเดือนเฉลี่ยย้อนหลัง 6 เดือน}} \times 100 \geq 8\%$$

ทั้งนี้ ถ้าหากว่าอัตราส่วนต่ำกว่าร้อยละ 8 ทางออกเพียงทางเดียวของผู้ให้บริการก็คือ ขออนุญาตยกเว้นการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์นี้โดยชี้แจงเหตุผลจำเป็นหรือพฤติการณ์พิเศษต่อคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์หรือธนาคารแห่งประเทศไทยแล้วแต่กรณี ถ้าสูงกว่าร้อยละ 8 แต่ไม่ถึงร้อยละ 10 ผู้ให้บริการต้องจัดทำแผนการปรับปรุงหรือแก้ไขฐานะและผลการดำเนินงาน และให้ผู้ให้บริการเสนอแผนดังกล่าวในเวลาที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด โดยธนาคารแห่งประเทศไทยอาจพิจารณาสั่งการหรือกำหนดหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขอื่นเพิ่มเติมได้ ถ้าสูงกว่าร้อยละ 10 แต่ไม่ถึงร้อยละ 12 ผู้ให้บริการจะต้องมีหนังสือชี้แจงเหตุผลต่อธนาคารแห่งประเทศไทย ถึงสาเหตุที่เกิดขึ้นและแนวทางการแก้ไขภายใน 30 วันนับจากวันสิ้นไตรมาส ทั้งนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยอาจสั่งการให้ผู้ให้บริการจัดทำแผนการปรับปรุงหรือแก้ไขฐานะและผลการดำเนินงานพร้อมกำหนดเงื่อนไขอื่นด้วยก็ได้ ทั้งนี้ เมื่อเทียบเท่ากับหลักเกณฑ์ของ Basel III

ในกรณีของธุรกิจธนาคารที่กำหนดอัตราส่วนการดำรงเงินกองทุนไว้ที่ร้อยละ 8 และกรณีของธนาคารพาณิชย์ที่สามารถนำเงินฝากของผู้ฝากเงินไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้ จะพบว่า หลักเกณฑ์การดำรงส่วนของผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์จะมีการเข้มงวดกว่า²⁴

²⁴ เพิ่งอ้าง, น.128.

5.3.3.8 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินของคนต่าง

ด้าว

ธุรกิจบริการการชำระเงินมีความสำคัญต่อเสถียรภาพทางการเงินของประเทศ ประเทศส่วนใหญ่ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบธุรกิจบริการการชำระเงิน หรือตั้งเงื่อนไขอย่างสูงของการเข้าสู่ตลาด ประเทศไทยจึงกำหนดผู้สมัครใบอนุญาตประกอบธุรกิจหรือขึ้นทะเบียนโดยหลักแล้วต้องเป็นนิติบุคคลที่จดทะเบียนในประเทศไทย ยกเว้นธุรกิจระบบเครือข่ายบัตรนั้น กฎหมายอนุญาตให้นิติบุคคลต่างประเทศประกอบ นิติบุคคลที่จดทะเบียนในประเทศไทย หมายถึงนิติบุคคลที่จดทะเบียนตามกฎหมายไทย แต่กฎหมายไม่ได้กำหนดว่า หุ้นอันเป็นทุนของนิติบุคคลที่ถือโดยบุคคลที่เป็นคนต่างด้าวได้เท่าไร ซึ่งเป็นไปได้ในสามกรณี ดังนี้

A. นิติบุคคลที่ไม่มีคนสัญชาติอื่นที่ไม่ใช่สัญชาติไทยถือหุ้น B. นิติบุคคลที่มีคนสัญชาติอื่นที่ไม่ใช่สัญชาติไทยถือหุ้น แต่ถือหุ้นไม่เกิน 49% C. นิติบุคคลที่มีคนสัญชาติอื่นที่ไม่ใช่สัญชาติไทยถือหุ้น และถือหุ้นตั้งแต่ 50%-100% กรณีนี้ต้องขอใบอนุญาตเพื่อประกอบธุรกิจสำหรับคนต่างด้าวกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 เว้นแต่จะได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาตจากกระทรวงพาณิชย์ ธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่เป็นธุรกิจที่ได้รับการยกเว้นตามกฎหมายกระทรวงพาณิชย์กำหนดธุรกิจบริการที่ไม่ต้องขออนุญาตประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2560 หมายความว่า หากบุคคลที่ไม่ใช่บุคคลที่ไม่ใช่สัญชาติไทยประสงค์จัดตั้งนิติบุคคลในประเทศไทยเพื่อประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินโดยบุคคลต่างชาติถือหุ้น 50% ขึ้นไปนั้น ก่อนที่จะขอใบอนุญาตจากกระทรวงการคลัง ต้องได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจสำหรับคนต่างด้าว ก่อน ธนาคารแห่งประเทศไทยไม่ได้กำหนดเรื่องกรณีการประกอบธุรกิจบริการของบริษัทที่มีทุนจากต่างประเทศ กรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจบริการเป็นนิติบุคคลที่จดทะเบียนในไทย แม้มีทุนต่างประเทศ หมายความว่าผู้ถือหุ้นเป็นต่างประเทศ ก็สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างนิติบุคคลที่คนไทยถือหุ้นร้อยละ เบอร์เซ็น

5.3.4 การลงโทษและการคุ้มครองสิทธิในการศาลอุทธรณ์

5.3.4.1 การลงโทษปกครองและทางอาญา

พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ได้กำหนดโทษทางปกครองและโทษทางอาญาไว้อย่างชัดเจน และมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาโทษทางปกครอง และได้กำหนดขีดสูงสุดของกรณีที่ต้องลงโทษปรับทางปกครองเพื่อให้เกิดความแน่นอนแก่ประกอบธุรกิจ ส่วนการลงโทษทางอาญาจะเป็นกรณีการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินที่ไม่ได้ขอใบอนุญาตหรือขึ้นทะเบียนตามกำหนด การคัดค้านหรือการให้ข้อมูลอันเป็นเท็จแก่ผู้ตรวจ เป็นต้น ต้องระวางโทษทางอาญา นอกจากผู้ประกอบธุรกิจมีโอกาสถูกลงโทษทางอาญา

ดังกล่าวแล้ว ผู้ใดที่รู้ว่ามีหรือจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของผู้ประกอบธุรกิจแล้ว โดยทุจริต ยักยอก ชุก ซ่อน รับ จำหน่าย หรือจัดการทรัพย์สินของผู้ประกอบธุรกิจ หรือล่วงรู้กิจการของผู้ประกอบธุรกิจ แล้วเปิดเผยโดยไม่ชอบก็ต้องระวางโทษทางอาญาด้วยเช่นกัน

5.3.4.2 การคุ้มครองสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งของผู้ประกอบธุรกิจ

มาตรา 36 ให้สิทธิแก่ผู้รับคำสั่ง ซึ่งมักจะเป็นผู้ประกอบธุรกิจ ในการอุทธรณ์คำสั่งที่เกี่ยวกับเรื่องการอนุญาต การขึ้นทะเบียน การเลิกประกอบธุรกิจ การเพิกถอนอนุญาต การเพิกถอนการขึ้นทะเบียน เมื่อ ฎพ. เป็นผู้ออกคำสั่ง ให้อุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีว่ากระทรวงการคลัง ในกรณีรัฐมนตรีว่ากระทรวงการคลังเป็นผู้ออกคำสั่ง ให้อุทธรณ์ตามกฎหมายว่า ด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ซึ่งหมายถึงพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

5.4 บทวิเคราะห์การกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ตามพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560

5.4.1 โครงสร้างกฎหมายที่มีความยืดหยุ่น

พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 แม้ว่ามีจำนวนหลักเกณฑ์ไม่เยอะ แต่มีลำดับชั้นกฎหมายเพียงต่ำกว่ารัฐธรรมนูญเท่านั้น เป็นกฎหมายพื้นฐานของธุรกิจบริการการชำระเงิน เนื่องจากบริการการชำระเงินอาจมีการเปลี่ยนแปลงเร็ว พระราชบัญญัตินี้จึงกำหนดเพียงกรอบใหญ่ ๆ เรื่องหลักเกณฑ์ เงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ให้ออกกฎหมายลำดับรองกำหนดเป็นอีกครั้ง ซึ่งเป็นแนวคิดที่ดีในการกำหนดดูแลบริการการชำระเงิน ด้วยเหตุผลว่า ทุกวันนี้ ธุรกิจบริการการชำระเงินมีความสำคัญมากขึ้นแต่เปลี่ยนแปลงมาตลอดโดยพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศ ถ้าไม่มีกฎหมายลำดับเทียบเท่าความสำคัญ การกำกับดูแลจะไม่มีประสิทธิภาพ แต่ถ้ากำหนดละเอียดเกินไป หากธุรกิจบริการมีการพัฒนาขึ้น กฎหมายอาจจะไม่สอดคล้องกับธุรกิจบริการการชำระเงินในเวลานั้นอีก ข้อกฎหมายก็จะกลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาของธุรกิจบริการ การแก้ไขกฎหมายลำดับพระราชบัญญัติมีขั้นตอนอยู่หลายขั้นตอน จะไม่ได้เร็วทันการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจบริการการชำระเงิน ดังนั้น พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 กำหนดกรอบโครงสร้างการกำกับดูแลไว้ ปล่อยอำนาจให้แก่ธนาคารและกระทรวงการคลังกำหนดรายละเอียดเพิ่มเติมนั้น มีความสอดคล้องกับความต้องการของการกำกับดูแลธุรกิจบริการการชำระเงิน

5.4.2 การส่งเสริมให้เป็นมีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม

ในการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงิน ไม่ว่าผู้ประกอบธุรกิจจะเป็นธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ บริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่ไม่ใช่สถาบันการเงินทั้งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลตามกฎหมายฉบับเดียว ซึ่งเป็นเป็นการสร้างมาตรฐานการกำกับดูแลอย่างเป็นเอกภาพ แต่ก็ได้นำถึงความแตกต่างในขนาดธุรกิจและฐานะทางการเงินที่ต้องมีระหว่างสถาบัน

การเงินกับผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน จึงได้สร้างเงื่อนไขการขอใบอนุญาตหรือการขึ้นทะเบียนต่างกัน ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีประโยชน์ต่อการแข่งขันอย่างเป็นธรรม เพราะว่า บริษัทขนาดเล็กก็สามารถเข้าแข่งขันในตลาดได้ แต่ระหว่างการประกอบธุรกิจต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์อันเดียวกันกับผู้ประกอบธุรกิจที่เป็นขนาดใหญ่หรือเป็นสถาบันการเงิน ไม่ปิดกั้นก็ไม่ได้ให้สิทธิพิเศษต่อบริษัทขนาดเล็ก

5.4.3 แนวคิดการแบ่งประเภทธุรกิจตามความเสี่ยงที่อาจมีขึ้น

การจำแนกประเภทธุรกิจเป็นระบบที่มีความสำคัญ ระบบการชำระเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับ และบริการการชำระเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับ เป็นการจำแนกประเภทธุรกิจตามความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น และธนาคารแห่งประเทศไทยก็ได้พยายามออกหลักเกณฑ์หรือหลักเกณฑ์การกำกับดูแลให้มีความสอดคล้องกับความเสี่ยง เช่น การกำหนดจำนวนทุนจดทะเบียนต่างกันตามประเภทบริการการชำระเงิน บริการใดมีความเสี่ยงสูงสุดจึงต้องมีทุนจดทะเบียนจำนวนสูงด้วย ในกรณีการให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ ถ้าเป็นกรณีการให้บริการเพื่อใช้ชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือค่าอื่นใดแก่ผู้ขายสินค้า หรือผู้ให้บริการหลายราย ที่มียอดเงินรับล่วงหน้าคงค้างรายเดือน เฉลี่ย 6 เดือนย้อนหลัง ต่ำกว่า 50 ล้านบาท และมีลักษณะใดลักษณะหนึ่งเพียงลักษณะเดียว ดังต่อไปนี้

(1) เพื่อใช้ชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการประเภทใดประเภทหนึ่งเป็นการเฉพาะที่กำหนดไว้ล่วงหน้าหรือเป็นธุรกิจภายใต้ระบบแฟรนไชส์เดียวกัน

(2) เพื่อใช้ชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการแก่ร้านค้าที่อยู่ภายในสถานที่หรือบริเวณเดียวกัน

(3) เพื่อใช้ชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการแก่ร้านค้าที่ผู้ประกอบธุรกิจถือหุ้นโดยทางตรงนั้นเกินกว่าร้อยละ 50% เมื่อครบเงื่อนไขดังกล่าวผู้ประกอบธุรกิจไม่ต้องขออนุญาต แต่หากภายหลังมียอดเงินรับล่วงหน้าคงค้างรายเดือนเฉลี่ย 6 เดือน ตั้งแต่ 50 ล้านบาทขึ้นไปก็ต้องจดทะเบียนเพิ่ม ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีการชั่งน้ำหนักการลดต้นทุนการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบธุรกิจ และการรักษาความปลอดภัยของธุรกิจ นอกจากนี้แล้วยังเป็นประโยชน์ให้กับธุรกิจที่ไม่ได้หวังกำไรจากการให้บริการการชำระเงิน แต่ต้องพึ่งพาความสะดวกของบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นแนวคิดที่ได้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้ประกอบธุรกิจที่เป็นอาชีพกับไม่ใช่อาชีพ ป้องกันไม่ให้ใบอนุญาตการประกอบธุรกิจเป็นอุปสรรคของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ขนาดเล็ก

5.4.4 ความก้าวหน้าของ Regulatory Sandbox ในมุมมองหลักนิติธรรม

Regulatory Sandbox ในประเทศไทยถูกเทียบเสมือนสนามเด็กเล่นของเหล่า Startup ทั้งหลายที่จะได้ทดลองสร้างสินค้าและบริการออกมาใช้จริง โดยใน Sandbox ก็จะลดขั้นตอนยุ่งยากทั้งหลาย เพื่อเร่งสปีดธุรกิจของเหล่า Startup ให้เร็วยิ่งขึ้น โดยเฉพาะ Startup สาย Fin Tech ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเงินและมีข้อดีสำหรับ Fin Tech ว่า

1) มีการลดขั้นตอนก่อนทำจริง คือ แทนที่จะต้องทำขั้นตอนทุกอย่างให้เสร็จ 100% ถึงจะเริ่มธุรกิจ บริษัท Fin Tech จะได้ทดลองกับลูกค้าบางกลุ่มที่ถูกคัดเลือกมาแล้ว หากสินค้าของบริษัท Fin Tech ไม่ดีพอ บริษัท Fin Tech มีโอกาสแก้ตัว ปรับปรุงสินค้าให้ดีขึ้น หรือในขั้นเลวร้ายที่สุด บริษัท Fin Tech อาจพบว่าไอเดียของบริษัท Fin Tech ไม่เหมาะกับประเทศไทยจริง ๆ บริษัท Fin Tech ก็สามารถเลิกได้โดยไม่ต้องเจ็บตัวมากนัก

2) มี Regulator คอยดูแล การเข้ามาอยู่ใน Sandbox ก็เหมือนบริษัท Fin Tech เข้าไปลองปั่นทราย ในกระเบทรายดูก่อน จากนั้นก็มีผู้เชี่ยวชาญจากธนาคาร จาก Venture Capital ทั้งหลายเข้ามาดู เข้ามาให้คำแนะนำ หากปราสาททรายที่คุณสร้างแข็งแรงพอ ผู้กำกับดูแล (Regulator) ก็จะแนะนำให้บริษัท Fin Tech ออกจาก Sandbox แล้วลุยขึ้นไป นอกจากนี้แล้วยังมีข้อดีสำหรับเศรษฐกิจไทยและผู้บังคับใช้กฎหมาย ได้แก่

2.1) คัดกรองคุณภาพของ Startup การเข้ามาอยู่ใน Sandbox ทำให้ Startup ต้องปรับปรุง และพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลา มิฉะนั้นก็ไม่สามารถออกสู่ตลาดจริงได้ ดังนั้น หากการสร้าง Regulatory Sandbox ได้รับการผลักดันให้เป็นรูปธรรม เราก็จะเห็น Startup และ Fin Tech ที่เกิดใหม่ และสามารถแก้ปัญหาให้กับผู้บริโภคได้ยั่งยืน

2.2) ควบคุมดูแลได้ง่ายขึ้น การที่ Startup ประเภท Fin Tech เข้ามาทดลองใช้ผลิตภัณฑ์ของตัวเองใน Sandbox ทำให้ผู้กำกับดูแลเห็นความเคลื่อนไหว และรู้ว่าเทคโนโลยีไหนกำลังเข้ามา เพราะอย่าลืมว่า Fin Tech ส่วนใหญ่ที่กำลังเกิดขึ้น เป็นสิ่งที่ไม่เคยเกิดขึ้นในไทย ฉะนั้นกฎหมายบางอย่างจะยังไม่ครอบคลุม และเกิดช่องโหว่ได้

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์มีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีอย่างเป็นพลวัต ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญประการหนึ่งคือสิ่งที่เปลี่ยนไปคือการโอนเงิน การโอนเงินและการชำระเงินและผลลัพธ์หรือผลลัพท์ของการชำระเงินนั้นมีความสะดวกรวดเร็ว ประหยัด และปราศจากความเสี่ยง โดยที่ยังสามารถจัดเก็บข้อมูลการดำเนินธุรกรรมที่เป็นเหตุทำให้เกิดการชำระเงิน และการนำข้อมูลเหล่านี้วิเคราะห์และใช้บริการให้บริการทางการเงินหรือบริการเสริมต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวก มูลค่า แก่เศรษฐกิจและการเงินในการสร้างสรรค์และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

6.1.1 บทสรุปทั่วไป

1. บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-payment) ระบบการขนส่ง (logistic system) และแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (ecommerce platform) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศไทยตั้งแต่ ปี ค.ศ. 2000 เป็นต้นมา เนื่องจากระบบการชำระเงินของธนาคารไม่สามารถตอบสนองความต้องการของเศรษฐกิจดิจิทัลรายย่อยและบริการทางการเงินรายย่อย ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจบริการการชำระเงินที่มีใช้สถาบันการเงินมีโอกาสเติบโตอย่างรวดเร็ว จนมีความสำคัญเสมือนโครงสร้างพื้นฐานในธุรกิจรายย่อยทั้งออนไลน์และออฟไลน์ ด้วยลักษณะบริการที่มีความสะดวกรวดเร็ว มีการประกันเครดิตแก่ผู้ซื้อผู้ขาย และมีบริการเสริมหลากหลายช่วยดำรงชีวิตอย่างสะดวกขึ้น การทำบทบาทเป็นตัวกลางให้ประกันแก่ผู้ซื้อและผู้ขายของผู้ประกอบการธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงินนั้น ได้แก้ไขปัญหาความไม่ไว้วางใจกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ซึ่งเป็นจุดติดขัดของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์ของประเทศไทยมาตลอด และการให้ประกันเรื่องเครดิตยังเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยในอนาคตด้วย

ในด้าน Inclusive finance ผู้ประกอบการธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงินสามารถช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องเครดิตของบริษัท SMEs และปัจเจกชน ลดความเสี่ยงในการให้สินเชื่อโดยมีข้อมูลที่สะสมจากธุรกรรมทางการเงินและการค้าขายของผู้ใช้บริการ ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์เครดิตได้อย่างไรก็ตาม สำหรับระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์โดยรวมของประเทศไทย ระบบการชำระเงินของธนาคารยังเป็นระบบหลักอยู่ ระบบการชำระเงินของผู้ประกอบการธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน มี

ความสำคัญในตลาดบริการรายย่อยเท่านั้น หากเปรียบเทียบระบบการชำระเงินเป็นระบบการหมุนเวียนเลือดของคน ระบบการชำระเงินของธนาคารคือเส้นเลือดใหญ่แล้ว ระบบการชำระเงินของผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงินจะเป็นเส้นเลือดฝอย การดำเนินการอย่างต่อเนื่องและแข็งแกร่งทั้งสองเส้นเลือด เลือดถึงจะไหลเวียนผ่านทั้งร่างกายได้จะได้ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในทุกระดับ

2. ผู้ประกอบธุรกิจมีการพัฒนาไม่เท่าเทียมกัน และความเจริญต่างกันมาก ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2010 มา มากที่สุดมี 270 บริษัทได้รับใบอนุญาตให้บริการการชำระเงิน ปี ค.ศ. 2018 ยังเหลือ 243 บริษัทยังสามารถให้บริการการชำระเงินอยู่ แต่สภาพการแข่งขันปัจจุบันกลายเป็นบริษัทอาลีเพย์กับบริษัทเทนเพย์สองยักษ์ใหญ่ผูกขาดตลาดการชำระเงินผ่านมือถือ 94% ได้มีส่วน 56% ของตลาดการชำระเงินออนไลน์ ซึ่งการแข่งขันของบริษัทขนาดเล็กและขนาดกลางรุนแรงมาก ด้วยการกำกับดูแลอย่างเข้มงวดขึ้น ยิ่งเฉพาะไม่ให้ดอกเบี้ยแก่เงินรับล่วงหน้าอีก จะทำให้บริษัทขนาดเล็กอยู่ต่อได้ยากขึ้น

3. ระบบอาลีเพย์มีบทบาทสำคัญเสมือนโครงสร้างพื้นฐานของเศรษฐกิจดิจิทัล และ inclusive finance ระบบอาลีเพย์เป็นระบบการชำระเงินหลักของ ecosystem อาลีบาบา และ ecosystem Ant Financial ทั้งสอง ecosystem มีความสำคัญมากต่อระบบเศรษฐกิจของจีน การเป็นช่องทางเงินทุนของสอง ecosystem แม้จำนวนของธุรกรรมแต่ละครั้งเป็นจำนวนไม่มาก แต่ไม่ว่าความหลากหลาย หรือจำนวนผู้ใช้บริการ บริษัทอาลีเพย์ก็มากกว่าธนาคารของประเทศจีนแห่งใดแห่งหนึ่ง เงินรับล่วงหน้าที่จะสมไวกับบริษัทอาลีเพย์ประมาณ 1/6 GDP ทั้งปี ค.ศ. 2017 ของเซี่ยงไฮ้ ซึ่งเป็นเมืองเจริญที่สุดของประเทศจีน ตามสถิติ Iresearch China บริษัทอาลีเพย์ถือครองสัดส่วนการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านมือถือ 54% และธุรกิจบริการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต 38% ของตลาดการชำระเงินที่ผู้ประกอบธุรกิจมีใช้สถาบันการเงิน ความปลอดภัยและความสภาพคล่องของบริษัทอาลีเพย์จึงมีความสำคัญในการหมุนเวียนของธุรกิจออนไลน์ ธุรกิจออฟไลน์รายย่อย และบริการทางการเงินรายย่อยด้วย

4. ไม่ว่ามองในมุมมองการพัฒนาธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบธุรกิจมีใช้สถาบันการเงิน หรือการคุ้มครองผู้บริโภค หรือรักษาเสถียรภาพทางการเงิน ก็ต้องมีการกำกับดูแลบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบธุรกิจมีใช้สถาบันการเงิน เพราะมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลและการเงินรายย่อย แต่ก็มีความเสี่ยงไม่น้อย เช่น ความเสี่ยงการเป็นช่องทางเงินทุนแก่ธุรกิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ความเสี่ยงการฟอกเงิน ความปลอดภัยของข้อมูล ความปลอดภัยด้านเงินทุน ความเสี่ยงจากการแข่งขันโดยไม่มีระเบียบ เป็นต้น หากเกิดความเสี่ยงดังกล่าว ในทางปฏิบัติผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยายาก และหากความเสี่ยงเกิดในระบบอาลีเพย์ ซึ่งเป็นระบบที่มี

ความสำคัญเชื่อมโยงกับ ecosystem การเงินและพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ อาจส่งผลให้เกิดความเสี่ยงเชิงระบบด้วย

6.1.2 บทสรุปทางกฎหมาย

เมื่อกลับไปมองวิวัฒนาการของการกำกับดูแลอาลีเพย์ของธนาคารประชาชนจีน จะสังเกตเห็นว่า ธนาคารประชาชนจีนได้วางดุลระหว่างสร้างสรรค์และความปลอดภัยอยู่ตลอด ในระยะแรกที่อาลีเพย์เพิ่มกำเนิดขึ้น เพื่อให้เกิดผลการพัฒนาของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ธนาคารประชาชนจีนไม่ได้ออกกฎหรือระเบียบใด ๆ ใช้บังคับกับบริการอาลีเพย์เลย เป็นการให้อิสระอย่างเต็มที่ แต่ธนาคารประชาชนจีนก็ติดตามการพัฒนาของบริการอาลีเพย์มาตลอด จนถึงระยะที่สอง มีผู้ประกอบการธุรกิจจำนวนมากขึ้น ตลาดการชำระเงินเริ่มเกิดปัญหาด้านความปลอดภัยเงินทุนและข้อมูล ยังมีผู้ประกอบการให้บริการแก่ธุรกิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น การเป็นช่องทางเงินทุนแก่การพนัน การค้าขายยาเสพติด การฟอกเงิน เป็นต้น ธนาคารประชาชนเริ่มให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลความปลอดภัยของธุรกิจบริการโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารประชาชนจีน ออกมาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน ค.ศ. 2010 ใช้บังคับกับบริการแบบอาลีเพย์เป็นกรณีเฉพาะ โดยกำหนดให้ต้องขอใบอนุญาตและจัดแบ่งบัญชีการชำระเงิน บริหารจัดการเงินรับล่วงหน้าให้ปลอดภัย เป็นต้น

มาตรการต่างๆ มุ่งเน้นให้การประกอบธุรกิจมีระเบียบวินัยขึ้น ธนาคารประชาชนจีนยังให้ความสำคัญกับโครงสร้างในระบายนี้นี้ บริษัทอาลีเพย์จึงได้มีบริการใหม่ ๆ ขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง แต่ก็เกิดช่องว่างให้กับบริษัทที่มุ่งหาผลประโยชน์อันไม่ชอบ ที่สำคัญคือรูปแบบการหมุนเวียนเงินทุนที่ไม่โปร่งใสทำให้ธนาคารประชาชนจีนกำกับดูแลยาก มีการฟอกเงิน การยกยอกเงิน เกิดขึ้นบ่อย ๆ ทำให้ผู้ใช้บริการเสียหาย หากปล่อยให้พัฒนาอย่างนั้นต่อไป อาจเกิดความเสี่ยงเชิงระบบและกระทบกระเทือนต่อระบบการชำระเงิน ระบบการเงิน และเศรษฐกิจด้วย ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 มาธนาคารประชาชนจีนจึงเริ่มกำกับด้วยความปลอดภัยอย่างเข้มงวด โดยมาตรการชำระเงินผ่านระบบ NUCC การรับฝากเงินรับล่วงหน้าไว้กับธนาคารประชาชนจีนเอง การตั้งมาตรฐานแก่ธุรกิจการให้บริการชำระเงินด้วยบาร์โค้ด เป็นต้น ที่สำคัญคือได้กำหนดหลักการกำกับดูแลบริการการชำระเงิน 5 หลักการ ได้แก่ การกำกับดูแลด้วยกฎหมาย การกำกับดูแลอย่างเหมาะสม การกำกับดูแลต่างประเภท การกำกับดูแลร่วมกัน การกำกับดูแลนวัตกรรม ซึ่งธนาคารประชาชนจีนเริ่มให้น้ำหนักกับปลอดภัยมากขึ้น การสร้างสรรค์ก็มีความสำคัญอยู่ แต่การสร้างสรรค์ต้องได้รับการกำกับดูแลอย่างเหมาะสมด้วย

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าในด้านการกำกับดูแลเรื่องการเข้าสู่ตลาดของผู้ประกอบการธุรกิจ หรือการจัดการความเสี่ยงระหว่างการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจ หรือการออกจากตลาด ทั้งยังมีปัญหาด้านกฎหมาย โดยสรุปแล้ว จะมีประเด็นปัญหาดังนี้

1. ธนาคารประชาชนจีนที่เป็นหน่วยงานทำหน้าที่กำกับดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงินนั้นมีความไม่เพียงพอ ผู้เขียนเห็นด้วยกับการกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ให้แตกต่างธนาคารพาณิชย์ บริษัทอาลีเพย์ไม่จำเป็นต้องเป็นธนาคารพาณิชย์ก็ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินได้ ซึ่งก็เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์มากขึ้นไม่ว่าทางด้านการเงินหรือพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ แต่บริการการชำระเงินก็ยังเป็นบริการทางการเงินส่วนหนึ่ง มีความเสี่ยงต่อระบบการเงินและมีความสำคัญไม่ต่างจากธุรกิจธนาคารมากด้วย การกำกับดูแลบริษัทอาลีเพย์ก็ต้องครอบคลุมเทียบเท่าการกำกับดูแลการธนาคารจึงจะเหมาะสม สำหรับการกำกับดูแลธนาคารพาณิชย์ คณะกรรมการกำกับดูแลการธนาคาร (China Banking Regulatory Commission) กับธนาคารประชาชนจีนร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการจะดูแลตั้งแต่การขอใบอนุญาตการเข้าสู่ตลาด การตรวจสอบความมั่นคงทางบัญชีระหว่างการประกอบธุรกิจ การจัดการความเสี่ยง และอำนาจจัดการในกรณีธนาคารถูกพิทักษ์ทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ก่อนเข้าสู่ตลาด ระหว่างการประกอบธุรกิจจนถึงการออกจากตลาดด้วยตาม Law of the People's Republic of China on Regulation of and Supervision over the Banking Industry (中华人民共和国银行业监督管理法) ธนาคารประชาชนจีนจะดูแลเรื่องความมั่นคงและเสถียรภาพของระบบการชำระเงิน และนโยบายของเงินตรา ในเมื่อบริษัทอาลีเพย์ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์จึงไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการกำกับดูแลการธนาคาร (China Banking Regulatory Commission) ธนาคารประชาชนจีนที่เป็นหน่วยงานหลักจึงต้องมีอำนาจครอบคลุมอย่างที่คณะกรรมการกำกับดูแลการธนาคารมีต่อธนาคารพาณิชย์ แม้ในทางปฏิบัติ ปัจจุบัน ธนาคารประชาชนจีนก็ทำหน้าที่เช่นเดียวกันกับคณะกรรมการดังกล่าวอยู่ แต่เนื่องจากกฎหมายที่ใช้บังคับกับการกำกับดูแลอาลีเพย์ปัจจุบันเป็นกฎหมายที่ออกด้วยอำนาจของธนาคารประชาชน ซึ่งไม่สามารถเพิ่มหรือจำกัดอำนาจของตัวเอง อำนาจที่มีอยู่จะเป็นอำนาจรักษาความมั่นคงและปลอดภัยของระบบการชำระเงินเท่านั้นที่กฎหมายว่าด้วยธนาคารประชาชนจีนได้กำหนดไว้

2. ขอบเขตการบังคับใช้ และการจำแนกประเภทของธุรกิจบริการที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลไม่สอดคล้องกับความเสี่ยงและความหลากหลายของบริการอาลีเพย์ ขอบเขตการบังคับใช้ของมาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงิน ค.ศ. 2010 จำกัดเพราะการโอนย้ายเงิน แต่ทางปฏิบัติกระบวนการชำระเงินที่สมบูรณ์นั้นต้องมีการชำระบัญชีและการชำระเงินตามสภาพความเป็นจริง ผู้ประกอบการเพื่อชักชวนผู้ใช้บริการใช้บริการมากขึ้นก็ได้ให้บริการเสริม ๆ ต่าง ขอบเขตการใช้บังคับจึงแคบไป และกฎระเบียบดังกล่าวได้จัดแบ่งประเภทตามวิธีการชำระเงิน ซึ่งวิธีการชำระเงินมีการเปลี่ยนแปลงมาตลอด ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจเกิดความสับสนว่า บริการของตนเองควรเป็นธุรกิจประเภทใด และก็ไม่สอดคล้องกับหลักการกำกับดูแลตามประเภท ไม่สอดคล้องกับการกำกับดูแลให้เหมาะสมกับความเสี่ยง

3. เงื่อนไขการเข้าสู่ตลาดมีเพียงหลักเกณฑ์เดียว โดยมีการเน้นทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้ว แม้มีข้อดีต่อการจัดหาบริษัทที่มีความมั่นคงทางบัญชีมาประกอบธุรกิจนี้ แต่ไม่สอดคล้องกับการกระตุ้นการแข่งขันและสร้างสรรค์ ไม่เป็นธรรมแก่ผู้ประกอบการ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอังกฤษและประเทศไทยแล้ว จะพบว่า ประเทศไทยมีการกำหนดการอนุมัติทางปกครองเป็นสามระดับ คือ การขอใบอนุญาต การขึ้นทะเบียน และการแจ้งให้ทราบ ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพความเสี่ยงที่ธุรกิจบริการอาจก่อให้เกิดตามลักษณะของธุรกิจ ซึ่งเป็นผลประโยชน์ต่อการพัฒนาของธุรกิจ และเป็นธรรมแก่ผู้ประกอบการมากกว่า

4. กฎระเบียบไม่ได้กำหนดสิทธิหน้าที่ที่สำคัญอันเกี่ยวกับเงินรับล่วงหน้า และข้อมูล ไม่ได้กำหนดผลสมบูรณ์ของการชำระเงิน (payment finality) ซึ่งมีอุปสรรคในการออกกฎหมายบังคับ ดังนี้

1) ประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างเงินรับล่วงหน้ากับผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงินเป็นประเด็นที่ได้รับการถกเถียงกันตลอดโดยยังไม่มีข้อยุติที่ทุกฝ่ายยอมรับกัน ซึ่งมีผลต่อสิทธิในการจัดการเงินรับล่วงหน้า กรรมสิทธิ์ของดอกเบี้ย รวมถึงการจัดการเงินรับล่วงหน้าในกรณีผู้ประกอบการธุรกิจถูกพิทักษ์ทรัพย์ ดังนั้น กรอบโครงสร้างของกฎหมายฉบับที่เสนอมจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ นักวิจัยจึงได้พยายามอธิบายธุรกิจอาลีเพย์ให้เข้าข่ายธุรกิจฝากทรัพย์ ธุรกิจค้าประกัน ธุรกิจนายหน้า หรือธุรกิจ Trust แต่ธนาคารประชาชนจีนก็ไม่ได้รับฟังความเห็นดังกล่าวในการออกมาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงิน แต่ใช้วิธีกฎหมายทางเทคนิคกำหนดว่า เงินรับล่วงหน้าไม่ใช่เงินฝากไม่ได้รับการคุ้มครองของประกันเงินฝาก ส่วนดอกเบี้ยของเงินรับล่วงหน้ากฎหมายไม่ได้พูดถึงเลย ปัจจุบัน ธนาคารประชาชนจีนรับฝากดูแลเงินรับล่วงหน้าเอง และออกประกาศว่าจะไม่คิดดอกเบี้ยให้กับเงินรับล่วงหน้า นโยบายนี้ทำให้นักวิจัยบางคนกังวลจะส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องของตลาดเงินโดยรวมในระยะยาว²⁵ ผู้เขียนคิดว่า การรับฝากดูแลเงินรับล่วงหน้าด้วยธนาคารประชาชนจีนเองเป็นผลการชั่งน้ำหนักความสำคัญระหว่างประสิทธิภาพและความปลอดภัยคือ เนื่องจากข้อจำกัดของระบบการเงินจีนและความต้องการในการคุ้มครองผู้บริโภค ธนาคารประชาชนจีนจำเป็นต้องเน้นความปลอดภัยให้มากที่สุด แต่ก็มีนักวิจัยบางคนเสนอให้เรียนประสบการณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ใช้ในการกำกับดูแล PayPal ให้สิทธิการจัดการเงินรับล่วงหน้าแก่ผู้ประกอบการธุรกิจ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่เงินรับล่วงหน้า²⁶ แต่นักวิจัยมองข้ามความแตกต่างในเรื่องระบบการเงินระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาประเทศจีน แม้ว่ารัฐบาลจีนก็กำลังพยายามให้เปิดเสรีมากขึ้นสำหรับตลาดทุนและตลาดเงิน แต่ในระยะห้าปีหน้าผู้เขียนคิดว่าประเทศจีนยังยากที่จะมีระบบประกันเงินฝากเหมือนสหรัฐ เพราะประกันเงินฝากของประเทศเพิ่งเริ่มเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ. 2015 นอกจากเรื่องระบบการเงินแล้ว เทคโนโลยีที่สนับสนุนการกำกับดูแล หรือ Regtech ที่ได้เข้าใจกันทั่วไปก็มีความสำคัญ ในกรณีการกำกับดูแลเงินรับล่วงหน้า คนส่วนใหญ่คงยอมรับกันว่า เงินรับล่วงหน้าเป็นเงินของผู้ใช้บริการ ดอกผลก็ควรเป็นของผู้ใช้บริการ แต่ปัญหาคือจะคืนให้แก่ผู้ให้บริการอย่างไร ซึ่งไม่ใช่ปัญหากฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่เป็นประเด็นด้านเทคโนโลยีและต้นทุนการประกอบธุรกิจด้วย นอกจากนี้ ปัญหาที่เกิดจากดอกเบี้ยของเงินรับล่วงหน้าอย่างที่ได้อธิบายในบทที่ 4 คือ ผู้ประกอบธุรกิจส่วนใหญ่จะหวังกำไรจากดอกเบี้ย พยายามชักชวน

²⁵廖凡, 安效萱, “效率与安全之间: 网联时代支付机构客户备付金管理之道,”

Retrieved on June 15, 2019, from <https://www.iolaw.org.cn/showArticle.aspx?id=5732>

²⁶刘瑾, “中国非银行支付机构监管模式及国际对比,” Retrieved on June 15,

2019, from http://www.pbcscf.tsinghua.edu.cn/Upload/file/20180619/20180619135207_9112.pdf

ประชาชนสะสมเงินไว้กับตัวเอง ไม่ใช่พยายามพัฒนาคุณภาพของบริการการชำระเงิน ธนาคารประชาชนจึงใช้วิธีที่เข้มงวดและเสียผลประโยชน์ในระยะสั้น เพื่อให้เงินรับล่วงหน้ามีความปลอดภัยสูงสุด

2) ข้อมูลอันเกี่ยวข้องกับธุรกิจอาลีเพย์ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลขนาดใหญ่ที่ได้สะสมไว้ในระบบของผู้ประกอบธุรกิจ และข้อมูลขนาดใหญ่ที่ได้สะสมไว้ในระบบ NUCC และข้อมูลทางธุรกิจที่ควรเปิดเผย ในด้านข้อมูลส่วนบุคคลกฎระเบียบที่ใช้บังคับปัจจุบันได้กำหนดหลักการหรือหน้าที่การเรียกข้อมูลจากผู้ให้บริการให้น้อยที่สุดและจำเป็น และต้องรักษาข้อมูลไว้ พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ของราชอาณาจักรไทยไม่ได้กำหนดเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการดำเนินการชำระเงิน แต่ประเทศไทยกำลังผลักดันให้มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นกฎหมายเฉพาะ ซึ่งกำลังอยู่ในกระบวนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ประเทศจีนก็กำลังร่างกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเช่นกัน ดังนั้น สภาพปัญหาเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจะได้มีการแก้ไขอย่างเหมาะสมด้วยกฎหมายเฉพาะ แต่เรื่องสิทธิในการใช้ข้อมูลขนาดใหญ่จำเป็นต้องกำหนดให้ชัดเจนในกฎหมายที่กำกับดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน เพราะว่าเกี่ยวกับความเป็นธรรมระหว่างผู้ประกอบธุรกิจ ข้อมูลที่ได้สะสมไว้ในระบบการชำระเงินเป็นสมบัติสำคัญมากสำหรับผู้ประกอบธุรกิจ ก่อนมีระบบ NUCC ผู้ประกอบธุรกิจต่างคนต่างเก็บข้อมูลของตนไว้ ใครได้มาข้อมูลใครมีสิทธิใช้ จึงไม่เกิดประเด็นปัญหาหรือการใช้ข้อมูล แต่หลังจากธนาคารประชาชนบังคับให้ชำระบัญชีผ่านระบบ NUCC ข้อมูลของผู้ประกอบธุรกิจไม่ว่ารายเล็กรายใหญ่ต้องแบ่งปันข้อมูลกับระบบ NUCC ปัญหาตามมาก็คือ บริษัทรายย่อยกังวลว่าข้อมูลที่ตนได้มาเองถูกบริษัทใหญ่เอาไปใช้ เพราะบริษัทใหญ่เป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท NUCC บริษัทขนาดใหญ่ก็กังวลว่าสักวันหนึ่งธนาคารประชาชนจะให้สิทธิธนาคารพาณิชย์เข้าถึงข้อมูลส่วนนี้ด้วย ซึ่งจะเหมือนสมบัติของตนเองถูกแย่งชิงไป จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายสร้างความมั่นใจในประเด็นนี้

3) ผลสมบูรณ์ของการชำระเงิน (payment finality) มีความสำคัญแก่การสร้าง ความชัดเจนต่อสิทธิหน้าที่ของผู้โอนเงินว่า การโอนเงินสมบูรณ์ ณ เวลาใด หนี้รับเมื่อใด แต่กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการวินิจฉัยชี้ขาดในกรณีดังกล่าว

4) กฎหมายได้กำหนดเหตุแห่งการออกจากตลาด แต่ไม่ได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติก่อนการออกจากตลาด การออกจากตลาดเกิดขึ้นได้ด้วยสี่กรณี ได้แก่ การถูกเพิกถอนใบอนุญาต เพราะการฝ่าฝืนกฎหมาย การขายบริษัทให้กับผู้ที่มีความสามารถดำเนินธุรกิจ การประกอบธุรกิจไม่ดีทำให้ต้องปิดหรือยกเลิกบริษัท การเพิกถอนใบอนุญาตด้วยใจสมัคร กฎหมายต้องกำหนดถึงหน้าที่การออกจากตลาดแต่ละกรณี ยิ่งเฉพาะการจัดการเงินรับล่วงหน้า ข้อมูลของผู้ใช้บริการที่เก็บไว้ และหน้าที่การประกาศแผนการออกจากตลาดล่วงหน้า นอกจากนี้แล้ว ผู้เขียน

เห็นว่า มีความจำเป็นจัดตั้งคณะกรรมการโดยมีประธานกรรมการเป็นผู้บริหารของธนาคารประชาชนจีน ให้กระทรวงพาณิชย์ สมาคมการค้าระดับชาติ เป็นกรรมการด้วย เพื่อตัดสินใจการเพิกถอนใบอนุญาต เพื่อป้องกันไม่ให้ธนาคารประชาชนจีนใช้อำนาจฝ่ายเดียวอย่างไม่เป็นธรรม และให้คณะกรรมการมีอำนาจพิจารณาเรื่องการเยียวยาหรือช่วยเหลือผู้ประกอบการที่จะล้มละลายหรือไม่ เพราะว่า ผู้ประกอบการแต่ละรายมีความสำคัญไม่เท่ากัน บริษัทที่มีความสำคัญหากล้มแล้วจะเกิดผลกระทบต่อภาพรวมของเศรษฐกิจ จึงจำเป็นต้องมีการช่วยเหลือ เช่น ให้บริษัทหรือธนาคารที่มีความสามารถเข้ามาฟื้นฟูธุรกิจแทน เป็นต้น

5. บทลงโทษทางปกครองของมาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการมีใช้สถาบันการเงิน ค.ศ. 2010 ไม่ได้กำหนดเงื่อนไขการลงโทษอย่างชัดเจนสมบูรณ์ ทำให้เกิดความไม่แน่นอนกับการกระทำความผิด และอาจส่งผลต่อการใช้อำนาจโดยอำเภอใจของผู้กำกับดูแล

6. มาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการมีใช้สถาบันการเงิน ค.ศ. 2010 ไม่ได้กำหนดโทษทางอาญาอย่างชัดเจน เพราะเป็นกฎหมายลำดับรองที่ไม่สามารถกำหนดโทษทางอาญา แม้ว่าความผิดฐานการประกอบธุรกิจโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายในประมวลกฎหมายอาญาจีนสามารถใช้กับทุกกรณีที่ทำธุรกิจโดยไม่ชอบ แต่ความผิดมูลฐานนั้นมีขอบเขตกว้างมาก ในทางปฏิบัติจะต้องมีการตีความหรือให้ข้อเสนอในการตัดสินใจของศาลประชาชนสูงสุด หรือ การดำเนินคดีของอัยการ มิฉะนั้น ในทางปฏิบัติหากไม่รุนแรงมากก็ไม่ค่อยมีการดำเนินคดีอาญาอย่างจริงจัง ทำให้ต้นทุนการกระทำผิดต่ำ ผู้ประกอบการจึงยอมเสี่ยงกับการประกอบธุรกิจที่อาจผิดกฎหมาย บางกรณีกระทำผิดกฎหมายแล้วก็ไม่รู้ตัวก็มี และบางกรณีก็กังวลว่าอาจผิดกฎหมายจึงไม่มีความกล้าในการสร้างสรรค์รูปแบบการประกอบธุรกิจ ซึ่งความไม่แน่นอนในการลงโทษทางอาญานอกจากส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยแล้ว ยังทำให้การกำกับดูแลทางปกครองไม่มีประสิทธิภาพ หรือล้มเหลวในการกำกับดูแล

การเกิดปัญหาดังกล่าวก็เพราะประเทศจีนขาดกรอบโครงสร้างโดยรวมในการกำกับดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการมีใช้สถาบันการเงิน สืบกว่าปีที่ผ่านมานาธนาคารประชาชนจีนจึงทำหน้าที่เหมือนคนดับเพลิง ผู้ประกอบการเหมือนคนจุดไฟ ที่ไหนเกิดไฟไหม้ ธนาคารประชาชนจีนก็ไปแก้ไขที่นั่น ในการกำกับดูแลธุรกิจบริการอาลีเพย์ ธนาคารประชาชนจีนใช้วิธี ปวดหัวแล้ว รักษาหัว ปวดเท้าก็รักษาเท้า หมายความว่า รักษาหรือแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ จึงยากที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาการกำกับดูแลความเสี่ยงไม่ครอบคลุม และหลักเกณฑ์การกำกับดูแลไม่สอดคล้องกับสภาพความสำคัญของธุรกิจบริการ หากไม่ปรับปรุงกฎหมาย การกำกับดูแลบริการอาลีเพย์ของธนาคารประชาชนจีนจะเกิดผลล้มเหลวและจะสร้างปัญหา too big too fail อีกด้วย

6.2 ข้อเสนอแนะ

6.2.1 การวางกรอบโครงสร้างการกำกับดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน

ประเทศจีนถึงเวลาที่ต้องมีกรอบโครงสร้างการกำกับดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินที่ยืดหยุ่นและครอบคลุมทุกประเด็นสำคัญ ซึ่งควรบัญญัติขึ้นมาในรูปแบบกฎหมายฝ่ายบริหาร (Administrative regulations) อย่างเร่งด่วน เพื่อกำกับดูแลบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์แบบอาลีเพย์ให้สอดคล้องกับความสำเร็จและสภาพการพัฒนา การป้องกันและจัดการความเสี่ยงต่าง ๆ ของธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ จึงมีข้อเสนอ ดังนี้

6.2.1.1 กรอบโครงสร้างเสนอให้ออกในรูปแบบกฎหมาย Administrative regulations

เนื่องจากธุรกิจบริการการชำระเงินแบบอาลีเพย์มีการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและรูปแบบการประกอบธุรกิจ กฎหมายที่ใช้บังคับจึงต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถรับมือจากการท้าทายที่เกิดขึ้นตลอด และต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ กฎหรือระเบียบมีความยืดหยุ่นสูง ปรับปรุงแก้ไขง่าย แต่ไม่สามารถกำหนดสิทธิหน้าที่ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ขัดแย้งกับกฎหมายอื่นๆ ง่าย และไม่สามารถรับรองอำนาจของธนาคารประชาชนจีน รวมถึงการจัดตั้งองค์คณะทำงานหรือพิจารณากรณีต่าง ๆ ในทางกลับกัน กฎหมายที่ออกด้วยอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ คือ สภาผู้แทนประชาชน สามารถกำหนดประเด็นให้ครบถ้วน รวมถึงบทลงโทษทั้งโทษทางปกครองและบทลงโทษทางอาญาอย่างละเอียด แต่จะแก้ไขปรับปรุงยาก ขึ้นตอนเยาะ ใช้เวลานาน และแข็งตัวไม่ยืดหยุ่น ผู้เขียนคิดว่า ไม่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของบริการอาลีเพย์ ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้เขียนจึงเสนอให้มีกฎหมาย 非金融机构支付服务管理条例 (Administrative Regulations for the Payment Services Provided by Non-financial Institutions Administrative regulations) ที่เป็นกฎหมายออกโดยผ่านบริหาร ข้อดีของกฎหมายฝ่ายบริหาร คือ กระบวนการตรากฎหมายง่ายกว่า กฎหมายที่ออกด้วยอำนาจสภาผู้แทนประชาชน และสามารถกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายว่าด้วยนิติบัญญัติของประเทศจีน ข้อเสีย คือ ไม่สามารถกำหนดโทษทางอาญา ซึ่งอาจทำให้การบังคับกฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ เพราะฉะนั้นในการผลักดันให้มีกฎหมายฝ่ายบริหารแล้ว ในระยะต่อไปคณะรัฐมนตรียังควรประสานงานกับธนาคารประชาชนจีน ศาลประชาชนจีนสูงสุด และ สำนักงานอัยการสูงสุด ประกาศข้อคิดเห็นในการดำเนินคดีเกี่ยวข้องกับการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน เพื่ออุด

ช่องว่างในด้านการลงโทษทั้งทางปกครองและทางอาญา ซึ่งผู้เขียนจะมีข้อเสนอเฉพาะประเด็นนี้ใน ประเด็น 6.2.2 นอกจากนี้แล้ว กฎหมายฝ่ายบริหารควรให้ยืดหยุ่นเหมือนกับ พระราชบัญญัติระบบ การชำระเงิน พ.ศ. 2560 ของราชอาณาจักรไทย คือ กำหนดเพียงกรอบโครงสร้างการกำกับดูแลระบบ การชำระเงิน และกรอบโครงสร้างได้กำหนดถึงสิทธิหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ สถานะของเงิน รับล่วงหน้า เงื่อนไขเข้าสู่ตลาด การลงโทษและสิทธิในการอุทธรณ์ของผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งเป็น ประเด็นที่สำคัญมาก และไม่ว่าธุรกิจจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ประเด็นดังกล่าวที่ได้กำหนดไว้ก็ไม ่ควรถูกระงับ เพราะถือว่า เป็นสิทธิหน้าที่ขั้นพื้นฐานในการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงิน ส่วนรายละเอียดเพิ่มเติมจะเป็นอำนาจของธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลัง ตาม พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560

6.2.1.2 กรอบโครงสร้างต้องครอบคลุมสาระสำคัญ 7 ประเด็น

(1) อำนาจหน้าที่ของธนาคารประชาชนจีน รวมถึงการจัดตั้งองค์กร

กำกับดูแลร่วมกัน

ผู้เขียนเสนอว่า กรอบโครงสร้างต้องกำหนดอำนาจหน้าที่ของธนาคาร ประชาชนจีนให้เพียงพอ รวมถึงการจัดตั้งองค์กรกำกับดูแลร่วมกัน อำนาจการกำกับดูแลโดยหลักจะ แยกเป็นสี่ส่วน ได้แก่

1) อำนาจในการอนุมัติเพื่อการเข้าสู่ตลาด เนื่องจากบริการการชำระเงิน เป็นบริการพื้นฐานสำหรับธุรกิจ การให้ใบอนุญาตจำนวนเท่าไรหรือการระงับการให้ใบอนุญาต นอกจากมีผลกระทบต่อการแข่งขันของตลาดบริการการชำระเงินแล้ว ก็ยังกระทบต่อพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ด้วย เพราะฉะนั้น การใช้อำนาจส่วนนี้ ควรศึกษาแนวคิดของประเทศไทยว่า ให้สอง หน่วยงานร่วมกันพิจารณา ไม่ใช่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งใช้อำนาจตามอำเภอใจ ประเทศไทยคือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังให้อนุญาตโดยนำเสนอต่อธนาคารแห่งประเทศไทย ส่วนประเทศจีน ผู้เขียนเห็นว่า ควรจะให้กระทรวงพาณิชย์ร่วมกันกับธนาคารประชาชนจีนในการใช้อำนาจส่วนนี้จะ เหมาะสมกว่า คือ อำนาจการพิจารณาการให้ใบอนุญาตการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินแก่ บริษัทรายใดรายหนึ่ง และเงื่อนไขการขออนุญาต เป็นอำนาจของธนาคารประชาชนจีน แต่เมื่อ ธนาคารประชาชนจีนจะระงับไม่มอบใบอนุญาตประกอบธุรกิจต้องขอความเห็นชอบจากกระทรวง พาณิชย์ เมื่อมีความเห็นแย้งกัน ต้องให้รายงานถึงคณะรัฐมนตรีเพื่อขอความเห็นชอบจาก คณะรัฐมนตรีด้วย

2) อำนาจในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจบริการการชำระเงิน ธนาคารประชาชนจีนต้องมีอำนาจในการกำหนดมาตรฐานทางด้านเทคโนโลยีที่ใช้ในการให้บริการการ ชำระเงิน การออกมาตรการเกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินรับล่วงหน้าและข้อมูลส่วนบุคคล การ ตรวจสอบความมั่นคงทางการเงินของผู้ประกอบธุรกิจ รวมถึงการจัดการองค์กรเพื่อจัดการเหตุฉุกเฉิน

เนื่องจากลักษณะพิเศษของธุรกิจบริการการชำระเงิน คือความเสี่ยงขยายอย่างรวดเร็ว การจัดการความเสี่ยงต้องเร็ว แต่ความเสี่ยงอาจมีการเกี่ยวข้องกับหลายด้าน อาศัยความเชี่ยวชาญของธนาคารประชาชนจีนฝ่ายเดียวจึงไม่เพียงพอ จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ชั่วคราวแก้ไขปัญหาด้วย เช่น กรณีมีการฟอกเงินจำนวนมาก จำเป็นต้องให้กระทรวงความมั่นคงสาธารณะร่วมสืบสวนด้วย ประเทศจีนไม่มีสำนักงานการปราบปรามการฟอกเงินอย่างที่ประเทศไทยมี ธนาคารประชาชนจีนเป็นหน่วยงานรับผิดชอบการตรวจสอบเรื่องฟอกเงิน แต่เป็นการตรวจสอบแบบขั้นข้อมูลการชำระเงินหรือข้อมูลบัญชีเท่านั้น ไม่มีอำนาจในการเข้าไปสืบสวนสอบสวนต่อ จึงจำเป็นต้องจัดตั้งองค์กรที่มีกรรมการจากกระทรวงความมั่นคงสาธารณะร่วมด้วย กฎหมายไม่จำเป็นต้องเขียนอย่างชัดเจนว่า องค์กรต้องมีใครบ้าง เพราะต้องแล้วแต่ความจำเป็นตามเหตุที่เกิดขึ้น แต่กฎหมายต้องให้อำนาจแก่ธนาคารประชาชนจีนจัดการองค์กรตามความจำเป็น เมื่อจัดตั้งขึ้นมาหน่วยงานอื่นจะต้องให้ความร่วมมือ

3) อำนาจการลงโทษทางปกครอง

มาตรา 12 ของกฎหมายว่าด้วยการลงโทษทางปกครอง ค.ศ. 1996 ของสาธารณรัฐประชาชนจีน²⁷ กำหนดว่า

“The ministries and commissions under the State Council may, in the rules they enact, formulate specific provisions within the limits of the acts subject to administrative penalty and the types and range of such penalty as prescribed by laws and administrative rules and regulations.

With regard to violations of administration order against which no laws or administrative rules and regulations have been enacted, the ministries and commissions under the State Council may create administrative penalty of disciplinary warning or a certain amount of fine in the rules they enact, as stipulated in the preceding paragraph. The specific amounts of fine shall be laid down by the State Council.

The State Council may authorize the departments directly under it that have the power of administrative penalty to formulate provisions on

²⁷ กฎหมายว่าด้วยการลงโทษทางปกครอง ค.ศ. 1996 เป็นกฎหมายพื้นฐานที่ผ่านมติการประชุมของสภาผู้แทนประชาชนในวันที่ 17 มีนาคม ค.ศ. 1996 โดยมีชื่อภาษาจีนว่า 中华人民共和国行政处罚法 แปลภาษาอังกฤษคือ Law of the People's Republic of China on Administrative Penalty

administrative penalty in accordance with the first and second paragraph of this Article.”

ซึ่งหมายความว่า ธนาคารประชาชนจีนในฐานะที่เป็นหน่วยงานสังกัดคณะรัฐมนตรี สามารถออกกฎหรือระเบียบกำหนดรายละเอียดของโทษทางปกครองที่กฎหมาย (laws) หรือ กฎหมายประเภท administrative regulations ได้กำหนดไว้กว้าง ๆ หากยังไม่มีกฎหมาย หรือ administrative regulations กำหนดโทษไว้เป็นเฉพาะ หน่วยงานสังกัดคณะรัฐมนตรีก็สามารถออกกฎหรือระเบียบกำหนดโทษไว้ แต่ลงโทษได้เพียงตักเตือนหรือเรียกค่าปรับจำนวนที่คณะรัฐมนตรีกำหนดเท่านั้น²⁸ แม้ในทางปฏิบัติ ธนาคารประชาชนจีนได้ลงโทษทางปกครองแก่ผู้ประกอบการมากกว่าโทษสองประเภทดังกล่าวโดยขออนุมัติจากคณะรัฐมนตรี เช่น การริบเงินที่ได้จากการกระทำความผิด แต่เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการการกำกับดูแลด้วยกฎหมาย กรอบโครงสร้างที่ออกมาในรูปแบบ administrative regulations ควรให้อำนาจแก่ธนาคารประชาชนจีนในการลงโทษทางปกครองให้ครบถ้วนประเภทที่กฎหมายว่าด้วยการลงโทษทางปกครอง ค.ศ. 1996 คือ ธนาคารประชาชนจีนมีอำนาจกระทำการใด ๆ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้ต่อผู้ประกอบการในกรณีที่ผู้ประกอบการได้กระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ การตักเตือน การเรียกค่าปรับ การริบทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด สั่งให้หยุดการให้บริการชั่วคราว การระงับชั่วคราวหรือยกเลิกใบอนุญาตชั่วคราว ธนาคารประชาชนจีนจะไม่มีอำนาจสั่งกักกันทางปกครอง

4) อำนาจจัดการปัญหาการออกจากตลาดของผู้ประกอบการ

²⁸ โทษทางปกครองของจีนทั้งหมดมี 7 ประเภทตามมาตรา 8 ของกฎหมายว่าด้วยการลงโทษทางปกครอง ค.ศ. 1996 ได้แก่

- (1) disciplinary warning;
- (2) fine;
- (3) confiscation of illegal gains or confiscation of unlawful property or things of value;
- (4) ordering for suspension of production or business;
- (5) temporary suspension or rescission of permit or temporary suspension or rescission of license;
- (6) administrative detention; and
- (7) others as prescribed by laws and administrative rules and regulations.

ดังที่ได้วิเคราะห์มาในบทที่ 4 การออกจากตลาดของผู้ประกอบธุรกิจ ประกอบด้วยสองกรณีใหญ่ คือ การออกจากตลาดโดยสมัครใจ และการถูกบังคับต้องออกจากตลาด ส่วนการถูกบังคับต้องออกจากตลาดอาจเพราะเหตุทางด้านธุรกิจ เช่นบริษัทอยู่ต่อไม่ได้เพราะไม่มีกำไร หรือฝ่าฝืนกฎระเบียบถูกสั่งระงับชั่วคราว หรือถูกเพิกถอนใบอนุญาต ผลกระทบสำคัญที่อาจเกิดจากการออกจากตลาดของผู้ประกอบธุรกิจ คือ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การคืนเงินรับล่วงหน้า แก่ผู้ใช้บริการ และการพิจารณากรณีการออกจากตลาดของบริษัทใหญ่ที่มีความสำคัญต่อระบบการเงินและเศรษฐกิจอย่างมาก หากเป็นธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินอื่นๆออกจากตลาด หน่วยงานที่รับผิดชอบจะมี ธนาคารประชาชนจีน คณะกรรมการกำกับดูแลการธนาคาร และหน่วยงานบริหารจัดการประกันเงินฝากร่วมมือกันพิจารณาจัดการ ในทางปฏิบัติธนาคารประชาชนจีน จะพยายามร่วมมือกับรัฐบาลท้องถิ่นที่ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินตั้งอยู่นั้นมาช่วยไม่ให้ล้ม หรือให้สถาบันอื่น ๆ รับซื้อไป เพื่อลดผลกระทบให้น้อยที่สุด²⁹ ผู้เขียนมีความเห็นว่า แม้เงินรับล่วงหน้าไม่ใช่เงินฝาก ไม่ได้รับการคุ้มครองของกฎหมายประกันเงินฝาก และผู้ประกอบธุรกิจอย่าง บริษัทอาลีเพย์ก็ไม่ควรให้จดทะเบียนเป็นสถาบันการเงิน ดังนั้น การออกจากตลาดของบริษัทอาลีเพย์ จะไม่เกี่ยวกับคณะกรรมการกำกับดูแลการธนาคาร และหน่วยงานบริหารจัดการประกันเงินฝาก แต่อย่างไรก็ตาม เรื่องการออกจากตลาดของบริษัทอาลีเพย์ควรมีองค์กรพิจารณาร่วมกัน ถ้าเป็นกรณีทั่วไป ให้ธนาคารประชาชนจีนจัดการโดยคำแนะนำของสมาคมการชำระบัญชีของประเทศจีน หากเป็นกรณีที่น่าจะสร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ให้ธนาคารประชาชนจีนจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาร่วมกัน ซึ่งคณะกรรมการต้องมีผู้แทนจากสมาคมการชำระบัญชีของประเทศจีน และคณะกรรมการการปฏิรูปและพัฒนาประเทศร่วมด้วย หากมีความเกี่ยวข้องกับตลาดเงิน ยังต้องให้คณะกรรมการกำกับดูแลการธนาคารร่วมด้วย หากเกี่ยวกับตลาดทุนจะต้องให้คณะกรรมการการกำกับดูแลหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ร่วมด้วย โดยสรุปแล้ว กฎหมายต้องให้อำนาจธนาคารประชาชนจีนในการจัดการปัญหาที่เกี่ยวกับการออกจากตลาด รวมถึงอำนาจการจัดตั้งองค์กรจัดการเฉพาะด้วย

(2) ขอบเขตการบังคับใช้ และการจำแนกประเภทของธุรกิจบริการที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแล

ธุรกิจบริการการชำระเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรอบโครงสร้าง ต้องเป็นธุรกิจบริการการชำระเงินในความหมายเชิงกว้าง คือ ต้องครอบคลุมธุรกิจการชำระบัญชี ธุรกิจการชำระดุล ธุรกิจการโอนเงิน ธุรกิจการชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการ บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ ธุรกิจ Information mediation platform และบริการเสริมที่เป็นส่วนประกอบของธุรกิจการชำระ

²⁹ 上海银监局法律事务处课题组, “商业银行破产风险处置的权力配置研究,” 金融监管研究, 第 10 期, 第 81 页 (2016) .

เงิน เช่น การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การประเมินเครดิต การให้สนับสนุนด้านอุปกรณ์การชำระเงิน การให้ประกันด้านเครดิตแก่ผู้ชำระเงินและผู้รับชำระเงิน พูดังกล่าวก็คือ เสนอให้เหมือนกับหมวด 3 ของพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ของประเทศไทย เรื่องบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ ซึ่งครอบคลุมรูปแบบธุรกิจการชำระเงิน ไม่ใช่จัดแบ่งตามวิธีการชำระเงิน เพราะวิธีการชำระเงินมีการเปลี่ยนแปลงตลอด ซึ่งกฎหมายจะตามทันยาก

เพื่อให้เกิดความชัดเจน และการกำกับดูแลสอดคล้องกับความเสี่ยงของบริการแต่ละประเภท ผู้เขียนเสนอให้มีการจำแนกประเภทของธุรกิจบริการที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลไว้เป็นสองประเภทใหญ่และหกชนิด ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจที่ควรได้รับการกำกับดูแลไม่เข้มงวด (weakly regulated) กับ ผู้ประกอบธุรกิจที่ควรได้รับการกำกับดูแลอย่างเข้มงวด (Strong regulated) และจำแนกบริการการชำระเงินเป็น 6 ชนิดตามเนื้อหาของบริการโดยคำนึงถึงความหลากหลายของบริการการชำระเงินในความหมายเชิงกว้างดังตารางต่อไปนี้

ประเภทของบริการทั้ง 6	ผู้ประกอบธุรกิจที่ควรได้รับการกำกับดูแลอย่างเข้มงวด (Strong regulated)	ผู้ประกอบธุรกิจที่ควรได้รับการกำกับดูแลไม่เข้มงวด (weakly regulated)
การหักบัญชี (Clearing)	1. ข้ามอุตสาหกรรม 2. ข้ามภูมิภาค ภายในประเทศ 3. ข้ามพรมแดน 4. มีเงินรับล่วงหน้า	1.การชำระเงินในธุรกิจชนิดเดียวหรือระบบแฟรนไชส์หรือพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้รับเงินมีเพียงผู้เดียว 2.ให้บริการในเมืองเดียว
การชำระดุล (Settlement)		
การชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการ (Pay for goods or services)		
การโอนเงิน (Fund Transfer and Money Remittance)	5. ขนาดของธุรกิจบริการการชำระเงิน 6. บริการการชำระเงินเป็นธุรกิจหรือเป็นอาชีพที่มุ่งหารายได้ของผู้ให้บริการ	3.ไม่มีเงินล่วงหน้า 4.ขนาดของธุรกิจบริการการชำระเงินเล็กๆ 5.บริการการชำระเงินไม่ใช่ธุรกิจหรืออาชีพที่มุ่งหารายได้ของผู้ให้บริการ
การปริวรรตเงิน (Money exchange)		
บริการเสริม (Ancillary service)		

1) มาตรฐานการจัดแบ่งผู้ประกอบการธุรกิจที่ควรได้รับการกำกับดูแลไม่เข้มงวด (weakly regulated) กับ ผู้ประกอบการธุรกิจที่ควรได้รับการกำกับดูแลอย่างเข้มงวด (Strong regulated)

การจัดแบ่งผู้ประกอบการธุรกิจบริการการชำระเงินต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านผลกระทบต่อภูมิภาค ด้านความเสี่ยงข้ามอุตสาหกรรม ด้านความปลอดภัยด้านเงินทุน ด้านความเสี่ยงเชิงระบบ ปัจจัยด้านผลกระทบต่อภูมิภาคหมายถึง บริการการชำระเงินมีลักษณะข้ามภูมิภาคในประเทศที่ผู้รับเงินมาจากหลายภูมิภาค หรือมีลักษณะข้ามพรมแดนที่ผู้ชำระเงินกับผู้รับเงินใช้เงินสกุลต่างกัน ต้องมีการปริวรรตเงิน ปัจจัยด้านความเสี่ยงข้ามอุตสาหกรรม คือ ผู้ใช้บริการการชำระเงินมาจากหลายอุตสาหกรรม เช่นเว็บไซต์เถาเป่า มีการจำหน่ายสินค้าบริโภคทั่วไป อสังหาริมทรัพย์ที่มีการขายทอดตลาด ประกันภัย เป็นต้น

เมื่ออาลีเพย์ให้บริการแก่เว็บไซต์เถาเป่าก็เท่ากับให้บริการการชำระเงินหลายอุตสาหกรรม ปัจจัยความปลอดภัยด้านเงินทุน หมายถึง มีเงินรับล่วงหน้าเกิดขึ้นหรือไม่ เงินรับล่วงหน้า หมายถึงเงินที่ผู้ชำระเงินฝากไว้กับผู้ประกอบธุรกิจเพื่อชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการภายหลังและผู้ประกอบธุรกิจตกลงจะโอนให้ผู้รับเงินหรือคืนให้แก่ผู้ชำระเงินตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ล่วงหน้า หากมีเงินล่วงหน้าฝากไว้กับผู้ประกอบธุรกิจ ผู้ประกอบธุรกิจจะมีโอกาสเอาไปใช้เป็นอย่างอื่นและอาจทำให้ผู้ให้บริการไม่ได้รับเงินคืน จะต้องได้รับการกำกับดูแลอย่างเข้มงวด ถ้าเป็นธุรกิจบริการที่ไม่มีเงินรับล่วงหน้าเกิดขึ้น ปัจจัยด้านความเสี่ยงเชิงระบบ เป็นปัจจัยรวมหลายด้าน ต้องคำนึงถึง ขนาดของบริการ ความหลากหลายของบริการ อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง บริการการชำระเงินเป็นธุรกิจหรือเป็นอาชีพที่มุ่งหารายได้ของผู้ให้บริการหรือไม่ เป็นต้น

นอกจากผู้ประกอบการธุรกิจบริการสามลักษณะดังนี้ควรได้รับการกำกับดูแลอย่างไม่เข้มงวดแล้ว ผู้ประกอบการธุรกิจที่ให้บริการลักษณะอื่นๆควรได้รับการกำกับดูแลอย่างเข้มงวด คือ

- 1.1) บริการการชำระเงินในธุรกิจชนิดเดียวหรือระบบแฟรนไชส์ หรือพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้รับเงินมีเพียงผู้เดียว หรือ
- 1.2) บริการไม่มีรับฝากเงินรับล่วงหน้า หรือบริการการชำระเงินที่ให้บริการจำกัดในเมืองเดียว (city) และขนาดของธุรกิจบริการการชำระเงินไม่มาก หรือ
- 1.3) บริการการชำระเงินไม่ใช่ธุรกิจหรืออาชีพที่มุ่งหารายได้ของผู้ให้บริการ มีการให้บริการแก่ธุรกิจประเภทเดียวกันเท่านั้น และขนาดธุรกิจไม่มาก

2) บริการ 6 ชนิดของบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน

ผู้เขียนเสนอให้ตีความ “บริการการชำระเงิน” ในความหมายเชิงกว้าง ควรประกอบด้วยบริการ 6 ชนิดดังนี้ คือ บริการการหักบัญชี (Clearing) บริการการชำระดุล (Settlement) บริการการชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการ (Pay for goods or services) บริการการโอนเงิน (Fund Transfer and Money Remittance) บริการการปริวรรตเงิน (Money exchange) และบริการเสริม (Ancillary service) เพราะว่าบริการการชำระค่าสินค้าหรือหนี้ประเภทต่าง ๆ จะสำเร็จได้ อย่างน้อยต้องมีขั้นตอน การจัดส่งคำสั่งการชำระเงิน การชำระดุล และการหักบัญชีด้วย และในทางปฏิบัติอย่างที่ได้วิเคราะห์ในบทที่สาม ผู้ให้บริการเพื่อสร้างความสะดวกให้มากขึ้นแก่ผู้ใช้บริการ จะพยายามให้บริการเสริมต่าง ๆ แก่ผู้ใช้บริการ เช่น Vat refund ที่อาลีเพย์ทำให้แก่นักท่องเที่ยวชาวจีนในไทย ซึ่งบริการเสริมต่าง ๆ ก็มีความเกี่ยวข้องกันกับบริการการชำระเงินอย่างใกล้ชิด ผู้เขียนจึงเสนอให้กำกับดูแลภายใต้กฎหมายฉบับเดียว

การหักบัญชีกับการชำระดุลเป็นกระบวนการเฉพาะเจาะจงที่ต้องมีสำหรับการชำระเงินในความหมายเชิงกว้าง กระบวนการการหักบัญชีเกิดขึ้นก่อนการชำระดุล บทบาทหน้าที่ของการหักบัญชี คือ การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้กับการชำระดุล การชำระเงิน หมายถึง กระบวนการที่ผู้ชำระเงินโอนเงินหรือสิทธิในเงินตราที่ผู้รับชำระเงินยอมรับ ประกอบด้วย 3 กระบวนการดังนี้

2.1) ธุรกรรมระหว่างผู้ชำระเงินกับผู้รับชำระเงินที่เป็นเหตุก่อให้เกิดการหักบัญชี โดยหลัก ๆ จะมีบริการชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการ ซึ่งเป็นการชำระหนี้ที่เกิดจากธุรกรรมการค้า หรือบริการโอนเงิน ซึ่งอาจเกิดจากการให้ การให้ยืม การชำระหนี้ก็ได้ที่มีการโอนสิทธิในการใช้มูลค่าของเงิน หรือการปริวรรตเงินตราต่างประเทศ ซึ่งเป็นการทำให้มูลค่าของเงินตราบันทึกเป็นสกุลเงินอีกสกุลหนึ่ง และใช้จ่ายได้ในพื้นที่ที่รับเงินสกุลนั้น

2.2) กระบวนการการหักบัญชี ซึ่งเป็นกระบวนการคำนวณดุลที่ค้างชำระระหว่างสถาบันการเงินที่ผู้รับเงินและผู้ชำระเงินที่ได้เปิดบัญชีเงินฝากไว้ ประกอบด้วย การจับคู่ธุรกรรม การจำแนกธุรกรรม การรวบรวมข้อมูลการชำระเงิน ฯลฯ

2.3) กระบวนการการชำระดุล เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการโอนสิทธิในมูลค่าเงิน พูดง่าย ๆ คือ เป็นขั้นตอนดำเนินการหักกลบลบหนี้ระหว่างสถาบันการเงินด้วยกัน โดยปกติจะมีการขึ้นตอนการโอนเงิน การตรวจสอบการสิ้นสุดของธุรกรรม (Finality of payment) การบันทึกข้อมูลและแจ้งผลชำระดุลแก่ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ในธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบธุรกิจมิใช่สถาบันการเงินนั้น เพื่อเพิ่มความปลอดภัยและความเคยชินแก่ผู้ใช้บริการ ผู้ประกอบธุรกิจนอกจากพัฒนาเทคโนโลยีของตอนสร้างความรวดเร็วแล้ว ยังนำเสนอ

บริการเสริมหลายอย่างให้แก่ผู้ใช้บริการ เช่น การคำนวณยอดขาย การสรุปรายการชำระเงินรายวัน รายเดือน หรือรายปี Vat refund ช่วยแลกเงินตราต่างประเทศในการชำระเงินข้ามพรมแดน เป็นต้น

(3) เงื่อนไขการเข้าสู่ตลาด

ผู้เขียนเสนอแนะใช้แนวคิดของกฎหมายไทยมาปรับปรุงเงื่อนไขการเข้าสู่ตลาดของผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินที่มีใช้สถาบันการเงิน ซึ่งให้มีการจัดเกรดธุรกิจเป็นสามระดับ ได้แก่

- 1) ธุรกิจบริการที่มีการข้ามพรมหรือนครปกครองด้วยตัวเอง ต้องขอใบอนุญาตจากสำนักงานใหญ่ที่ตั้งอยู่ในกรุงปักกิ่ง
- 2) ธุรกิจภายในพรมเขตเดียวจะให้ขึ้นทะเบียนกับธนาคารประชาชนจีน สาขาที่ผู้ประกอบการได้ดำเนินธุรกิจอยู่ และหากธุรกิจบริการการชำระเงินภายใต้พรมเขตมีความเสี่ยงหรือมีความสำคัญจำเป็นต้องขอใบอนุญาต ธนาคารประชาชนจีนสาขาที่กำกับดูแลนั้นสามารถเสนอให้ขอใบอนุญาต
- 3) กำหนดกรณีการยกเว้นไม่ต้องขึ้นทะเบียนด้วย ซึ่งเป็นการให้ความมั่นใจแก่ประชาชนว่า ธุรกิจที่ประกอบอยู่นั้น ควรปฏิบัติตามมาตรฐานอย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้แล้ว ทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้วควรมีเกณฑ์ให้แตกต่างกัน เพื่อลดภาระของผู้ประกอบธุรกิจขนาดเล็ก

นอกจากการอนุมัติทางปกครองแล้ว เงื่อนไขการเข้าสู่ตลาดยังควรมีการทดลองเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เป็นนวัตกรรมด้วย

(4) สิทธิและหน้าที่ของทุกฝ่าย

1) สิทธิหน้าที่เกี่ยวกับการรับฝากเงินรับล่วงหน้า

เรื่องการคุ้มครองเงินรับล่วงหน้า ผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวคิดของพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 คือให้ความสำคัญกับการจัดการเงินรับล่วงหน้าในกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจจะออกจากตลาดไม่ว่าด้วยเหตุใด ผู้เขียนจึงขอเสนอให้กำหนดสิทธิหน้าที่เกี่ยวกับการรับฝากเงินรับล่วงหน้า ดังนี้

ข้อ 1 กำหนดว่า เงินรับล่วงหน้าไม่ใช่เงินฝากที่ได้รับการคุ้มครองของกฎหมายว่าด้วยประกันเงินฝาก และเงินรับล่วงหน้าก็ไม่ใช่เงินของผู้ประกอบการธุรกิจการชำระเงิน ห้ามไม่ให้นำไปใช้เป็นอย่างอื่นที่ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของผู้ใช้บริการ เพื่อประโยชน์สูงสุดของเงินรับล่วงหน้า ธนาคารประชาชนจีนจะกำหนดให้คิดดอกเบี้ยกับการฝากเงินรับล่วงหน้าก็ได้ ซึ่งแล้วแต่ธนาคารประชาชนจีนเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ส่วนรวมสูงสุด แต่ดอกเบี้ยก็ต้องให้เป็นเงินสำรองเพื่อเยียวยาความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น เมื่อกำหนดไว้เช่นนี้ก็จะสอดคล้องกับข้อ 2 ของ ข้อกำหนดว่าด้วยการตัดสินใจคดีตามกฎหมายล้มละลายของประเทศจีนประกาศด้วยอำนาจของศาลประชาชนจีนสูงสุด³⁰ ซึ่งได้กำหนดว่า ทรัพย์สินที่ไม่ใช่ทรัพย์สินของลูกค้าหนี้ รวมถึง ทรัพย์สินที่มีกฎหมายพื้นฐานหรือกฎหมายฝ่ายบริหารกำหนดไว้ว่า ไม่ใช่ทรัพย์สินของลูกค้าหนี้ ซึ่งจะเอามาชำระหนี้ของลูกค้าหนี้ไม่ได้

ข้อ 2 ผู้ประกอบการธุรกิจต้องแยกเงินรับล่วงหน้าออกจากทรัพย์สินของตน และฝากในบัญชีเฉพาะตามหลักเกณฑ์ที่ธนาคารประชาชนจีนได้ประกาศกำหนด ผู้ประกอบการธุรกิจต้องจดจำบัญชีรายการตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ในกรณีที่มีการยกยอกเงินโดยมีการตัดแปลงบัญชี จะให้ถือข้อมูลที่ผู้ประกอบการธุรกิจได้แสดงให้เห็นให้ผู้ให้บริการรับทราบครั้งสุดท้ายเป็นข้อมูลที่ต้อง การคืนเงินรับล่วงหน้าให้คืนตามบัญชีที่ถูกต้อง

³⁰ ชื่อภาษาจีนของข้อกำหนดฉบับนี้ คือ 最高人民法院关于使用《中华人民共和国企业破产法》若干问题的规定（二）

ข้อ 3 เมื่อธนาคารได้รับแจ้งว่า ผู้ประกอบธุรกิจใดจะออกจากตลาด หรือธนาคารจะเพิกถอนใบอนุญาตของผู้ประกอบธุรกิจรายใด ให้ธนาคารประชาชนเงินออกประกาศอย่างเร่งด่วน และต้องแจ้งผ่านระบบการชำระเงินให้ผู้ให้บริการรับทราบ เพื่อไม่ให้เกิดสภาพการแห่ถอนจนทำให้ระบบพัง ธนาคารประชาชนเงินต้องกำหนดไว้ให้หยุดถอนเงินชั่วคราว และกำหนดวันให้ผู้ประกอบธุรกิจคำนวณสัดส่วนที่ผู้ให้บริการจะได้รับเงินคืน ส่วนเงินที่ค้างชำระคืนนั้น จะให้เรียกกรองสิทธิในฐานะเจ้าหนี้ ข้อกำหนดดังกล่าว เพื่อให้ผู้ให้บริการแบ่งให้ชัดว่า เงินรับล่วงหน้าไม่ใช่เงินฝากในธนาคาร หากไม่มีการใช้จ่าย เงินควรฝากไว้ในบัญชีธนาคารจะได้รับการคุ้มครองสูงสุด เนื่องจากผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่สามารถเอาเงินก้อนนี้ไปใช้เป็นอย่าง การฝากเงินรับล่วงหน้าของผู้ให้บริการโดยไม่มีการหมุนเวียนต่อ ก็เป็นภาระให้กับผู้ประกอบธุรกิจเช่นกัน หากเกิดเหตุภัยคุกคามระบบถูกโจมตี ผู้ประกอบธุรกิจก็ต้องรับผิดชอบ หากเงินหายไปก็เสี่ยงเสียความเชื่อมั่นของผู้ให้บริการ เพราะฉะนั้นวิธีที่ดีที่สุด ก็คือ พยายามให้ลดจำนวนของเงินรับล่วงหน้าให้น้อยลง

ข้อ 4 ส่วนดอกผลที่เกิดจากเงินรับล่วงหน้า ให้ถือเป็นทรัพย์สินของผู้ประกอบธุรกิจ แต่หากมีผู้ให้บริการยังมีเงินรับล่วงหน้าไม่ได้รับครบจำนวน ให้เอาดอกผลนั้นชำระคืนแก่ผู้ให้บริการก่อน หากมีเหลือค่อยชำระแก่เจ้าหนี้รายอื่น หมายถึง ผู้ให้บริการมีสิทธิเหนือกว่าเจ้าหนี้รายอื่นที่ไม่ใช่ผู้ให้บริการ

2) สิทธิต่าง ๆ อันเกี่ยวกับข้อมูล

กรอบโครงสร้างกฎหมายที่เสนอให้มันเน้นสิทธิในการใช้ข้อมูลการชำระเงินที่ได้สะสมไว้และหน้าที่ที่ต้องเปิดเผยอย่างพอเพียงที่ประชาชนวิเคราะห์จะเลือกใช้บริการหรือไม่ ผู้เขียนเสนอว่า หน่วยงานของรัฐรวมถึงธนาคารประชาชนเงินเท่านั้นที่มีสิทธิใช้ข้อมูลที่สะสมไว้ในระบบ NUCC เพื่อประโยชน์สาธารณะและการปราบปรามอาชญากรรม ผู้ประกอบธุรกิจมีสิทธิวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ข้อมูลที่สะสมไว้ในระบบของตนเอง และผู้ประกอบธุรกิจต้องยึดถือหลักการเรียกข้อมูลให้น้อยที่สุดและจำเป็น มีหน้าที่เปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจที่ใช้บริการของตนในการหมุนเวียนเงินทุนให้พอสมควรกับการตัดสินใจของผู้ใช้บริการ

3) ผลสมบูรณ์ของการชำระเงิน (payment finality)

เนื่องจากลักษณะของธุรกรรมการชำระเงินมีความหลากหลาย กฎหมายจึงควรให้อำนาจแก่ผู้ประกอบการธุรกิจกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับผลสมบูรณ์ของการชำระเงิน โดยกำหนดกระบวนการและระยะเวลาการชำระเงิน ตลอดจนมีแนวปฏิบัติเพื่อรองรับหลักเกณฑ์ หากผู้ประกอบการธุรกิจไม่ได้กำหนดไว้ ผลสมบูรณ์ของการชำระเงิน (payment finality) จะต้องแบ่งเป็นสองกรณี กรณีแรกคือ ธุรกรรมการชำระเงินที่ผูกพันกับบัญชีธนาคารของผู้ใช้บริการ ได้แก่ 1. การโอนเงินจากบัญชีธนาคารไปยังบัญชีการชำระเงิน 2. การถอนเงินจากบัญชีการชำระเงินเข้าบัญชีธนาคาร 3. การโอนเงินจากบัญชีธนาคารไปยังอีกบัญชีธนาคาร ผลสมบูรณ์ของการชำระเงินคือ วินาทีที่บัญชีธนาคารของผู้ชำระเงินมีการเปลี่ยนแปลง หากการชำระเงินด้วยบัญชีการชำระเงินกันเอง ผลสมบูรณ์ของการชำระเงินคือการรับข้อมูลรายการชำระเงิน ผู้ประกอบการธุรกิจต้องมีหน้าที่แจ้งรายการชำระเงินทุกรายการแก่ผู้ใช้บริการ หากไม่ประกาศรายการชำระเงินขึ้นมา ให้สมมุติว่าการชำระเงินไม่สำเร็จ

4) หน้าที่การจัดแบ่งบัญชีการชำระเงิน

การจัดแบ่งบัญชีการชำระเงินมีความสำคัญแก่การคุ้มครองความปลอดภัยเงินทุน และเป็นอุปสรรคต่อการกระทำอาชญากรรมที่จะใช้ช่องทางการชำระเงินของผู้ประกอบการธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงินหมุนเวียนเงินทุน ดังนั้น ผู้เขียนเห็นด้วยกับการจำกัดจำนวนสูงสุดของบัญชีการชำระเงิน โดยสร้างมาตรฐานต่างกันตามความปลอดภัยมากน้อยของบัญชีการชำระเงิน ซึ่งผู้เขียนเสนอให้นำใช้มาตรฐานต่างๆที่ได้กำหนดไว้ในมาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงิน ค.ศ. 2010 เพราะมีรายละเอียดมากพอและผ่านการทดสอบความเหมาะสมจากตลาดการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์แล้ว

5) หน้าที่คุ้มครองความปลอดภัย

หน้าที่เกี่ยวกับการปราบปรามการฟอกเงินและการปราบปรามการสนับสนุนเงินทุนแก่การก่อการร้าย หน้าที่การคุ้มครองความปลอดภัยทางด้านระบบ หน้าที่การปฏิบัติตามมาตรฐานทางด้านเทคโนโลยี หน้าที่รายงานสภาพความมั่นคงทางบัญชีของบริษัท และหน้าที่ Know you customer ต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ใน มาตรการบริหารจัดการธุรกิจบริการการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจมีใช้สถาบันการเงิน ค.ศ. 2010 เสนอให้เป็นส่วนหนึ่งสำคัญของกรอบโครงสร้างด้วย

(5) หน้าที่ต้องปฏิบัติในการออกจากตลาด

ความเสี่ยงของการออกจากตลาดนั้นขึ้นอยู่กับขนาดและความสำคัญของผู้ประกอบการธุรกิจด้วย แผนการออกจากตลาดของแต่ละบริษัทควรมีภาระหน้าที่ต่างกัน ผู้เขียนจึงเสนอให้กรอบโครงสร้างกฎหมายให้อำนาจดุลพินิจแก่ธนาคารประชาชนจีนอย่างมาตรา 23 ของพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ว่า ผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารประชาชนจีนจะต้องแจ้ง ธปท. ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ ธปท. ประกาศกำหนด หน้า 8 เล่ม 134 ตอนที่ 110 ก ราชกิจจานุเบกษา 18 ตุลาคม 2560 ภายหลังได้รับแจ้งตามวรรคหนึ่งจนถึงเลิกประกอบธุรกิจ ธปท. มีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจ ตามวรรคหนึ่งต้องปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้ใช้บริการก็ได้ ในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจตามวรรคหนึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินที่ได้รับอนุญาต จากรัฐมนตรี ให้ ธปท. เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาอนุญาต ทั้งนี้ ในการอนุญาต รัฐมนตรี จะกำหนดเงื่อนไขให้ต้องปฏิบัติด้วยก็ได้ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้อำนาจแก่ธนาคารกลางเพื่อหาช่องทางที่ดีที่สุดในการจัดการผลกระทบที่อาจมี

(6) บทลงโทษทางปกครอง

บทลงโทษทางปกครองต้องสอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการลงโทษทางปกครอง ค.ศ. 1996 แต่เพื่อความแน่นอน ผู้เขียนเสนอให้กำหนดความผิดมูลฐาน เกณฑ์ของการลงโทษ และจำนวนค่าปรับสูงสุดให้ชัดเจน อาทิ

1. การดักเตือน เมื่อผู้ประกอบธุรกิจฝ่าฝืนหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย แต่ไม่ได้เกิดความเสียหายใด ๆ หรือเกิดความเสียหายขึ้น แต่ไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของสังคม ผู้ได้รับความเสียหายไม่เกิน 50 คนและได้รับการเยียวยาหรือแก้ไขความผิดพลาดอย่างทันท่วงที ธนาคารประชาชนจีนจะต้องดักเตือนและบันทึกพฤติกรรมไว้ เพื่อเป็นข้อมูลพิจารณาประกอบในการต่ออายุของใบอนุญาต

2. ค่าปรับ เมื่อผู้ประกอบธุรกิจฝ่าฝืนกฎหมายทำให้เกิดความเสียหายและไม่เป็นกรณีที่ต้องดักเตือนอย่างเดียว ให้ธนาคารประชาชนจีนมีสิทธิลงโทษเรียกค่าปรับ กรณีที่คำนวณความเสียหายเป็นจำนวนราคาได้ ให้เรียกค่าปรับ 10% จากความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้น และต้องชดเชยความเสียหายสำเร็จภายใน 45 วัน กรณีที่คำนวณความเสียหายเป็นจำนวนไม่ได้ ให้ธนาคารประชาชนจีนเรียกประชุมองค์กรพิจารณาตัดสินเป็นรายกรณี แต่เพื่อความมั่นคงของธุรกิจและความเป็นธรรม ผลการตกลงต้องเปิดเผยและหากกรณีถัดไปมีลักษณะใกล้เคียงกัน ค่าปรับที่จะเรียกจะไม่ควรห่างกันมากกว่า 3%

3. การริบทรัพย์ เมื่อผู้ประกอบธุรกิจฝ่าฝืนกฎหมายและได้ทรัพย์สินมาโดยไม่ชอบ ธนาคารประชาชนจีนมีสิทธิริบทรัพย์ที่ได้มาโดยไม่ชอบ หากเป็นกรณีการฝ่าฝืนหน้าที่การ

ปราบปรามการฟอกเงินหรือการเป็นช่องทางอาชญากรรมที่เป็นอาชญากรรมข้ามชาติ ให้ธนาคารประชาชนจีนมีสิทธิบริบทที่ทันที แต่หากเป็นกรณีอื่น ๆ ให้ธนาคารประชาชนจีนต้องจัดประชุมคณะกรรมการเร่งด่วนที่มีอัยการและกระทรวงความมั่นคงสาธารณะเป็นกรรมการพิจารณาด้วย

4. สักพักชั่วคราว เมื่อผู้ประกอบการธุรกิจมีปัญหาความมั่นคงทางบัญชี หรือปัญหาเสถียรภาพทางระบบการชำระเงิน ธนาคารประชาชนจีนจะสั่งให้หยุดการประกอบธุรกิจเป็นชั่วคราว ก่อนที่จะหยุดชั่วคราว ผู้ประกอบการต้องประกาศให้ผู้ให้บริการรับทราบอย่างไม่ชักช้า ส่วนธนาคารประชาชนจีนก็ต้องเปิดเผยคำสั่งการหยุดชั่วคราวอย่างเป็นทางการและด้วยวิธีที่ประชาชนเข้าถึงเนื้อหาของคำสั่งได้ การหยุดชั่วคราวต้องมีการกำหนดวันและเหตุผลให้ชัดเจน

5. เพิกถอนใบอนุญาต หากมีการยกยอกเงินรับล่วงหน้าไปใช้จนไม่สามารถชำระคืนแก่ผู้ให้บริการ หรือถูกดำเนินคดีอาญาโดยมีความผิดมูลฐานที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการชำระเงินโดยตรงและอาจถูกลงโทษจำคุกมากกว่าสามปี ธนาคารประชาชนจีนมีสิทธิเพิกถอนใบอนุญาตโดยอำนาจฝ่ายเดียว หากด้วยเหตุอื่น ๆ ที่มีผลร้ายแรงเกิดขึ้น ธนาคารประชาชนจีนต้องเรียกประชุมคณะกรรมการที่มีผู้แทนจากสมาคมการค้าระดับบัญชีของประเทศจีน และผู้แทนจากหน่วยงานที่มีความชำนาญในด้านที่เกี่ยวกับต้นเหตุถูกเพิกถอนใบอนุญาต เมื่อมีมติประชุมเสียงข้างมากให้เพิกถอนใบอนุญาตแล้ว ธนาคารประชาชนจีนถึงจะเพิกถอนใบอนุญาตได้

6.2.2 ข้อเสนอเกี่ยวกับการปรับปรุงกฎหมายอาญา

ผู้เขียนเสนอให้ศาลประชาชนจีนร่วมกันกับสำนักงานอัยการสูงสุดประชาชนจีนออกประกาศ ความคิดเห็นในการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจมิใช่สถาบันการเงิน แม้ว่าประเทศจีนเป็นกฎหมายระบบ Civil law ความคิดเห็นของศาลประชาชนจีนร่วมกันกับสำนักงานอัยการสูงสุดประชาชนจีนไม่ใช่บ่อเกิดของกฎหมาย แต่เนื่องจากโทษทางอาญามีเยอะพอสมควรแล้ว เช่น ความผิดฐานการประกอบธุรกิจอื่นไม่ชอบด้วยกฎหมายก็สามารถใช้กับการกระทำความผิดทางด้านธุรกิจเกือบทั้งหมด เพียงแต่ขาดความชัดเจนและความเป็นเอกภาพในการใช้อำนาจฝ่ายตุลาการ ความคิดเห็นของศาลหรือสำนักงานอัยการสามารถช่วยสร้างเอกภาพแก่กระบวนการยุติธรรม

6.2.3 ข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดการค่าปรับ

ผู้เขียนเสนอให้นำใช้ค่าปรับที่ได้มาตั้งเป็นกองทุนพัฒนา Regtech และสร้าง Sandbox ขึ้นมา เพื่อทดลองเทคโนโลยีใหม่ ๆ และพัฒนาบุคลากรของรัฐให้มีความรู้ความชำนาญในด้านกำกับดูแลเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ได้นำใช้ในตลาดทุนและตลาดเงิน

บรรณานุกรม

วิทยานิพนธ์

นายวุฒิกกร ทรงสุวรรณ. “ปัญหาทางกฎหมายของหลักเกณฑ์การกำกับดูแลผู้ให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน.” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2559).

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ZOE LAWRENCE. “LINE app dominates in Thailand.”

<https://sea.kantar.com/tech/social/2017/line-app-dominates-in-thailand/>, 2 มีนาคม 2017.

Tiensak Thamcharonkij. “4 โมเดลธุรกิจ “O2O” ในประเทศจีนที่ประสบความสำเร็จ.”

<https://www.marketingoops.com/exclusive/insider-exclusive/o2o-china-business/>, 22 ธันวาคม 2560.

MGR Online. “อาลีเพย์” ชี้คนจีนใช้จ่ายในไทย 65.000 บาทต่อคนต่อทริป.

<https://mgronline.com/cyberbiz/detail/9610000030994>, 28 มีนาคม 2561.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. “การประชุมชี้แจง.”

https://www.bot.or.th/Thai/PaymentSystems/OversightOfEmoney/Meeting_Oversight/Pages/default.aspx, 2 กุมภาพันธ์ 2562.

_____. “ระบบบาทเน็ต.” <https://www.bot.or.th/Thai/>

[PaymentSystems/PSServices/bahtnet/Pages/default.aspx](https://www.bot.or.th/Thai/PaymentSystems/PSServices/bahtnet/Pages/default.aspx), 9 มกราคม 2561.

_____. “ระบบการหักบัญชีเช็คและระบบการจัดเก็บภาพเช็ค.”

<https://www.bot.or.th/Thai/PaymentSystems/PSServices/icas/Pages/default.aspx>, 10 มกราคม 2562.

bangkokpost. “Thailand in social media world's top 10.”

<https://www.bangkokpost.com/learning/advanced/1255403/thailand-in-social-media-worlds-top-10>, 5 March 2019.

TANA. “ชื่อของ Taobao และ Tmall จ่ายเงินได้ง่ายๆ ด้วยแอป Wallet.”

<http://www.9tana.com/node/taobao-tmall-by-true-wallet/>, 1 พฤษภาคม 2018.

Wattanapong Jaiwat. “Fitch ออกมาเตือนกองทุน Yu’e Bao ของ Alipay ว่าสภาพคล่องต่ำและความเสี่ยงสูงไป.” <https://brandinside.asia/fitch-warns-yu-e-bao-riskier-than-other-money-market-fund/>, 26 กันยายน 2561.

macthai. “LINE เปิดตัวบริการจ่ายเงินแนวใหม่ LINE Pay .” <https://www.macthai.com/2015/07/15/line-pay-release-payment-platform/>, 15 กรกฎาคม 2560.

marketingoops. “กระแสดี! 6 เดือน Rabbit LINE Pay มีลูกค้าทะลุ 4.5 ล้านคน LINE รับส่ง “Wallet” ย้ำภาพสังคมไร้เงินสด .” <https://www.marketingoops.com/news/biz-news/line-wallet/>, 11 กันยายน 2561.

brandbuffet. “ส่องแนวโน้มและ Landscape ธุรกิจอีคอมเมิร์ซไทย พร้อมประเมินความเสี่ยงสำคัญที่ต้องรับมือ.” <https://www.brandbuffet.in.th/2018/11/eiu-forecast-thailand-ecommerce-trend/>, 11 พฤศจิกายน 2561.

JD CENTRAL. “ฉันจะชำระเงินโดยใช้ช่องทางไหนได้บ้าง.” <https://help.jd.co.th/helpCenter/detailInfo/232/380/381>, 5 กุมภาพันธ์ 2562.

ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย. “การชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต (Internet Payment) .” <https://www.1213.or.th/th/serviceunderbot/payment/Pages/internet-payment.aspx>, 5 กุมภาพันธ์ 2562.

ธีรภัทร เจริญสุข. “จาก QR Code ถึง e-Wallet กฎหมายระบบการชำระเงินใหม่ คนไทยต้องรู้.” <https://gmlive.com/new-business-law-QRCode-e-Wallet>, 5 กุมภาพันธ์ 2562.

_____. “รายชื่อประกาศหลักเกณฑ์การกำกับดูแลภายใต้พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560.”

<https://www.bot.or.th/Thai/FIPCS/Documents/FPG/2561/ThaiPDF/25610083.pdf>, 5 กุมภาพันธ์ 2562.

โพสต์ทูเดย์. “ธปท.ปฏิรูปเกณฑ์ดิจิทัล-เอสเอ็มอี.”

<https://www.posttoday.com/finance/news/571418>, 20 พฤศจิกายน 2561.

Brand Inside. “ธปท.เร่ง Sandbox ให้ผู้ประกอบการพัฒนา 5 เทคโนโลยีเปลี่ยนชีวิตคนไทย .” <https://brandinside.asia/bot-fintech-change-thailand-sandbox/>, 21 กุมภาพันธ์ 2562.

‘ซีพี’ผนึกยักษ์‘อาลีบาบา’ ยึดตลาดอี-เพย์เมนต์เอเชีย. หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ.ปีที่ 36 ฉบับที่ 3.206

BOOKS

- 杨彪. 中国第三方支付有效监管研究. 第一次印刷, 厦门大学出版社, 2013.
- 马梅. 支付革命互联网时代的第三方支付. 第一次印刷, 中信出版社, 2015.
- 马晨明. 中国支付行业的黄金时代: 支付企业创始人访谈笔记 (下册). 第一次印刷, 人民邮电出版社, 2015.
- 胡娟. 第三方支付技术与监管. 第一次印刷, 北京邮电大学出版社, 2016.
- 由曦. 蚂蚁金服科技金融独角兽的崛起. 第一次印刷, 中信出版社, 2014.
- Gary P. Schnoider. James T. Perry. Electronic Commerce. Beijing: China Machine Press, 2003.
- Borko Furht. Handbook of Augmented Reality. Springer, 2016.

ARTICLES

- 饶琳. “有效实现第三方支付风险监管的几点建议.” 金融理论与实践. 2008 年第 9 期:
- 申欣旺. “淘宝网的纠纷解决经验及其司法借鉴价值.” 浙江审判. 2015 年第 11 期:
- 蔡秉坤. “我国网络交易中的电子支付法律关系分析与法制完善思考.” 兰州学刊. 2013 年第 3 期.
- 杜晓颖. “我国银行业存款结构变化分析.” 南方金融. 2013 年第 7 期: 78-79.
- 刘辉. “第三方支付互联网支付发展现状及监管分析.” 金融科技时代. 2014 年第 2 期.
- 苏盼. “非银行机构支付结算与清算业务风险研究.” 金融法苑. 2018 年第 1 期.

上海银监局法律事务处课题组. “商业银行破产风险处置的权力配置研究.” 金融监管研究. 2016 年第 10 期.

Fu Lianying. “To be Open or Closed: Transition Strategies for Payment Platforms Based on a Comparison of Profit.” South China Journal of Economics. Volume 3 (2016): 36-53.

Li Yongjian. “The Protection of Financial Consumers’ Right in View of Internet Finance.” Research on Economics and Management. Volume.37 No.9

THESIS

吴星. “我国互联网第三方支付相关法律责任问题研究.” (复旦大学硕士学位论文. 2012). 第 5-7 页.

王莹, “基于博弈论的第三方支付监管问题研究, ” (西南财经大学硕士学位论文. 2009). 第 74 页.

DISSERTATION

容玲. “第三方支付平台竞争策略与产业规制研究.” (复旦大学博士学位论文. 2012). 第 11 页.

ELECTRONIC MATERIALS

习淑祎. “支付宝全民账单出炉 西藏移动支付占比达 90%.”

<http://xz.people.com.cn/n2/2018/0103/c138901-31100021.html>, 3 January 2018.

易宝研究院. “2018 年第三方支付行业发展趋势研究报告.”

http://imgs.yeepay.com/file/1532600134879_2018年第三方支付行业发展趋势研究报告.pdf, 17 January 2019.

马文英. “20 余家支付机构接入网联平台.”

http://www.chinadaily.com.cn/interface/yidian/1139302/2017-10-7/cd_33360968.html, 17 October 2017.

巴曙松. “网联如何改变第三方支付格局.”

http://www.sohu.com/a/192598737_208700, 17 September 2017.

刘慧. 胡浩. “马化腾：微信全球月活跃用户数首次突破十亿.”

http://www.xinhuanet.com/2018-03/05/c_1122488991.htm, 5 March 2018.

王晓. “央行官员：警惕支付垄断格局 关注对市场安全影响.”

<https://3g.163.com/tech/article/DJERJKSD00097U7R.html>, 4 June 2018.

肖旭宏. “外媒：中国人均收入提高 154% 是出境游消费最高国家.”

http://finance.ifeng.com/a/20181115/16572949_0.shtml?_cpb_remenwz44, 15 November 2018.

董文博. “万亿备付金 100%交存大限已至 机构躺着赚钱时代终结.”

<http://sc.people.com.cn/n2/2019/0114/c346366-32526246.html>, 14 January 2019.

商务部政策研究室. “关于我国电子商务快速发展原因的分析.”

<http://zys.mofcom.gov.cn/article/d/201605/20160501315068.shtml>, 10 May 2016.

赵卿. “一人在银行.全家拉存款：银行存款困境如何破.”

<https://www.jiemian.com/article/1913745.html>, 30 January 2018.

陈莹莹. “2017 支付宝平台上移动支付占比 82%.”

http://www.xinhuanet.com/fortune/2018-01/04/c_1122206965.htm, 4 January 2018.

支付宝. “公司历程.” <https://www.antfin.com/history.htm>, 4 April 2018.

颜剑. “支付宝等 17 家第三方支付机构获跨境支付牌照.”

<http://bank.hexun.com/2013-09-25/158287680.html>, 25 September 2013.

许晟. 周悦. “微信支付宝已在境外近 40 个国家和地区落地.”

http://www.xinhuanet.com/2018-02/28/c_1122467214.htm, 15 April 2018.

章卉. “哪些国家可以刷支付宝？戳进来看最全名单.”

http://fin.zjol.com.cn/201712/t20171228_6177875.shtml, 28 December 2017.

张澄. “央行孙国峰：如何监管金控集团？”

<https://wallstreetcn.com/articles/331889315>, 15 April 2018.

吴雨. “放在第三方支付机构的钱怕被挪用.今后央行帮你“看着”好不好?” http://www.xinhuanet.com/2017-01/14/c_1120311136.htm, 14

January 2017.

中国人民银行. “中国人民银行有关负责人就非银行支付机构客户备付金集中存管有关问题答记者问.”

<http://www.pbc.gov.cn/goutongjiaoliu/113456/113469/3234880/index.html>, 13

January 2017.

游所为. “买家使用花呗.卖家需要手续费吗?”

<https://www.rong360.com/gl/2017/06/15/137314.html>, 15 June 2017.

陆玲. “流动性新规大限到: 超 5 万亿货基迎来强监管 余额宝首当其冲.” http://former.cfbond.com//jj/gmzx/201709/t20170927_5495635.html,

27 September 2017.

吴涛. “余额宝迎最“狠”调整: 今起限购 暂停自动转入.”

http://www.xinhuanet.com/fortune/2018-02/01/c_1122353647.htm, 1

February 2018.

金嘉捷. “独家: 蚂蚁金服豪掷 82 亿! 蚂蚁小贷平台注册资本增至 120 亿.” <http://news.cnstock.com/news,bwqx-201712-4165456.htm>, 18

December 2017.

电商在线. “支付宝扫一扫就能在欧洲退税 “无现金”服务引领全球.”

<http://www.imajia.com/qt/8a0428995b85e0bc015ba9b071ae036d.shtml>, 27

April 2017.

张忱. “‘直连’模式逐渐式微 支付巨头何去何从.”

http://www.xinhuanet.com/fortune/2017-04/27/c_1120880231.htm, 27 April

2017.

张莫. ““断直连”已经基本完成 网联平台构建支付新业态.”

<http://bank.jrj.com.cn/2018/11/13080225337731.shtml>, 13 November 2018.

张宇哲、凌华薇. “45 家网联股东出资明细.世界仅此一类清算平台.”

<http://www.cebnet.com.cn/20170804/102414532.html>, 4 August 2017.

张曲晨. “网联将监控第三方支付资金流向 备付金账户只有一个.”

<http://bank.hexun.com/2016-08-08/185379715.html>, 8 August 2016.

周科. “第三方支付变脸诈骗“洗钱池”.”

http://www.xinhuanet.com/fortune/2018-01/23/c_1122298830.htm, 23 January 2018.

新华网. “10 天骗 700 多万 第三方支付平台沦为洗钱通道？”

<http://money.jrj.com.cn/2018/04/25074724446689.shtml>, 25 April 2018.

许晟. “账号网上买卖沦为洗钱“绿色通道”——部分第三方支付平台乱象调查.” http://www.xinhuanet.com/2018-04/24/c_1122735971.htm, 24 April 2018.

王晶晶. “风控沦为门面工具 支付公司集体涉案网络赌博.”

<http://bank.hexun.com/2010-07-14/124240526.html>, 14 July 2010.

管丽丹. “央行开出年内最大罚单.支付宝等四支付机构被罚上亿元.”

http://www.sohu.com/a/245688053_100001551, 7 August 2018.

章斐然. “央行回应非银支付监管：有些机构动机不纯 已清理 239 家.” <http://money.people.com.cn/n1/2017/0310/c42877-29136983.html>, 10 March 2017.

国家统计局. “国家统计局关于 2016 年国内生产总值（GDP）最终核实的公告.” http://www.stats.gov.cn/tjsj/zxfb/201801/t20180105_1569933.html, 5 January 2018.

曾令俊. “央行再次收紧备付金 第三方支付遭跨年监管.”

<http://bank.jrj.com.cn/2018/01/09073223915928.shtml>, 9 January 2018.

周炎炎. “央行：第三方支付平台大多亏损运营.存在“跑路”风险.”

https://www.thepaper.cn/newsDetail_forward_1670834, 25 April 2017.

陈鹤. “检方解读：金融大餐背后的刑事风险.”

<http://www.shjcy.gov.cn/jcfy/rdzt/34376.jhtml>, 16 March 2018.

廖凡. “效率与安全之间：网联时代支付机构客户备付金管理之道.”

<https://www.iolaw.org.cn/showArticle.aspx?id=5732>, 15 June 2019.

刘瑾. “中国非银行支付机构监管模式及国际对比.”

http://www.pbcfs.tsinghua.edu.cn/Upload/file/20180619/20180619135207_9112.pdf, 3 April 2018.

Richard Bethune. "Alibaba-Yahoo! Case B: Jack Ma Takes Alipay."

http://english.ckgsb.edu.cn/sites/default/files/case_downlaod_file/alibaba-yahoo_case_b.pdf, 15 Aril 2018.

Steven Chow. "27 Enterprises Got Third-Party Payment License."

<http://www.china-online-marketing.com/news/third-party-payment/27-enterprises-got-third-party-payment-license/>, 1 June 2011.

Robert H. Christie. " Official Launch of Ant Financial Services Group Brings New Financial Ecosystem to China."

<https://www.businesswire.com/news/home/20141016005260/en/Official-Launch-Ant-Financial-Services-Group-Brings>, 6 October 2014.

Alibaba Group Announces March Quarter 2018 Results and Full Fiscal Year 2018

Results. <https://www.businesswire.com/news/home/20180504005297/en/Alibaba-Group-%20Announces-March-Quarter-2018-Results>, 4 May 2018.

Denso-Wave . "QR Code Features."

<https://web.archive.org/web/20130129064920/http://www.qrcode.com/en/qrfeature.html>, 18 June 2012.

Denso ADC ."QR Code Essentials."

<http://www.nacs.org/LinkClick.aspx?fileticket=D1FpVAwvJuo%3D&tabid=1426&mid=4802>, 12 March 2018.

Zhang Yuzhe. Wang Qionghui .Leng Cheng. "Alipay's Owner Apologizes for Automatic Credit System Enrollment." <https://www.caixinglobal.com/2018-01-04/alipays-owner-apologizes-for-automatic-credit-system-enrollment-101193609.html>, 4 January 2018.

Office of Fair Trading. "Review of barriers to entry. expansion and exit in retail banking." <https://www.bsa.org.uk/BSA/files/97/97d78dbb-e8aa-4f8c-8b26-8c7ea7d95ce9.pdf>, 3 April 2018.

NEWSPAPER

张璁. "如何让个人信息更安全." 人民日报. 2018 年 04 月 18 日 17 版.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

Administrative Measures for the Payment Services Provided by Non-financial

Institutions[Effective]

非金融机构支付服务管理办法 [现行有效]

Issuing authority:	People's Bank of China	Document Number:	Order No.2 [2010] of the People's Bank of China
Date issued:	06-14-2010	Effective date:	09-01-2010
Level of Authority:	Departmental Rules	Area of Law:	Banking & Finance,E-Commerce

Pkulaw Comments: 本法的变更情况请参考[国务院关于第二批清理规范 192 项国务院部门行政审批中介服务事项的决定](#)

Order of the People's Bank of China
(No.2 [2010])

中国人民银行令
(〔2010〕第2号)

Pursuant to the Law of the People's Republic of China on the People's Bank of China and other relevant laws and regulations, the People's Bank of China has formulated the Administrative Measures for the Payment Services Provided by Non-financial Institutions, which were adopted at the 7th governor's executive meeting on May 19, 2010, are hereby promulgated, and shall come into force on September 1, 2010.

Governor: Zhou Xiaochuan
June 14, 2010

Administrative Measures for the Payment Services Provided by Non-financial Institutions

根据《中华人民共和国中国人民银行法》等法律法规，中国人民银行制定了《非金融机构支付服务管理办法》，经2010年5月19日第7次行长办公会议通过，现予公布，自2010年9月1日起施行。

行长：周小川
二〇一〇年六月十四日
非金融机构支付服务管理办法

Chapter I General Provisions

第一章 总 则

Article 1 To enhance the healthy development of the payment service market, regulate the payment services provided by non-financial institutions, prevent payment risks and protect the legitimate rights and interests of the parties concerned, these Measures are formulated

第一条 为促进支付服务市场健康发展，规范非金融机构支付服务行为，防范支付风险，保护当事人的合法权益，根据《中华人民共和国中国人民银行

pursuant to the Law of the People's Republic of China on the People's Bank of China and other relevant laws and regulations.

Article 2 The term “payment services provided by non-financial institutions” as mentioned in these Measures refers to some or all of the following monetary capital transfer services provided by non-financial institutions as the middlemen between payers and payees:

1. Payment through the network;
2. Issuance and acceptance of prepaid cards;
3. Bankcard acquiring; and
4. Other payment services as specified by the People's Bank of China (PBOC).

The term “payment through the network” as mentioned in these Measures refers to the transfer of monetary funds between payers and payees via public or private networks, including currency exchange, internet payment, mobile phone payment, fixed phone payment, digital TV payment, etc.

The term “prepaid cards” as mentioned in these Measures refers to cards with prepaid values which are issued for making profits and are used for buying goods or services at institutions other than the issuer, including those issued in the form of cards or passwords by adopting such technologies as magnetic stripes or chips.

The term “bankcard acquiring” as mentioned in these Measures refers to the collection of monetary funds on behalf of the franchised merchants of bankcards via the POS terminals.

Article 3 To provide payment services, a non-financial institution shall obtain a Payment Business Permit under these Measures and become a payment institution.

Payment institutions shall be subject to the supervision and administration of the PBOC.

No non-financial institution or individual may directly or indirectly engage in the payment business unless it has been so approved by the PBOC.

Article 4 The transfer of monetary funds between payment institutions shall be handled at banking financial institutions. Payment institutions may not deposit monetary funds at each other to realize the transfer of monetary funds, or handle the transfer of monetary funds at other payment institutions.

行法》等法律法规，制定本办法。

第二条 本办法所称非金融机构支付服务，是指非金融机构在收付款人之间作为中介机构提供下列部分或全部货币资金转移服务：

- (一) 网络支付；
- (二) 预付卡的发行与受理；
- (三) 银行卡收单；
- (四) 中国人民银行确定的其他支付服务。

本办法所称网络支付，是指依托公共网络或专用网络在收付款人之间转移货币资金的行为，包括货币汇兑、互联网支付、移动电话支付、固定电话支付、数字电视支付等。

本办法所称预付卡，是指以营利为目的发行的、在发行机构之外购买商品或服务的预付价值，包括采取磁条、芯片等技术以卡片、密码等形式发行的预付卡。

本办法所称银行卡收单，是指通过销售点（POS）终端等为银行特约商户代收货币资金的行为。

第三条 非金融机构提供支付服务，应当依据本办法规定取得《支付业务许可证》，成为支付机构。

支付机构依法接受中国人民银行的监督管理。

未经中国人民银行批准，任何非金融机构和个人不得从事或变相从事支付业务。

第四条 支付机构之间的货币资金转移应当委托银行业金融机构办理，不得通过支付机构相互存放货币资金或委托其他支付机构等形式办理。

支付机构不得办理银行业金融机构之间

No payment institution may handle the transfer of monetary funds between banking financial institutions, unless it is specially permitted to do so.

Article 5 Payment institutions shall follow the principles of safety, efficiency, honesty and fair competition, and may not damage the national interests, the public interests or the legitimate rights and interests of clients.

Article 6 Payment institutions shall abide by the anti-money laundering provisions and fulfill the anti-money laundering obligations.

Chapter II Application and Permit

Article 7 The PBOC is responsible for the issuance and management of Payment Business Permits.

Applications for Payment Business Permits shall be examined by the local branches of the PBOC and then submitted to the PBOC for approval.

The term “branches of the PBOC” as mentioned in these Measures refers to central sub-branches of the PBOC at sub-provincial cities and branches above that level.

Article 8 An applicant for a Payment Business Permit shall meet the following requirements:

1. It is a limited liability company or joint-stock company legally formed inside the People's Republic of China and it is the corporate body of a non-financial institution;
2. Its registered capital has reached the minimum requirements of these Measures;
3. It has capital contributors that meet the requirements of these Measures;
4. It has at least 5 senior managers who are specialists in the payment business;
5. It has anti-money laundering measures which meet the prescribed requirements;
6. It has payment facilities;

的货币资金转移，经特别许可的除外。

第五条 支付机构应当遵循安全、效率、诚信和公平竞争的原则，不得损害国家利益、社会公共利益和客户合法权益。

第六条 支付机构应当遵守反洗钱的有关规定，履行反洗钱义务。

第二章 申请与许可

第七条 中国人民银行负责《支付业务许可证》的颁发和管理。

申请《支付业务许可证》的，需经所在地中国人民银行分支机构审查后，报中国人民银行批准。

本办法所称中国人民银行分支机构，是指中国人民银行副省级城市中心支行以上的分支机构。

第八条 《支付业务许可证》的申请人应当具备下列条件：

- （一）在中华人民共和国境内依法设立的有限责任公司或股份有限公司，且为非金融机构法人；
- （二）有符合本办法规定的注册资本最低限额；
- （三）有符合本办法规定的出资人；
- （四）有 5 名以上熟悉支付业务的高级管理人员；
- （五）有符合要求的反洗钱措施；
- （六）有符合要求的支付业务设施；

7. It has a good organizational structure, sound internal control rules and effective risk control measures;

8. It has business sites and safety precautions which meet the prescribed requirements; and

9. Neither the applicant nor any of its senior managers has received any punishment for any violation or crime committed through the payment business or illegally providing payment services in the last three years.

Article 9 The minimum registered capital for an applicant that intends to operate the payment business countrywide is 100 million yuan, while that for an applicant that intends to operate the payment business in a province (autonomous region or municipality directly under the Central Government) is 30 million yuan. The minimum registered capital shall be paid-in monetary capital.

It shall be deemed as operating the payment business countrywide as mentioned in these Measures if an applicant forms a branch office in another province (autonomous region or municipality directly under the Central Government) to operate the payment business or if it makes it possible for its clients to handle the payment business in another province (autonomous region or municipality directly under the Central Government).

The PBOC may adjust the minimum registered capital for applicants pursuant to the relevant laws, regulations and policies of the state. The business scope of foreign-funded payment institutions, the eligibilities of overseas investors, the ratio of investments of overseas investors and other such matters shall be determined by the PBOC in other initiatives and be submitted to the State Council for approval.

Article 10 The major investor of an applicant shall meet the following requirements:

1. It is a legally formed limited liability company or a joint-stock company;

2. By the date of application, it has provided information processing services for financial institutions for 2 or more years consecutively, or it has provided information processing services for e-commerce activities for two consecutive years or more;

3. By the date of application, it has been making profits for two consecutive years or more; and

(七) 有健全的组织机构、内部控制制度和风险管理措施;

(八) 有符合要求的营业场所和安全保障措施;

(九) 申请人及其高级管理人员最近 3 年内未因利用支付业务实施违法犯罪活动或为违法犯罪活动办理支付业务等受过处罚。

第九条 申请人拟在全国范围内从事支付业务的, 其注册资本最低限额为 1 亿元人民币; 拟在省(自治区、直辖市)范围内从事支付业务的, 其注册资本最低限额为 3 千万元人民币。注册资本最低限额为实缴货币资本。

本办法所称在全国范围内从事支付业务, 包括申请人跨省(自治区、直辖市)设立分支机构从事支付业务, 或客户可跨省(自治区、直辖市)办理支付业务的情形。

中国人民银行根据国家有关法律法规和政策规定, 调整申请人的注册资本最低限额。

外商投资支付机构的业务范围、境外出资人的资格条件和出资比例等, 由中国人民银行另行规定, 报国务院批准。

第十条 申请人的主要出资人应当符合以下条件:

(一) 为依法设立的有限责任公司或股份有限公司;

(二) 截至申请日, 连续为金融机构提供信息处理支持服务 2 年以上, 或连续为电子商务活动提供信息处理支持服务 2 年以上;

(三) 截至申请日, 连续盈利 2 年以上;

4. It has no record of punishment for any violation or crime committed through the payment business or illegally providing payment services in the last three years.

The term "major investor" as mentioned in these Measures refers to an investor which actually controls the applicant or an investor which holds more than 10% of the applicant's equity.

Article 11 An applicant shall submit the following documents or materials to the local branch of the PBOC:

1. A written application, which shall bear the applicant's name, domicile, registered capital and organizational setup, the payment business which the applicant applies for, etc.;
2. A photocopy of its business license (duplicate);
3. The bylaws;
4. A capital assessment certificate;
5. A financial accounting report which has been audited by an accounting firm;
6. A feasibility study report on the payment business;
7. Checking materials on anti-money laundering measures;
8. Technical safety testing certifications;
9. Resume of its senior managers;
10. Clean criminal records of the applicant and its senior managers;
11. Materials about the major investor; and
12. A declaration on the authenticity of the application materials.

Article 12 An applicant shall announce the following matters as required after receiving an acceptance notice:

1. Its registered capital and equity structure;
2. The list, proportions of equity and financial status of the major investors;

(四) 最近 3 年内未因利用支付业务实施违法犯罪活动或为违法犯罪活动办理支付业务等受过处罚。

本办法所称主要出资人, 包括拥有申请人实际控制权的出资人和持有申请人 10%以上股权的出资人。

第十一条 申请人应当向所在地中国人民银行分支机构提交下列文件、资料:

- (一) 书面申请, 载明申请人的名称、住所、注册资本、组织机构设置、拟申请支付业务等;
- (二) 公司营业执照(副本)复印件;
- (三) 公司章程;
- (四) 验资证明;
- (五) 经会计师事务所审计的财务会计报告;
- (六) 支付业务可行性研究报告;
- (七) 反洗钱措施验收材料;
- (八) 技术安全检测认证证明;
- (九) 高级管理人员的履历材料;
- (十) 申请人及其高级管理人员的无犯罪记录证明材料;
- (十一) 主要出资人的相关材料;
- (十二) 申请资料真实性声明。

第十二条 申请人应当在收到受理通知后按规定公告下列事项:

- (一) 申请人的注册资本及股权结构;
- (二) 主要出资人的名单、持股比例及其财务状况;

3. The payment business for which it applies;

4. Its business place; and

5. Safety certifications on its payment facilities.

Article 13 A branch of the PBOC shall accept any application that meets the prescribed requirements, and submit its pre-examination opinion together with the application materials to the PBOC. In the case of approval, the PBOC shall issue a Payment Business Permit and make an announcement thereon.

A Payment Business Permit shall be valid for 5 years from the date of issuance. Where a payment institution intends to continue the payment business upon the expiration of its Payment Business Permit, it shall apply for renewal to the local branch of the PBOC at least six months before the date of expiration. In the case of approval, each renewal shall be valid for 5 years.

Article 14 In case any of the following changes occurs, a payment institution shall submit it to the PBOC for approval before applying to the registration organ for registering the change:

1. Change of company name, registered capital or form of organization;

2. Change of the major investor;

3. Merger or split; or

3. Change of the type of business or the coverage area of its business.

Article 15 To apply for terminating the payment business, a payment institution shall submit the following documents or materials to the local branch of the PBOC:

1. A written applicant signed by the legal representative of the company, which shall bear the company name, the situations of the payment business, the payment business to be terminated, the termination reason, etc.;

2. A photocopy of its business license (duplicate);

(三) 拟申请的支付业务;

(四) 申请人的营业场所;

(五) 支付业务设施的技术安全检测认证证明。

第十三条 中国人民银行分支机构依法受理符合要求的各项申请,并将初审意见和申请资料报送中国人民银行。中国人民银行审查批准的,依法颁发《支付业务许可证》,并予以公告。

《支付业务许可证》自颁发之日起,有效期5年。支付机构拟于《支付业务许可证》期满后继续从事支付业务的,应当在期满前6个月内向所在地中国人民银行分支机构提出续展申请。中国人民银行准予续展的,每次续展的有效期为5年。

第十四条 支付机构变更下列事项之一的,应当在向公司登记机关申请变更登记前报中国人民银行同意:

(一) 变更公司名称、注册资本或组织形式;

(二) 变更主要出资人;

(三) 合并或分立;

(四) 调整业务类型或改变业务覆盖范围。

第十五条 支付机构申请终止支付业务的,应当向所在地中国人民银行分支机构提交下列文件、资料:

(一) 公司法定代表人签署的书面申请,载明公司名称、支付业务开展情况、拟终止支付业务及终止原因等;

(二) 公司营业执照(副本)复印件;

3. A photocopy of its Payment Business Permit;

4. A plan for protecting the legitimate rights and interests of clients; and

5. An information processing plan for the payment business.

In the case of approval, the payment institution shall finish the termination work and surrender its Payment Business Permit according to the requirements in the reply of the PBOC.

Article 16 Matters not mentioned in this Chapter regarding the licensing procedure shall be governed by the Measures for the Implementation of Administrative Licensing by the People's Bank of China (Order No.3 [2004] of the People's Bank of China).

Chapter III Supervision and Administration

Article 17 A payment institution shall carry out its business within the scope of business indicated in its Payment Business Permit, and may not undertake any business beyond that scope or outsource its payment business.

No payment institution may transfer, lease or lend its Payment Business Permit.

Article 18 A payment institution shall, in order to meet the requirements of prudential operations, formulate measures for the management of the payment business and for the protection of clients' rights and interests, set up risk control and internal control rules, and submit them to the local branch of the PBOC for archival purposes.

Article 19 A payment institution shall determine the charging items and rates of its payment business and submit them to the local branch of the PBOC for archival purposes.

A payment institution shall disclose the charging items and rates of its payment business to the general public.

Article 20 A payment institution shall file the statistical statements, financial accounting report and other relevant materials on its payment business with the local branch of the PBOC as required.

Article 21 A payment institution shall make a payment service agreement, clarifying the rights and obligations of both parties, the principles for handling disputes, the liability for breach of contract, etc.

(三) 《支付业务许可证》复印件;

(四) 客户合法权益保障方案;

(五) 支付业务信息处理方案。

准予终止的, 支付机构应当按照中国人民银行的批复完成终止工作, 交回《支付业务许可证》。

第十六条 本章对许可程序未作规定的事项, 适用《中国人民银行行政许可实施办法》(中国人民银行令〔2004〕第3号)。

第三章 监督与管理

第十七条 支付机构应当按照《支付业务许可证》核准的业务范围从事经营活动, 不得从事核准范围之外的业务, 不得将业务外包。

支付机构不得转让、出租、出借《支付业务许可证》。

第十八条 支付机构应当按照审慎经营的要求, 制订支付业务办法及客户权益保障措施, 建立健全风险管理和内部控制制度, 并报所在地中国人民银行分支机构备案。

第十九条 支付机构应当确定支付业务的收费项目和收费标准, 并报所在地中国人民银行分支机构备案。支付机构应当公开披露其支付业务的收费项目和收费标准。

第二十条 支付机构应当按规定向所在地中国人民银行分支机构报送支付业务统计报表和财务会计报告等资料。

第二十一条 支付机构应当制定支付服务协议, 明确其与客户权利和义务、纠纷处理原则、违约责任等事项。

A payment institution shall disclose the standard clauses of its payment service agreement and submit them to the local branch of the PBOC for archival purposes.

Article 22 Where a branch company of a payment institution is engaged in the payment business, both the branch company and the payment institution shall handle the archive-filing formalities at their respective local branches of the PBOC.

Where a branch company of a payment institution terminates its payment business, the preceding paragraph shall apply by analogy.

Article 23 A payment institution shall, for the deposit paid by a client, issue an invoice for the amount of the payment service charges it collects instead of the amount of the client's deposit.

Article 24 Clients' deposits accepted by a payment institution shall not belong to the self-owned property of the payment institution.

A payment institution may only transfer clients' deposits based on clients' instructions. Payment institutions are forbidden to misappropriate clients' deposits in any form.

Article 25 A payment institution shall record the following information in a client's payment instruction:

1. Name of the payer;
2. Amount of payment;
3. Name of the payee;
4. Name of the payer's deposit bank or payment institution;
5. Name of the payee's deposit bank or payment institution; and
6. Date of instruction.

Where a client makes payment through a bank settlement account, the payment institution shall also record the number of the bank settlement account. Where a client makes payment through an account which is not a bank settlement account, the payment institution shall also record the name and number of the client's valid identity certificate.

Article 26 A payment institution which accepts clients' deposits shall open

支付机构应当公开披露支付服务协议的标准格式条款，并报所在地中国人民银行分支机构备案。

第二十二条 支付机构的分公司从事支付业务的，支付机构及其分公司应当分别到所在地中国人民银行分支机构备案。

支付机构的分公司终止支付业务的，比照前款办理。

第二十三条 支付机构接受客户备付金时，只能按收取的支付服务费向客户开具发票，不得按接受的客户备付金金额开具发票。

第二十四条 支付机构接受的客户备付金不属于支付机构的自有财产。支付机构只能根据客户发起的支付指令转移备付金。禁止支付机构以任何形式挪用客户备付金。

第二十五条 支付机构应当在客户发起的支付指令中记载下列事项：

- （一）付款人名称；
- （二）确定的金额；
- （三）收款人名称；
- （四）付款人的开户银行名称或支付机构名称；
- （五）收款人的开户银行名称或支付机构名称；
- （六）支付指令的发起日期。

客户通过银行结算账户进行支付的，支付机构还应当记载相应的银行结算账号。客户通过非银行结算账户进行支付的，支付机构还应当记载客户有效身份证件上的名称和号码。

第二十六条 支付机构接受客户备

a special deposit account at a commercial bank and use it exclusively for clients' deposits, unless it is otherwise provided for by the PBOC.

A payment institution can only choose one commercial bank to take custody of its clients' deposits and can only open one special reserve account at one branch of the commercial bank.

A payment institution shall conclude a deposit custody agreement with the corporate body of the commercial bank or any branch authorized by the commercial bank, clarifying the rights, obligations and responsibilities of both parties.

A payment institution shall file the deposit custody agreement and information about its special deposit account with the local branch of the PBOC.

Article 27 A branch company of a payment institution may not open a special deposit account in its own name, but can only put the deposits it has accepted into the special deposit account opened by the payment institution.

Article 28 Where a payment institution adjusts the position of a special deposit account, the corporate body of the bank which takes custody of its deposits shall recheck the balance of the special deposit account to be adjusted, and notify the recheck result to the payment institution and the custodian bank.

A payment institution shall adjust the position of its special deposit account upon the strength of the recheck result issued by the corporate body of the custodian bank.

Article 29 A bank which takes custody of deposits shall oversee the use of clients' deposits under its custody, and file the information about the custody and use of clients' deposits with the local branch of the PBOC and the corporate body of the custodian bank.

Where a payment institution makes an application for or gives an instruction on the use of clients' deposits which violates Article 25 through 28 of these Measures, the custodian bank of clients' deposits shall reject it. A custodian bank shall, if discovering the illegal use or any other unusual circumstances of clients' deposits, report it to the PBOC branch at the locality of the custodian bank and the corporate body of the custodian bank.

付金的，应当在商业银行开立备付金专用存款账户存放备付金。中国人民银行另有规定的除外。

支付机构只能选择一家商业银行作为备付金存管银行，且在该商业银行的一个分支机构只能开立一个备付金专用存款账户。

支付机构应当与商业银行的法人机构或授权的分支机构签订备付金存管协议，明确双方的权利、义务和责任。

支付机构应当向所在地中国人民银行分支机构报送备付金存管协议和备付金专用存款账户的信息资料。

第二十七条 支付机构的分公司不得以自己的名义开立备付金专用存款账户，只能将接受的备付金存放在支付机构开立的备付金专用存款账户。

第二十八条 支付机构调整不同备付金专用存款账户头寸的，由备付金存管银行的法人机构对支付机构拟调整的备付金专用存款账户的余额情况进行复核，并将复核意见告知支付机构及有关备付金存管银行。

支付机构应当持备付金存管银行的法人机构出具的复核意见办理有关备付金专用存款账户的头寸调拨。

第二十九条 备付金存管银行应当对存放在本机构的客户备付金的使用情况进行监督，并按规定向备付金存管银行所在地中国人民银行分支机构及备付金存管银行的法人机构报送客户备付金的存管或使用情况等信息资料。

对支付机构违反第二十五条至第二十八条相关规定使用客户备付金的申请或指令，备付金存管银行应当予以拒绝；发现客户备付金被违法使用或有其他异常情况的，应当立即向备付金存管银行所在地中国人民银行分支机构及备付金存管银行的法人机构报告。

Article 30 For a payment institution, the proportion of its paid-in monetary capital against its daily average balance of clients' deposits shall not be lower than 10%.

The term "daily average balance of clients' deposits" as mentioned in these Measures refers to a mean value calculated by the corporate body of the custodian bank based on the payment institution's total amount of clients' deposits at the end of each day within the last 90 days.

Article 31 A payment institution shall check the valid identity certificate or any other valid identity document of clients and register the clients' basic identity information as required.

Where a payment institution knows or should have known that a client intends to use its payment business for any illegal or criminal activity, it shall stop handling the payment business for the client.

Article 32 A payment institution shall have necessary technical means to guarantee the integrity, consistence and non-repudiation of payment instructions, the timely and accurate handling of payment transactions and the safety of the payment business. A payment institution shall also have the ability to resume processing in disaster and the ability to handle emergencies so as to guarantee the continuance of the payment business.

Article 33 Payment institutions shall keep clients' trade secrets, and may not disclose any, unless it is otherwise provided by any law or regulation.

Article 34 Payment institutions shall properly keep clients' basic identity information, payment transaction information, accounting documents and other relevant materials.

Article 35 Payment institutions shall accept the regular or irregular on-site or off-site inspections of the PBOC and the branches thereof and truthfully provide the required materials, and may not refuse, impede or avoid inspection or falsely report, conceal or destroy any evidential material.

Article 36 The PBOC and the branches thereof shall, pursuant to the relevant laws, administrative regulations and the PBOC provisions, make regular or irregular on-site or off-site inspections on the corporate governance, business operations, internal control, risk status and anti-money laundering work of the payment institutions.

The PBOC and the branches thereof shall follow the Provisions of the

第三十条 支付机构的实缴货币资本与客户备付金日均余额的比例，不得低于 10%。

本办法所称客户备付金日均余额，是指备付金存管银行的法人机构根据最近 90 日内支付机构每日日终的客户备付金总量计算的平均值。

第三十一条 支付机构应当按规定核对客户的有效身份证件或其他有效身份证明文件，并登记客户身份基本信息。

支付机构明知或应知客户利用其支付业务实施违法犯罪活动的，应当停止为其办理支付业务。

第三十二条 支付机构应当具备必要的技术手段，确保支付指令的完整性、一致性和不可抵赖性，支付业务处理的及时性、准确性和支付业务的安全性；具备灾难恢复处理能力和应急处理能力，确保支付业务的连续性。

第三十三条 支付机构应当依法保守客户的商业秘密，不得对外泄露。法律法规另有规定的除外。

第三十四条 支付机构应当按规定妥善保管客户身份基本信息、支付业务信息、会计档案等资料。

第三十五条 支付机构应当接受中国人民银行及其分支机构定期或不定期的现场检查和非现场检查，如实提供有关资料，不得拒绝、阻挠、逃避检查，不得谎报、隐匿、销毁相关证据材料。

第三十六条 中国人民银行及其分支机构依据法律、行政法规、中国人民银行的有关规定对支付机构的公司治理、业务活动、内部控制、风险状况、反洗钱工作等进行定期或不定期现场检查和非现场检查。

People's Bank of China on the Law Enforcement Inspection Procedures (Order No.1 [2010] of the PBOC) when making on-site inspections on payment institutions.

Article 37 The PBOC or the local branch thereof may take the following measures to make a spot inspection on a payment institution:

1. Make inquiries to the staff members of the payment institution and asking them to give explanations on matters under inspection;
2. Consulting and copying documents or materials related to matters under inspection, and sealing up documents or materials that could be transferred, concealed or destroyed;
3. Checking the payment institution's special deposit account for clients' deposits and other relevant accounts; and
4. Examining payment facilities and other relevant facilities.

Article 38 Where any payment institution falls under any of the following circumstances, the PBOC or the local branch thereof has the right to order it to stop operating some or all of the payment business:

1. The total losses exceed 50% of the paid-in monetary capital accumulatively;
2. It has significant operating risks; or
3. It has any gross violation.

Article 39 Where any payment institution is terminated due to dissolution, cancellation or being declared bankrupt, its liquidation issues shall be handled under the relevant laws and regulations of the state.

Chapter IV Penalty Provisions

Article 40 Where any staff member of the PBOC or any branch thereof falls under any of the following circumstances, he shall be given an administrative sanction; if any crime is constituted, he shall be subject to criminal liability:

中国人民银行及其分支机构依法对支付机构进行现场检查，适用《中国人民银行执法检查程序规定》（中国人民银行令〔2010〕第1号发布）。

第三十七条 中国人民银行及其分支机构可以采取下列措施对支付机构进行现场检查：

- （一）询问支付机构的工作人员，要求其对被检查事项作出解释、说明；
- （二）查阅、复制与被检查事项有关的文件、资料，对可能被转移、隐匿或毁损的文件、资料予以封存；
- （三）检查支付机构的客户备付金专用存款账户及相关账户；
- （四）检查支付业务设施及相关设施。

第三十八条 支付机构有下列情形之一的，中国人民银行及其分支机构有权责令其停止办理部分或全部支付业务：

- （一）累计亏损超过其实缴货币资本的50%；
- （二）有重大经营风险；
- （三）有重大违法违规行为。

第三十九条 支付机构因解散、依法被撤销或被宣告破产而终止的，其清算事宜按照国家有关法律规定办理。

第四章 罚 则

第四十条 中国人民银行及其分支机构的工作人员有下列情形之一的，依法给予行政处分；构成犯罪的，依法追究刑事责任：

1. Examining and approving any application for obtainment, change or termination of the Payment Business Permit in violation of the relevant provisions;
2. Inspecting any payment institution in violation of the relevant provisions;
3. Divulging any national secret or trade secret; or
4. Committing any other act of abusing powers or neglecting duties.

Article 41 Where a commercial bank falls under any of the following circumstances, the PBOC or the local branch thereof shall order it to correct within a certain time limit and give it a warning or impose a fine of 10,000 yuan up to 30,000 yuan; if the circumstances are serious, the PBOC shall order it to suspend or terminate its custody service of clients' deposits:

1. Failing to filing information about the custody or use of clients' deposits as required;
2. Failing to recheck any payment institution's adjustment of the position of its special deposit account as required; or
3. Failing to reject any payment institution's application for or instruction on the illegal use of clients' deposits as required.

Article 42 Where any payment institution falls under any of the following circumstances, the PBOC branch shall order it to correct within a certain time limit and give it a warning or impose a fine of 10,000 yuan up to 30,000 yuan:

1. Failing to establishing the relevant systems, rules and risk control measures as required;
2. Failing to handle the relevant archive-filing formalities as required;
3. Failing to disclose the relevant matters as required;
4. Failing to file or retain the relevant materials as required;
5. Failing to handle the registration of changes as required;

(一) 违反规定审查批准《支付业务许可证》的申请、变更、终止等事项的;

(二) 违反规定对支付机构进行检查的;

(三) 泄露知悉的国家秘密或商业秘密的;

(四) 滥用职权、玩忽职守的其他行为。

第四十一条 商业银行有下列情形之一的, 中国人民银行及其分支机构责令其限期改正, 并给予警告或处 1 万元以上 3 万元以下罚款; 情节严重的, 中国人民银行责令其暂停或终止客户备付金存管业务:

(一) 未按规定报送客户备付金的存管或使用情况等信息资料的;

(二) 未按规定对支付机构调整备付金专用存款账户头寸的行为进行复核的;

(三) 未对支付机构违反规定使用客户备付金的申请或指令予以拒绝的。

第四十二条 支付机构有下列情形之一的, 中国人民银行分支机构责令其限期改正, 并给予警告或处 1 万元以上 3 万元以下罚款:

(一) 未按规定建立有关制度办法或风险管理措施的;

(二) 未按规定办理相关备案手续的;

(三) 未按规定公开披露相关事项的;

(四) 未按规定报送或保管相关资料的;

(五) 未按规定办理相关变更事项的;

6. Failing to issue invoices to clients; or

7. Failing to keep clients' trade secrets as required.

Article 43 Where any payment institution falls under any of the following circumstances, the PBOC branch shall order it to correct within a certain time limit and impose a fine of 30,000 yuan; if the circumstances are serious, the PBOC shall withdraw its Payment Business Permit; if it is suspected of being involved in any crime, the case shall be transferred to the public security organ for investigation; and if any crime is constituted, the liable party shall be subject to criminal liability:

1. Transferring, leasing or lending its Payment Business Permit;

2. Exceeding the approved scope of business or outsourcing services;

3. Failing to deposit or use clients' deposits as required;

4. Failing to maintain the prescribed proportion between paid-in monetary capital and clients' deposits;

5. Discontinuing or terminating the payment business without any legitimate reason;

6. Refusing or impeding the relevant inspection and supervision activities; or

7. Committing any other violation which endangers the stable operation of the payment institution, damages any client's legitimate rights and interests or imperils the payment service market.

Article 44 Where any payment institution fails to fulfill its anti-money laundering obligations as required, the PBOC or the branch thereof shall punish it pursuant to the anti-money laundering laws and regulations of the state; if the circumstances are serious, the PBOC shall write off its Payment Business Permit.

Article 45 Where any payment institution continues to operate the payment business after its Payment Business Permit has expired, the PBOC or the branch thereof shall order it to terminate the payment business; if it is suspected of being involved in any crime, the case shall be transferred to the public security organ for investigation; and if any

(六) 未按规定向客户开具发票的;

(七) 未按规定保守客户商业秘密的。

第四十三条 支付机构有下列情形之一的, 中国人民银行分支机构责令其限期改正, 并处 3 万元罚款; 情节严重的, 中国人民银行注销其《支付业务许可证》; 涉嫌犯罪的, 依法移送公安机关立案侦查; 构成犯罪的, 依法追究刑事责任:

(一) 转让、出租、出借《支付业务许可证》的;

(二) 超出核准业务范围或将业务外包的;

(三) 未按规定存放或使用客户备付金的;

(四) 未遵守实缴货币资本与客户备付金比例管理规定的;

(五) 无正当理由中断或终止支付业务的;

(六) 拒绝或阻碍相关检查监督的;

(七) 其他危及支付机构稳健运行、损害客户合法权益或危害支付服务市场的违法违规行为。

第四十四条 支付机构未按规定履行反洗钱义务的, 中国人民银行及其分支机构依据国家有关反洗钱法律法规等进行处罚; 情节严重的, 中国人民银行注销其《支付业务许可证》。

第四十五条 支付机构超出《支付业务许可证》有效期限继续从事支付业务的, 中国人民银行及其分支机构责令其终止支付业务; 涉嫌犯罪的, 依法移送公安机关立案侦查; 构成犯罪的, 依

crime is constituted, the liable party shall be subject to criminal liability.

Article 46 Where any applicant applies for a Payment Business Permit by deception or any other illegitimate means, if the application is disapproved, neither the applicant nor any of its investors who hold 5% of equity in the applicant may apply or participate in the application for the Payment Business Permit again in the next three years.

Where any applicant applies for a Payment Business Permit by deception or any other illegitimate means, if the application is approved, the PBOC or the branch thereof shall order it to terminate the payment business and write off its Payment Business Permit; if it is suspected of being involved in any crime, the case shall be transferred to the public security organ for investigation; if any crime is constituted, the liable party shall be subject to criminal liability; and neither the applicant nor any of its investors who hold 5% of equity in the applicant may apply or participate in the application for the Payment Business Permit again.

Article 47 Where any non-financial institution or individual directly or indirectly operates the payment business without the approval of the PBOC, the PBOC or the branch thereof shall order it to terminate its payment business and write off its Payment Business Permit; if it is suspected of being involved in any crime, the case shall be transferred to the public security organ for investigation; if any crime is constituted, the liable party shall be subject to criminal liability.

Chapter V Supplementary Provisions

Article 48 Any non-financial institution which has engaged in payment services before these Measures come into force shall apply for a Payment Business Permit within one year from the date when these Measures become effective. Otherwise, it may not continue the payment services.

Article 49 The power to interpret these Measures shall remain with the People's Bank of China.

Article 50 These Measures shall come into force on September 1, 2010.

法追究刑事责任。

第四十六条 以欺骗等不正当手段申请《支付业务许可证》但未获批准的，申请人及持有其 5%以上股权的出资人 3 年内不得再次申请或参与申请《支付业务许可证》。

以欺骗等不正当手段申请《支付业务许可证》且已获批准的，由中国人民银行及其分支机构责令其终止支付业务，注销其《支付业务许可证》；涉嫌犯罪的，依法移送公安机关立案侦查；构成犯罪的，依法追究刑事责任；申请人及持有其 5%以上股权的出资人不得再次申请或参与申请《支付业务许可证》。

第四十七条 任何非金融机构和个人未经中国人民银行批准擅自从事或变相从事支付业务的，中国人民银行及其分支机构责令其终止支付业务；涉嫌犯罪的，依法移送公安机关立案侦查；构成犯罪的，依法追究刑事责任。

第五章 附 则

第四十八条 本办法实施前已经从事支付业务的非金融机构，应当在本办法实施之日起 1 年内申请取得《支付业务许可证》。逾期未取得的，不得继续从事支付业务。

第四十九条 本办法由中国人民银行负责解释。

第五十条 本办法自 2010 年 9 月 1 日起施行。

ภาคผนวก ข

Law of the People's Republic of China on the People's Bank of China (2003 Amendment)[Effective]
中华人民共和国中国人民银行法(2003 修正) [现行有效]

Issuing authority:	Standing Committee of the National People's Congress	Date issued:	12-27-2003
Effective date:	03-18-1995	Level of Authority:	Laws 本篇法规的变更情况请参考 国务院关于
Area of Law:	Banking & Finance	Pkulaw Comments:	取消 13 项国务院部门行政许可事项的决定

Law of the People's Republic of China on the People's Bank of China
 (Adopted at the Third Session of the Eighth National People's Congress
 on March 18, 1995. Amended according to the Decisions on Revising the
 "Law of the People's Republic of China on the People's Bank of China" at
 the Sixth Session of the Standing Committee of the Tenth National
 People's Congress on December 27, 2003)

中华人民共和国中国人民银行法
 (1995年3月18日第八届全国人民代表大会第三次
 会议通过
 根据2003年12月27日第十届全国人民代表大会常
 务委员会第六次会议《关于修改〈中华人民共和国
 中国人民银行法〉的决定》修正)

Contents

目录

Chapter I General Provisions

第一章 总则

Chapter II Organization

第二章 组织机构

Chapter III Renminbi

第三章 人民币

Chapter IV Business Operation

第四章 业务

Chapter V Supervision and Control over the Banking Industry

第五章 金融监督管理

Chapter VI Finance and Accounting

第六章 财务会计

Chapter VII Legal Liabilities

第七章 法律责任

Chapter VIII Supplementary Provisions

第八章 附则

Chapter I General Provisions

第一章 总则

Article 1 This Law is hereby formulated for the purpose of establishing the status of the People's Bank of China (PBC), clarifying its functions, ensuring the correct enactment and implementation of the state monetary policies, and establishing and perfecting a macro-control system through the central bank, as well as maintaining the stability of banking industry.

第一条 为了确立中国人民银行的地位,明确其职责,保证国家货币政策的正确制定和执行,建立和完善中央银行宏观调控体系,维护金融稳定,制定本法。

Article 2 The PBC is the central bank of the People's Republic of China. As the central bank, the PBC shall formulate and implement monetary policies, prevent and dissolve financial risks, and maintain the stability of banking industry in the country under the leadership of the State Council.

第二条 中国人民银行是中华人民共和国的中央银行。中国人民银行在国务院领导下,制定和执行货币政策,防范和化解金融风险,维护金融稳定。

Article 3 The aim of monetary policies is to maintain the stability of the value of currency and thereby promote economic growth.

第三条 货币政策目标是保持货币币值的稳定,并以此促进经济增长。

Article 4 The PBC shall perform the following functions:

第四条 中国人民银行履行下列职责:

1.Promulgating and implementing orders and regulations in relation to its functions;

(一)发布与履行其职责有关的命令和规章;

2. Formulating and implementing monetary policies in accordance with the law;

(二)依法制定和执行货币政策;

3.Issuing Renminbi (RMB) and control its circulation;

(三)发行人民币,管理人民币流通;

4.Supervising the inter-bank borrowing or lending market and inter-bank bonds markets;

(四)监督管理银行间同业拆借市场和银行间债券市场;

5.Administering foreign exchange, and supervising inter-bank foreign exchange market;

(五)实施外汇管理,监督管理银行间外汇市场;

6.Supervising gold market;

(六)监督管理黄金市场;

7.Holding, controlling and managing the state foreign exchange reserve and gold reserve;

(七)持有、管理、经营国家外汇储备、黄金储备;

8.Managing the state treasury;

(八)经理国库;

9.Maintaining the normal operation of the systems for payments and settlements of accounts;

(九)维护支付、清算系统的正常运行;

10.Directing and disposing the anti-money-laundering work of the financial industry, being responsible for capital supervision and measurement over anti-money-laundering;

11.Being responsible for the statistics, investigation, analysis, and forecasting of the financial industry;

12. Undertaking the relevant international banking operations as the central bank of the state; and

13. Other functions assigned to it by the State Council.

In order to implement monetary policies, the PBC may carry out financial operations in accordance with the relevant provisions of Chapter IV of this Law.

Article 5 The PBC shall report to the State Council its decisions concerning the annual supply of currency, interest rates, foreign exchange rates, and other major issues specified by the State Council for approval before implementation.

The PBC shall, after making decisions on matters concerning monetary policies other than those as specified in the preceding paragraph, carry them out immediately, and then report them to and put them on record at the State Council.

Article 6 The PBC shall submit to the Standing Committee of the National People's Congress a report on monetary policies and the operation of the financial industry.

Article 7 The PBC shall, under the guidance of the State Council, independently implement monetary policies, perform its functions and carry out its operations according to law free from any intervention of local governments, departments of governments at all levels, public organizations or individuals.

Article 8 All capital of the PBC shall be allocated by the state and owned by the state.

Article 9 The State Council shall establish a financial supervision and administration coordination mechanism, and shall formulate the specific measures for it.

Chapter II Organization

(十) 指导、部署金融业反洗钱工作，负责反洗钱的资金监测；

(十一) 负责金融业的统计、调查、分析和预测；

(十二) 作为国家的中央银行，从事有关的国际金融活动；

(十三) 国务院规定的其他职责。

中国人民银行为执行货币政策，可以依照本法第四章的有关规定从事金融业务活动。

第五条 中国人民银行就年度货币供应量、利率、汇率和国务院规定的其他重要事项作出的决定，报国务院批准后执行。

中国人民银行就前款规定以外的其他有关货币政策事项作出决定后，即予执行，并报国务院备案。

第六条 中国人民银行应当向全国人民代表大会常务委员会提出有关货币政策情况和金融业运行情况的工作报告。

第七条 中国人民银行在国务院领导下依法独立执行货币政策，履行职责，开展业务，不受地方政府、各级政府部门、社会团体和个人的干涉。

第八条 中国人民银行的全部资本由国家出资，属于国家所有。

第九条 国务院建立金融监督管理协调机制，具体办法由国务院规定。

第二章 组织机构

Article 10 The PBC shall have one governor and a certain number of deputy governors.

The governor of PBC shall be nominated by the Premier of the State Council, and affirmed by the National People's Congress for the post. Whereas the National People's Congress is not in session, he or she shall be affirmed by the Standing Committee of the National People's Congress and appointed or removed by the president of the People's Republic of China for the post. The deputy governors of the PBC shall be appointed or removed by the Premier of the State Council.

Article 11 The PBC shall institute a system in which the governor assumes the full responsibility. The governor shall direct the work of the PBC and the deputy governors shall assist the governor in his or her work.

Article 12 The PBC shall establish a monetary policy committee whose functions, composition and working procedures shall be prescribed by the State Council and reported to and put on records at the Standing Committee of the National People's Congress. The monetary policy committee of the PBC shall play an important role in the state macro-control, and in the formulation and adjustment of monetary policies.

Article 13 The PBC shall, upon the need of performing its functions, establish branches as its representative organs, and exercise centralized and unified leadership and control over these branches. The branches of the PBC shall, upon the authorization of the PBC, be responsible for maintaining the stability of financial industry and handling the relevant business operations in the areas under their respective jurisdictions.

Article 14 The governor, deputy governors and other staff of the PBC shall be diligent in performing their functions, and may not abuse their power and conduct malpractice for gaining private interests, or hold posts concurrently in any other banking institution, enterprise or foundation.

Article 15 The governor, deputy governors and other staff of the PBC shall keep state secrets according to law and have the duty to keep secrets of the banking institutions and the clients in relation to their performance of functions.

第十条 中国人民银行设行长一人，副行长若干人。

中国人民银行行长的人选，根据国务院总理的提名，由全国人民代表大会决定；全国人民代表大会闭会期间，由全国人民代表大会常务委员会决定，由中华人民共和国主席任免。中国人民银行副行长由国务院总理任免。

第十一条 中国人民银行实行行长负责制。行长领导中国人民银行的工作，副行长协助行长工作。

第十二条 中国人民银行设立货币政策委员会。货币政策委员会的职责、组成和工作程序，由国务院规定，报全国人民代表大会常务委员会备案。中国人民银行货币政策委员会应当在国家宏观调控、货币政策制定和调整中，发挥重要作用。

第十三条 中国人民银行根据履行职责的需要设立分支机构，作为中国人民银行的派出机构。中国人民银行对分支机构实行统一领导和管理。中国人民银行的分支机构根据中国人民银行的授权，维护本辖区的金融稳定，承办有关业务。

第十四条 中国人民银行的行长、副行长及其他工作人员应当恪尽职守，不得滥用职权、徇私舞弊，不得在任何金融机构、企业、基金会兼职。

第十五条 中国人民银行的行长、副行长及其他工作人员，应当依法保守国家秘密，并有责任为与履行其职责有关的金融机构及当事人保守秘密。

Chapter III Renminbi

第三章 人民币

Article 16 The legal tender of the PBC is Renminbi (RMB). Renminbi shall be used for repaying all public or private debts according to its face value within the territory of the People's Republic of China, and no organization or individual may refuse to accept.

第十六条 中华人民共和国的法定货币是人民币。以人民币支付中华人民共和国境内的一切公共的和私人的债务，任何单位和个人不得拒收。

Article 17 The basic unit of Renminbi is Yuan and the units of fractional currency of Renminbi are Jiao and Fen.

第十七条 人民币的单位为元，人民币辅币单位为角、分。

Article 18 Renminbi shall be printed, minted and issued uniformly by the PBC.

第十八条 人民币由中国人民银行统一印制、发行。

When issuing new Renminbi, the PBC shall make a public announcement of the issuing date, face values, designs, patterns and specifications of the new.

中国人民银行发行新版人民币，应当将发行时间、面额、图案、式样、规格予以公告。

Article 19 Any counterfeiting, altering or illegal printing or minting of the Renminbi is prohibited. Any selling or buying of the counterfeit or altered Renminbi is prohibited. Transportation, possession or use of the counterfeit, altered or illegally printed or minted Renminbi is prohibited. Deliberate damaging of Renminbi is prohibited. Illegal use of the design of Renminbi in propaganda materials, publications or other commodities is prohibited.

第十九条 禁止伪造、变造人民币。禁止出售、购买伪造、变造的人民币。禁止运输、持有、使用伪造、变造的人民币。禁止故意毁损人民币。禁止在宣传品、出版物或者其他商品上非法使用人民币图样。

Article 20 No entity or individual may print or issue promissory notes as substitutes for Renminbi to circulate on the open market.

第二十条 任何单位和个人不得印制、发售代币票券，以代替人民币在市场上流通。

Article 21 The damaged or soiled Renminbi shall be exchanged in accordance with the regulations of the PBC, and the PBC shall be responsible for collecting and destroying the aforesaid Renminbi.

第二十一条 残缺、污损的人民币，按照中国人民银行的规定兑换，并由中国人民银行负责收回、销毁。

Article 22 The PBC shall establish a Renminbi issuing treasury, and its branches shall establish subsidiary issuing treasuries. The subsidiary issuing treasuries shall, in allocating Renminbi issuing funds, act on the order of allocation from their superior treasury. No entity or individual may use the issuing fund in violation of the relevant regulations.

第二十二条 中国人民银行设立人民币发行库，在其分支机构设立分支库。分支库调拨人民币发行基金，应当按照上级库的调拨命令办理。任何单位和个人不得违反规定，动用发行基金。

Chapter IV Business Operations

第四章 业务

Article 23 The PBC may use the following instruments to implement the monetary policies:

1. Demanding that the banking institutions deposit the reserve fund at a required ratio;
 2. Fixing the base interest rates of the central bank;
 3. Handling rediscounting for the banking institutions, which have opened accounts in the PBC;
 4. Providing loans for commercial banks;
 5. Dealing in treasury bonds, other government bonds, financial bonds and foreign exchange on the open market; and
 6. Other monetary policy instruments as determined by the State Council.
- The PBC may work out the specific conditions and procedures when applying the monetary policy instruments set forth in the preceding clauses to implement monetary policies.

Article 24 The PBC shall manage the state treasury in accordance with laws and administrative regulations.

Article 25 The PBC may issue and exchange treasury bonds and other government bonds to financial institutions on behalf of the financial departments of the State Council.

Article 26 The PBC may open accounts for banking institutions as needed, but may not overdraw the accounts of the banking institutions.

Article 27 The PBC shall organize or assist in organizing banking institutions in settling inter-institutional accounts, coordinate the activities and provide services thereof. The PBC shall set down specific procedures for such operation.

The PBC shall formulate rules for settlement of payment together with the banking regulatory organs of the State Council.

Article 28 The PBC may, for the implementation of monetary policies, determine the amounts, repayment schedules, rates of interest and modes of loans to commercial banks, but the time limit for such loans

第二十三条 中国人民银行为执行货币政策，可以运用下列货币政策工具：

- （一）要求银行业金融机构按照规定的比例交存存款准备金；
- （二）确定中央银行基准利率；
- （三）为在中国人民银行开立账户的银行业金融机构办理再贴现；
- （四）向商业银行提供贷款；
- （五）在公开市场上买卖国债、其他政府债券和金融债券及外汇；
- （六）国务院确定的其他货币政策工具。

中国人民银行为执行货币政策，运用前款所列货币政策工具时，可以规定具体的条件和程序。

第二十四条 中国人民银行依照法律、行政法规的规定经理国库。

第二十五条 中国人民银行可以代理国务院财政部门向各金融机构组织发行、兑付国债和其他政府债券。

第二十六条 中国人民银行可以根据需要，为银行业金融机构开立账户，但不得对银行业金融机构的账户透支。

第二十七条 中国人民银行应当组织或者协助组织银行业金融机构相互之间的清算系统，协调银行业金融机构相互之间的清算事项，提供清算服务。具体办法由中国人民银行制定。

中国人民银行会同国务院银行业监督管理机构制定支付结算规则。

第二十八条 中国人民银行根据执行货币政策的需要，可以决定对商业银行贷款的数额、期限、利率和方式，但

shall not exceed one year.

Article 29 The people's bank is prohibited from overdrawing the financial budget of the government or from directly subscribing to or acting as sole sales agent for treasury bonds and other government bonds.

Article 30 The PBC is prohibited from providing loans for the local governments or departments of governments at all levels, non-bank financial institutions and other entities or individuals, and may provide loans for non-bank financial institutions specially permitted by the State Council.

The PBC shall not act as financial guarantor for any entity or individual.

Chapter V Supervision and Control over the Banking Industry

Article 31 The PBC shall make supervision and inspection over the operation of financial market, and implement macro-control on financial market, so as to promote its harmonious development.

Article 32 The PBC shall have the right to make inspection and supervision over the following acts of the financial institutions, other entities or individuals:

1. Acts of implementing the relevant provisions on the management of reserve against deposit;
2. Acts in relation to the special loans of the PBC;
3. Acts of implementing the provisions on Renminbi management;
4. Acts of implementing the relevant provisions on the management of the inter-bank borrowing or lending market and the inter-bank bonds markets;
5. Acts of implementing the relevant provisions on foreign exchange control;
6. Acts of implementing the relevant provisions on gold management;
7. Acts on behalf of the PBC of managing the state treasury;

贷款的期限不得超过一年。

第二十九条 中国人民银行不得对政府财政透支，不得直接认购、包销国债和其他政府债券。

第三十条 中国人民银行不得向地方政府、各级政府部门提供贷款，不得向非银行金融机构以及其他单位和个人提供贷款，但国务院决定中国人民银行可以向特定的非银行金融机构提供贷款的除外。
中国人民银行不得向任何单位和个人提供担保。

第五章 金融监督管理

第三十一条 中国人民银行依法监测金融市场的运行情况，对金融市场实施宏观调控，促进其协调发展。

第三十二条 中国人民银行有权对金融机构以及其他单位和个人的下列行为进行检查监督：

- (一) 执行有关存款准备金管理规定的行为；
- (二) 与中国人民银行特种贷款有关的行为；
- (三) 执行有关人民币管理规定的行为；
- (四) 执行有关银行间同业拆借市场、银行间债券市场管理规定的行为；
- (五) 执行有关外汇管理规定的行为；
- (六) 执行有关黄金管理规定的行为；
- (七) 代理中国人民银行经理国库的行

8. Acts of implementing the relevant provisions on settlement management; and

9. Acts of implementing the relevant provisions on anti-money-laundering. The special loans as mentioned in the preceding paragraph, refer to the loans used for special purpose, which are determined by the State Council and issued to financial institutions by the PBC.

Article 33 The PBC may, for implementing the monetary policy and maintaining the stability of the finance, suggest that the banking regulatory organ of the State Council make inspection and supervision over banking institutions. And the banking regulatory organ of the State Council shall give a reply within 30 days upon receiving the suggestion.

Article 34 Where a banking institution has difficulty in payment, which may give rise to financial risks, the PBC may, upon the approval of the State Council, have the right to make inspection and supervision over the banking institution to maintain financial stability.

Article 35 The PBC may, for performing its functions, have the right to require the banking institutions to submit the necessary balance sheet, statements of profit and other finance and accounting reports and materials.

The PBC shall, together with the banking regulatory organ of the State Council, and other financial supervision and administration organs of the State Council, establish the supervision and administration information sharing mechanism.

Article 36 The PBC shall be responsible for compiling comprehensive statistics and accounting statements for the national banking system and publishing them in accordance with the relevant provisions of the state.

Article 37 The PBC shall establish and perfect auditing and checking systems for and strengthen its control over the banking system.

Chapter VI Finance and Accounting

为;

(八) 执行有关清算管理规定的行为;

(九) 执行有关反洗钱规定的行为。
前款所称中国人民银行特种贷款,是指国务院决定的由中国人民银行向金融机构发放的用于特定目的的贷款。

第三十三条 中国人民银行根据执行货币政策和维护金融稳定的需要,可以建议国务院银行业监督管理机构对银行业金融机构进行检查监督。国务院银行业监督管理机构应当自收到建议之日起三十日内予以回复。

第三十四条 当银行业金融机构出现支付困难,可能引发金融风险时,为了维护金融稳定,中国人民银行经国务院批准,有权对银行业金融机构进行检查监督。

第三十五条 中国人民银行根据履行职责的需要,有权要求银行业金融机构报送必要的资产负债表、利润表以及其他财务会计、统计报表和资料。
中国人民银行应当和国务院银行业监督管理机构、国务院其他金融监督管理机构建立监督管理信息共享机制。

第三十六条 中国人民银行负责统一编制全国金融统计数据、报表,并按照国家有关规定予以公布。

第三十七条 中国人民银行应当建立、健全本系统的稽核、检查制度,加强内部的监督管理。

第六章 财务会计

Article 38 The PBC shall exercise independent control over its financial budget.

The budget of the PBC shall be included in the central budget after it has been examined and verified by the financial departments of the State Council, and shall be supervised by the financial departments of the State Council for the purpose of implementing the budget.

Article 39 The PBC shall turn in all of its net profit to the state treasury from its income of every fiscal year minus annual expenditures after withdrawing its general reserve funds at a proportion determined by the financial department of the State Council.

Losses of the PBC shall be setoff by allocations of the central finance.

Article 40 The PBC shall manage its revenues and expenditures and accounting affairs in accordance with laws, administrative regulations, and the uniform financial and accounting systems of the state, and shall be subject to the respective auditing and supervision of the audit organs and the financial departments of the State Council in accordance with the law.

Article 41 The PBC shall, within 3 months after the end of each fiscal year, complete the compiling of balance sheets, statement of profit and loss and the relevant finance and accounting report forms, prepare its annual report and publish them in accordance with the relevant state regulations.

The fiscal year of the PBC shall begin from January 1 to December 31 of the Gregorian calendar.

Chapter VII Legal Liabilities

Article 42 Anyone who illegally prints or mints Renminbi, sells counterfeit or illegally printed or minted Renminbi, or knowingly transports counterfeit money or illegally printed or minted money, which constitutes a crime, shall be prosecuted for criminal liabilities according to law. If the circumstances are not serious enough to constitute a crime, he shall be punished by the public security organs with a detention of no more than 15 days and a fine of no more than RMB 10,000 Yuan.

Article 43 Anyone who buys counterfeit or altered Renminbi or knowingly holds or uses counterfeit or altered or illegally printed or minted Renminbi,

第三十八条 中国人民银行实行独立的财务预算管理制度。

中国人民银行的预算经国务院财政部门审核后，纳入中央预算，接受国务院财政部门的预算执行监督。

第三十九条 中国人民银行每一会计年度的收入减除该年度支出，并按照国务院财政部门核定的比例提取总准备金后的净利润，全部上缴中央财政。中国人民银行的亏损由中央财政拨款弥补。

第四十条 中国人民银行的财务收支和会计事务，应当执行法律、行政法规和国家统一的财务、会计制度，接受国务院审计机关和财政部门依法分别进行的审计和监督。

第四十一条 中国人民银行应当于每一会计年度结束后的三个月内，编制资产负债表、损益表和相关的财务会计报表，并编制年度报告，按照国家有关规定予以公布。

中国人民银行的会计年度自公历1月1日起至12月31日止。

第七章 法律责任

第四十二条 伪造、变造人民币，出售伪造、变造的人民币，或者明知是伪造、变造的人民币而运输，构成犯罪的，依法追究刑事责任；尚不构成犯罪的，由公安机关处十五日以下拘留、一万元以下罚款。

第四十三条 购买伪造、变造的人民币或者明知是伪造、变造的人民币而

which constitutes a crime, shall be prosecuted for criminal liabilities. If the circumstances are not serious enough to constitute a crime, he shall be punished by the public security organs with a detention of no more than 15 days and a fine of no more than RMB 10,000 Yuan.

Article 44 In the case that anyone illegally uses the design of Renminbi in propaganda materials, publications or other commodities, the PBC shall order him to make corrections and destroy the illegally used design of Renminbi, confiscate any illegal gains and impose a fine of no more than RMB 50,000 Yuan.

Article 45 If anyone prints or sells promissory notes as substitutes for Renminbi for circulation on the open market, the PBC shall order him to cease the illegal practice and impose on him a fine of no more than RMB 200,000 Yuan.

Article 46 If any act listed in Article 32 of this Law is in violation of the relevant provisions, penalties shall be imposed according to the provisions on punishment in the relevant laws and administrative regulations if any. If there isn't any provision on punishment, the PBC shall, in accordance with the different circumstances, give warnings, confiscate illegal gains if any, and impose a fine of one time up to five times of the illegal gains in case the illegal gains are more than RMB 500,000 Yuan; and impose a fine of RMB 500,000 Yuan up to RMB 2 million Yuan if there are no illegal gains or the illegal gains are less than RMB 500,000 Yuan. The directors and senior management personnel directly responsible and other persons directly liable shall be given a warning, or imposed upon a fine of RMB 50,000 Yuan up to RMB 500,000 Yuan. In case a crime is constituted, the criminal liability shall be prosecuted for according to law.

Article 47 In case a party refuses to accept the decisions on administrative penalties, he may institute an administrative action in accordance with the "Administrative Procedures Law of the People's Republic of China".

Article 48 If the PBC commits any of the following acts, the person directly in charge and other persons directly liable shall be subject to administrative punishment. If a crime is constituted, he shall be prosecuted for criminal liabilities:

1. Providing loans in violation of the provisions of paragraph one of Article 30 of this Law;

持有、使用，构成犯罪的，依法追究刑事责任；尚不构成犯罪的，由公安机关处十五日以下拘留、一万元以下罚款。

第四十四条 在宣传品、出版物或者其他商品上非法使用人民币图样的，中国人民银行应当责令改正，并销毁非法使用的人民币图样，没收违法所得，并处五万元以下罚款。

第四十五条 印制、发售代币票券，以代替人民币在市场上流通的，中国人民银行应当责令停止违法行为，并处二十万元以下罚款。

第四十六条 本法第三十二条所列行为违反有关规定，有关法律、行政法规有处罚规定的，依照其规定给予处罚；有关法律、行政法规未作处罚规定的，由中国人民银行区别不同情形给予警告，没收违法所得，违法所得五十万元以上的，并处违法所得一倍以上五倍以下罚款；没有违法所得或者违法所得不足五十万元的，处五十万元以上二百万元以下罚款；对负有直接责任的董事、高级管理人员和其他直接责任人员给予警告，处五万元以上五十万元以下罚款；构成犯罪的，依法追究刑事责任。

第四十七条 当事人对行政处罚不服的，可以依照《中华人民共和国行政诉讼法》的规定提起行政诉讼。

第四十八条 中国人民银行有下列行为之一的，对负有直接责任的主管人员和其他直接责任人员，依法给予行政处分；构成犯罪的，依法追究刑事责任：

（一）违反本法第三十条第一款的规定提供贷款的；

2. Acting as a guarantor to entities or individuals; and

3. Using the currency issuing fund without authorization.

In case of any one of the acts as prescribed in the preceding clause, which causes losses, the person directly in charge and other persons directly liable shall bear part or all of the liabilities for compensation.

Article 49 Where the local governments, the departments of the governments at all levels, public organizations or individuals coerce the PBC and its functionaries into providing loans or guarantee in violation of Article 30 of this Law, the person directly in charge and other persons directly liable shall be subject to administrative punishments in accordance with the law. If a crime is constituted, the criminal liabilities of the relevant persons shall be prosecuted for according to law, and they shall bear part or all of the liabilities for compensation for any losses.

Article 50 If any functionary of PBC divulges any state or commercial secret he acquires, which is serious enough to constitute a crime, he shall be prosecuted for criminal liabilities according to law. If the circumstances are not serious enough to constitute a crime, he shall be subject to administrative punishments according to law.

Article 51 If any functionary of the PBC commits embezzlement, bribery, malpractices for personal gains, abuse of powers, or neglect of duties, which constitutes a crime, he shall be prosecuted for criminal liabilities according to law. If the circumstances are not serious enough to constitute a crime, he shall be subject to administrative punishments according to law.

Chapter VIII Supplementary Provisions

Article 52 The banking institutions as mentioned in this Law, refer to the commercial banks, urban credit cooperatives, rural credit cooperatives, and other financial institutions and policy banks absorbing public deposits. The provisions of this Law on banking institutions shall be applicable to the financial capital management companies, trust and investment companies, finance companies, and financial leasing companies, which are established within the territory of China, and other financial institutions established upon the approval of the banking regulatory organ of the State Council.

(二) 对单位和个人提供担保的;

(三) 擅自自动用发行基金的。

有前款所列行为之一,造成损失的,负有直接责任的主管人员和其他直接责任人员应当承担部分或者全部赔偿责任。

第四十九条 地方政府、各级政府部门、社会团体和个人强令中国人民银行及其工作人员违反本法第三十条的规定提供贷款或者担保的,对负有直接责任的主管人员和其他直接责任人员,依法给予行政处分;构成犯罪的,依法追究刑事责任;造成损失的,应当承担部分或者全部赔偿责任。

第五十条 中国人民银行的工作人员泄露国家秘密或者所知悉的商业秘密,构成犯罪的,依法追究刑事责任;尚不构成犯罪的,依法给予行政处分。

第五十一条 中国人民银行的工作人员贪污受贿、徇私舞弊、滥用职权、玩忽职守,构成犯罪的,依法追究刑事责任;尚不构成犯罪的,依法给予行政处分。

第八章 附则

第五十二条 本法所称银行业金融机构,是指在中华人民共和国境内设立的商业银行、城市信用合作社、农村信用合作社等吸收公众存款的金融机构以及政策性银行。

在中华人民共和国境内设立的金融资产公司、信托投资公司、财务公司、金融租赁公司以及经国务院银行业监督管理机构批准设立的其他金融机构,适用本法对银行业金融机构的规定。

Article 53 The present Law shall be implemented as of its promulgation.

第五十三条 本法自公布之日起施行。

© Copyright Chinalawinfo Co., Ltd
database@chinalawinfo.com

ภาคผนวก ค

Legislation Law of the People's Republic of China (2015 Amendment)[Effective]
中华人民共和国立法法(2015 修正) [现行有效]

Issuing authority: National People's Congress

Date issued: 03-15-2015

Level of Authority: Laws

Document Number: Order No. 20 of the President

Effective date: 07-01-2000

Area of Law: Constitution

Legislation Law of the People's Republic of China

中华人民共和国立法法

(Adopted at the third Session of the Ninth National People's Congress on March 15, 2000, and amended in accordance with the Decision on Amending the Legislation Law of the People's Republic of China adopted at the 3rd Session of the Twelfth National People's Congress on March 15, 2015)

(2000 年 3 月 15 日第九届全国人民代表大会第三次会议通过 根据 2015 年 3 月 15 日第十二届全国人民代表大会第三次会议《关于修改〈中华人民共和国立法法〉的决定》修正)

Table of Contents

目录

Chapter I General Provisions

第一章 总则

Chapter II Laws

第二章 法律

Section 1 Legislative Power

第一节 立法权限

Section 2 Legislative Procedures for the National People's Congress

第二节 全国人民代表大会立法程序

Section 3 Legislative Procedures for the Standing Committee of the National People's Congress

第三节 全国人民代表大会常务委员会立法程序

Section 4 Interpretations of Laws

第四节 法律解释

Section 5 Other Provisions

第五节 其他规定

Chapter III Administrative Regulations

第三章 行政法规

Chapter IV Local Regulations, Autonomous Regulations, Separate Regulations and Rules

第四章 地方性法规、自治条例和单行条例、规章

Section 1 Local Regulations, Autonomous Regulations and Separate Regulations

第一节 地方性法规、自治条例和单行条例

Section 2 Rules

第二节 规章

Chapter V Application and Recordation Review

第五章 适用与备案审查

Chapter VI Supplementary Provisions

第六章 附则

Chapter I General Provisions

第一章 总则

Article 1 To regulate legislative activities, establish a sound legislative system of the state, raise the quality of legislation, improve the Chinese socialist legal system, allow legislation to play a guiding and driving role, safeguard and develop socialist democracy, comprehensively promote the rule of law, and build a socialist country ruled by law, this Law is developed in accordance with the Constitution.

第一条 为了规范立法活动，健全国家立法制度，提高立法质量，完善中国特色社会主义法律体系，发挥立法的引领和推动作用，保障和发展社会主义民主，全面推进依法治国，建设社会主义法治国家，根据宪法，制定本法。

Article 2 This Law shall apply to the development, amendment, and repeal of laws, administrative regulations, local regulations, autonomous regulations, and separate regulations.

第二条 法律、行政法规、地方性法规、自治条例和单行条例的制定、修改和废止，适用本法。

The rules of the departments of the State Council (hereinafter referred to as the "State Council departmental rules") and the rules of local governments shall be developed, amended, and repealed in accordance with the relevant provisions of this Law.

国务院部门规章和地方政府规章的制定、修改和废止，依照本法的有关规定执行。

Article 3 Legislation shall be conducted under the fundamental principles laid down in the Constitution, focusing on economic development, and in adherence to the socialist path, the people's democratic dictatorship, the leadership of the Communist Party of China, Marxism-Leninism, Mao Zedong thoughts and

第三条 立法应当遵循宪法的基本原则，以经济建设为中心，坚持社会主义道路、坚持人民民主专政、坚持中国共产党的领导、坚持马克思列宁主义毛泽东思想

Deng Xiaoping theory, and reform and opening up.

邓小平理论，坚持改革开放。

Article 4 Legislation shall be conducted according to the statutory power and procedures, on the basis of the overall interests of the State, and to maintain the unity and dignity of the socialist legal system.

第四条 立法应当依照法定的权限和程序，从国家整体利益出发，维护社会主义法制的统一和尊严。

Article 5 Legislation shall represent the will of the people, carry forward socialist democracy, and in adherence to openness in legislation, ensure the people's participation in legislative activities through various channels.

第五条 立法应当体现人民的意志，发扬社会主义民主，坚持立法公开，保障人民通过多种途径参与立法活动。

Article 6 Legislation shall, based on the actual circumstances, satisfy the requirements of economic and social development and comprehensive furtherance of reform, and prescribe the rights and obligations of citizens, legal persons, and other organizations, as well as the powers and responsibilities of the organs of the state, in a scientific and rational manner.

第六条 立法应当从实际出发，适应经济社会发展和全面深化改革的要求，科学合理地规定公民、法人和其他组织的权利与义务、国家机关的权力与责任。

Legal rules shall be definite, specific, pertinent, and enforceable.

法律规范应当明确、具体，具有针对性和可执行性。

Chapter II Laws

第二章 法律

Section 1 Legislative Power

第一节 立法权限

Article 7 The National People's Congress and its Standing Committee shall exercise the legislative power of the State.

第七条 全国人民代表大会和全国人民代表大会常务委员会行使国家立法权。

The National People's Congress shall develop and amend the basic laws on criminal matters, civil matters, and state authorities, among others.

全国人民代表大会制定和修改刑事、民事、国家机构的和其他的基本法律。

The Standing Committee of the National People's Congress shall develop and amend laws other than those developed by the National People's Congress; and when the National People's Congress is not in session, partially supplement and amend laws developed by the National People's Congress,

全国人民代表大会常务委员会制定和修改除应当由全国人民代表大会制定的法律以外的其他法律；在全国人民代表大会闭会期间，对全国人民代表大会制定的法律进

provided that the basic principles in such laws are not violated.

Article 8 The following matters shall only be governed by laws:

- (1) Matters concerning state sovereignty.
- (2) The formation, organization, and functions and powers of the people's congresses, the people's governments, the people's courts, and the people's procuratorates at all levels.
- (3) The regional ethnic autonomy system, the special administrative region system, the self-government system of people at the grassroots level.
- (4) Criminal offences and penalties.
- (5) Compulsory measures and penalties involving deprivation of a citizen's political rights or restriction of personal freedom.
- (6) The establishment of any category of tax, determination of tax rates, tax collection administration, and other basic taxation rules.
- (7) Expropriation and requisition of property not owned by the state.
- (8) The basic system of civil matters.
- (9) Basic economic rules and basic rules on treasury, customs, finance, and foreign trade.
- (10) Litigation and arbitration systems.
- (11) Other matters which must be governed by laws developed by the National People's Congress and its Standing Committee.

Article 9 Where laws have not been developed on any matters specified in Article 8 of this Law, the National

行部分补充和修改，但是不得同该法律的基本原则相抵触。

第八条 下列事项只能制定法律：

- (一) 国家主权的事项；
- (二) 各级人民代表大会、人民政府、人民法院和人民检察院的产生、组织和职权；
- (三) 民族区域自治制度、特别行政区制度、基层群众自治制度；
- (四) 犯罪和刑罚；
- (五) 对公民政治权利的剥夺、限制人身自由的强制措施和处罚；
- (六) 税种的设立、税率的确定和税收征收管理等税收基本制度；
- (七) 对非国有财产的征收、征用；
- (八) 民事基本制度；
- (九) 基本经济制度以及财政、海关、金融和外贸的基本制度；
- (十) 诉讼和仲裁制度；
- (十一) 必须由全国人民代表大会及其常务委员会制定法律的其他事项。

第九条 本法第八条规定的尚未制定法律的，

People's Congress or its Standing Committee may make a decision to empower the State Council to first develop administrative regulations as actually needed on certain matters, except for matters involving criminal offences and penalties, compulsory measures and penalties involving deprivation of a citizen's political rights or restriction of personal freedom, and the justice system.

Article 10 The empowerment decision shall specify the purposes, subject matter, scope, and term of empowerment and the principles to be followed by the empowered authority that implements the empowerment decision, among others.

The term of empowerment shall not exceed five years, except as otherwise specified in the empowerment decision.

The empowered authority shall, six months before expiration of the term of empowerment, report the implementation of the empowerment decision to the empowering authority and submit recommendations on whether the relevant law shall be developed; and if continued empowerment is necessary, may recommend continued empowerment, which is subject to the decision of the National People's Congress and its Standing Committee.

Article 11 Where the conditions for developing a law on any matters in the empowered legislation become mature after such legislation has been tested in practice, the National People's Congress or its Standing Committee shall develop the law in a timely manner. After the law is developed, the empowerment on such matters shall be terminated.

Article 12 The empowered authority shall exercise the power vested in it in strict accordance with the empowerment decision.

The empowered authority shall not delegate the power vested in it to any other authority.

全国人民代表大会及其常务委员会有权作出决定，授权国务院可以根据实际需要，对其中的部分事项先制定行政法规，但是有关犯罪和刑罚、对公民政治权利的剥夺和限制人身自由的强制措施和处罚、司法制度等事项除外。

第十条 授权决定应当明确授权的目的、事项、范围、期限以及被授权机关实施授权决定应当遵循的原则等。

授权的期限不得超过五年，但是授权决定另有规定的除外。

被授权机关应当在授权期限届满的六个月以前，向授权机关报告授权决定实施的情况，并提出是否需要制定有关法律的意见；需要继续授权的，可以提出相关意见，由全国人民代表大会及其常务委员会决定。

第十一条 授权立法事项，经过实践检验，制定法律的条件成熟时，由全国人民代表大会及其常务委员会及时制定法律。法律制定后，相应立法事项的授权终止。

第十二条 被授权机关应当严格按照授权决定行使被授予的权力。

被授权机关不得将被授予的权力转授给其他机关。

Article 13 The National People's Congress and its Standing Committee may, as needed for reform and development, decide to authorize the temporary adjustment or temporary suspension of the local application of certain provisions of a law during a specified period regarding specific matters in the administrative management and other fields.

Section 2 Legislative Procedures for the National People's Congress

Article 14 The Presidium of the National People's Congress may introduce bills to the National People's Congress for deliberation at a session of the National People's Congress.

The Standing Committee of the National People's Congress, the State Council, the Central Military Commission, the Supreme People's Court, the Supreme People's Procuratorate, and the specialized committees of the National People's Congress may introduce bills to the National People's Congress, and the Presidium shall decide whether such bills will be put on the agenda of a session of the National People's Congress.

Article 15 A delegation or a group of thirty or more co-signing deputies may introduce a bill to the National People's Congress, and the Presidium shall decide whether the bill will be put on the agenda of a session of the National People's Congress or before making such a decision, first refer the bill to a relevant specialized committee for deliberation and an opinion on whether the bill will be put on the agenda.

To deliberate a bill at a meeting, a specialized committee may invite the proposer of the bill to observe the meeting and offer an opinion.

Article 16 A bill to be introduced to the National People's Congress may be first introduced to the Standing Committee when the National People's

第十三条 全国人民代表大会及其常务委员会可以根据改革发展的需要，决定就行政管理等领域的特定事项授权在一定期限内在部分地方暂时调整或者暂时停止适用法律的部分规定。

第二节 全国人民代表大会立法程序

第十四条 全国人民代表大会主席团可以向全国人民代表大会提出法律案，由全国人民代表大会会议审议。

全国人民代表大会常务委员会、国务院、中央军事委员会、最高人民法院、最高人民检察院、全国人民代表大会各专门委员会，可以向全国人民代表大会提出法律案，由主席团决定列入会议议程。

第十五条 一个代表团或者三十名以上的代表联名，可以向全国人民代表大会提出法律案，由主席团决定是否列入会议议程，或者先交有关的专门委员会审议、提出是否列入会议议程的意见，再决定是否列入会议议程。

专门委员会审议的时候，可以邀请提案人列席会议，发表意见。

第十六条 向全国人民代表大会提出的法律案，在全国人民代表大会闭会期

Congress is not in session, and after deliberating the bill at its sessions under the procedures prescribed in Section 3, Chapter II of this Law, the Standing Committee shall decide whether the bill will be submitted to the National People's Congress for deliberation, and the Standing Committee or the proposer shall provide an explanation on the bill to the plenary meeting of the session of the National People's Congress.

When deliberating a bill in accordance with the provision of the preceding paragraph, the Standing Committee shall solicit the opinions of the deputies to the National People's Congress in multiple forms and provide feedback; and the relevant deputies to the National People's Congress may be invited to participate in legislative investigation and research conducted by the specialized committees and the operating divisions of the Standing Committee.

Article 17 Where the Standing Committee has decided to introduce a bill to a session of the National People's Congress for deliberation, it shall distribute the draft law to the deputies one month before the session is held.

Article 18 A bill on the agenda of a session of the National People's Congress shall be deliberated by all delegations after an explanation on the bill has been provided by the proposer at a plenary meeting of the session.

When the delegations are deliberating a bill, the proposer shall send persons to listen to their opinions and answer questions.

When the delegations are deliberating a bill, the relevant authority or organization shall, as required by the delegations, send persons to provide relevant information.

Article 19 A bill on the agenda of a session of the National People's Congress shall be deliberated by the relevant specialized committee, which shall submit

间, 可以先向常务委员会提出, 经常务委员会会议依照本法第二章第三节规定的有关程序审议后, 决定提请全国人民代表大会审议, 由常务委员会向大会全体会议作说明, 或者由提案人向大会全体会议作说明。

常务委员会依照前款规定审议法律案, 应当通过多种形式征求全国人民代表大会代表的意见, 并将有关情况予以反馈; 专门委员会和常务委员会工作机构进行立法调研, 可以邀请有关的全国人民代表大会代表参加。

第十七条 常务委员会决定提请全国人民代表大会会议审议的法律案, 应当在会议举行的一个月前将法律草案发给代表。

第十八条 列入全国人民代表大会会议议程的法律案, 大会全体会议听取提案人的说明后, 由各代表团进行审议。

各代表团审议法律案时, 提案人应当派人听取意见, 回答询问。

各代表团审议法律案时, 根据代表团的要求, 有关机关、组织应当派人介绍情况。

第十九条 列入全国人民代表大会会议议程的法律案, 由有关的专门委员会进

a deliberation opinion to the Presidium and distribute the printed opinion to the session.

Article 20 A bill on the agenda of a session of the National People's Congress shall be uniformly deliberated by the Law Committee based on the opinions offered by the delegations and relevant specialized committee after deliberation, and the Law Committee shall submit to the Presidium a report on the deliberation result and the revised draft law, and state any important different opinions in the report. After deliberation and adoption at a meeting of the Presidium, the printed report and revised draft law shall be distributed to the session.

Article 21 The executive chairman of the Presidium may, when necessary, convene a meeting of the heads of all delegations to hear and discuss the opinions offered by the delegations after deliberation on any significant issues in a bill on the agenda of a session of the National People's Congress, and report the discussion result and opinions to the Presidium.

The executive chairman of the Presidium may also convene a meeting of the relevant deputies recommended by the delegations to discuss any major specialized issues in a bill, and report the discussion result and opinions to the Presidium.

Article 22 Where before a bill on the agenda of a session of the National People's Congress is put to vote, the proposer requests withdrawal of the bill, the proposer shall state the reasons for withdrawal, and the deliberation of the bill shall terminate upon consent of the Presidium to the request and reporting to the session.

Article 23 Where any significant issue raised during the deliberation of a bill requires further research, upon proposal from the Presidium and decision at a plenary meeting of the session, the Standing Committee may be empowered to further deliberate

行审议，向主席团提出审议意见，并印发会议。

第二十条 列入全国人民代表大会会议议程的法律案，由法律委员会根据各代表团和有关的专门委员会的审议意见，对法律案进行统一审议，向主席团提出审议结果报告和法律草案修改稿，对重要的不同意见应当在审议结果报告中予以说明，经主席团会议审议通过后，印发会议。

第二十一条 列入全国人民代表大会会议议程的法律案，必要时，主席团常务主席可以召开各代表团团长会议，就法律案中的重大问题听取各代表团的审议意见，进行讨论，并将讨论的情况和意见向主席团报告。

主席团常务主席也可以就法律案中的重大的专门性问题，召集代表团推选的有关代表进行讨论，并将讨论的情况和意见向主席团报告。

第二十二条 列入全国人民代表大会会议议程的法律案，在交付表决前，提案人要求撤回的，应当说明理由，经主席团同意，并向大会报告，对该法律案的审议即行终止。

第二十三条 法律案在审议中有重大问题需要进一步研究的，经主席团提出，由大会全体会议决定，可以授权常务委员会根据代表的

the bill based on the deputies' opinions, make a decision, and report the decision to the next session of the National People's Congress; or be empowered to further deliberate the bill based on the deputies' opinions, produce a revision proposal, and submit it to the next session of the National People's Congress for deliberation and decision.

Article 24 After a revised draft law has been deliberated by all delegations, the Law Committee shall revise the draft according to the opinions offered by all delegations after deliberation, and produce a voting version of the draft law, which shall be submitted by the Presidium to a plenary meeting of the session for voting and adoption by a simple majority of all the deputies.

Article 25 A law adopted by the National People's Congress shall be issued by an Order of the President signed by the President of the People's Republic of China.

Section 3 Legislative Procedures for the Standing Committee of the National People's Congress

Article 26 The Chairmen's Meeting may introduce a bill to the Standing Committee for deliberation at a session of the Standing Committee.

The State Council, the Central Military Commission, the Supreme People's Court, the Supreme People's Procuratorate, or a specialized committee of the National People's Congress may introduce a bill to the Standing Committee, and the Chairmen's Meeting shall decide whether the bill will be put on the agenda of a session of the Standing Committee or before making such a decision, first refer it to the relevant specialized committee for deliberation and a report. If the Chairmen's Meeting deems that any significant issue in the bill requires further research, it may recommend that the proposer revise and improve the

意见进一步审议, 作出决定, 并将决定情况向全国人民代表大会下次会议报告; 也可以授权常务委员会根据代表的意见进一步审议, 提出修改方案, 提请全国人民代表大会下次会议审议决定。

第二十四条 法律草案修改稿经各代表团审议, 由法律委员会根据各代表团的审议意见进行修改, 提出法律草案表决稿, 由主席团提请大会全体会议表决, 由全体代表的过半数通过。

第二十五条 全国人民代表大会通过的法律由国家主席签署主席令予以公布。

第三节 全国人民代表大会常务委员会立法程序

第二十六条 委员长会议可以向常务委员会提出法律案, 由常务委员会会议审议。

国务院、中央军事委员会、最高人民法院、最高人民检察院、全国人民代表大会各专门委员会, 可以向常务委员会提出法律案, 由委员长会议决定列入常务委员会会议议程, 或者先交有关的专门委员会审议、提出报告, 再决定列入常务委员会会议议程。如果委员长会议认为法律案有重大问题需要进一步研究, 可以建议提案人修

bill before introducing it to the Standing Committee.

Article 27 A group of ten or more co-signing members of the Standing Committee may introduce a bill to the Standing Committee, and the Chairmen's Meeting shall decide whether the bill will be put on the agenda of a session of the Standing Committee or before making such a decision, first refer it to the relevant specialized committee for deliberation and an opinion on whether the bill will be put on the agenda. If the Chairmen's Meeting decides not to put the bill on the agenda of a session of the Standing Committee, it shall report the decision to a session of the Standing Committee or provide an explanation to the proposer.

To deliberate a bill at a meeting, a specialized committee may invite the proposer of the bill to observe the meeting and offer an opinion.

Article 28 For a bill on the agenda of a session of the Standing Committee, the draft law shall be distributed to the members of the Standing Committee seven days before the session is held, except under special circumstances.

For a bill to be deliberated at a session of the Standing Committee, the relevant deputies to the National People's Congress shall be invited to observe the session.

Article 29 As a general rule, a bill on the agenda of a session of the Standing Committee shall be put to vote after deliberation at three sessions of the Standing Committee.

When a bill is deliberated for the first time at a session of the Standing Committee, an explanation provided by the proposer shall be heard at a plenary meeting, and preliminary deliberation shall be conducted at group meetings.

When a bill is deliberated for the second time at a session of the Standing Committee, a report made by

改完善后再向常务委员会提出。

第二十七条 常务委员会组成人员十人以上联名，可以向常务委员会提出法律案，由委员长会议决定是否列入常务委员会会议议程，或者先交有关的专门委员会审议、提出是否列入会议议程的意见，再决定是否列入常务委员会会议议程。不列入常务委员会会议议程的，应当向常务委员会会议报告或者向提案人说明。

专门委员会审议的时候，可以邀请提案人列席会议，发表意见。

第二十八条 列入常务委员会会议议程的法律案，除特殊情况外，应当在会议举行的七日前将法律草案发给常务委员会组成人员。

常务委员会会议审议法律案时，应当邀请有关的全国人民代表大会代表列席会议。

第二十九条 列入常务委员会会议议程的法律案，一般应当经三次常务委员会会议审议后再交付表决。

常务委员会会议第一次审议法律案，在全体会议上听取提案人的说明，由分组会议进行初步审议。

常务委员会会议第二次审议法律案，在全体会议上听取

the Law Committee on the revision of the draft law and the major issues shall be heard at a plenary meeting, and further deliberation shall be conducted at group meetings.

When a bill is deliberated for the third time at a session of the Standing Committee, a report made by the Law Committee on the result of deliberation of the draft law shall be heard at a plenary meeting, and the revised draft law shall be deliberated on at group meetings.

In the deliberation of a bill, the Standing Committee may, as needed, convene a joint group meeting or a plenary meeting to discuss the major issues in the draft law.

Article 30 A bill on the agenda of a session of the Standing Committee may be brought to a vote after deliberation at two sessions of the Standing Committee if a consensus has been reached among all parties concerned on the bill; or may be brought to vote after deliberation at one session of the Standing Committee if a consensus has been reached among all parties concerned on the bill that regulates a single matter or amends a part of a law.

Article 31 When group meetings of the Standing Committee are held to deliberate a bill, the proposer shall send persons to listen to opinions and answer questions.

When group meetings of the Standing Committee are held to deliberate a bill, the relevant authority or organization shall, as required by a group, send persons to provide relevant information.

Article 32 A bill on the agenda of a session of the Standing Committee shall be deliberated by the relevant specialized committee, which shall offer its deliberation opinion, and distributed the printed opinion to the session of the Standing Committee.

To deliberate a bill at a meeting, the relevant

法律委员会关于法律草案修改情况和主要问题的汇报，由分组会议进一步审议。

常务委员会会议第三次审议法律案，在全体会议上听取法律委员会关于法律草案审议结果的报告，由分组会议对法律草案修改稿进行审议。

常务委员会审议法律案时，根据需要，可以召开联组会议或者全体会议，对法律草案中的主要问题进行讨论。

第三十条 列入常务委员会会议议程的法律案，各方面意见比较一致的，可以经两次常务委员会会议审议后交付表决；调整事项较为单一或者部分修改的法律案，各方面的意见比较一致的，也可以经一次常务委员会会议审议即交付表决。

第三十一条 常务委员会分组会议审议法律案时，提案人应当派人听取意见，回答询问。

常务委员会分组会议审议法律案时，根据小组的要求，有关机关、组织应当派人介绍情况。

第三十二条 列入常务委员会会议议程的法律案，由有关的专门委员会进行审议，提出审议意见，印发常务委员会会议。

有关的专门委员会审议法律

specialized committee may invite the members of other specialized committees to observe the meeting and offer opinions.

Article 33 A bill on the agenda of a session of the Standing Committee shall be uniformly deliberated by the Law Committee based on the opinions offered by the members of the Standing Committee and the relevant specialized committee after deliberation as well as the opinions offered by all parties concerned, and the Law Committee shall produce a revision report or a report on the deliberation result and the revised draft law, and state any important different opinions in either of the reports. If the opinion offered by the relevant specialized committee after deliberation is not accepted, the Law Committee shall provide feedback to them.

To deliberate a bill at a session, the Law Committee shall invite the members of the relevant specialized committee to observe and offer their opinions.

Article 34 To deliberate a bill, a specialized committee shall hold a plenary meeting, and may, as needed, require the relevant authority or organization to send the relevant person in charge to provide an explanation.

Article 35 Where the specialized committees disagree with each other on any important issues on a draft law, it shall be reported to the Chairmen's Meeting.

Article 36 For a bill on the agenda of a session of the Standing Committee, the Law Committee, the relevant specialized committee, and the operating divisions of the Standing Committee shall hear the opinions of all the parties concerned in various forms such as forums, discussion meetings, and hearings.

Where any issue involved in a bill is very specialized

案时，可以邀请其他专门委员会的成员列席会议，发表意见。

第三十三条 列入常务委员会会议议程的法律案，由法律委员会根据常务委员会组成人员、有关的专门委员会的审议意见和各方面提出的意见，对法律案进行统一审议，提出修改情况的汇报或者审议结果报告和法律草案修改稿，对重要的不同意见应当在汇报或者审议结果报告中予以说明。对有关的专门委员会的审议意见没有采纳的，应当向有关的专门委员会反馈。

法律委员会审议法律案时，应当邀请有关的专门委员会的成员列席会议，发表意见。

第三十四条 专门委员会审议法律案时，应当召开全体会议审议，根据需要，可以要求有关机关、组织派有关负责人说明情况。

第三十五条 专门委员会之间对法律草案的重要问题意见不一致时，应当向委员长会议报告。

第三十六条 列入常务委员会会议议程的法律案，法律委员会、有关的专门委员会和常务委员会工作机构应当听取各方面的意见。听取意见可以采取座谈会、论证会、听证会等多种形式。

法律案有关问题专业性较

and requires feasibility evaluation, a discussion meeting shall be held to hear the opinions of the relevant experts, departments, deputies to the National People's Congress, and other parties concerned. A report on the discussion shall be submitted to the Standing Committee.

Where there are significantly different opinions on any issue in a bill or any issue in a bill involves any major adjustment of interests and a hearing is required, a hearing shall be held to hear the opinions of the relevant representatives of grassroots organizations and groups, departments, people's organizations, experts, deputies to the National People's Congress, and parties concerned in the society. A report on the hearing shall be submitted to the Standing Committee

The operating divisions of the Standing Committee shall send the draft law to the deputies to the National People's Congress in the relevant fields, the standing committees of local people's congresses, and the relevant departments, organizations, and experts to solicit their opinions.

Article 37 For a bill on the agenda of a session of the Standing Committee, the draft law and an explanation of the drafting and amendment thereof, among others, shall, after the end of the session of the Standing Committee, be released to the public to solicit opinions, unless a decision not to release the same is made at the Chairmen's Meeting. The period during which public opinions are solicited on the same shall not be less than 30 days. Information on the solicitation of opinions shall be released to the public.

Article 38 For a bill on the agenda of a session of the Standing Committee, the operating divisions shall collect and organize the opinions offered after deliberation at group meetings and the opinions offered by all the parties concerned as well as other relevant information, send them to the Law Committee and the relevant specialized committee, and as needed, distributed the printed ones to the session of

强, 需要进行可行性评价的, 应当召开论证会, 听取有关专家、部门和全国人民代表大会代表等方面的意见。论证情况应当向常务委员会报告。

法律案有关问题存在重大意见分歧或者涉及利益关系重大调整, 需要进行听证的, 应当召开听证会, 听取有关基层和群体代表、部门、人民团体、专家、全国人民代表大会代表和社会有关方面的意见。听证情况应当向常务委员会报告。

常务委员会工作机构应当将法律草案发送相关领域的全国人民代表大会代表、地方人民代表大会常务委员会以及有关部门、组织和专家征求意见。

第三十七条 列入常务委员会会议议程的法律案, 应当在常务委员会会议后将法律草案及其起草、修改的说明等向社会公布, 征求意见, 但是经委员长会议决定不公布的除外。向社会公布征求意见的时间一般不少于三十日。征求意见的情况应当向社会通报。

第三十八条 列入常务委员会会议议程的法律案, 常务委员会工作机构应当收集整理分组审议的意见和其他有关资料, 分送法律委员会和有关的专门委员会, 并根据需要, 印发常务委员会会

the Standing Committee.

Article 39 For a bill to be placed on the agenda of a session of the Standing Committee for deliberation and adoption, before the Law Committee produces a report on the deliberation result, the operating divisions of the Standing Committee may assess the feasibility of major rules in the draft law, the timing of the issuance of the law, the social effects of the implementation of the law, and the possible problems, among others. An explanation on the assessment shall be provided by the Law Committee in the report on the deliberation result.

Article 40 Where before a bill on the agenda of a session of the Standing Committee is put to vote, the proposer requests withdrawal of the bill, the proposer shall state the reasons for withdrawal, and the deliberation of the bill shall terminate upon consent of the Chairmen's Meeting to the request and reporting to the Standing Committee.

Article 41 After a revised draft law has been deliberated at a session of the Standing Committee, the Law Committee shall revise it based on the opinions offered by the members of the Standing Committee after deliberation, and produce a voting version of the draft law, which shall be submitted by the Chairmen's Meeting to a plenary meeting of the Standing Committee for voting and adoption by a simple majority of all the members of the Standing Committee.

Before the voting version of the draft law is submitted to a session of the Standing Committee for voting, it may be decided at the Chairmen's Meeting based on deliberation at the sessions of the Standing Committee to submit certain significant clauses with substantially dissenting opinions to a session of the Standing Committee for independent voting.

After such independent voting at a session of the Standing Committee, based on the result of

议。

第三十九条 拟提请常务委员会会议审议通过的法律案，在法律委员会提出审议结果报告前，常务委员会工作机构可以对法律草案中主要制度规范的可行性、法律出台时机、法律实施的社会效果和可能出现的问题等进行评估。评估情况由法律委员会在审议结果报告中予以说明。

第四十条 列入常务委员会会议议程的法律案，在交付表决前，提案人要求撤回的，应当说明理由，经委员长会议同意，并向常务委员会报告，对该法律案的审议即行终止。

第四十一条 法律草案修改稿经常务委员会会议审议，由法律委员会根据常务委员会组成人员的审议意见进行修改，提出法律草案表决稿，由委员长会议提请常务委员会全体会议表决，由常务委员会全体组成人员的过半数通过。

法律草案表决稿交付常务委员会会议表决前，委员长会议根据常务委员会会议审议的情况，可以决定将个别意见分歧较大的重要条款提请常务委员会会议单独表决。

单独表决的条款经常务委员会会议表决后，委员长会议

independent voting, it may be decided at the Chairmen's Meeting to submit the voting version of the draft law for voting or not to submit it for voting for the time being and to send it to the Law Committee and the relevant specialized committee for further deliberation.

Article 42 Where the deliberation of a bill has been suspended for two years as a result of any major disagreement among all the parties concerned on the necessity or feasibility of developing the law or any other significant issue, or where a bill which is not submitted for voting for the time being is not placed again on the agenda of a session of the Standing Committee for deliberation after two years, the Chairmen's Meeting shall report it to the Standing Committee, and the deliberation of the bill shall terminate.

Article 43 A bill containing amendments to clauses in several laws that involve the same type of matters may be submitted for voting in a consolidated or separate manner as decided at the Chairmen's Meeting.

Article 44 A law adopted by the Standing Committee shall be issued by an Order of the President signed by the president of the People's Republic of China.

Section 4 Interpretations of Laws

Article 45 The power to interpret a law shall be vested in the Standing Committee of the National People's Congress.

Under any of the following circumstances, a law shall be interpreted by the Standing Committee of the National People's Congress:

(1) The specific meaning of any provisions of a law requires further clarification.

(2) Any new circumstances appearing after the

根据单独表决的情况，可以决定将法律草案表决稿交付表决，也可以决定暂不付表决，交法律委员会和有关的专门委员会进一步审议。

第四十二条 列入常务委员会会议审议的法律案，因各方面对制定该法律的必要性、可行性等重大问题存在较大意见分歧搁置审议满两年的，或者因暂不付表决经过两年没有再次列入常务委员会会议议程审议的，由委员长会议向常务委员会报告，该法律案终止审议。

第四十三条 对多部法律中涉及同类事项的个别条款进行修改，一并提出法律案的，经委员长会议决定，可以合并表决，也可以分别表决。

第四十四条 常务委员会通过的法律由国家主席签署主席令予以公布。

第四节 法律解释

第四十五条 法律解释权属于全国人民代表大会常务委员会。

法律有以下情况之一的，由全国人民代表大会常务委员会解释：

（一）法律的规定需要进一步明确具体含义的；

（二）法律制定后出现新的

issuance of a law require clarification of the basis for the application of the law.

Article 46 The State Council, the Central Military Commission, the Supreme People's Court, the Supreme People's Procuratorate, a specialized committee of the National People's Congress, and the standing committee of the people's congress of a province, autonomous region, or municipality directly under the Central Government may request the Standing Committee of the National People's Congress to interpret laws.

Article 47 The operating divisions of the Standing Committee shall research and develop a draft interpretation of a law, and whether it will be put on the agenda of a session of the Standing Committee shall be decided at the Chairmen's Meeting.

Article 48 After a draft interpretation of a law has been deliberated at a session of the Standing Committee, the Law Committee shall, based on the opinions offered by the members of the Standing Committee after deliberation, deliberate and revise the draft and produce a voting version of the draft interpretation of the law.

Article 49 The voting version of a draft interpretation of a law shall be adopted by a simple majority of all the members of the Standing Committee and be issued by the Standing Committee in an announcement.

Article 50 The interpretations of laws adopted by the Standing Committee of the National People's Congress shall have the same effect as laws.

Section 5 Other Provisions

Article 51 The National People's Congress and its Standing Committee shall strengthen the organization and coordination of the legislative work and play a leading role in the legislative work.

情况，需要明确适用法律依据的。

第四十六条 国务院、中央军事委员会、最高人民法院、最高人民检察院和全国人民代表大会各专门委员会以及省、自治区、直辖市的人民代表大会常务委员会可以向全国人民代表大会常务委员会提出法律解释要求。

第四十七条 常务委员会工作机构研究拟订法律解释草案，由委员长会议决定列入常务委员会会议议程。

第四十八条 法律解释草案经常务委员会会议审议，由法律委员会根据常务委员会组成人员的审议意见进行审议、修改，提出法律解释草案表决稿。

第四十九条 法律解释草案表决稿由常务委员会全体组成人员的过半数通过，由常务委员会发布公告予以公布。

第五十条 全国人民代表大会常务委员会的法律解释同法律具有同等效力。

第五节 其他规定

第五十一条 全国人民代表大会及其常务委员会加强对立法工作的组织协调，发挥在立法工作中的主导作用。

Article 52 The Standing Committee of the National People's Congress shall strengthen the overall planning and arrangements on legislative work in multiple forms such as the comprehensive legislative plan and annual legislative plans. In developing the comprehensive legislative plan and annual legislative plans, it shall carefully study the proposals and recommendations from the deputies, extensively solicit opinions, conduct demonstration and assessment in a scientific manner, and as required for economic and social development and development of democracy and rule of law, determine legislative projects, and improve the timeliness, relevancy, and system of legislation. The comprehensive legislative plan and annual legislative plans shall be adopted at the Chairmen's Meeting and be issued to the public.

The operating divisions of the Standing Committee of the National People's Congress shall be responsible for developing the comprehensive legislative plan and draft annual legislative plans, and according to the requirements of the Standing Committee of the National People's Congress, oversee the implementation of the comprehensive legislative plan and annual legislative plans

Article 53 The relevant specialized committees and the operating divisions of the Standing Committee of the National People's Congress shall participate in the drafting of draft laws by the relevant parties in advance; and the drafting of important draft laws that are comprehensive, general, or fundamental may be organized by the relevant specialized committees or the operating divisions of the Standing Committee.

For draft laws that are very specialized, experts in the relevant fields may be invited to participate in the drafting or the relevant experts, teaching and scientific research entities, and social organizations may be entrusted with the drafting.

Article 54 A bill shall be introduced along with the text

第五十二条 全国人民代表大会有常务委员会通过立法规划、年度立法计划等形式，加强对立法工作的统筹安排。编制立法规划和年度立法计划，应当认真研究代表议案和建议，广泛征集意见，科学论证评估，根据经济社会发展和民主法治建设的需要，确定立法项目，提高立法的及时性、针对性和系统性。立法规划和年度立法计划由委员长会议通过并向社会公布。

全国人民代表大会常务委员会工作机构负责编制立法规划和拟订年度立法计划，并按照国家人民代表大会常务委员会的要求，督促立法规划和年度立法计划的落实。

第五十三条 全国人民代表大会有专门的专门委员会、常务委员会工作机构应当提前参与有关方面的法律草案起草工作；综合性、全局性、基础性的重要法律草案，可以由有关的专门委员会或者常务委员会工作机构组织起草。

专业性较强的法律草案，可以吸收相关领域的专家参与起草工作，或者委托有关专家、教学科研单位、社会组织起草。

第五十四条 提出法律

of the draft law and an explanation thereof, and necessary reference materials shall be provided. If a law is amended, a comparison of the texts before and after amendment shall also be submitted. The explanation of the draft law shall cover the necessity of developing or amending the law, feasibility and main content of the law, and coordination and handling of substantially dissenting opinions in the course of drafting.

Article 55 The proposer of a bill introduced to the National People's Congress or its Standing Committee shall have the right to withdraw it before it is put on the agenda of a session of the National People's Congress or its Standing Committee.

Article 56 For a bill that has failed to pass the vote at a plenary meeting of the National People's Congress or its Standing Committee, if the proposer still deems it necessary to enact the law, the proposer may introduce the bill again under statutory procedures, and the Presidium or the Chairmen's Meeting shall decide whether the bill will be put on the agenda of a session of the National People's Congress or a session of the Standing Committee; however, a bill that has failed to be adopted by the National People's Congress shall be referred to the National People's Congress for deliberation and decision.

Article 57 The effective date of a law shall be explicitly stated in the law.

Article 58 The enacting authority, the date of adoption, and the effective date of the law shall be explicitly stated in an Order of the President signed for issuance of the law.

Once a law is issued upon signature, it shall be published in a timely manner in the Bulletin of the Standing Committee of the National People's Congress, on the website of the National People's Congress, and in newspapers distributed nationwide.

The text of a law published in the Bulletin of the

案，应当同时提出法律草案文本及其说明，并提供必要的参阅资料。修改法律的，还应当提交修改前后的对照文本。法律草案的说明应当包括制定或者修改法律的必要性、可行性和主要内容，以及起草过程中对重大分歧意见的协调处理情况。

第五十五条 向全国人民代表大会及其常务委员会提出的法律案，在列入会议议程前，提案人有权撤回。

第五十六条 交付全国人民代表大会及其常务委员会全体会议表决未获得通过的法律案，如果提案人认为必须制定该法律，可以按照法律规定的程序重新提出，由主席团、委员长会议决定是否列入会议议程；其中，未获得全国人民代表大会通过的法律案，应当提请全国人民代表大会审议决定。

第五十七条 法律应当明确规定施行日期。

第五十八条 签署公布法律的主席令载明该法律的制定机关、通过和施行日期。

法律签署公布后，及时在全国人民代表大会常务委员会公报和中国人大网以及在全国范围内发行的报纸上刊载。

在常务委员会公报上刊登的

Standing Committee shall be the standard text.

Article 59 The procedures for amending and repealing laws shall be governed by the relevant provisions of this Chapter.

Where a law is amended, the new text of the law shall be issued.

Where a law is repealed, the repeal shall be issued by a signed order of the President of the state, unless the law is repealed according to the provisions of any other law.

Article 60 For any discrepancy between a draft law and the relevant provisions of any other law, the proposer shall provide an explanation and a handling opinion and when necessary, a proposal on amending or repealing the relevant provisions of the other law at the same time.

Where the Law Committee or relevant specialized committee deems it necessary to amend or repeal the relevant provisions of any other law when deliberating a bill, it shall provide a handling opinion.

Article 61 As needed by the contents, a law may be divided into parts, chapters, sections, articles, paragraphs, items, and sub-items.

Article 64 The operating divisions of the Standing Committee of the National People's Congress may, after research, respond to inquiries regarding specific issues related to laws, but shall report such response to the Standing Committee for recordation.

Chapter III Administrative Regulations

Article 65 The State Council shall develop administrative regulations in accordance with the Constitution and laws.

The following matters may be governed by

法律文本为标准文本。

第五十九条 法律的修改和废止程序，适用本章的有关规定。

法律被修改的，应当公布新的法律文本。

法律被废止的，除由其他法律规定废止该法律的以外，由国家主席签署主席令予以公布。

第六十条 法律草案与其他法律相关规定不一致的，提案人应当予以说明并提出处理意见，必要时应当同时提出修改或者废止其他法律相关规定的议案。

法律委员会和有关的专门委员会审议法律案时，认为需要修改或者废止其他法律相关规定的，应当提出处理意见。

第六十四条 全国人民代表大会常务委员会工作机构可以对有关具体问题的法律询问进行研究予以答复，并报常务委员会备案。

第三章 行政法规

第六十五条 国务院根据宪法和法律，制定行政法规。

行政法规可就下列事项作

administrative regulations:

(1) Matters requiring the development of administrative regulations to implement the provisions of laws.

(2) Matters within the administrative functions and powers of the State Council as set out in Article 89 of the Constitution.

Where administrative regulations have been first developed by the State Council according to an empowerment decision of the National People's Congress or its Standing Committee for matters for which the National People's Congress or its Standing Committee shall develop a law, if after testing in practice, the conditions for developing a law become mature, the State Council shall, in a timely manner, request the National People's Congress or its Standing Committee to develop a law.

Article 66 The legislative affairs office of the State Council shall draft an annual legislative plan of the State Council according to the overall work arrangements of the state and submit the plan to the State Council for approval. The law projects in the annual legislative plan of the State Council shall be connected with the comprehensive legislative plan and annual legislative plan of the Standing Committee of the National People's Congress. The legislative affairs office of the State Council shall, in a timely manner, track and obtain information on the implementation of the legislative plan by all the departments of the State Council and strengthen organization, coordination, oversight, and guidance.

Where a relevant department of the State Council deems it necessary to develop an administrative regulation, it shall file a report with the State Council to request establishment of the project.

Article 67 The relevant departments of the State Council or the legislative affairs office of the State Council shall be specifically responsible for drafting

出规定:

(一) 为执行法律的规定需要制定行政法规的事项;

(二) 宪法第八十九条规定的国务院行政管理职权的事项。

应当由全国人民代表大会及其常务委员会制定法律的事项, 国务院根据全国人民代表大会及其常务委员会的授权决定先制定的行政法规, 经过实践检验, 制定法律的条件成熟时, 国务院应当及时提请全国人民代表大会及其常务委员会制定法律。

第六十六条 国务院法制机构应当根据国家总体工作部署拟订国务院年度立法计划, 报国务院审批。国务院年度立法计划中的法律项目应当与全国人民代表大会常务委员会的立法规划和年度立法计划相衔接。国务院法制机构应当及时跟踪了解国务院各部门落实立法计划的情况, 加强组织协调和督促指导。

国务院有关部门认为需要制定行政法规的, 应当向国务院报请立项。

第六十七条 行政法规由国务院有关部门或者国务院法制机构具体负责起草,

administrative regulations, and the legislative affairs office of the State Council shall organize the drafting of significant draft laws and administrative regulations on administration management. In drafting administrative regulations, the opinions of the relevant authorities, organizations, deputies to the people's congresses, and the general public shall be extensively solicited in multiple forms such as forums, discussion meetings, and hearings.

A draft administrative regulation shall be published to request public comment, unless the State Council decides not to publish it.

Article 68 After the drafting of an administrative regulations is completed, the drafting division shall submit the draft, its explanation, different opinions of all parties concerned on major issues in the draft, and other relevant information to the legislative affairs office of the State Council for examination.

The legislative affairs office of the State Council shall submit an examination report and a revised draft to the State Council, and an explanation of the major issues in the draft shall be provided in the examination report.

Article 69 The decision-making procedures for administrative regulations shall be governed by the relevant provisions of the Law on the Organization of the State Council of the People's Republic of China.

Article 70 Administrative regulations shall be issued by an Order of the State Council signed by the Premier of the State Council.

An administrative regulation on national defense construction may be issued by an order of the State Council and the Central Military Commission jointly signed by the premier of the State Council and the chairman of the Central Military Commission.

Article 71 After issuance upon signature, an administrative regulation shall be published in a timely

重要行政管理的法律、行政法规草案由国务院法制机构组织起草。行政法规在起草过程中，应当广泛听取有关机关、组织、人民代表大会代表和社会公众的意见。听取意见可以采取座谈会、论证会、听证会等多种形式。

行政法规草案应当向社会公布，征求意见，但是经国务院决定不公布的除外。

第六十八条 行政法规起草工作完成后，起草单位应当将草案及其说明、各方面对草案主要问题的不同意见和其他有关资料送国务院法制机构进行审查。

国务院法制机构应当向国务院提出审查报告和草案修改稿，审查报告应当对草案主要问题作出说明。

第六十九条 行政法规的决定程序依照中华人民共和国国务院组织法的有关规定办理。

第七十条 行政法规由总理签署国务院令公布。

有关国防建设的行政法规，可以由国务院总理、中央军事委员会主席共同签署国务院、中央军事委员会令公布。

第七十一条 行政法规签署公布后，及时在国务院

manner in the State Council Gazette, on the website of the Legislative Affairs Office of the State Council, and in newspapers distributed nationwide.

The text of an administrative regulation published in the Bulletin of the State Council shall be the standard text.

Chapter IV Local Regulations, Autonomous Regulations, Separate Regulations, and Rules

Section 1 Local Regulations, Autonomous Regulations, and Separate Regulations

Article 72 The people's congress and its standing committee of a province, autonomous region, or municipality directly under the Central Government may, according to the specific circumstances and actual needs of the administrative region, develop local regulations, provided that such regulations do not contravene the Constitution, laws, and administrative regulations.

The people's congress and its standing committee of a districted city may, according to the city's specific circumstances and actual needs, develop local regulations on urban and rural development and administration, environmental protection, and historical culture protection, among others, provided that they do not contravene the Constitution, laws, administrative regulations, and the local regulations of the province or autonomous region where the city is located, unless a law provides otherwise for the development of local regulations by a districted city. The local regulations of the districted city shall come into force after being reported to and approved by the standing committee of the people's congress of the province or autonomous region. The standing committee of the people's congress of the province or autonomous region shall examine the legality of the local regulations submitted to it for approval, and approve them within four months if they do not

公报和中国政府法制信息网以及在全国范围内发行的报纸上刊载。

在国务院公报上刊登的行政法规文本为标准文本。

第四章 地方性法规、自治条例和单行条例、规章

第一节 地方性法规、自治条例和单行条例

第七十二条 省、自治区、直辖市的人民代表大会及其常务委员会根据本行政区域的具体情况和实际需要，在不同宪法、法律、行政法规相抵触的前提下，可以制定地方性法规。

设区的市的人民代表大会及其常务委员会根据本市的具体情况和实际需要，在不同宪法、法律、行政法规和本省、自治区的地方性法规相抵触的前提下，可以对城乡建设与管理、环境保护、历史文化保护等方面的事项制定地方性法规，法律对设区的市制定地方性法规的事项另有规定的，从其规定。设区的市的地方性法规须报省、自治区的人民代表大会常务委员会批准后施行。省、自治区的人民代表大会常务委员会对报请批准的地方性法规，应当对其合法性进行审查，同宪法、法律、行政法规和本省、自治区的

contravene the Constitution, laws, administrative regulations, and the local regulations of the province or autonomous region.

Where, in examining a local regulation of a districted city submitted to it for approval, the standing committee of the people's congress of a province or autonomous region discovers that the local regulation contravenes any rules of the people's government of the province or autonomous region, it shall make a handling decision.

Except for a city where the people's government of a province or autonomous region is located, a city where a special economic zone is located, and a relatively large city as approved by the State Council, the specific procedures and time for district cities to begin developing local regulations shall be determined by the standing committee of the people's congress of the province or autonomous region after comprehensively considering the population, territorial area, economic and social development, legislative demand, legislative capacity, and other factors of the districted cities of the province or autonomous region, and be reported to the Standing Committee of the National People's Congress and the State Council for recordation.

The people's congress and its standing committee of an autonomous prefecture may exercise a districted city's power to develop local regulations in accordance with the provision of paragraph 2 of this article. The specific procedures and time for autonomous prefectures to begin developing local regulations shall be determined in accordance with the provision of the preceding paragraph.

The existing local regulations of a city where the people's government of a province or autonomous region is located, a city where a special economic zone is located, or a relatively large city as approved by the State Council which fall outside the scope of matters prescribed in paragraph 2 of this article shall

地方性法规不抵触的，应当在四个月内予以批准。

省、自治区的人民代表大会常务委员会在对报请批准的设区的市的地方性法规进行审查时，发现其同本省、自治区的人民政府的规章相抵触的，应当作出处理决定。

除省、自治区的人民政府所在地的市，经济特区所在地的市和国务院已经批准的较大的市以外，其他设区的市开始制定地方性法规的具体步骤和时间，由省、自治区的人民代表大会常务委员会综合考虑本省、自治区所辖的设区的市的人口数量、地域面积、经济社会发展情况以及立法需求、立法能力等因素确定，并报全国人民代表大会常务委员会和国务院备案。

自治州的人民代表大会及其常务委员会可以依照本条第二款规定行使设区的市制定地方性法规的职权。自治州开始制定地方性法规的具体步骤和时间，依照前款规定确定。

省、自治区的人民政府所在地的市，经济特区所在地的市和国务院已经批准的较大的市已经制定的地方性法规，涉及本条第二款规定事项范围以外的，继续有效。

remain effective.

Article 73 The following matters may be governed by local regulations:

(1) Matters requiring the development of specific provisions according to the actual circumstances of the administrative region in order to implement the provisions of laws or administrative regulations.

(2) Matters as local affairs that require the development of local regulations.

Except for the matters as set out in Article 8 of this Law, a province, an autonomous region, a municipality directly under the Central Government, a districted city, or an autonomous prefecture may, according to its specific circumstances and actual needs, first develop local regulations on matters for which no law or administrative regulation has been developed by the state. Once a law or administrative regulation developed on such matters by the state comes into force, the provisions of local regulations which contravene the law or administrative regulation shall be null or void and be amended or repealed by the developing authorities in a timely manner.

The local regulations developed by a districted city or an autonomous prefecture in accordance with the provisions of paragraphs 1 and 2 of this article shall be limited to the matters prescribed in paragraph 2, Article 72 of this Law.

In the development of local regulations, no repetitive provisions shall be made on the matters that have been explicitly prescribed in the superordinate law.

Article 74 The people's congress and its standing committee of the province or city where a special economic zone is located shall, according to the empowerment decision of the National People's Congress, develop regulations to be enforced within the special economic zone.

第七十三条 地方性法规可以就下列事项作出规定：

（一）为执行法律、行政法规的规定，需要根据本行政区域的实际情况作具体规定的事项；

（二）属于地方性事务需要制定地方性法规的事项。

除本法第八条规定的事项外，其他事项国家尚未制定法律或者行政法规的，省、自治区、直辖市和设区的市、自治州根据本地方的具体情况和实际需要，可以先制定地方性法规。在国家制定的法律或者行政法规生效后，地方性法规同法律或者行政法规相抵触的规定无效，制定机关应当及时予以修改或者废止。

设区的市、自治州根据本条第一款、第二款制定地方性法规，限于本法第七十二条第二款规定的事项。

制定地方性法规，对上位法已经明确规定的内容，一般不作重复性规定。

第七十四条 经济特区所在地的省、市的人民代表大会及其常务委员会根据全国人民代表大会的授权决定，制定法规，在经济特区范围内实施。

Article 75 The people's congress of an ethnic autonomous area shall have the power to develop autonomous regulations and separate regulations based on the political, economic, and cultural characteristics of the local ethnicities. The autonomous regulations and separate regulations of an autonomous region shall come into force after being reported to and approved by the Standing Committee of the National People's Congress. The autonomous regulations and separate regulations of an autonomous prefecture or an autonomous county shall come into force after being reported to and approved by the standing committee of the people's congress of the province, autonomous region, or municipality directly under the Central Government.

Certain provisions of laws and administrative regulations may be adapted according to the characteristics of local ethnicities in the autonomous regulations and separate regulations, provided that such adaptation does not contravene the basic principles in laws and administrative regulations and no adaptation of the provisions of the Constitution and the Law on Regional Ethnic Autonomy and the special provisions of other laws and administrative regulations for ethnic autonomous areas is made.

Article 76 Local regulations governing especially important matters of an administrative region shall be adopted by the people's congress of the administrative region.

Article 77 The introduction, deliberation, and voting procedures for bills of local regulations, autonomous regulations, and separate regulations shall be prescribed by the people's congress at the same level in accordance with the Law of the People's Republic of China on the Organization of Local People's Congresses and Local People's Governments and by reference to the provisions of Sections 2, 3, and 5, Chapter II of this Law.

For a draft local regulation, the authority responsible

第七十五条 民族自治地方的人民代表大会有权依照当地民族的政治、经济和文化的特点，制定自治条例和单行条例。自治区的自治条例和单行条例，报全国人民代表大会常务委员会批准后生效。自治州、自治县的自治条例和单行条例，报省、自治区、直辖市的人民代表大会常务委员会批准后生效。

自治条例和单行条例可以依照当地民族的特点，对法律和行政法规的规定作出变通规定，但不得违背法律或者行政法规的基本原则，不得对宪法和民族区域自治法的规定以及其他有关法律、行政法规专门就民族自治地方所作的规定作出变通规定。

第七十六条 规定本行政区域特别重大事项的地方性法规，应当由人民代表大会通过。

第七十七条 地方性法规案、自治条例和单行条例案的提出、审议和表决程序，根据中华人民共和国地方各级人民代表大会和地方各级人民政府组织法，参照本法第二章第二节、第三节、第五节的规定，由本级人民代表大会规定。

地方性法规草案由负责统一

for uniform deliberation shall produce a report on the result of deliberation and a revised draft.

Article 78 Local regulations adopted by the people's congress of a province, autonomous region, or municipality directly under the Central Government shall be issued by the presidium of the congress in an announcement.

Local regulations adopted by the standing committee of the people's congress of a province, autonomous region, or municipality directly under the Central Government shall be issued by the standing committee in an announcement.

Local regulations adopted by the people's congress and its standing committee of a districted city or an autonomous prefecture shall, upon approval, be issued by the standing committee of the people's congress of the districted city or autonomous prefecture in an announcement.

Autonomous regulations and separate regulations shall, upon approval, be issued by the standing committee of the people's congress of the autonomous region, autonomous prefecture, or autonomous county in an announcement.

Article 79 After a local regulation or an autonomous region's autonomous regulation or separate regulation is issued, it shall be published in a timely manner in the gazette of the standing committee of the people's congress at the same level, on the websites of the National People's Congress and the local people's congress, and in newspapers distributed within the local administrative region.

The text of a local regulation, an autonomous regulation, or a separate regulation published in the gazette of the standing committee shall be the standard text.

Section 2 Rules

审议的机构提出审议结果的报告和草案修改稿。

第七十八条 省、自治区、直辖市的人民代表大会制定的地方性法规由大会主席团发布公告予以公布。

省、自治区、直辖市的人民代表大会常务委员会制定的地方性法规由常务委员会发布公告予以公布。

设区的市、自治州的人民代表大会及其常务委员会制定的地方性法规报经批准后，由设区的市、自治州的人民代表大会常务委员会发布公告予以公布。

自治条例和单行条例报经批准后，分别由自治区、自治州、自治县的人民代表大会常务委员会发布公告予以公布。

第七十九条 地方性法规、自治区的自治条例和单行条例公布后，及时在本级人民代表大会常务委员会公报和中国人大网、本地方人民代表大会网站以及在本行政区域范围内发行的报纸上刊载。

在常务委员会公报上刊登的地方性法规、自治条例和单行条例文本为标准文本。

第二节 规章

Article 80 The ministries and commissions of the State Council, the People's Bank of China, the State Audit Administration, and other divisions with administrative functions directly under the State Council may, in accordance with the laws and the administrative regulations, decisions, and orders of the State Council, develop rules within their respective power.

The matters prescribed in State Council departmental rules shall be matters for the enforcement of laws or the administrative regulations, decisions, and orders of the State Council. Without any basis in laws or the administrative regulations, decisions, and orders of the State Council, state Council departmental rules shall not set out any requirements that impair the rights or increase the obligations of citizens, legal persons, and other organizations, nor increase the power or decrease the statutory duties of the department.

Article 81 For matters that fall within the power of two or more departments of the State Council, a request for the State Council to develop an administrative regulation shall be filed, or the relevant departments of the State Council shall jointly develop rules.

Article 82 The people's government of a province, an autonomous region, a municipality directly under the Central Government, a districted city, or an autonomous prefecture may develop rules in accordance with laws, administrative regulations, and the local regulations of the province, autonomous region, or municipality.

The following matters may be governed by the rules of local governments:

(1) Matters requiring the development of rules in order to implement the provisions of laws, administrative regulations, and local regulations.

(2) Specific administrative matters of the administrative region.

The rules of a local government as developed by the

第八十条 国务院各部、委员会、中国人民银行、审计署和具有行政管理职能的直属机构，可以根据法律和国务院的行政法规、决定、命令，在本部门的权限范围内，制定规章。

部门规章规定的事项应当属于执行法律或者国务院的行政法规、决定、命令的事项。没有法律或者国务院的行政法规、决定、命令的依据，部门规章不得设定减损公民、法人和其他组织权利或者增加其义务的规范，不得增加本部门的权力或者减少本部门的法定职责。

第八十一条 涉及两个以上国务院部门职权范围的事项，应当提请国务院制定行政法规或者由国务院有关部门联合制定规章。

第八十二条 省、自治区、直辖市和设区的市、自治州的人民政府，可以根据法律、行政法规和本省、自治区、直辖市的地方性法规，制定规章。

地方政府规章可以就下列事项作出规定：

（一）为执行法律、行政法规、地方性法规的规定需要制定规章的事项；

（二）属于本行政区域的具体行政管理事项。

设区的市、自治州的人民政

people's government of a districted city or an autonomous prefecture in accordance with the provisions of paragraphs 1 and 2 of this article shall be limited to the matters on urban and rural development and administration, environmental protection, and historical culture protection, among others. The existing rules of local governments that fall outside the aforesaid scope of matters shall remain effective.

Except for a city where the people's government of a province or autonomous region is located, a city where a special economic zone is located, and a relatively large city as approved by the State Council, the time for the people's government of a districted city or an autonomous prefecture to begin developing rules shall be the same as the time determined by the standing committee of the people's congress of the province or autonomous region for the city or autonomous prefecture to begin developing local regulations.

Where a local regulation shall be developed but the conditions for developing the regulation are immature, the local government may first develop rules to satisfy the urgent need for administrative management. Where the rules have been implemented for two years, and it is necessary to continue implementing the administrative measures prescribed in the rules, a request for developing a local regulation shall be submitted to the people's congress or its standing committee at the same level.

Without any basis in laws, administrative regulations, or local regulations, no rules of a local government may set out any requirements that impair the rights or increase the obligations of citizens, legal persons, and other organizations

Article 83 The procedures for developing State Council departmental rules and the rules of local governments shall be prescribed by the State Council by reference to the provisions of Chapter III of this Law.

府根据本条第一款、第二款制定地方政府规章，限于城乡建设与管理、环境保护、历史文化保护等方面的事项。已经制定的地方政府规章，涉及上述事项范围以外的，继续有效。

除省、自治区的人民政府所在地的市，经济特区所在地的市和国务院已经批准的较大的市以外，其他设区的市、自治州的人民政府开始制定规章的时间，与本省、自治区人民代表大会常务委员会确定的本市、自治州开始制定地方性法规的时间同步。

应当制定地方性法规但条件尚不成熟的，因行政管理迫切需要，可以先制定地方政府规章。规章实施满两年需要继续实施规章所规定的行政措施的，应当提请本级人民代表大会或者其常务委员会制定地方性法规。

没有法律、行政法规、地方性法规的依据，地方政府规章不得设定减损公民、法人和其他组织权利或者增加其义务的规范。

第八十三条 国务院部门规章和地方政府规章的制定程序，参照本法第三章的规定，由国务院规定。

Article 84 State Council departmental rules shall be decided at the executive meetings of ministries or the meetings of commissions.

The rules of a local government shall be decided by the executive meetings or plenary meetings of the local government.

Article 85 State Council departmental rules shall be issued by an order signed by the head of a department.

The rules of a local government shall be issued by an order signed by the governor of a province or autonomous region or the mayor of a city or autonomous prefecture.

Article 86 State Council departmental rules shall, after issuance upon signature, be published in a timely manner in the State Council Gazette or gazettes of the departments, on the website of the Legislative Affairs Office of the State Council, and in newspapers distributed nationwide.

The rules of a local government shall, after issuance upon signature, be published in a timely manner in the gazette of the local people's government, on the website of the Legislative Affairs Office of the State Council, and in newspapers distributed within its administrative region.

The text of rules published in the gazette of the State Council or the gazette of a department or in the gazette of the local people's government shall be the standard text.

Chapter V Application and Recordation Review

Article 87 The Constitution shall have the supreme legal effect, and no laws, administrative regulations, local regulations, autonomous regulations, separate regulations, or rules may contravene the Constitution.

第八十四条 部门规章应当经部务会议或者委员会会议决定。

地方政府规章应当经政府常务会议或者全体会议决定。

第八十五条 部门规章由部门首长签署命令予以公布。

地方政府规章由省长、自治区主席、市长或者自治州州长签署命令予以公布。

第八十六条 部门规章签署公布后，及时在国务院公报或者部门公报和中国政府法制信息网以及在全国范围内发行的报纸上刊载。

地方政府规章签署公布后，及时在本级人民政府公报和中国政府法制信息网以及在本行政区域范围内发行的报纸上刊载。

在国务院公报或者部门公报和地方人民政府公报上刊登的规章文本为标准文本。

第五章 适用与备案审查

第八十七条 宪法具有最高的法律效力，一切法律、行政法规、地方性法规、自治条例和单行条例、规章都不得同宪法相抵触。

Article 88 The effect of laws shall be higher than that of administrative regulations, local regulations, and rules.

The effect of administrative regulations shall be higher than that of local regulations and rules.

Article 89 The effect of local regulations shall be higher than that of the rules of local governments at the same level and at a lower level.

The effect of the rules developed by the people's government of a province or autonomous region is higher than that of the rules developed by the people's government of a districted city or an autonomous prefecture within the administrative region of the province or autonomous region.

Article 90 Where certain provisions of laws, administrative regulations, or local regulations are legally adapted in the autonomous regulations or separate regulations of an autonomous area, the provisions of the autonomous regulations or separate regulations shall apply only in the autonomous area.

Where, according to empowerment, certain provisions of laws, administrative regulations, or local regulations are adapted in the regulations of a special economic zone, the provisions of the regulations of the special economic zones shall apply only in the special economic zone.

Article 91 The rules of different departments of the State Council shall be equally effective, as well as State Council departmental rules and the rules of local governments, and these rules shall be implemented within their respective power.

Article 92 For laws, administrative regulations, local regulations, autonomous regulations, separate regulations, or rules developed by the same authority, if there is any discrepancy between special provisions and general provisions, special provisions shall prevail; if there is any discrepancy between new

第八十八条 法律的效力高于行政法规、地方性法规、规章。

行政法规的效力高于地方性法规、规章。

第八十九条 地方性法规的效力高于本级和下级地方政府规章。

省、自治区的人民政府制定的规章的效力高于本行政区域内的设区的市、自治州的人民政府制定的规章。

第九十条 自治条例和单行条例依法对法律、行政法规、地方性法规作变通规定的，在本自治地方适用自治条例和单行条例的规定。

经济特区法规根据授权对法律、行政法规、地方性法规作变通规定的，在本经济特区适用经济特区法规的规定。

第九十一条 部门规章之间、部门规章与地方政府规章之间具有同等效力，在各自的权限范围内施行。

第九十二条 同一机关制定的法律、行政法规、地方性法规、自治条例和单行条例、规章，特别规定与一般规定不一致的，适用特别规定；新的规定与旧的规定

provisions and old provisions, new provisions shall prevail.

Article 93 Laws, administrative regulations, local regulations, autonomous regulations, separate regulations, and rules shall not be retroactive, except for the special provisions developed for the better protection of the rights and interests of citizens, legal persons, and other organizations.

Article 94 Where there is any discrepancy in laws between new general provisions and old special provisions in the same matter and the application of such provisions cannot be determined, the Standing Committee of the National People's Congress shall decide.

Where there is any discrepancy in administrative regulations between new general provisions and old special provisions in the same matter and the application of such provisions cannot be determined, the State Council shall decide.

Article 95 Where there is any discrepancy between local regulations and rules, the relevant authority shall decide it according to the following power:

(1) For any discrepancy between new general provisions and old special provisions developed by the same authority, the authority shall decide.

(2) For any discrepancy between the provisions of local regulations and State Council departmental rules in the same matter and the application of such provisions cannot be determined, the State Council shall offer an opinion, and if it deems that local regulations shall be applied, it shall make a decision to apply the provisions of local regulations in the local area; or if it deems that State Council departmental rules shall be applied, it shall request the Standing Committee of the National People's Congress for decision.

不一致的，适用新的规定。

第九十三条 法律、行政法规、地方性法规、自治条例和单行条例、规章不溯及既往，但为了更好地保护公民、法人和其他组织的权利和利益而作的特别规定除外。

第九十四条 法律之间对同一事项的新的一般规定与旧的特别规定不一致，不能确定如何适用时，由全国人民代表大会常务委员会裁决。

行政法规之间对同一事项的新的一般规定与旧的特别规定不一致，不能确定如何适用时，由国务院裁决。

第九十五条 地方性法规、规章之间不一致时，由有关机关依照下列规定的权限作出裁决：

（一）同一机关制定的新的一般规定与旧的特别规定不一致时，由制定机关裁决；

（二）地方性法规与部门规章之间对同一事项的规定不一致，不能确定如何适用时，由国务院提出意见，国务院认为应当适用地方性法规的，应当决定在该地方适用地方性法规的规定；认为应当适用部门规章的，应当提请全国人民代表大会常务委员会裁决；

(3) For any discrepancy between the provisions of State Council departmental rules or between the provisions of State Council departmental rules and the rules of local governments in the same matter, the State Council shall decide.

Where there is any discrepancy between the provisions of regulations developed according to empowerment and the provisions of laws and the application of such provisions cannot be determined, the Standing Committee of the National People's Congress shall decide.

Article 96 Where any law, administrative regulation, local regulation, autonomous regulation, separate regulation, or rule falls under any of the following circumstances, the relevant authority shall modify or revoke it in accordance with the power prescribed in Article 97 of this Law:

- (1) The prescribed power is transcended.
- (2) Subordinate legislation contravenes superordinate legislation.
- (3) There is any discrepancy between the provisions of different rules in the same matter, and as decided, the provisions of one side shall be modified or revoked.
- (4) The provisions of rules are deemed inappropriate and shall be modified or revoked.
- (5) Statutory procedures are violated.

Article 97 The power to modify or revoke laws, administrative regulations, local regulations, autonomous regulations, separate regulations, or rules shall be as follows:

- (1) The National People's Congress shall have the power to modify or revoke inappropriate laws enacted by its Standing Committee, and have the power to

(三) 部门规章之间、部门规章与地方政府规章之间对同一事项的规定不一致时，由国务院裁决。

根据授权制定的法规与法律规定不一致，不能确定如何适用时，由全国人民代表大会常务委员会裁决。

第九十六条 法律、行政法规、地方性法规、自治条例和单行条例、规章有下列情形之一的，由有关机关依照本法第九十七条规定的权限予以改变或者撤销：

- (一) 超越权限的；
- (二) 下位法违反上位法规定的；
- (三) 规章之间对同一事项的规定不一致，经裁决应当改变或者撤销一方的规定的；
- (四) 规章的规定被认为不适当，应当予以改变或者撤销的；
- (五) 违背法定程序的。

第九十七条 改变或者撤销法律、行政法规、地方性法规、自治条例和单行条例、规章的权限是：

- (一) 全国人民代表大会有权改变或者撤销它的常务委员会制定的不适当的法律，

revoke autonomous regulations and separate regulations approved by its Standing Committee which contravene the Constitution or the provision of paragraph 2, Article 75 of this Law.

(2) The Standing Committee of the National People's Congress shall have the power to revoke administrative regulations which contravene the Constitution and laws, have the power to revoke local regulations which contravene the Constitution, laws, and administrative regulations, and have the power to revoke autonomous regulations and separate regulations approved by the standing committee of the people's congress of a province, autonomous region, or municipality directly under the Central Government which contravene the Constitution or the provision of paragraph 2, Article 75 of this Law.

(3) The State Council shall have the power to modify or revoke inappropriate State Council departmental rules and the rules of local governments.

(4) The people's congress of a province, autonomous region, or municipality directly under the Central Government shall have the power to modify or revoke inappropriate local regulations developed and approved by its standing committee.

(5) The standing committee of a local people's congress shall have the power to revoke inappropriate rules developed by the people's government at the same level.

(6) The people's government of a province or autonomous region shall have the power to modify or revoke inappropriate rules developed by the people's governments at the next lower level.

(7) The empowering authority shall have the power to revoke regulations developed by the empowered authority which transcend the scope of empowerment or contravene the purpose of empowerment, and when necessary, may revoke the empowerment.

有权撤销全国人民代表大会常务委员会批准的违背宪法和本法第七十五条第二款规定的自治条例和单行条例；

（二）全国人民代表大会常务委员会有权撤销同宪法和法律相抵触的行政法规，有权撤销同宪法、法律和行政法规相抵触的地方性法规，有权撤销省、自治区、直辖市的人民代表大会常务委员会批准的违背宪法和本法第七十五条第二款规定的自治条例和单行条例；

（三）国务院有权改变或者撤销不适当的部门规章和地方政府规章；

（四）省、自治区、直辖市的人民代表大会有权改变或者撤销它的常务委员会制定的和批准的不适当的地方性法规；

（五）地方人民代表大会常务委员会有权撤销本级人民政府制定的不适当的规章；

（六）省、自治区的人民政府有权改变或者撤销下一级人民政府制定的不适当的规章；

（七）授权机关有权撤销被授权机关制定的超越授权范围或者违背授权目的的法规，必要时可以撤销授权。

Article 98 An administrative regulation, local regulation, autonomous regulation, separate regulation, or rule shall, within 30 days of issuance, be reported to the relevant authority for recordation in accordance with the following provisions:

(1) Administrative regulations shall be reported to the Standing Committee of the National People's Congress for recordation.

(2) Local regulations developed by the people's congress and its standing committee of a province, autonomous region, or municipality directly under the Central Government shall be reported to the Standing Committee of the National People's Congress and the State Council for recordation; and the local regulations developed by the people's congress and its standing committee of a districted city or an autonomous prefecture shall be reported by the standing committee of the people's congress of the province or autonomous region to the Standing Committee of the National People's Congress and the State Council for recordation.

(3) Autonomous regulations and separate regulations developed by an autonomous prefecture or autonomous county shall be reported by the standing committee of the people's congress of the province, autonomous region, or municipality directly under the Central Government to the Standing Committee of the National People's Congress and the State Council for recordation; and when an autonomous regulation or separate regulation is submitted for recordation, an explanation on adaptation of laws, administrative regulations, and local regulations shall be provided.

(4) State Council departmental rules and the rules of local governments shall be reported to the State Council for recordation. The rules of a local government shall be reported at the same time to the standing committee of the people's congress at the same level for recordation. The rules developed by the people's government of a districted city or an

第九十八条 行政法规、地方性法规、自治条例和单行条例、规章应当在公布后的三十日内依照下列规定报有关机关备案:

(一) 行政法规报全国人民代表大会常务委员会备案;

(二) 省、自治区、直辖市的人民代表大会及其常务委员会制定的地方性法规,报全国人民代表大会常务委员会和国务院备案;设区的市、自治州的人民代表大会及其常务委员会制定的地方性法规,由省、自治区的人民代表大会常务委员会报全国人民代表大会常务委员会和国务院备案;

(三) 自治州、自治县的人民代表大会制定的自治条例和单行条例,由省、自治区、直辖市的人民代表大会常务委员会报全国人民代表大会常务委员会和国务院备案;自治条例、单行条例报送备案时,应当说明对法律、行政法规、地方性法规作出变通的情况;

(四) 部门规章和地方政府规章报国务院备案;地方政府规章应当同时报本级人民代表大会常务委员会备案;设区的市、自治州的人民政府制定的规章应当同时报省、自治区的人民代表大会

autonomous prefecture shall be reported at the same time to the standing committee of the people's congress and the people's government of the province or autonomous region for recordation.

(5) Regulations developed as empowered shall be reported to the authorities specified in the empowerment decisions for recordation; and when regulations of a special economic zone are submitted for recordation, an explanation on adaptation of laws, administrative regulations, and local regulations shall be provided.

Article 99 The State Council, the Central Military Commission, the Supreme People's Court, the Supreme People's Procuratorate, or the standing committee of the people's congress of a province, autonomous region, or municipality directly under the Central Government, which deems that any administrative regulation, local regulation, autonomous regulation, or separate regulation contravenes the Constitution or any law, may submit to the Standing Committee of the National People's Congress a written request for review, and the operating divisions of the Standing Committee shall refer such requests to the relevant specialized committees for review and opinion.

A state authority other than those as mentioned in the preceding paragraph, a social organization, an enterprise, a public institution, or a citizen, which deems that any administrative regulation, local regulation, autonomous regulation, or separate regulation contravenes the Constitution or any law, may submit to the Standing Committee of the National People's Congress a written recommendation on review, and the operating divisions of the Standing Committee shall conduct research, and when necessary, refer such recommendations to the relevant specialized committees for review and opinion.

The relevant specialized committees and the

常务委员会和人民政府备案;

(五) 根据授权制定的法规应当报授权决定规定的机关备案; 经济特区法规报送备案时, 应当说明对法律、行政法规、地方性法规作出变通的情况。

第九十九条 国务院、中央军事委员会、最高人民法院、最高人民检察院和各省、自治区、直辖市的人民代表大会常务委员会认为行政法规、地方性法规、自治条例和单行条例同宪法或者法律相抵触的, 可以向全国人民代表大会常务委员会书面提出进行审查的要求, 由常务委员会工作机构分送有关的专门委员会进行审查、提出意见。

前款规定以外的其他国家机关和社会团体、企业事业组织以及公民认为行政法规、地方性法规、自治条例和单行条例同宪法或者法律相抵触的, 可以向全国人民代表大会常务委员会书面提出进行审查的建议, 由常务委员会工作机构进行研究, 必要时, 送有关的专门委员会进行审查、提出意见。

第一百条 全国人民代

operating divisions of the Standing Committee may, on their own initiative, review the regulatory documents submitted for recordation.

Review shall be terminated after the Law Committee, the relevant specialized committee, or the operating division of the Standing Committee of the National People's Congress offers a review or research opinion to the authority developing the regulation according to the provision of the preceding paragraph and the authority developing the regulation amends or repeals the administrative regulation, local regulation, autonomous regulation, or separate regulation according to the offered opinion.

Where, upon review or research, the Law Committee, the relevant specialized committee, or the operating division of the Standing Committee of the National People's Congress deems that an administrative regulation, local regulation, autonomous regulation, or separate regulation contravenes the Constitution or any law and the authority developing the regulation refuses to make amendment, it may submit a proposal or recommendation for revocation of the regulation to the Chairmen's Meeting, which shall decide whether to submit the proposal or recommendation to a session of the Standing Committee for deliberation and decision.

全国人民代表大会法律委员会、有关的专门委员会、常务委员会工作机构根据前款规定，向制定机关提出审查意见、研究意见，制定机关按照所提意见对行政法规、地方性法规、自治条例和单行条例进行修改或者废止的，审查终止。

全国人民代表大会法律委员会、有关的专门委员会、常务委员会工作机构经审查、研究认为行政法规、地方性法规、自治条例和单行条例同宪法或者法律相抵触而制定机关不予修改的，应当向委员长会议提出予以撤销的议案、建议，由委员长会议决定提请常务委员会会议审议决定。

表大会专门委员会、常务委员会工作机构在审查、研究中认为行政法规、地方性法规、自治条例和单行条例同宪法或者法律相抵触的，可以向制定机关提出书面审查意见、研究意见；也可以由法律委员会与有关的专门委员会、常务委员会工作机构召开联合审查会议，要求制定机关到会说明情况，再向制定机关提出书面审查意见。制定机关应当在两个月内研究提出是否修改的意见，并向全国人民代表大会法律委员会和有关的专门委员会或者常务委员会工作机构反馈。

Article 101 The relevant specialized committees and the operating divisions of the Standing Committee of the National People's Congress shall, according to the prescribed requirements, provide feedback on review or research to the state authorities, social organizations, enterprises, public institutions, and citizens recommending review, and may release it to the public.

Article 102 Other authorities receiving local regulations, autonomous regulations, separate regulations, or rules for recordation shall, under the principle of maintaining the unity of the legal system, prescribe the review procedures for such regulations or rules.

Chapter VI Supplementary Provisions

Article 103 The Central Military Commission shall, in accordance with the Constitution and laws, develop military regulations.

The General Departments, the various services and arms, and the military commands of the Central Military Commission and the people's armed police force may, in accordance with laws and the military regulations, decisions, and orders of the Central Military Commission, develop military rules within their respective power.

Military regulations and military rules shall be implemented within the armed forces.

The measures for developing, amending, and repealing military regulations and military rules shall be prescribed by the Central Military Commission in accordance with the principles laid down in this Law.

Article 104 The interpretations on specific application of law in trial or procuratorial work as developed by the Supreme People's Court or the Supreme People's Procuratorate shall primarily involve the specific clauses of laws and conform to the objectives, principles, and original meaning of legislation. Under

第一百零一条 全国人民代表大会有关的专门委员会和常务委员会工作机构应当按照规定要求,将审查、研究情况向提出审查建议的国家机关、社会团体、企业事业组织以及公民反馈,并可以向社会公开。

第一百零二条 其他接受备案的机关对报送备案的地方性法规、自治条例和单行条例、规章的审查程序,按照维护法制统一的原则,由接受备案的机关规定。

第六章 附则

第一百零三条 中央军事委员会根据宪法和法律,制定军事法规。

中央军事委员会各总部、军兵种、军区、中国人民武装警察部队,可以根据法律和中央军事委员会的军事法规、决定、命令,在其权限范围内,制定军事规章。

军事法规、军事规章在武装力量内部实施。

军事法规、军事规章的制定、修改和废止办法,由中央军事委员会依照本法规定的原则规定。

第一百零四条 最高人民法院、最高人民检察院作出的属于审判、检察工作中具体应用法律的解释,应当主要针对具体的法律条文,并符合立法的目的、原则和

any of the circumstances as set out in paragraph 2, Article 45 of this Law, a request for legal interpretation or a proposal for developing or amending a relevant law shall be submitted to the Standing Committee of the National People's Congress.

The interpretations on specific application of law in trial or procuratorial work as developed by the Supreme People's Court or the Supreme People's Procuratorate shall be reported to the Standing Committee of the National People's Congress for recordation within 30 days of issuance.

Judicial and procuratorial authorities other than the Supreme People's Court and the Supreme People's Procuratorate shall not develop any interpretation on specific application of law.

Article 105 This Law shall come into force on July 1, 2000.

原意。遇有本法第四十五条第二款规定情况的，应当向全国人民代表大会常务委员会提出法律解释的要求或者提出制定、修改有关法律的议案。

最高人民法院、最高人民检察院作出的属于审判、检察工作中具体应用法律的解释，应当自公布之日起三十日内报全国人民代表大会常务委员会备案。

最高人民法院、最高人民检察院以外的审判机关和检察机关，不得作出具体应用法律的解释。

第一百零五条 本法自2000年7月1日起施行。

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	Ms. Zeyin Wang
วันเดือนปีเกิด	23 มิถุนายน พ.ศ. 2530
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2554: ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ตำแหน่ง	ผู้ช่วยเลขาธิการ ศูนย์วิจัยกฎหมายจีนอาเซียน
ทุนการศึกษา	ปี พ.ศ. 2558 : ทุนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผลงานทางวิชาการ

เจ้อหยิน หวัง. “อาลีเพย์: ความท้าทายในการกำกับบริการการชำระเงิน.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์
มหาบัณฑิต (กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2561.